

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANTROPOLOJİ (SOSYAL ANTROPOLOJİ)
ANABİLİM DALI

**BATMAN VE ŞANLIURFA'DA TÖRE CİNAYETLERİNE
BAKIŞ AÇISININ SOSYAL ANTROPOLOJİK AÇIDAN
İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

Berivan VARGÜN

Ankara-2009

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANTROPOLOJİ (SOSYAL ANTROPOLOJİ)
ANABİLİM DALI

**BATMAN VE ŞANLIURFA'DA TÖRE CİNAYETLERİNE
BAKIŞ AÇISININ SOSYAL ANTROPOLOJİK AÇIDAN
İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

Berivan VARGÜN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Zafer İLBARS

Ankara-2009

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANTROPOLOJİ (SOSYAL ANTROPOLOJİ)
ANABİLİM DALI

**BATMAN VE ŞANLIURFA'DA TÖRE CİNAYETLERİNE
BAKIŞ AÇISININ SOSYAL ANTROPOLOJİK AÇIDAN
İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Zafer İLBARS

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../200...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

.....

İmzası

.....

İÇİNDEKİLER

SAYFA

İçindekiler.....	I
Tablolar.....	V
Önsöz.....	VIII

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 .Araştırmanın Amacı.....	3
1.2 .Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.3 .Araştırmanın Önemi.....	5
1.4 .Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5

2. BÖLÜM

2.1. Araştırmanın Yöntemi.....	7
2.2. Araştırma Evreni ve Örneklem.....	10
2,3,Veri Toplama ve Değerlendirme Teknikleri.....	15

3.BÖLÜM

3.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1.1. KÜLTÜR VE KURALLAR

3.1.1a İlkel Toplumdan Günümüze Kurallar – Hukuk.....	17
3.1.1b Sosyal Normlar.....	21

3.1.2. SUÇ VE KÜLTÜR.....

3.1.2a Suç ve Kültür İlişkisinin Değerlendirilmesi.....	27
---	----

3.1.3 KADIN VE KÜLTÜR

3.1.3a Bireye Cinsel Kimliğin Kazandırılması.....	30
---	----

3.1.3b Anaerkil Dönemden Ataerkil Döneme Geçiş ve Kadının Cinselliğine Getirilen Sınırlar.....	38
---	----

3.1.1c Dinler Karşısında Kadın.....	45
-------------------------------------	----

3.1.3d Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet.....	49
---	----

3.1.4 NAMUS VE ŞEREF DEĞERİ.....

3.1.4a Namus Değeri ve Kolektif Kimlik Bilinci.....	63
---	----

3.1.4b Namus Cinayetleri ve Haksız Tahrik Bağlamında Yeni Türk Ceza Kanunu.....	70
--	----

3.1.4c Namusu Kanla Temizleme Mantığıyla Yaşamlanan Bir Gerçek: Namus Cinayetleri.....	72
---	----

4. BÖLÜM	
4.1 ALANA İLİŞKİN BULGULAR.....	81
4.1.1.TANITICI BULGULAR.....	81
4.1.1.1.Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı (Tablo:5).....	81
4.1.1.2 Katılımcıların Kendilerini Tanıtma Şekilleri.....	81
4.1.1.3 Katılımcıların Yerleşim Birimleri	82
4.1.1.4 Katılımcıların Yaşları	83
4.1.1.5 Katılımcıların Öğrenim Durumları.....	84
4.1.1.6 Katılımcıların Eşlerinin Öğrenim Durumları.....	84
4.1.1.7 Katılımcıların Mesleki Durumları.....	85
4.1.1.8 Yaşanılan Konutun Kendilerine Ait Olup Olmama Durumu.....	85
4.1.1.9 Konut Şekilleri.....	86
4.1.1.10 Gazete okuma Durumu.....	86
4.1.1.11 TV İzleme Durumu.....	86
4.1.1.12 Dini İnançlar.....	87
4.1.1.13 Katılımcıların İbadetlerini Yerine Getirip Getirmeme Durumları.....	87
4.1.2. AİLE YAŞAMINA İLİŞKİN BULGULAR.....	88
4.1.2.1.Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumları.....	89
4.1.2.2 Uygun Davranış Sergilemeyen Çocuklara Gösterilen Tepkiler.....	89
4.1.2.3 Katılımcıların Kendi Çocukluk Dönemlerinde Anne Baba İsteğine Uygun Davranmadıklarında Karşılaştıkları Davranış Şekilleri.....	90
4.1.2.4 Katılımcıların Flörte Bakış Açısı.....	91
4.1.2.5 Ailenin İstemediği Bir Kişiyle Evlenmekte İsrar Eden Kız Çocuğunun Evliliğine İzin Verilip Verilmemesi Durumu.....	93
4.1.2.6 Ailenin İstemediği Bir Kişiyle Evlenmekte İsrar Eden Kız Çocuğuna Gösterilen Tepkiler.....	94
4.1.2.7 Bir Kızın Evleneceği Zaman Aile Büyüklerine Danışılıp Danışılmaması Durumu.....	98
4.1.2.8 Evlenilecek Erkekte Aranılan Özellikler.....	99
4.1.2.9 Evlenilecek Kızda Aranılan Özellikler.....	100
4.1.2.10 İstediği kişiyle evlenmekte ısrar eden erkek çocuğunun evliliğine İzin verilip verilmemesi Durumu.....	101
4.1.2.11 Aileden Biriyle Evlenme Zorunluluğunun Olup Olmama Durumu.....	102
4.1.2.12 Sevdiği Erkekle Kaçan Kıza Ceza Uygulanıp Uygulanmaması Durumu.....	102
4.1.2.13 Katılımcıların Evlilik Şekilleri.....	106
4.1.2.14 Katılımcıların Ailelerinin Onayladığı Bir Evlilik Yapıp Yapmama Durumları.....	106
4.1.2.15 Hane İçinde Kararların Alınışında Söz Sahibi Olan Kişiler.....	107
4.1.2.16 Kadınların Eşlerinin İstediği Gibi Giyinip Giyinmeme Durumları...	108
4.1.2.17 Çekirdek Ailenin Dışında Başkalarının Hane İçinde Yaşayıp Yaşamama Durumları.....	108
4.1.2.18 Çekirdek Ailenin Dışında Birlikte Yaşanılan Kişilerden Kaynaklanan Sorunların Olup Olmaması Durumu	109

4.1.2.19 Kadınların Eşlerinden Şiddet Görüp Görmeme Durumları.....	109
4.1.2.20 Kadınların Şiddete Maruz Kalma Nedenleri.....	110
4.1.2.21 Şiddete Maruz Kalan Kadınların Eşlerine Gösterdikleri Tepkiler..	111
4.1.2.22 Şiddete Maruz Kalan Kadınların, Şiddetten Kurtulmak İçin Sığındıkları Yerler.....	111
4.1.2.23 Şiddet Gören Kadınların Gördükleri Şiddete Rağmen Eşleriyle Yaşama Sebepleri.....	112
4.1.2.24 Katılımcıların Evlilik Süresince Eşlerinden Boşanmayı Düşünüp Düşünmeme Durumları.....	113
4.1.2.25 Boşanmak İsteme Sebepleri.....	113
4.1.2.26 Eşlerinden Kötü Davranış Gören Kadınların Nasıl Davranması Gerektiğine Getirilen Yorumlar.....	114
4.1.2.27 Erkeklerin Eşlerine Kötü Davranma Sebeplerine Getirilen Yorumlar.....	115
4.1.2.28 Kocasından Boşanmak İsteyen Kadına İzin Verilip Verilmeme Durumu.....	116
4.1.2.29 Kocasından Boşanmak İsteyen Kadına İzin Verilmeme Sebepleri.....	117
4.1.2.30 Ailede Erkeğin Görevleri.....	122
4.1.2.31 Ailede Kadının Görevleri	123
4.1.2.32 Aile İçinde Oluşan Sorunların Çözümleme Şekilleri.....	124
4.1.3. BEKARET KAVRAMINA VE BU KAVRAM ÇEVRESİNDE OLUŞMUŞ DEĞER YARGILARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	125
4.1.3.1 Evlilik Öncesi Cinsel İlişki Yaşayan Kadınının Onaylanıp Onaylanmama Durumu.....	125
4.1.3.2 Bekaretin Evliliğe Saklanması Gerekli Olup Olmadığına İlişkin Görüşler.....	128
4.1.3.3 Bekaret ve Namus Arasında Nasıl Bir İlişki Olduğuna Dair Getirilen Yorumlar.....	129
4.1.3.4 Bekaretin Ahlaki Bir Değer Olarak Görülüp Görülmemeye Durumu.....	132
4.1.3.5 Evlenilecek Kızın Bakire Olmasının Şart Olup Olmama Durumu.....	134
4.1.3.6 Namuslu Kadının Nasıl Olması Gerektiğine Getirilen Yorumlar.....	136
4.1.4. TÖRE VE NAMUS KAVRAMINA İLİŞKİN BULGULAR.....	139
4.1.4.1 Namus Kavramının Tanımı	140
4.1.4.2 Namusu Lekeleyecek Davranışlar ve Durumlar.....	148
4.1.4.3 Tecavüze Uğrayan Bir Kızın Tecavüzcüsüyle Evlenme Zorunluluğunun Olup Olmaması Durumu.....	152
4.1.4.4 Tecavüzcüsüyle Evlenmeyen Kızın Karşılaşacağı Durumlar.....	152
4.1.4.5 Tecavüzcünün Karşılaşabileceği Durumlar.....	154
4.1.4.6 Erkek Çocuğun Tecavüze Uğradığı Durumlarda Tecavüzcü ve Mağdurun Karşılaşacağı Durumlar.....	156

4.1.4.7 Namusunu Lekelediği Düşünülen Kadına Verilecek Cezalar.....	157
4.1.4.8 Namusun Lekelendiği Durumda Yardım İçin Başvurulabilecek Kişiler.....	161
4.1.4.9 Namusun Lekelendiğine İnanılan Bir Durumda Aile Büyüklerinden Yardım İstenilip İstenilmemesi Durumu.....	162
4.1.4.10 Namusunu Lekelediğine İnanılan Kişiye Karşı Sergilenen Tutum ve Davranışlar.....	164
4.1.4.11 Namusun Lekelendiğine İnanılan Kişi ya da Aileye Yardımcı Olup Olmama Durumu.....	168
4.1.4.12 Namusunu Lekeleyen Kişinin Cezalandırılmadığı Zaman Çevreden Gelebilecek Tepkiler.....	169
4.1.4.13 Namusunu Lekeleyen Kişinin Suçlu Olup Olmama Durumu.....	173
4.1.4.14 Namusunu Lekeleyen Bir Kişi Eğer Suçluysa Nasıl Cezalandırılmalıdır.....	174
4.1.4.15 Namusunu Korumak İçin Cinayet İşlemiş Kişinin Suçlu Görülüp Görülmemesi Durumu.....	176
4.1.4.16 Cinayet İşleyen Kişinin Suçlu Görülmemesi Nedenleri.....	178
4.1.4.17 Hangi Durumlarda Adam Öldüren Kişinin Haklı Olduğuna İlişkin Bulgular.....	181
4.1.4.18 Bölgede Yaşanan Töre Cinayetlerine Getirilen Yorumlar	183
4.1.4.19 Namus Ve Töre Cinayeti İşleyen İnsanların Böyle Bir Cezalandırma Yöntemi Seçme Gerekçeleri.....	188
4.1.4.20 Törenin Tanımlanması.....	190
4.1.4.21 Törelere Uygun Davranan Kadının Yapması Gerekenler.....	191
4.1.4.22 Töre Cinayeti İşleyen Kişilerin Yasal İndirimden Yararlanmalarına Katılımcıların Bakış Açısı.....	192
4.1.4.23 Yasal İndirimden Yararlanma Gerekçeleri.....	193
4.1.4.24 Töre Cinayetine İlişkin Yasa Maddesinin Cinayetlerin Engellenmesinde Caydırıcı Görülüp Görülmemesi Durumu.....	194
5. BÖLÜM	
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	196
ARAŞTIRMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	240
ÖZET.....	249
ABSTRACT.....	251
EKLER	
KAYNAKÇA.....	252
GÖRÜŞME SORULARI	260

TABLolar LİSTESİ**SAYFA**

Tablo:1 Şanlıurfa İli Merkeze Bağlı Mahalleler ve Sosyo-Ekonomik Durumları	12
Tablo:2 Şanlıurfa İlinde Görüşülen Kişilerin İkamet Ettiği Mahalleler.....	14
Tablo:3 Batman İli Merkeze Bağlı Mahalleler ve Sosyo-Ekonomik Durumları	14
Tablo:4 Batman İlinde Görüşülen Kişilerin İkamet Ettiği Mahalleler.....	15
Tablo:5 Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	81
Tablo:6 Katılımcıların Kendilerini Tanımlama Şekilleri.....	82
Tablo:7 Katılımcıların Yerleşim Birimleri.....	83
Tablo:8 Katılımcıların Yaşları.....	83
Tablo:9 Öğrenim Durumu.....	84
Tablo:10 Katılımcı Eşlerinin Öğrenim Durumu.....	84
Tablo:11 Mesleki Durum.....	85
Tablo:12 Konutun Kendilerine Ait Olup Olmama Durumu.....	85
Tablo:13 Konut Şekilleri.....	86
Tablo:14 Günlük Gazete Okuma Durumu.....	86
Tablo:15 TV İzleme Durumu.....	86
Tablo:16 Katılımcıların Mezhepleri.....	87
Tablo:17 İbadetleri Yerine Getirip Getirmeme Durumları.....	87
Tablo:18 Çocuk Sahibi Olup Olmama Durumu.....	89
Tablo:19 Uygun Davranış Göstermeyen Çocuğa Gösterilen Davranış Şekilleri.....	89
Tablo:20 Katılımcıların Kendi Çocukluk Dönemlerinde Anne Baba İsteğine Uygun Davranmadıklarında Karşılaştıkları Davranış Şekilleri.....	90
Tablo:21 Kız Çocuklarının Evlenmeden Önce Erkek Arkadaş Edinip Edinmeme Durumlarına Getirilen Yorumlar.....	91
Tablo:22 Kız Çocuklarının Ailenin Onaylamadığı Bir Durumda Evlenmek İstemesine İzin Verilip Verilmemesi Durumu.....	93
Tablo:23 Ailenin İstemediği Bir Kişiyile Evlenmekte İsrar Eden Kız Çocuğuna Gösterilen Tepkiler.....	94
Tablo:24 Yerleşim Birimine Göre Ailenin İstemediği Bir Kişiyile Evlenmekte İsrar Eden Kız Çocuğuna Gösterilen Tepkiler.....	96
Tablo:25 Yaş Durumuna Göre Gösterilen Tepkiler.....	97
Tablo:26 Aile Büyüklerine Danışılma Durumu.....	98
Tablo:27 Evlenilecek Erkte Aranılan Özellikler.....	99
Tablo:28 Evlenilecek Kızda Aranılan Özellikler.....	100
Tablo:29 Evliliğe İzin Verilip Verilmeme Durumu.....	101
Tablo:30 Aileden Biriyle Evlilik Zorunluluğunun Olup Olmaması Durumu.....	102
Tablo:31 Ceza Uygulanıp Uygulanmama Durumu.....	102
Tablo:32 Evlilik Şekilleri.....	106
Tablo:33 Onaylanan Bir Evlilik Yapma Durumu.....	106
Tablo: 34 Kararların Alınışında Söz Sahibi Olan Kişiler.....	107
Tablo:35 Eşin İstediği Gibi Giyinip Giyinmeme Durumu.....	108
Tablo:36 Başkalarının Aile İçinde Yaşayıp Yaşamama Durumu.....	108

Tablo: 37 Çekirdek Ailenin Dışında Birlikte Yaşanılan Kişilerden Kaynaklanan Sorunların Olup Olmaması Durumu.....	109
Tablo:38 Bayanların Şiddet Görme Durumları.....	109
Tablo:39 Şiddete Maruz Kalma Nedenleri.....	110
Tablo:40 Şiddet Gören Bayanların Eşlerine Gösterdikleri Tepkiler.....	111
Tablo:41 Şiddete Maruz Kalan Bayanların, Şiddetten Kurtulmak İçin Sığındıkları Yerler.....	111
Tablo: 42 Şiddete Rağmen Eşle Birlikte Yaşama Nedeni.....	112
Tablo: 43 Boşanmayı Düşünüp Düşünmeme Durumu.....	113
Tablo: 44 Boşanmak İsteme Sebepleri.....	113
Tablo:45 Eşinden Şiddet Gören Kadının Nasıl Davranması Gerektiğine Getirilen Yorumlar.....	114
Tablo:46 Erkeklerin Eşlerine Kötü Davranma Sebepleri.....	115
Tablo:47 Kocasından Boşanmak İsteyen Kadına İzin Verilip Verilmeme Durumu.....	116
Tablo:48 Kocasından Boşanmak İsteyen Kadına İzin Verilmeme Sebepleri.....	117
Tablo: 49 Yerleşim Birimine Göre Boşanmaya İzin Verilip Verilmeme Durumu.....	121
Tablo: 50 Ailede Erkeğin Görevleri.....	122
Tablo: 51 Ailede Kadının Görevleri.....	123
Tablo: 52 Aile İçinde Oluşan Sorunların Çözümleme Şekilleri.....	124
Tablo:53 Evlilik Öncesi Cinsel İlişki Yaşamının Doğru Olup Olmama Durumu.....	126
Tablo:54 Yerleşim Birimine Göre Evlilik Öncesi İlişki Yaşamaya Getirilen Yorumlar.....	127
Tablo:55 Bekaretin Evliliğe Saklanması Gerekli Olup Olmama Durumu.....	128
Tablo:56 Bekaret ve Namus Arasındaki İlişki.....	129
Tablo: 57 Bekaretin Ahlaki Bir Değer Olarak Görülüp Görülmemesi Durumu.....	132
Tablo 58: Yerleşim Birimine Göre Bekaretin Ahlaki Bir Değer Olarak Görülüp Görülmemesi.....	133
Tablo:59 Evlenilecek Kızın Bakire Olmasının Gerekli Olup Olmamasına Getirilen Yorumlar.....	134
Tablo:60 Evlenilecek Kızın Bakire Olmasının Gerekli Olup Olmamasına Yerleşim Birimine Göre Getirilen Yorumlar.....	135
Tablo:61 Namuslu Kadının Nasıl Olması Gerektiğine Getirilen Yorumlar.....	136
Tablo:62 Namusun Tanımlanması.....	140
Tablo:63 Yerleşim Birimine Göre Namusun Tanımlanması.....	146
Tablo:64 Cinsiyete Göre Namusun Tanımlanması.....	147
Tablo:65 Namusu Lekeleyecek Davranışlar ve Durumlar.....	148
Tablo:66 Namusu Lekeleyecek Davranış ve Durumlara Yerleşim Birimine Göre Getirilen Yorumlar.....	150
Tablo: 67 Cinsiyet ve Namusu Lekeleyecek Davranışlara Bakış Açısı Arasındaki İlişki.....	151
Tablo:68 Tecavüzcüyle Evlenme Zorunluluğunun	

Olup Olmama Durumu.....	152
Tablo:69 Tecavüzcüsüyle Evlenmeyen Kızın Karşılaşacağı Durumlar.....	152
Tablo:70 Tecavüzcünün Karşılaşabileceği Durumlar.....	154
Tablo:71 Çocuk ve Tecavüzcünün Karşılaşabileceği Durumlar.....	156
Tablo:72 Namusunu Lekeleyen Kadına Verilecek Cezalar.....	157
Tablo:73 Yerleşim Birimine Göre Namusunu Lekelediğine İnanılan Kadının Karşılaşabileceği Durumlar.....	160
Tablo:74 Yardım İçin Başvurulabilecek Kişiler.....	161
Tablo:75 Yerleşim Birimine Göre Başvurulacak Kişilerin Değerlendirilmesi.....	162
Tablo:76 Yardım İstenilip İstenilmeme Durumu.....	162
Tablo:77 Yerleşim Birimine Göre Aile Büyüklerinden Yardım İstenip İstenilmeme Durumu.....	163
Tablo: 78 Namusunu Lekelediğine İnanılan Kişiyeye Karşı Sergilenen Tutum Ve Davranışlar.....	164
Tablo:79 Yerleşim Birimine Göre Namusunu Lekeleyen Kişiyeye Karşı Sergilenen Davranışlar.....	167
Tablo:80 Namusun Lekelendiğine İnanılan Kişi ya da Aileye Yardımcı Olup Olmama Durumu.....	168
Tablo: 81 Çevreden Gelebilecek Tepkiler.....	169
Tablo: 82 Namusunu Lekeleyen Kişinin Suçlu Olup Olmama Durumu.....	173
Tablo: 83 Yerleşim Birimine Göre Namusunu Lekeleyen Kişinin Suçlu Görülüp Görülmeme Durumu.....	173
Tablo: 84 Suçlunun Cezalandırılma Şekilleri	174
Tablo 85 Yerleşim Birimine Göre Namusunu Lekeleyen Kişiyeye Verilebilecek Cezalar.....	175
Tablo: 86 Namusunu Korumak İçin Cinayet İşlemiş Kişinin Suçlu Görülüp Görülmeme Durumu.....	176
Tablo:87 Yerleşim Birimine Göre Namusunu Korumak İçin Cinayet İşleyen Kişinin Suçlu Görülüp Görülmeme Durumu.....	178
Tablo:88 Cinayet İşleyen Kişinin Suçlu Görülmeme Nedenleri.....	178
Tablo: 89 Adam Öldüren Kişinin Haklı Olma Sebepleri.....	181
Tablo:90 Töre Cinayetlerine Bakış Açısı.....	183
Tablo:91 Namus Ve Töre Cinayeti İşleyen İnsanların Böyle Bir Cezalandırma Yöntemi Seçme Gerekçeleri.....	188
Tablo: 92 Törenin Tanımlanması.....	190
Tablo: 93 Töreye Uygun Davranan Kadının Yapması Gerekenler.....	191
Tablo: 94 Töre Cinayeti İşleyen Kişilerin Yasal İndirimden Yararlanmalarına Katılımcıların Bakış Açısı.....	193
Tablo: 95 Yasal İndirimden Yararlanma Gerekçeleri.....	193
Tablo: 96 Töre Cinayetine İlişkin Yasa Maddesinin Cinayetlerin Engellenmesinde Caydırıcı Görülüp Görülmemesi Durumu.....	194

ÖNSÖZ

Kadına ve erkeğe atfedilen değerlerden erkek için hoşgörülen buna karşılık kadın için yadsınan kimi değerlerin genel namus anlayışını biçimlendirdiği bilinmektedir. Bugün kültürümüzün kimi katmanlarında erkeklerin namusu kadınların kontrolü aracılığıyla tanımlanmakta ve bu namus anlayışı kadının cinsiyeti çerçevesinde gelişen pek çok yaptırımı da beraberinde getirmektedir. Yaptırım şekilleri kendi içerisinde çoğu zaman şiddeti barındırmakta ve kadınlar töre ve namus cinayetlerine kurban gitmektedirler. Kadınların kendileri için yaratılan namus kodlarına uygun hareket etmeye zorlanmaları, onların kamusal alanda varlıklarını kanıtlayamamalarına da sebep olmaktadır. Tüm bunlardan hareketle, namus cinayetlerini tetikleyen gerekçelerin; değer yargıları, tutum ve davranışların, bireyleri töre cinayeti işlemeye iten sebeplerin neler olduğunu saptayarak, bu sebeplerin kültürel konumları içerisinde derinlemesine incelemeye çalıştığım araştırmamın konu seçimi sırasında bu konuda çalışmam için destek veren sadece araştırmam sırasında değil lisans dönemimden bugüne kadar bana her konuda destek olan değerli hocam Prof Dr. Zafer İlbars'a teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca Sayın Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı ve Sayın Yard. Doç Dr. Feryal Turan'a bana destek oldukları, her tez izleme komitesinde beni yüreklendirdikleri için teşekkür ediyorum.

Bu çalışma sırasında çok bunaldığım, sıkıldığım, yorulduğum özellikle ailesel ve kişisel sağlık problemlerimin bu durumları tetiklediği dönemlerde

yanımda olmaya çalışan tüm mesai arkadaşlarıma, Kardeşlerim Hasan Boran Vargün ve Büşra Giden'e, Değerli Arkadaşlarım Özlem Demren ve Dönsel Coşar'a, sıkıntılarımı paylaştığım ve her an desteklerini benden esirgemeyen Annem Hümeysra Vargün'e, beni yalnız bırakmamak adına benimle 50 derece sıcakta Şanlıurfa ve Batman'a gelmeye cesaret eden Babam Mustafa Vargün ve Kız Kardeşim Elvan Vargün'e teşekkür ederim.

Bu tezde benim olduğu kadar onların emeği olduğuna inandığım, Şanlıurfa'da bana evlerinin kapılarını sonuna kadar açan ve kendi evim gibi rahat etmemi sağlayan güzel yürekli insanlar Talat Göktepeli, Müzeyyen Göktepeli, Mehmet Göktepeli, Mahmut Göktepeli ve tüm ailesine, Ecz. Mehmet Mustafa Korkut ve annesine, Batman'da hiçbir sıkıntı yaşamadan çalışmalarımı sürdürmemeye yardımcı olan, bütün yürekleriyle beni destekleyen, evlerini kendi evim bildiğim Ferit Özmen'e, yediğim en güzel içli köfteleri yapan Münevver Özmen'e, alan çalışmalarım sırasında yanımda olan gerektiğinde bana tercümanlık yapan Nalan (Menal) ve Nazan Özmen'e, arkadaşlarıyla bana destek veren Zinar Özmen'e ve tabiki evin en küçüğü Suzan (Zozan) Özmen'e ayrıca Batman'da her türlü desteklerini benden esirgemeyen Batman Eczacı Odası Başkanı Emin Beyaz ve Kardeşi Remzi Beyaz'a teşekkürlerimi sunmak ve bütün yüreğimle onlara minnettar olduğumu söylemek istiyorum.

Berivan VARGÜN

Ankara, Mayıs 2008

1. BÖLÜM

GİRİŞ (ARAŞTIRMA PROBLEMİ)

Bir toplulukta bir yöre halkında bireylerin uymayla yükümlü oldukları ya da uymaya zorlandıkları davranış kalıplarının ve tutumlarının tümünü içine alan töreler, özellikle geleneksel kesimde ve kırsal alandaki etkinliğiyle dikkati çeker. Öyle ki töreleri zedeleyen ya da törelere aykırı sayılan davranışlar çoğu kez bağışlanamaz bir tutumla, yasaların yargılanmasına da zaman bırakmadan, bu tür durumlar için toplumca belirlenmiş olan cezalara çarptırılır (Örnek, 1995;128).

Toplumdaki, gelenek, görenek, örf ve adetler, değer yargıları ve kurallar, kişinin davranışlarını belirleyen temel etkenlerdir. Yaşama şekil veren bu etkenler bugün, kültürün kimi katmanlarında derinliğine yaşarken kimi katmanlarında yok olmaya yüz tutmaktadır. Sosyo-kültürel ekonomik değişme, köyden kente göç gibi etkenler geleneksel olandan kopmalara yol açmıştır. Kültürümüzün kimi katmanlarında tabular ve dogmaların yıkıldığı, ahlaksal kimi yaptırımların yok olduğu gibi bir izlenimle karşı karşıyayken kimi katmanlarında ise değer olarak kabul edilen hatta yaşama şeklini belirleyen öğretiler, muhafazakar değer yargıları ve bu değerler çerçevesinde geliştirilmiş davranış ve tutumlarla yaşamlanmaktadır. Ülkemizde namus ve şeref kavramına ilişkin pek çok değer yargısı bulunmakta, bu kavrama ait

değer ve tutumlar kültürün farklı yansımaları olarak özellikle töre içerisinde anlamını ve yerini bulmaktadır.

Töre cinayetleri çok yönlü bir konu olup, hukuki, psikolojik, sosyolojik, sosyal antropolojik boyutlarıyla ele alınıp incelenebilmektedir. Törelere özellikle geleneksel kültürlerde, geçmişten günümüze süregelen, değişmeye ve değişime karşı direnen kurallardır. Özellikle ataerkil ve feodal ilişkilerin sürdüğü değişime kapalı kültürlerde, aile meclisinde alınan kararlarla yaptırım gücü insana yönelik en ağır şekilde ifadesini bulur.

Kızın ailesinin isteği dışında birisiyle duygusal bir ilişkiye girmesi, evlilik öncesi hamile kalması, ailenin verdiği bir kocayı terk edip, sevdiğiyle kaçması, bir gence gönül bağı ile bağlanması, gibi sebeplerle işlenen töre cinayetleri, daha öncede söylediğimiz gibi boyutları çok yönlü olan bir konudur (Bkz: Kendirci, 2000;2).

Pek çok ülkede olduğu gibi bugün ülkemizde de töre cinayetlerinin işlendiğini biliyoruz. Gazetelerde hala bekaretini koruyamadığı için öldürülen kız çocuklarının, evlendiği gece bakire çıkmadığı için ailesine teslim edilen ve namusunu koruyamadığı, soyuna leke sürdüğü için, lekelenen namusunun temizlenmesi amacıyla töre cinayetlerine kurban giden bir çok kadının haberlerini okumaktayız. "Töre cinayetleri " tartışılan önemli bir konu hatta kimi kültürel katmanlarda yaşamlanan biçimiyle çok önemli bir sorundur. Özellikle erkeklerin namusunun kadınların kontrolü aracılığıyla

tanımlanması, kadınların kamusal alandan dışlanmasına neden olmakta, kadın bu sebeplerle özgürleşememektedir. Bu noktada kültürümüzde kadına ve erkeğe atfedilen değerlerden erkek için hoşgörülen buna karşılık kadın için yadsınan kimi değerlerin genel namus anlayışını biçimlendirdiğini savunabiliriz.

Tüm bunlardan hareketle, namus cinayetlerini tetikleyen gerekçelerin; değer yargılarının, bireyleri töre cinayeti işlemeye iten sebeplerin neler olduğunun saptanması ve bu sebeplerin kültürel konumları içerisinde derinlemesine incelenmesi araştırmamızın temel problemini oluşturmaktadır.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Daha öncede söylediğimiz gibi toplumdaki gelenek, görenek, örf ve adetler, töreler, değer yargıları ve kurallar kişinin davranışlarını belirlemektedir. İçinde yaşanılan kültürel ortam ve değerler töre cinayetlerinin oluşumunu ve sürekliliğini belirleyen temel etkenlerdendir.

Araştırmamızın temel amacı; töre cinayetlerinin yoğun olarak yaşandığı yörelerde töre cinayetlerine ilişkin değer yargılarının saptanması, bu olguya ilişkin bakış açılarının, sosyo – kültürel ortam ve değerler bütünü içinde incelenmesidir.

Temel amacımız doğrultusunda bazı alt amaçlarımızda belirlenmiştir. Öncelikle kadının ve erkeğin aile içindeki görevlerinin neler olduğu, kadının aile içindeki konumu, katılımcıların evlilik şekilleri, evlilik kurumunun oluşturulmasında ailenin rolü, aile içi kadın erkek ilişkileri, katılımcıların boşanmaya bakış açısı, namus kavramının değerlendirilmesi, namuslu kadının nasıl olması gerektiği, katılımcıların namus ve töre kavramlarını nasıl değerlendirdiklerinin öğrenilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca töre cinayetlerine ilişkin görüşlerin neler olduğu değerlendirilecektir. Araştırmamız konuya ışık tutacak araştırma sorularına dayanmaktadır. Tüm bu amaçlar doğrultusunda cevaplandırılacak sorular ise;

1-Kadının ve erkeğin aile içindeki konumu nedir?

2-Namuslu ve törelere uygun davranan kadın ne yapmalıdır / nasıl davranmalıdır?

3- Namus nedir?

4-Namusunu lekelediğine inanılan kişiye ne yapılmalıdır /

5-Hangi durumlarda namus için cinayet işlenir?

6-Hangi nedenlerle adam öldüren kişi haklıdır.

7-Töre nedir?

8-Yaşanılan çevrenin adam öldürme suçunu değerlendirmesi, töre cinayetleri nedenlerine bağlı olarak değişmekte midir?

1.2. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

1- Namus kadın cinselliğini ve kadının kontrol altına alınmasını ifade eder.

2-Adam öldürme suçu, namus cinayetleri açısından değerlendirildiğinde; gerekçeleri sebebiyle suç olarak kabul edilmez.

1.2 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Töreler, geleneksel kültürlerde, geçmişten günümüze süregelen değişmeye ve değişime karşı direnen kurallardır. Bu bağlamda araştırmamız töre cinayetlerinin yoğun olarak görüldüğü yörelerde yaşayan bireylerin bu olguya bakış açılarının saptanması ve özellikle yazısız kuralların yaşamlanışına ilişkin malzeme sağlayıcı olması bakımından önemlidir. Kültürümüzdeki namus anlayışı ve bu konudaki değerler çerçevesinin sunulması; namus kavramı ve bu kavram çerçevesinde oluşan yaptırımlara ait bilgilerin derlenmesi, bu konuda yapılabilecek diğer çalışmalara temel veri sağlayıcı olması açısından da önemlidir.

Ayrıca “töre cinayetleri” üzerinde etkili olan sosyo- kültürel değerlerin belirlenmesi ve incelenmesi, günümüzde toplum içinde yaşayan geleneksel değerlere ilişkin kuralların ve yasaların çelişmesi ve bireylerin bu kurallar arasında sıkışıp kalmasını göstermesi bakımından da son derece önemlidir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmamızda katılımcıların namus ve töre kavramlarına ilişkin değer yargıları ve bu kavramlar çerçevesinde geliştirilen davranış ve

tutumları, Sosyal Antropolojik bakış açısıyla, yaşanan sosyo kültürel ortam içinde değerlendirilmektedir.

Araştırmamızın sınırlılıklarından birisi; töre cinayetlerini namus cinayetleri ile sınırlamış olmamızdır. Töre cinayetleri kan davalarını da içine alan bir konu olmasına rağmen biz araştırmamızın konusunu namus uğruna işlenen cinayetlere bakış açısının sosyal antropolojik açıdan incelenmesiyle sınırlamış bulunmaktayız.

Araştırmamızın diğer sınırlılığını ise evren ve örneklem seçiminde yaşadığımız sıkıntılardan kaynaklanan süreç oluşturmaktadır. Şanlıurfa ve Batman illerinde örneklem seçimi yaparken Valilik ve İl Emniyet Müdürlüklerinden alınan izinlerin sadece şehir merkezinde çalışma yapılmasına yönelik verilmesi araştırmamızın diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

2. BÖLÜM

2.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yöntemi sosyal antropolojinin temel yöntemi olan alan araştırması yöntemidir. Alan araştırması yöntemi iki aşamadan oluşur. Birinci aşama; Literatür taraması aşamasıdır. Bu aşamada; konuya ilişkin daha önce yapılmış araştırma ve çalışmalar taranmıştır. Konuya ilişkin literatür taraması sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek araştırmanın kavramsal çerçevesi, kavramsal çerçevenin sonucunda ise amacımız doğrultusunda araştırma ve görüşme soruları oluşturulmuştur.

Alan araştırması yönteminin ikinci aşaması; alan çalışmasına dayanmaktadır. Alan çalışmamız, araştırma önerisinin Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilmesiyle başlamış, Şanlıurfa ve Batman İlleri Valilikleri ve İl Emniyet Müdürlüklerinden alınan izinler sonucunda alan çalışması yapmak için bu illere gidilmiştir.

Alan araştırmasının birinci aşamasında; kavramsal çerçevede belirlenen ana hatlar ışığı altında araştırma sorularına cevap arayacak nitelikte bir görüşme kılavuzu hazırlanmıştır. Bu kılavuzda sorular, görüşme sırasında katılımcının konuya ilişkin tutum ve düşüncelerini anlayabilmek ve detaylandırabilmek için açık uçlu sorular halinde hazırlanmıştır. Görüşme sırasında soruların hepsi tarafımdan katılımcılara yöneltilmiştir. Ancak

Şanlıurfa ilinde Eyyübiye, Eyyübnebi, Şehitlik ve Atatürk (Atatürk mahallesinde sadece bir görüşme sırasında) mahallelerinde kadınlarla görüşmelerim sırasında (Arapça ve Kürtçe bilmediğim için) Türkçe bilmeyen ya da daha doğru bir ifadeyle Türkçe'yi anlayan ama konuşamayan kadınlarla görüşmelerim sırasında Kürtçe ve Arapça bilen tercümanlardan yardım almış bulunmaktayım, Bernard'a göre, "araştırmacılar alana ilk çıktıklarında, bazı konularda zor durumda kalabilirler. Ama zamanla, o toplumun kültürel yapısını öğrendikçe, herhangi bir zor durumun üstesinden gelmek için, ne zaman ne yapılacağını bilirler. Kendilerine uygun yöntemler geliştirirler. Bu yöntemler araştırmacının alandaki işini kolaylaştırır" (Bernard, 1994;187). Araştırmamız sırasında alanda cinsiyetimden ve dil bilmememden kaynaklanan çeşitli zorluklar yaşamama rağmen Bernard'ın dediği gibi bu zorlukların üstesinden gelinmeye çalışılmıştır. Ayrıca Atatürk ve Şehitlik mahallelerinde kadınların komşularına da haber vermesi ve o çevrede oturan kadınları evlerine çağırmaları sebebiyle bireysel görüşme şeklinde başlayan görüşmeler, özellikle boşanma, tecavüz ve bekaret kavramlarını içinde barındıran soruların sorulmasıyla grup görüşmesine dönüşmüş kadınlar bu sorulardan sonraki sorulara birbirlerini dinleyerek ama kendi görüşlerini savunarak cevap vermişlerdir.

Erkek katılımcılarla görüşmelerim sırasında ise cinsiyetimden kaynaklanan sorunlar yaşasam da katılımcıların genelde Türkçe ve okuma yazma bilmeleri bu sorunların giderilmesinde yardımcı olmuş, kendilerine görüşme kılavuzlarını verip cevaplarını yazılı olarak almamı sağlamıştır.

Ayrıca babamın azda olsa Kürtçe bilmesi ve aile dostumuz Talat Bey'in doğma büyüme Şanlıurfa'lı olması ve Kürtçe bilmesi gibi sebeplerden dolayı bu ildeki erkek katılımcılarla başlayan görüşmelerim ilk 2 gün boyunca sorunlu bir şekilde devam etse de ilerleyen günlerde ve Şanlıurfa'ya ikinci kez gidişimde görüşmeler çok rahat bir şekilde tamamlanmıştır.

Batman ilinde de Kürtçe bilmemem sebebiyle 19 Mayıs ve Fatih Mahallelerinde Kürtçe bilen iki tercümandan yardım almış bulunmaktayım. Bu ilde belki de Şanlıurfa'ya oranla görüşmelerimi daha rahat yapabilmemin sebebi Şanlıurfa'da yaşadığım deneyimlerimden ders almış olmamdan kaynaklanabilir. Araştırma yaparken o toplumda yaşayan insanlara yakın olmayı ve kişilerin sizin araştırmacı kişiliğinizden rahatsız olmamaları için yeteri kadar çaba harcanması gerektiği üzerinde duran Bernard "... içinde bulunduğun toplumda, iletişimde bulunduğun insanların söylediklerine ne zaman gülünüp gülünmeyeceğini; senin söylediklerinin de ne zaman gülünç olup olmayacağını kestirebilirsin" der. (Bernard, 1994;136-137) Bölgeye ilk gittiğimde yanımda kamera, ses kayıt cihazı ve fotoğraf makinesi götürmüş olsam da görüşme yaptığım kişilerin bunlardan rahatsız olmaları ve kullanmamı istememeleri, özellikle kadınların bunu mahremiyet sınırları içerisinde algılaması ve değerlendirmeleri sebebiyle bu cihazları kullanamamış bulunmaktayım. Özellikle örnek olaylar anlatılırken en azından ses kayıt cihazına kayıt yapmak istemiş olmam hiç bir şekilde hoş karşılanmamış ve tarafıma anlatılanların sadece kağıt üzerinde, kişi ve aşiret adı kullanmadan kayda alınması tembih edilmiştir.

2.2. ARAŞTIRMA EVRENİ VE ÖRNEKLEM

Araştırma evrenimizi, Şanlıurfa ve Batman illeri şehir merkezlerine bağlı mahalleler oluşturmaktadır.

Örneklem grubumuz ise, her iki il için Türkiye İstatistik Kurumu'ndan alınan şehir merkezine bağlı mahallelere ait sosyo ekonomik durumları gösteren kodlamalar içerisinde her iki ilde de sosyo ekonomik düzey bakımından Üst, Orta ve Alt sosyo-ekonomik düzeyden mahalleler tesadüfi örneklem tekniğiyle seçilmiş ancak konunun hassasiyeti sebebiyle alandan kaynaklı problemler yaşanmıştır.

Şanlıurfa'nın merkez nüfusu 385588, Batman'ın merkez nüfusu ise 246678 kişiden oluşmaktadır.

	1990			2000			YILLIK NÜFUS ARTIŞ HIZI			YÜZ-ÖLÇÜM Km	NÜFUS YOĞUNLUĞU
	TOPLAM	ŞEHİR	KÖY	TOPLAM	ŞEHİR	KÖY	TOPLAM	ŞEHİR	KÖY		
63 ŞANLIURFA	377 578	276 528	101 050	534 706	385 588	149 118	34.78	33.24	38.90	3 669	146
72 BATMAN	170 334	147 347	22 987	272 787	246 678	26 109	47.08	51.52	12.73	564	484

(İl ve İlçelere göre şehir ve köy nüfusu, yıllık nüfus artış hızı, yüzölçümü ve nüfus yoğunluğu /

2000 GENEL Nüfus Sayımı)

Örneklem boyutu:
$$\frac{X^2 NP (1-P)}{C^2 (N-1)+X^2P(1-P)}$$

Formüldeki X^2 arzu edilen bir olasılık düzeyindeki 1 derecelik serbesti için kay kare puanı, N nüfus büyüklüğünü, P popülasyonun homojenlik derecesini ortaya koyan parametreyi, C güvenilirlik oranını temsil etmektedir. Bu formüle oturtulacak değerler için; P : 0.5, örneklem insanlardan seçildiğinde genellikle kullanılan olasılık düzeyi %95 ve buna karşılık gelen $\pm\%10$ örnekleme hataları için güvenilirlik oranı %10 (0,10)'dur. %95 olasılık düzeyine karşılık gelen kay kare tablosundaki kay kare değeri ise 3,841'dir.

Buna göre sayılar formüldeki yerlerine oturtulduğunda örneklem boyutu

Şanlıurfa evreninden seçilmesi gereken örneklem büyüklüğü

$$(3.841)(385.588)(0,1)(0,9)/[(0,05)^2(385.587)+(3,841)(0,1)(0,9)]= (138,23)138$$

kişi,

Batman evreninden seçilmesi gereken örneklem büyüklüğü

$$(3.841)(246678)(0,1)(0,9)/[(0,05)^2(246677)+(3,841)(0,1)(0,9)=(138,20)138$$

kişi olarak planlanmıştır.

Bu illere gitmeden önce bize yardımcı olacak kaynak kişilerle görüşülmüş ve bu kişilerin aracılığıyla görüşmelerimizi, üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeyden Şanlıurfa'da 3, Batman'da da 3 olmak üzere 6 mahallede Şanlıurfa'da 138, Batman'da 138 kişiyle görüşme yaparak tamamlayacağımızı planlamıştık ancak daha öncede söylediğimiz gibi, konunun hassasiyetinden kaynaklanan sorunlar doğrultusunda tesadüfen seçilen katılımcıların görüşmeyi kabul etmemeleri, soruların bir kısmına

cevap vermek istememeleri ve geçiştirmeye çalışmaları gibi sebepler bizim rnekleminizi araştırmanın başında seilenden farklılaştırmamıza sebep olmuş, her iki ilde de kaynak kişilerin aracılığıyla tanıdık mahallelere ve tanıdıkların tanıdıkları kişiler aracılığıyla diğer mahallelere gidilmiş ve toplam 276 kişiyle görüşme planlanırken 281 kişiyle tamamlanmıştır. Buna göre şanlıurfa' da görüşme yapılan kişilerin ikamet ettiği mahalleler ve kodları: Atatürk(2), Bahçelievler(3), Cengiz Topel((3), Eyyübiye(1), Eyyübnebi(2), şehitlik(2), Sırrın(1), Süleymaniye(1), Veysel Karani(3), Yenişehir(3) mahalleleridir. Batman'da görüşme yapılan kişilerin ikamet ettiği mahalleler ve kodları: Fatih(3), Kültür(3), Ondokuzmayıs(2), Petrol(1), Petrolkent(1), şafak(2) mahalleleridir.

Tablo1: şanlıurfa İli Merkeze Bağlı Mahalleler ve Sosyo-Ekonomik Durumları

İl adı	İlçe adı	Belediye adı	Mahalle adı	Mahalle Durum
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	AHMET YESEVI	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	AKABE	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	AKABE POLIS LOJ	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	AKPINAR	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	AKSEMSETTİN	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	ATATURK	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	BAGLARBASİ	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	BAHCELIEVLER	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	BAMYASUYU	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	BEYKAPISI	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	BİCAKCI	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	BUHARA	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	CAMIKEBİR	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	CENGİZ TOPEL	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	DEDEOSMAN	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	DEVTESTİ	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	ERTUGRULGAZİ	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	ESENTEPE	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	EYYUBİYE	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	EYYUPKENT	1

SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	EYYUPNEBI	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	GOL	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	GUMUSKUSAK	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	HACIBAYRAM	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	HALEPLIBAHCE	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	HAMIDIYE	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	HAYATI HARRANI	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	HEKIMDEDE	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	HIZMALI	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	IMAMBAKIR	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	IPEKYOL	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	KADIOGLU	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	KAMBERIYE	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	KARAKOYUNLU	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	KARSIYAKA	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	KENDIRCI	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	KURTULUS	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	MANCE	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	MIMAR SINAN	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	MURADIYE	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	ONIKILER	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	OSMANGAZI	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	OSMANLI	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	PASABAGI	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	PINARBASI	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	REFAHIYE	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	SAIRNABI	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	SAIRSEVKET	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	SANCAKTAR	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	SEHITLIK	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	SELAHATTIN EYYUBI	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	SELCUKLU	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	SIHMAKSUT	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	SIRRIN	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	SULEYMANIYE	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	SULTANFATIH	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	TEPE	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	TOPDAGI	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	TURKMEYDANI	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	ULUBATLI	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	VEYSELKARANI	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	YAKUBIYE	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	YAVUZ SELIM	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	YENI	1
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	YENISEHIR	3
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	YESILDIREK	2
SANLIURFA	MERKEZ	SANLIURFA	YUSUFPAZA	2

Tablo2: Şanlıurfa İlinde Görüşülen Kişilerin İkamet Ettiği Mahalleler

Sosyo – Ekonomik Durum	Mahalle Sayısı	Görüşülen Mahalle Sayısı
(3) ÜST	16	4
(2) ORTA	28	3
(1) ALT	23	3
TOPLAM	67	10

Tablo:3 Batman İli Merkeze Bağlı Mahalleler ve Sosyo-Ekonomik Durumları

İl Adı	İlçe Adı	Belediye Adı	Mahalle Adı	Mahalle Durum
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	AKYUREK	2
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	AYDINLIKEVLER	2
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	BAGLAR	2
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	BAHCELIEVLER	3
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	BAYINDIR	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	BELDE	3
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	BESEVLER	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	CAMLICA	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	CARSI	2
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	CAY	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	CUMHURİYET	2
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	DEMIRYOLU	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	FATİH	3
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	GAP	3
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	GUNEYKENT	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	HILAL	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	HURRIYET	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	HUZUR	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	ILUH	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	KARSIYAKA	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	KISMET	2
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	KULTUR	3
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	MEYDAN	3
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	ONDOKUZMAYIS	2
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	PAZARYERI	2
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	PETROL	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	PETROLKENT	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	PINARBASI	3
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	RAMAN	2
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	SAFAK	3
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	SAGLIK	2
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	SEYITLER	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	SIRINEVLER	2
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	SITE	3
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	YAVUZ SELİM	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	YENI	2

BATMAN	MERKEZ	BATMAN	YESİLTEPE	1
BATMAN	MERKEZ	BATMAN	ZIYA GOKALP	2

Tablo:4 Batman İlinde Görüşülen Kişilerin İkamet Ettiği Mahalleler

Sosyo – Ekonomik Durum	Mahalle Sayısı	Görüşülen Mahalle Sayısı
(3) ÜST	9	3
(2) ORTA	13	1
(1)ALT	16	2
TOPLAM	38	6

2.3. VERİ TOPLAMA ve DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ

Alan araştırmasının birinci aşamasında; kavramsal çerçevede belirlenen ana hatlar ışığı altında araştırma sorularına cevap arayacak nitelikte bir görüşme kılavuzu hazırlanmıştır. Veri toplama tekniğimiz yapılandırılmamış görüşme tekniğidir. Bu teknik katılımcıya büyük hareket ve yargı serbestisi veren, kişisel görüş ve yargıların kökenlerine inmeyi sağlayan bir görüşme şeklidir. (Karasar, 1994:168).

Görüşme kılavuzlarıyla elde ettiğimiz veriler, frekans tabloları düzenlenirken kullanılmıştır. Görüşme kılavuzunda, soruların büyük bölümü açık uçlu sorular şeklinde düzenlenmiştir. Bunun temel nedeni, verilecek cevapları sınırlamamak ve derinlemesine bir araştırma yaparak bireylerin bu konuya ilişkin değer yargılarını ve düşüncelerini içeren yorumlarını gözden kaçırmamaktır.

Veriler, Temmuz 2005 ve Eylül 2005 tarihleri arasında Şanlıurfa ve Batman illerine iki kez gidip ilk seferde 20 ikinci seferde 15 gün kalınarak 281 kişiye uygulanan görüşme kılavuzları/soru kağıtları ile toplanmıştır. Görüşme soruları örneklem grubunu oluşturan katılımcıların haricinde toplam 15 kişi üzerinde bir ön uygulama/pilot çalışma yapılarak gözden geçirildi ve gerekli görülen değişiklikler yapıldı.

Veri değerlendirme aşamasında, ilk olarak görüşme kılavuzundaki açık uçlu sorulardan elde edilen veriler kodlanmıştır. Kodlama işlemlerinin ardından elde edilen veriler, tek yönlü frekans tabloları halinde sunulmuş olup değişkenlerin araştırma grubu içindeki dağılımları gösterilmek istenmiştir. Ayrıca katılımcılara ait veriler çeşitli değişkenler (yaş, cinsiyet, yerleşim yeri) için iki yönlü tablolar halinde değerlendirilmiştir. Değişkenler arasındaki ikili ilişkiler chi-kare tekniğiyle incelenmiştir. Analizler “Statistical Package For Social Sciences” (SPSS) hazır programıyla yapılmıştır.

3. BÖLÜM

3.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1.1. KÜLTÜR VE KURALLAR

3.1.1a İlkel Toplumdan Günümüze Kurallar – Hukuk

Toplumsal düzenin sürdürülebilmesi için, toplumsal yaşamı düzenleyen kuralların var olması gerekmektedir. Her kültür kendine ait kurallara sahiptir ve varlığını sürdürebilmek için de kendine ait bu kuralları, kuşaktan kuşağa aktarma yollarını içerir. Araştırmalar, ilkel topluluklara kadar gerilere gittiğimizde de insanların yaşamlarını düzenleyen bir takım kuralların var olduğunu göstermektedir.

Yönerge ve yasaklar toplumun kuralları olmaktan çok, toplumun simgeleridir. Kültürler yalnızca, başkalarıyla karşı karşıya gelmelerinden dolayı kendilerine ilişkin tutum ve ayıksı bir benlik duygusunu formüleştirmeye gereksinim duyarlar (İlbars, 2000:349).

İnsanın diğer canlılardan ayrılan en büyük özelliği onun kültürüdür. İnsan kültürünü kendi yaratır ve yarattığı kültürü de kuşaktan kuşağa aktarır. Her toplum çocuk yetiştirme şekilleriyle kültürünü yeni nesile öğretir ve birey kültürün şartlanmış olduğu davranışları kültürleme süreci ile öğrenir bu süreç bir eğitim öğretim sürecidir.” Antropolojik anlamda eğitim, bireyin içine doğduğu toplumda doğuştan bu yana bütün hayatı boyunca az ya da çok

devam eder işte eğitim aracılığı ile ki birey kendi kültürünün tarzlarını öğrenir” (İlbars, 1987:210)

“Bir çocuk davranışlarını kendisi yaratmaz. O, bunları öğrenir nasıl davranması gerektiğini belirleyen kurallar, içine doğduğu kültür tarafından öğretilir” (Ogburn, 1964:10). Kültürleme sürecinde birey; anadilini, iyi-kötü, doğru-yanlış gibi değer yargılarını; kişiliğini ve cinsel kimliğini ilk önce aile içinde öğrenir. Kültür kişinin tutum ve davranışları için potansiyel bir rehber vazifesi görmektedir. Bir kültüre özgü kurallar, değerler, davranış biçimleri, o kültür içindeki bir topluluktan diğerine farklı şekilde öğretilmiş ve öğrenilmiştir. (Rose, 1967:72)

Tarih boyunca kültürel evrim çizgisine baktığımızda, kuralsız bir topluluk ya da toplum göremeyiz. Malinowski, ilkel toplumlarda da kuralların varlığını ve bireylerin bu kurallara uygun yaşadığını hatta bu kurallara bizdeki yazılı kurallara oranla daha sıkı bir şekilde uyulduğuna dikkat çekerken Trobriyand adalarında yaşayan yerliler arasında yaptığı araştırmaları örnek göstermektedir (Malinowski, 1998:13-50).

İlkel ve çağdaş işbölümü tiplerinin sosyal dayanışma farklarını inceleyen Fransız Sosyologu Durkheim, “Dinsel Hayatın İlkel Biçimleri” isimli eserinde ise (1912), Avustralya yerlileri üzerinde yapılmış incelemeleri yorumlayarak, ritüellerin toplumsal düzeni yansıttığını, tapınılan tanrının,

toplumun kendisi olduğunu diğerk bir deyişle de insanın tanrıda kendi toplumuna tapındığını söylemektedir (Güvenç,1984:23, Şenel, 1982:233)

İlkel toplumlardaki kuralların kaynağına baktığımızda görülen odur ki, kurallar: dini kurallar niteliğindedir ve dini kavramların yaşama geçirilmesiyle de anlam bulurlar. Necip Bilge, özellikle ilkel toplumlarda hukuk, ahlak, din ve görgü kurallarının birbiriyle iç içe geçtiğini, sosyal düzen kurallarının hemen hepsinin kutsal inançlar açısından ele alındığını belirtir. Bu toplumlarda kuralların türlerini birbirinden ayırmak oldukça güçtür. Uygarlık düzeyinin yükselmesi ve iş bölümünün genişlemesiyle birlikte bu kurallarda birbirinden ayrılmaya başlamıştır. Bu durum özellikle hukuk ve ahlak kuralları açısından doğrudur (Bilge, 1986:24).

Antropolog Wells'e göre ilkel toplumlarda hukuk, "karakaplı, düstur kitaplarındaki kural ve yargıç kararlarından oluşan bir derleme değildir. Hukuk, toplumun geleneksel ama yaşayan bilgeliği ile kararlılığıdır. Kabilenin bir kesimini sevindiren, ötekilerin canını sıkkan yasaları çıkartan bir meclis yoktur." Yazı öncesi (yazı dili olmayan) topluluk insanları, kural çokluğundan ya da çok- değerlilikten yakınmazlar. Bu yüzden kimi antropologlar hukuku, "Kamuoyunun desteklediği kurallar" olarak tanımlarlar. Hukuk, kişinin komşularına karşı nasıl davranmasının doğru ya da hakça olacağı konusundaki çoğunluk görüşüdür. Bu anlamdaki hukuku gelenek ya da töreden ayırmak mümkün değildir. Genel anlamda hukuk, toplumun üyeleri arasındaki ilişkileri düzenlemeye yarayan araçlardan biridir. Birey ve

toplumun bütünleşmesini kolaylaştırır. Birlik ve dayanışmayı bozacak davranışları, kargaşayı önler, ahengi yeniden kurmaya ve korumaya çalışır. Hukuk, nelerin yasal, nelerin yasak olduğunu belirleyerek, birey ve kümelerin bütünleşmesini kolaylaştırır (Wells, 1994:148-149).

Hukuk bir toplumda, devletin kurum ve kuruluşları tarafından oluşturulan, bireyleri yaptırıma zorlayan, suç ve ceza sınırları çizilmiş, yazılı ilkelerin, kuralların oluşturduğu sistemdir. Bu sistem, toplumu oluşturan bireylerin kendi aralarında, kendileriyle toplum ve devlet arasındaki ilişkileri düzenler. Hukuk sisteminin oluşturduğu yasalara karşı gelmek, uymamak suç sayılır ve cezalandırılır (Köknel, 1996:102).

İlkel toplumdan günümüze baktığımızda, çağdaş toplumun ekonomik, toplumsal ve ideolojik yapılarının geçmişinin, çok ötelere gittiğini görürüz, uygar toplumun ekonomik, toplumsal ve ideolojik yapıları geçiş aşamasında biçimlenmiş olmakla birlikte; bu biçimlenmeyi belirleyen etmenlerden bazıları ilkel topluluk döneminden gelir (Şenel, 1982:281) ilkel toplulukların tarımı bulmaları, üretim araçlarının gelişimi, artı ürünün oluşumuyla yerleşik hayata geçilmiş ve bununla birlikte toplumsal yaşamda önemli değişimler olmuştur. (bkz: Childe:1983) Sınıflaşma, meslek grupları, yazının bulunuşu ve devlet kavramının ortaya çıkmasıyla kurallarda da değişimler ve çeşitlenmeler olmuştur. İlk önce yazısız bir şekilde yaşamı düzenleyen kurallar, devletin ortaya çıkması ve daha sonra kanun yapma yetkisini eline geçirmesiyle hukukun yazılı kuralları haline gelmiştir. Görüldüğü gibi kültürün ürünü olan

kurallar yine kültürde meydana gelen değişimlerle gelişmekte ve.değişime uğramaktadır.

3.1.1b Sosyal Normlar

“Toplumsal yaşam, bireyler gruplar ve cemaatler arasındaki ilişkilerin düzenli bir biçimde sürdürülmesi için bir dizi beklentiyi, kalıp davranış, işlemi, kaçınmayı ve yasağı gerektirir. Bu türden davranış ve beklentiler sosyal normlar kavramı içinde kümelenirler (rnek, 1995:121). Örf, adetler, gelenek, görenek ve töreler sosyal normların parçalarıdır ve bunlar kültürün başat değerleri olarak karşımıza çıkarlar. Bu değerler “onaylanmayan davranışı engeller, yasaklanmamış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolaylıkla anlaşılabilmesini sağlarlar.

Sosyal normlar, toplumsal düzeni sağlayan kontrol mekanizması görevini görmektedirler ve içinde yaşanılan kültürün değer yargılarıyla Őkillenirler. Toplumsal düzenin sağlanması için birey kültürünün başat değerlerine uygun hareket etmelidir..“ kültürün belirlenmiş değerleri ile kişilerin davranışları arasında bir açıklık olduğunda ve toplumdaki çeşitli alt grupların değerleri çatıştığında bu değerlerden kaynaklanan bazı problemlerin olduğu bir gerçektir” (Fichter, 1994: 50-151)

Bir kültüre ait normlar, değişebilmekte ve yerlerini daha çağdaş normlara bırakabilmektedir. Kültür işleyen, dinamik bir süreç olduğundan değişmektedir ve değişme evrensel bir kültür olgusudur”(İlbars, 1985:56).

Sosyal normların ortak özelliği yaptırımlardır. Yaptırımlar, sosyal denetimi sağlamak ve sosyal normların etkinliğini sürdürebilmek için bireylerin üzerinde zorlayıcı, kınayıcı, özendirici ve ödüllendirici tepkilerini ve baskılarını işletirler. Yaptırımlar, kaynaklandıkları öz ve içeriklerine göre ayrılırlar. Yaptırımların amacı aynı olmakla birlikte cezalandırma ve ödüllendirme, yasaklama ve özendirme, karşı çıkma ve olurlama bakımından ayrımlar gösterirler. Örnek, normları uygulanabilme niteliklerine göre başlıca üç grupta toplar ve bu normları, örfler (yasalar), adetler ve sosyal alışkanlıklar olarak adlandırır. Bunlar kendi bünyeleri içinde örf, adet, teamül, anane, töre, gelenek, görenek, moda gibi bir takım alt gruplara da ayrılırlar. Bunlar:

Örf sözcüğü Arapça kökenlidir. Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde, yasalarla belirlenmediği hâlde halkın kendiliğinden uyduğu gelenek olarak ifade edilmektedir (www.tdk.gov.tr). Örfler çoğu zaman toplumun katı beklentileri olarak nitelenen bir takım örnek tutum ve davranışlardır. Örflere karşı çıkma kimi toplumlarda yasaya karşı çıkmayla bir tutulur; hatta zaman zaman yasaların da üstünde tutularak katı ve bağışlamasız bir tutumla birey cezalandırılır (Örnek, 1995:121-123).

Adet ise alışılmış bir takım davranışların giderek kalıplaşmış halidir. Yaptırım gücü örfte bakarak daha gevşek ve esnektir. Kalıplaşan alışkanlıklar ve davranışlar, örfde ki yapılma ya da kaçınma yerine adette yapılmalı ya da yapılmamalı niteliğine bürünmektedir ancak toplumsal yaşamın düzenli gitmesinde, kuralların uygulanmasında adetler etkili olmakta ve tıpkı örfler gibi birçok sosyal içerikli ilişkiyi düzenlemekte, yönetmekte ve denetlemektedirler. Adetlerin bir bölümü, öz anlamlarını kaybetmeden biçimlerindeki sınırlı değişmelerle kültürel değişme sürecine ayak uydururlar buna karşılık diğer bir bölümü etkisini ve güncelliğini yitirerek ortadan kaybolurlar (Örnek, 1995:124-125).

Genel anlamda, bir kuşaktan ötekine aktarılabilen bilgi, tasarım, boş inanç ve yaşam biçimi olarak ifade edilen diğer bir kuralda gelenektir. Gelenekler sözlü ya da yazılı olmak üzere iki bölüme ayrılırlar ve toplumsal yaşamın düzenlenmesinde ve denetlenmesinde önemli rol oynarlar. Bireyin bağlı bulunduğu kültürel çevrenin geleneklerine karşı çıkması, onun o çevreden afarozuna, saldırıya uğramasına, hor görülmesine, alaya alınmasına kadar genişleyen tepki türleri ile ifade edilir. Geleneklerin de tıpkı örflerde olduğu gibi yasalarla belirlenmiş türleri vardır. Yasa, gelenekleri ve onlara aykırı davranışları ve onlara aykırı davranışlar için verilecek olan cezaları bir ölçüye sokmaya çalışır. Görenekler (usage), ise günlük yaşantımızdaki ilişkilerin düzenlenmesinde, bireyler arasındaki sürtüşmeleri azaltarak, toplumsal ilişkilerin kolaylaşmasında belirleyici rol oynarlar. Göreneğin yaptırım gücü örf, adet ve geleneğe bakarak daha zayıftır; örfdeki

yapılma zorunluluğu, adet ve gelenekteki yapılmalı özelliği görenekte yapılabilmeli niteliğini alır. (Örnek, 1995:126-127) Köknel'de, göreneklerin yaptırım derecesinin örf ve adetlere göre daha zayıf olduğu üzerinde durur, görenekleri, topluma uyumunu sağlayan, cezalandırıcı, denetleyici, zorlayıcı yaptırımı bulunmayan ya da çok az olan gevşek, yumuşak davranış kalıpları olarak niteler (Köknel, 1996:90).

Şimdiye kadar açıklamaya çalıştığımız tüm kavramları içine alan diğer bir normatif kuralda törelerdir. Sözcüğün aslı Türkçe'dir ve "türe"den gelmektedir. Örf, adet, yol, kural, gelenek ve yasa anlamlarını karşılamaktadır (Örnek, 1995:127).

Töre (adet, örf) (mores), bir toplum ya da toplum kesiminin ortaklaşa benimsediği, kabul ettiği, uymak zorunda olduğu gelenek, görenek gibi toplumsal kurumlardan kaynaklanan davranış kalıplarını içerir. Töreler, alışlagelen, yapılagelen davranış kalıplarından oluşur. Bastırıcı, etkin, zorlayıcı yaptırım güçleri vardır (Köknel, 1996:90).

Çeşitli yaşam kesitleri ve sorunları karşısında hazır yanıt ve çözümler sunan toplumsal değer ve davranış kalıplarının, kimi koşullarda işlevsel yararları olmakla birlikte, genellikle değişen koşullara karşı tutumu tepkicidir. Töre, gelenek ve değer yargılarıyla bağdaşmayan ya da onlara aykırı olan yenilik ve değişmeler, anılan mekanizmaların tepkisiyle karşılaşır (GAP Bölgesinde Toplumsal Değişim Eğilimleri Araştırması II, 1992-1993:522).

Soyaslan, törelerin hayatın içinde, insan ile hayatın gerçekleri arasında oluşan kurallar olduğuna dikkat çeker. Bunlar sosyo-ekonomik şartlar içinde kendiliklerinden oluşur, uzun zaman yürürlükte kalırlar ve kendiliklerinden değişime uğrarlar (Soyaslan, 1999:29). Yaptırımları ayıplama ve dışlama olan töreler bazen toplumun dışına atılma ya da öldürülme gibi yaptırımlarla ifade edilebilmektedirler.

“Töre Türk Hukuk Lügati’nde genel olarak yazılı olmayan, ancak toplum içinde yıllardan beri kendisine uyula gelen ahlak ve hukuk kurallarını ifade eder.” (Aykut, 1999:45).

Özellikle geleneksel kültürün egemen olduğu kırsal kesimlerde yaşayan insanlar törelere boyun eğmek, törelere göre davranmak zorunda kalırlar. Bu kesimde yürürlükte bulunan hukuk düzeninin ve yasaların suç saymadığı kimi davranış, törelere göre suç sayılır, cezalandırılır..... Aile büyüğünün sözünü dinlememe, karşı gelme, kız-erkek ilişkisi, kızın istediği erkekle evlenmesi gibi, yasaların suç saymadığı davranışlar, törelerin yasakladığı davranışlar olduğundan, aile ve toplum tarafından suç sayılır, cezalandırılır. Öte yandan kan davası yüzünden adam öldürmek yasalara göre ağır suçtur. Buna karşılık töreler bu eylemi hoş görüyle karşılarlar (Köknel, 1996:91).

Oskay'a göre töre, değişimin yavaş olduğu topluluğun ve o topluluğu kuşatan dış dünyayla ilişkilerinin muhafaza edilmesi için, içeride kutsanması gereken bir manevi değerler manzumesi taşıır (Oskay, 2004).

Kardam, törelerin varlığını sürdürme nedenlerini açıklarken özellikle kimlik bilinci üzerinde durur. Zaman içinde yaygınlaşan töreler, belli bir dine bağlılığı olsun ya da olmasın herkes tarafından tüm toplum için geçerli ve doğal olarak uyulması gereken normlar olarak meşruiyet kazanırlar. Özellikle bir topluluğun ya da etnik grubun kendisini tehdit altında gördüğü dönemde kimliğini koruma adına varlığının önemli bir parçası olan değerlere ve törelere daha da sıkı sarılması törelerin süregelmesini sağlamaktadır (Kardam, 2004:4).

Örnek'te törelerin geleneksel ve kırsal alandaki etkinliğine dikkat çeker ve töreleri, bir toplulukta, bir yöre halkında bireylerin uymayla yükümlü oldukları ya da uymaya zorlandıkları davranış kalıplarının ve tutumlarının tümü olarak tanımlar. Töreleri zedeleyen ya da törelere aykırı sayılan davranışlar çoğu zaman bağışlanamaz bir tutumla, yasaların yargılamasına da zaman bırakmadan, bu tür durumlar için toplumca belirlenmiş olan cezalara çarptırılır. Bu durum ölüm cezasına çarptırma ya da toplumun dışına itilmeye kadar gider (Örnek, 1995:128).

Görüldüğü gibi töreler, gelenek, görenek, örf ve adetler, kişinin davranışlarını belirleyen temel etkenlerdir. Kültürel normlar, içinde yaşanılan

kültürün değer yargılarıyla şekillenmektedir. Bir kültüre özgü normlar kişinin doğumundan ölümüne kadar süregelen eğitim süreciyle bireye aktarılır ve kültür bireyin bu değerlere ve kurallara uymasını bekler. Kültür içinde kalıplaşan kurallara uymayan birey çeşitli şekillerde cezalandırılır öyle ki bu durum töre/namus cinayetleri örneğinde olduğu gibi şiddetin en katı şekilleriyle ifade edilebilir.

3.1.2. SUÇ VE KÜLTÜR

3.1.2a Suç ve Kültür İlişkisinin Değerlendirilmesi

Evrensel bir olgu olan suç, her tür sosyal yapıda görülür. Suç ve kültür ilişkisi çeşitli yönleri olan bir konudur. Özellikle günümüzde yazılı ve yazısız kuralların bir arada yaşaması, günümüz toplumlarında suç olarak kabul edilen kimi davranışların anlaşılabilmesi açısından önemlidir. Suçu oluşturan davranışlar kültürden kültüre farklı anlaşılakta olduğu gibi aynı kültürün farklı katmanlarında da farklı anlamlar yüklenebilmektedir. Bu yönüyle suç izafi bir kavramdır. Bir toplumda suç olarak algılanmayan bir davranış başka bir toplumda suç olarak algılanabilmektedir.

Sosyal bir hareket olan suç, topluma karşı çıkan davranışlarla eşit tutulmamalıdır. Durkheim'e göre geleneksel kurallar, kişilerin davranışları üzerinde hakim davranışları kaybettikleri zaman bir normsuzluk durumu yani "anomie" söz konusu olmaktadır. Suç değişik ve karmaşıktır, tek bir görünümü de yoktur. Kültür, bireyin kişiliğini yaratıcı ve ona bulunduğu

toplum içinde nasıl davranacağını gösteren kalıpları verdiği gibi “suç” kavramının doğduğu bir ortamı da yaratmaktadır. Başka bir deyişle neyin suç olup olmadığı kültürce belirlenmektedir. Suç, kültürel kurallara uymama hali olarak algılandığında ve değerlendirildiğinde bütün toplumlara özgü bir olay olarak kabul edilebilir. (Erdentuğ,1982:79).

Bruhl’e göre bir davranışı suç yapan o davranışa ait olan bazı özellikler değildir, suçu suç yapan, toplumun o davranışı suç kabul etmesidir. Yarattığı sonuçlar ne kadar kötü olursa olsun eğer toplum o sonuçları yaratan kişiye suçlu gözüyle bakmıyorsa suç yoktur. Yani suç toplum içinde şekillenmektedir (Bruhl, 1991:285).

Akaş’ta suçun toplum içerisinde şekillendiğini söylerken Foucault’a atıfta bulunur. Foucault da suçun toplumsal bir anlaşmaya ve dolayısıyla toplumun tümüne karşı işlendiğini söyler- bu yüzden toplum “içeriden vuran düşman” niteliğindeki suçlu üzerinde kesin söz sahibidir-“ister asar, ister besler.” (Akaş, 1994:157).

Suç, topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu yasalarla belirtilen davranışların, eylemlerin bütünü olarak tanımlanabilir. Suç evrensel ve toplumsal bir olgudur. Tarih boyunca her çağda, her toplumda bu olgunun var olduğu görülür. Suçu oluşturan davranışlar, eylemler, çağdan çağa, toplumdan topluma değişebilir. Öte yandan toplumun gelişme ve değişme

sürecinde suç olgusunda da değişmeler olabilir. Özetle, suçu oluşturan davranışlar, eylemler görecedir (Köknel, 1996:102).

“Suç boşlukta meydana gelmemektedir. Daha da önemlisi; sosyal bağlam, suçluluğun hangi faktörsel ilişkilerin sonucu olarak gerçekleştiğini belirlemesinin yanı sıra, aynı şekilde suçluluğun aldığı düzeyel görünümlerinin de önemli bir belirleyeni olmaktadır” (Miethe ve Meier, 1994:3).

Suç, modern ceza hukukunun temel kavramlarından biridir. Yapılan bir hareketin suç sayılması için kanuna göre “bir hareketin yapılması veya yapılmamasının suç olduğunun söylenmesinden önce, onun özel bir niteliğe sahip olması gerekir.” (Dönmezer,1994:46)

Düzene aykırı davranışlar suçu, bunların uygulanan müeyyideleri ise cezayı oluşturmuştur. Dünya üzerindeki toplumların her biri kendi toplumsal değer yargıları çerçevesinde oluşturdukları düzen ve nizamı esas alarak kanunlar düzenlemiştir ve bu düzene ayrılık teşkil eden fiilleri suç saymışlardır (Ardor’dan aktaran; Mehmet, 2001:15)

Suç ve kültür ilişkisini değerlendirirken her kültürün kendi değer yargılarına göre belirli şeylere önem verdiğini ve bunların ihlali sonucunda meydana gelen davranış şekillerini de suç olarak kabul ettiğini unutmamak gerekir. Kültür bilimciler suç ve suçlu kavramlarının, kültür tarafından biçimlendiği gerçeğinden hareket ederler. Sosyo-kültürel değişme süreci

içerisinde belli bir dönemde suç olarak tanımlanan bir davranış başka bir dönemde suç olarak değerlendirilmeyebilir. Suç sayılan belirli bir davranışa verilen ceza kültürden kültüre farklılık gösterdiği gibi aynı kültürün farklı katmanlarında da değişebilir. Sonuç olarak suç kültürel açıdan izafi bir kavramdır ve içinde yaşanılan kültürün ürünüdür.

3.1.3 KADIN VE KÜLTÜR

3.1.3a Bireye Cinsel Kimliğin Kazandırılması,

Toplumsallaşma süreci içinde insan, ortak davranış kalıplarını, belirli ilke ve kuralları öğrenir. Bireysel amaçlarıyla toplumsal amaçlar arasında bağlantı kurar. Ortak değerleri benimser. Bireysel becerisi, yetisi, yeteneği doğrultusunda toplumda rol ve yer edinir (Köknel,1996:64).

Bireyler kadınlığa ve erkeklığe ilişkin beklentileri, davranış kalıplarını, değer yargılarını önce ailede öğrenirler. Her aile cinsel davranış açısından neyin uygun olduğuna ilişkin kurallara sahiptir. Cinselliğe yönelik bu kurallar ve tutumlar çeşitli şekillerde bireye aktarılır. “Ailenin temel ödevlerinden olan çocukların yetiştirilmesi gelecek kuşağa ana kültürün aktarılması, iş bölümü ve cinsiyetle ilgili ödevler hemen hemen her toplumda aileler tarafından yürütülmektedir” (İlbars, 1982:117).

Aktarım şekli, ailede belirlenmiş kurallara, beklentilere ve değer yargılarına göre değişir. Bir insanın cinselliği, bir aile üyesi olarak ana babadan etkilendiği gibi, yaşlılardan, arkadaşlardan, basın, radyo ve

televizyondan, kültürel beklentilerden ve kalıp yargılardan değişik biçimde etkilenir (Gander, Gardiner, 1993:418).

Cinsel kimliğin ayrışması, çocuğun kendi cinsiyetini tanınması kadar, toplum içinde o cinsiyetin gerektirdiği psikolojik ve kültürel özelliklerin kazanılması, cinsel bir rolün benlik içinde sindirilmesi söz konusudur. Yani

kadın- erkek farklılığı büyük ölçüde cinsiyete değil, kültürel şartlanmaya bağlıdır (İlbars, 1987:206).

Rose, kültürün aktarımı ve öğrenme sürecinde, bireylerin kendi kültürlerine ait değerleri doğru olarak algıladıklarından bahseder. Kültür içindeki farklı dinsel inanışlar, cinsel kimliğe ilişkin değer yargıları, çocuk yetiştirme şekilleri kültürün kendi bireylerince doğru olarak kabul edilir ve böylece öğrenilir (Rose, 1967:72-73).

Kadın ve erkeğin cinsiyet farklılığına atfedilen değerler kültürel dir. Cinsin biyolojik, cinsiyetin ise kültürel kavramlar olduğu yani kadın ve erkeklığe ilişkin rol kalıplarının içinde yaşanan kültür tarafından belirlendiği ve kültürden kültüre değişen tanımlamalar içerdđi yapılan antropolojik çalışmalarda gösterilmiştir. Mead'in, Yeni Gine toplumunda yaptığı araştırma sonuçlarına göre; Arapeşler, bizim değerlerimizle kadınsı bir toplumdur. Kadınlar ve erkekler aynı derecede pasif, nazik ve yumuşak olup, ev işleri ve çocuk yetiştirmede ortaklaşa görev görürler. Çocuklar arasında

büyük cinsiyet ayrılıkları gözetilmez. Buna karşılık Mundogomarlar'da erkekler ve kadınlar bizim ölçülerimizle daha çok erkek rolünü benimsemişlerdir ve her iki cinsiyetin mizacı içinde daha erkeksi rollerin benimsendiği söylenebilir. Tchambuler'de ise kadınlar saldırgan, hakim bir rol oynarlarken ve toplum işlerini ellerinde tutarlarken, erkekler bizim ölçülerimizle kadın rolünü benimsemişlerdir. Erkekler çocuklara bakar, ev işlerini görürler ve hatta karıları çocuk doğururken evin bir köşesine çekilerek karıları gibi doğum sancıları çekecek kadar kadın rolüne girerler (ilbars,1987:206, 2008:5).

Görüldüğü gibi kültür bireyin kültürel kimliğini oluştururken kendi değerlerini, kurallarını ve beklentilerini bireye aktarır. Kültür içinde erkeğin ve kadının cinsiyetine atfedilen değerler, bunların çevresinde oluşan cinsiyet rollerinin belirlenmesi ve bu rollerin birey tarafından kabul edilmesiyle bireyin cinsel kimliği oluşur.

Bock, Mead'in bu araştırmasından çıkan sonuçları Psikolojik Antropoloji adlı eserinde şöyle yorumlamıştır: “ şayet erkek ve dişi terimleriyle biyolojik cinsiyeti belirtirsek “ erkeksi ve kadınsı” gibi her bir cinsiyete atfedilen ideal mizaçlardan söz edebiliriz”. Amerikan örüntüsü erkelerin güçlü ve saldırgan olacağını ve ticari dünyevi başarılarla ilgileneceklerini bunun tersine, kadınların bağımlı olmaları, annelik özelliğini taşımaları, ev işleriyle ilgilenmeleri gerektiğini varsayar (Bock, 2001;111-112). Bock'ın bahsettiği kadına ve erkeğe atfedilen roller bizim

toplumumuzda da görülmektedir. Kadının ve erkeğin cinselliğine ilişkin değer yargıları içinde, erkek için takdir edilen ve özendirilen çoğu değerın kadın söz konusu olduğunda yasaklanmış olduğu hatta bunların, çoğu toplumsal katmanlarda suç olarak yorumlandığı bir gerçektir.

Dökmen, cinsiyet kalıp yargılarının zaman içinde değişmediğini vurgularken bu yargıların dünyanın çeşitli kültürlerinde de büyük benzerlik gösterdiğini belirtmektedir. Kadın ve erkeğe Amerika, Avrupa, Asya, ve Avustralya'daki 25 ülkede benzer özellikler yüklendiği belirlenmiştir, (Best ve Williams'tan akt: Dökmen,2004:111) genellikle şu özellikler erkeğe ve kadına yüklenmektedir: Erkekler için, duygusal anlamlardan aktif ve güçlü; psikolojik ihtiyaçlardan baskınlık, özerklik, saldırganlık, başarı vb.; ego durumlarından eleştirici anababa ve yetişkin; kadınlar için ise, duygusal anlamlardan pasif ve zayıf; psikolojik ihtiyaçlardan bağımlılık, saygı, yardımseverlik, bakım vericilik, dostluk vb. ego durumlarından bakım verici anababa ve uyumlu çocuk. Best ve Williams, 25 ülkede 5 ve 8 yaşındaki çocuklarla yaptıkları çalışmada da çocukların erkeklere daha çok güçlü, saldırgan, kaba, macera seven, bağımsız, baskın, kendine güvenen, mantıklı vb.; kadınlar içinse zayıf, memnun, yufka yürekli, duygulu, kibar, heyecanlı, duygusal, bağımlı, konuşkan vb. özellikler yüklediklerini belirlemişlerdir. Çocukların erkeklere kadınlardan daha fazla olumsuz özellikler yükledikleri de ayrıca dikkat çekmektedir (Dökmen, 2004; 111-112).

Dökmen, toplumsallaşma sürecinde kız ve erkek çocukların öğrendikleri, kültürün cinsiyetlerine “uygun” bulduğu duygu, tutum, davranış ve roller arasındaki farklılıkların “toplumsal cinsiyet farklılıkları” olarak ele alındığını belirtir. Kadınlar daha duyarlı, ilgili ve bakım verici olarak algılanıp ev kadını, öğretmen, hemşire vb. olmaları beklenirken erkeklerin bağımsız, atılgan, kuvvetli olarak algılanmaları ve asker, mühendis, tüccar vb. olmalarının beklenmesi toplumsal cinsiyet farklılıklarının göstergesidir. Bunlar adeta toplumun kendi kalıplarını bireye dayatması sonucu oluşan farklılıklardır. Biyolojik cinsiyet farklılıkları öğrenilmemiş, doğuştan getirilen farklılıklar bakımından kadınlarla erkekler arasında gözlenen farklılıklardır. Toplumsal cinsiyet farklılıkları ise öğrenilen, sosyalleşme sürecinde kazanılan özellikler bakımından insanlar arasında gözlenen farklılıklardır. Toplumsal cinsiyet farklılıkları bireyden bireye, kültürden kültüre bazı değişimler gösterirler (Dökmen, 2004;10-11).

Kadının cinsiyet rolleri kültürden kültüre değiştiği gibi aynı kültürün farklı katmanlarında da değişiklik gösterebilir. Kültürümüzde kadının konumunun değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar, kadının konumunun yerleşim yerine göre değerlendirildiğini de göstermektedir. İlbars'a göre, toplumumuzun kır-kent gibi ikili bir toplum yapısı göstermesi yaşadığı ortama göre kadının da yaşam değerleri ve statüsünde farklılık göstermesinin sebebidir (İlbars, 1987:181).

Kandiyoti, kadının toplumsal kimliği, rol ve statüsüne ait farklı alan çalışmalarına ait değerlendirmesinde kadın rollerinin içeriklerinin her ortamda farklı algılandığı ve yaşamlandığını belirtir. Farklı kadın rollerinin tanımlandığı değerlendirmesinde yerleşim yerlerini göçebe aşiret, geleneksel köy, kasaba ve kent olarak ayırır. Göçebe aşiret ve geleneksel köy kadınlarının, ataerkil değerler çerçevesinde rol ve statü sergilediklerini, kadınların konumlarını belirleyen öğelerin, çocuk doğurma ve yaşlanma olduğunu belirtir. Kırsal alanlara göre daha fazla yapısal farklılık gösteren kasabalarda ise kadınların çalışmasına direnç gösterilir ve kadınlar arasındaki statü farklılığı kocalarının konumuyla bağlantılıdır. Büyük kent merkezlerinde ise gecekondu bölgelerinde yaşayan kadınların konumları orta ve üst sınıf kadınlarından ayrılır. Kandiyoti, hangi toplumsal kategoriden olursa olsunlar, kentli kadınların toplumsal ve ekonomik uyumunun ortak özelliğini ise, erkek rollerine hiçbir biçimde meydan okumalarına, aile işleyişinin geleneksel düzenini bozmayışlarına ya da erkek ayrıcalıklarını sorgulamadıklarına bağlamaktadır (Kandiyoti, 1997: 45-46).

Sarıhan, kadın ve erkek rol farklılığına değinirken, kadının, toplumda korunması gereken bir eşya olarak algılandığına dikkat çeker. Erkek, kadını koruyandır. Koruyucu sıfatı, erkek olmakla ilgilidir. Baba, erkek kardeş, koca ya da ailedeki erkekler, koruyucu rolü benimsemiş durumdadırlar. Hatta bu koruma, erkek arkadaş ve komşuya dek uzanan bir çizgide karşımıza çıkabilir. Kadın zayıftır ve bu zayıflıktan kurtulması, ait olması ile olanaklıdır.

Ait olmak, birinin eşyası-malı olmakla eş anlamlıdır. Bu anlayışa göre, kadın, insan-birey olma özelliğinden de soyutlanmıştır (Sarıhan, 1999:60).

Kardam, sosyalizasyon sürecinde, bireylere cinsiyet rollerinin aktarımı sırasında, özellikle kadınların etkisinden bahseder. Kardam'a göre, zaman içinde maddi koşulların değişmesine ve kadının cinselliğini denetlemeyi zorlaştıran bazı gelişmelere rağmen namus ve şeref anlayışına ait değerlerin direnç göstermesinin temel nedenlerinden biri, sosyalizasyon süreci içinde kadınlar tarafından da içselleştirilip, çocukların yetiştirilmesinde yeniden üretilerek diğer nesillere taşınmalarıdır (Kardam, 2004:4).

Kadının ve erkeğin cinsel kimliği çevresinde oluşmuş roller, değerler, bize kadınların ve erkeklerin oldukça farklı ahlak anlayışlarına maruz kaldıklarını gösterir (Beauvoir, 1993:148). Törelere, evlenmemiş genç kızın cinsel özgürlüğünü kısıtlamakta, bekar kadına bekar erkeğe tanıdığı olanakları tanımamaktadır (Poole,1993:70).

Batman'da genç kız intiharlarını yorumlayan Cılga, kadının toplumsal rollerine dikkat çekerken genç kızlar üzerindeki aile baskılarından söz eder. Ailede sadece anne ve baba değil diğer bireyler de baskı uygulayıcısıdır. Genç kızların, aile dışındaki ortamlara girmesi,. karşı cinsten birileriyle ilişki kurması yasaktır. Kadın ve genç kızlarda görülen intihar vakalarında, namus faktörü belirleyici rol oynamaktadır. Evlilikle sonuçlanmayan ilişkilere, ailenin

baskılarıyla, genç kızlara tek seçenek olarak intihar yolu gösterilmektedir (Cılga, 2002;41).

Ülkemizde kendisinin, ailesinin, kızının, kız kardeşinin namusunu, onurunu korumak amacıyla işlenen suçların oranı yüksektir. Bu alanda işlenen suçlar kavga, adam dövme, tehdit, yaralama, cinayet gibi geniş bir yelpaze üzerinde yer alır (Köknel, 1996:92). Bu konuda Ortaş, “Erkeğin kadın üzerine iddia ettiği egemenlik onun yaşam hakkına kadar sızmaktadır” demektedir (Ortaş, 2004).

Cinselliğe ilişkin ahlak anlayışları ve değer yargıları kültürden kültüre farklılık gösterir. Kültürlerin çoğu, evlilik öncesi cinsel yaklaşmayı yasaklarken kimi kültürler ise evlilik öncesi cinsel yaklaşmayı destekler, örneğin evlilik öncesi cinsel birliktelik yaşamayan Polenezya’lı bir genç, içinde bulunduğu kültürün üyelerince anormal kabul edilmektedir (Kluckhohn, 1949:25).

Cinsel kimliğe ve cinsel yaşama ilişkin değerler ve bu değerler etrafında oluşan cinsiyet rolleri kültürden kültüre farklılık gösterdiği gibi kadının ve erkeğin cinselliğine atfedilen değerler, aynı kültür içinde de farklı yaptırım derecelerine sahip olup farklı yorumlanabilirler. Cinselliğe ilişkin yaptırımlar; töreler, ahlak kuralları, gelenekler ve görenekler şeklinde anlamını bulurlar.

3.1.3b Anaerkil Dönemden Ataerkil Döneme Geçiş ve Kadının Cinselliğine Getirilen Sınırlar

Bugün çoğu kültürde kadının cinselliğini yaşamasına getirilen sınırlar, yaptırımlar ve tabular varlığını sürdürürken, kimi kültürlerde de bu tür sınırların olmadığını görmekteyiz. Çoğu bilim adamı ve araştırmacıya göre bu durum anaerkil ve ataerkil toplum yapısından kaynaklanmaktadır. Anaerkil dönemde kadının sahip olduğu ayrıcalık ve üstünlük ataerkil döneme geçişle birlikte, ataerkil aile yapısı içinde kaybolmuş, kadının aile içindeki değeri gözardı edilmiş ve kadının cinsel kimliğine sınırlar getirilmiştir.

Anaerkil dönemde, anaerkil aile yapısı içinde bireylerin soyu anayla belirlenmektedir ve bu durum kadına görülmemiş ölçüde çok toplumsal önem kazandırmıştır. Nitekim ilk çağların masal ve destanlarında soyu, verimliliği, zekayı sağlayan hep kadın tanrıçalardır. Bu dönemde doğanın gizlerini bilenler ve çözenler kadınlardı. Bu döneme ait inançlar, değer yargıları ve toplumsal kurallar, kadına ayrıcalıklar verildiğinin göstergesidir (Ozankaya, 1996: 360). Tarihsel süreçte, toplayıcılık ve avcılık dönemi geride kalıp çobanlık tarımcılık dönemi başlayınca, bakır, demir, bronz bulunup madenden araç-gereçler ve silahlar yapılıncaya kadının ile erkek arasındaki işbölümü tarihe karıştı; kadının görevlerinin önemi geri planda kaldı (Ozankaya, 1996:361).

Üretim araçlarının gelişimi ve artı ürünle birlikte üretimden önce çekilmesi gerekenler kadınlar oldu (Tayanç, 1997:27). Servetlerin artışı, bir yandan aile içinde erkeğe kadından daha önemli bir yer kazandırıyor bir yandan da bu durum geleneksel miras düzenini çocuklar yararına değiştirmek için kullanma eğilimini ortaya çıkarıyordu, ancak soy zincirinin analık hukukuna göre düzenlenmesi sürdükçe bu olanaksızdı bunun içinde kadın tarafından hesaplanan soy zinciri ve analık miras hukuku kaldırılmış, erkek tarafından hesaplanan soy zinciri ve babalık miras hukuku kurulmuş oldu (Engels, 1978: 76).

Engels'e göre analık hukukunun yıkılışı, kadın cinsin büyük tarihi yenilgisidir. Evde bile, yönetimi elde tutan erkek oldu; kadın aşağılandı köleleşti ve erkeğin keyif ve çocuk doğurma aleti haline geldi. Erkeklerin tekelci egemenliği kurulduktan sonra bunun ilk etkisi ataerkil ailenin ortaya çıkmasıyla sonuçlandı (Engels, 1978:77-78).

Mojab ve Abdo ataerkilliğin psikolojik veya kişisel bir problemden ziyade sosyal ve tarihsel bir kurum olduğu üzerine durmaktadır. Onlara göre Ataerkillik; eril toplumsal cinsiyetin egemenlik uygulama sistemi ve ya rejimidir...Erkek egemenliği, dil, hukuk, din, eğitim, aile, popüler kültür ve medya gibi diğer toplumsal güçler ve kurumlar tarafından üretilir ve yeniden üretilir buna göre ataerkil şiddet, basitçe bir bireyden, onun düşünce yapısından veya cahilliğinden kaynaklanan bir problem olmaktan çok daha fazlasını içerir ve sistemiktir örneğin namus cinayetlerinde bir annenin, kızın,

kız kardeşin ya da ailenin diğer kadın fertlerinin öldürülmesine kadınlarda katılır. Ataerkil şiddet evrenseldir, hem Doğu'da hem de Batı'da görülür (Mojab,S.; Abdo N.: 2006:3-5).

Bachofen ataerkil düzenin anaerkil düzenden çıktığını savunur ve ona göre, ataerkil düzenin çıkışından sonra kadına, sınırlı bir yaşam sunulmuş geçici bir özgürlük tanınmıştır (Reich, 1995:108).

Analık hukukuna göre kızlar evlilik öncesi konumları, sırasında cinsel özgürlüğe sahiplerdir. "Libya'da durum böyleydi. Herodot zamanında Trakya'da durum aynıydı. Benzer durumlar Maryan Adalarında, Filipinler'de ve çeşitli Afrika kabilelerinde mevcuttur" (Bebel, 1991:77). "Anaerkil dönemde kadının toplumsal konumu erkeğinkinden daha üstündü ancak özel mülkiyetin egemenliğiyle kadının erkeğin boyunduruğuna girişi mühürlenmiş oldu bunun ardından da kadın küçümsendi ve hor görüldü" (Bebel, 1991:65).

Ataerkil düzen içinde, erkek özdeksel değerlerin baş yaratıcısı durumuna geldi. Kadının evlilik dışı cinsel ilişkisi töreyle ve hukukla yasaklandı (Ozankaya, 1996:361). Beauvoir'e göre ataerkil uygarlık, kadını iffetliliğe adanmıştır; üstü kapalı ya da açık bir izinle erkeğe cinsel arzularını doyurma hakkı tanımakta, kadınsa evliliğin daracık sınırları içine kapatılmaktadır (Beauvoir, 1993:357). Kızların evliliğe el değmemiş olarak gelmesi istemi Freud'a göre; Kadınlardaki cinsel köleliği sağlama almak için erkekler tarafından yaratılmıştır (akt. Horney,1996:95). Beauvoir'e göre ise

erkek kadına özel malı diye baktığı zaman kadının el değmemişliği çok daha dolaysız bir biçimde onandır. “Bir malın benim olduğunu öne sürmenin en güvenli yolu, onu başkalarının kullanmasını engellemektedir. Ayrıca hiçbir şey insanoğluna daha önce başka bir insan tarafından kullanılmamış nesnelere kadar arzu vermez” (Beauvoir, 1993:173). Bu çerçevede baktığımızda kadının cinselliğini sınırlamak ve el değmemişliğini kanıtlamak için çeşitli kültürlerde pratikler ve koruma yollarının geliştirildiğini görürüz.

Zaire, Maritanya, Gambia, Senegal, Gine, Mali, Tanzaniya, Somali, Kenya ve Sudan’da görülen kadın sünneti olgusu bekareti koruma yollarından birisidir. Klitoris küçük ya da bir bölümünün kesilip atılması demek olan bu işlem kız kız çocukları 8-9 yaşlarına geldiklerinde törenler eşliğinde, bu mesleği nesilden nesile öğrenmiş yaşlılar tarafından, anestezisiz bir şekilde bıçakla ya da jilette yapılmaktadır. (Oral, 1989: 256). Bu işlem ergenlik çağına giren bir kızın zararını dolayısıyla da namusunu daha kolay koruyabilmesini sağlamaktadır (Saadavi, 1991:50).

Kadının cinsel etkinliğini sınırlamak ve sadakatin devamını sağlamak için geliştirilmiş bir başka pratikte Ortaçağ Avrupa’sında “bekaret kemeri” adıyla bilinen bir aletin kullanılır olmasıdır. Bekaret kemeri Floransa’da kullanılmaya başlanır ve İtalya’dan diğer Avrupa ülkelerine yayılır. Karnın biraz altından kilitlenen çelik muhafazalı bekaret kemeri feodal toplumda kadının sadakatsizliğini önlemek için kullanılmıştır (Yanarocak, 1998:36).

Ataerkil toplumlara özgü değerler, kadın ve erkek için şerefli davranışın anlamını farklı tanımlar. Erkeğin kendisinin ve ailesinin onurunu korumak için aktif bir rol alması beklenirken, kadından beklenen saflığını (bekaretini) koruması, yani pasif bir görevdir. Sosyalleşme sürecinde kız ve erkek çocuklar, bu değerleri öğrenirler. Daha küçük bir çocuk iken kendi bedenlerinin aileleri için ne anlama geldiğini öğrenen genç kızlar, onu titizlikle koruması gerektiğini içselleştirir; kendi bedenlerinin istekleri ve karşı cinsle ilişkiler konusunda endişe ve utanç taşır ve en küçük kural-dışı hareketlerinin cezasının çok ağır olacağı korkusunu taşıyarak yaşamayı öğrenirler (Kardam,2004).

Ertürk'e göre, ataerkil toplumsal cinsiyet ilişkilerinin temelinde bir sosyal grubun kendi soyunu sosyal olarak kabul edilebilir üreme çizgisinde devam ettirme ve bunu denetim altına alma isteği yatar. Bunun içindir ki erkekler, kadınların doğurganlık özelliklerini ve cinselliklerini denetim altında tutmak için güç kullanırlar. Bir erkeğin namusu ve şerefi, pek çok durumda kendisine yakın kadınların davranışlarıyla özdeşleşmiştir (Ertürk, 2006:175). Her toplumda kadın ve erkeğe ayrılan rolleri, geleneksel norm ve değerler belirlemekte ve kuşaktan kuşağa naklederek rol beklentilerinin devamlılığını sağlamaktadır. Cinsel rol kalıpları, gerek kadın gerekse erkeklerin kendi benlik anlayışlarının bir parçasını oluşturacak biçimde her iki tarafça kabul edilmektedir (İlbar, 1990: 168-169). Parla, kadının temizliği ve saflığının ailesinin namusunu simgelediğini, kızların (kadınların) ailenin namusunu

lekelememesi için uyarıldığını ve namusu lekeleyen kişilerden öç alındığını belirtir. (Parla,2001:77)

White'ın toplumumuzda, (İstanbul) kadın emeği ve üretimi üzerine yaptığı alan çalışmasında, akrabalık ilişkileri ve cinsiyet rolleri üzerinde de durulmuş ve kadının cinselliğini yaşamasına getirilen sınırlardan bahsedilmiştir. "Geleneksel bir ailede, kızın evlilik öncesinde bir erkekle görüşmesi, arkadaşlık etmesi son derece sakıncalıdır çünkü bu durum onun bekaretinin bozulmuş olacağını düşündürür ve bazı aileler böyle bir durum duymuşlarsa gelinlerinin doktordan bekaret raporu almasını isterler" (White, 1999:106). Orta Anadolu köylerinde araştırmalar yapmış olan Antropolog Delaney 'in yaptığı araştırma sonuçlarına göre de genç erkekler, kızlarla toplumsal ilişki ve yakınlık kurmak istediklerini söylediler de böyle bir kızla evlenmeyeceklerini belirtmektedirler. Onlara göre kız, oğlanla konuşmaya ve yakınlık kurmaya gönüllüyse, bunu başka oğlanlarla da yapacaktır. Bu tür bir ilişkiye katılmak kızın başıboş ilişkilere girdiğinin ve güvenilmez olduğunun kanıtıdır (Delaney, 2001:122-123). Delaney'e göre bekaret, namus ve cinsellik üçgeninde asıl sorun kadının belirli bir erkeğin tohumunu güvence altına alabilme yeteneğidir, onu değerli kılan budur. Kadının değerinin evlilikten önce bekaretine, evlendikten sonrada sadakatine bağlı olduğunu, bunun da kadının davranışlarında ve giyiminde toplumsal namus koduna uymasıyla belli olduğuna dikkat çekmektedir. "Bir kızın cinsel etkinliğine ilişkin en ufak bir şüphe, onun evlilik şansını ortadan kaldırır yada en azından tehlikeye düşürür" (Delaney, 2001:61-62).

Pek çok, çevrede kız oğlan kızlık o kadar değerlidir ki onu yasaya uygun bir evliliğin dışında yitirmek tam anlamıyla yıkımdır. Böyle bir şeyi yaşamış kızın onurunun lekelendiğine inanılır (Beauvoir,1993:385). Bekaret kadınların davranışlarını şekillendiren bir çok kuralla çevrelenir, cinsel saflığın göstergesi olan bekaret kadının, namusunun da göstergesidir. Türkiye'nin pek çok yerinde kadınlardan bekaretini evlenene kadar koruması beklenir. Namusunu lekeleyen kızların evlilikleri de tehlikeye düşer, aile üyeleri tarafından şiddet uygulanır ya da sürgün edilmekle cezalandırılırlar (Barbara,2000:89-90). Rashid ve Michaud Bangladeş'te genç kızların bekaretinin önemle korunduğunun ve evlilik öncesi cinsel içerikli eylemlerde bulunduğu bilinen genç kızların evliliklerinin çok zor olduğunu bu durumun ailenin sosyal statüsünü etkilediğini ve bu kızların ya hiç evlenemediklerini ya da kendilerinden çok yaşlı veya dul erkeklerle evlendiklerini bildirmektedirler(Rashid, 2000:55).

Bekaret taşınması kolay olmayan ağır bir yükür ve zamanla üzerine titrenen bir hazine olmuştur. Bu hazineyi kaybedenler aileleri için bir leke teşkil ederler (Chavernac, 1953: 21). Kızın bekareti onun en önemli erdemidir. "Bekaret kadının evleninceye kadar canla başla koruduğu evlendiğinde kocasına verebileceği en değerli emtiya olarak benimsenir (Erdoğan, 1993:137-138).

Kadının cinselliğini yaşamasına getirilen sınırlar ve bu çerçevede oluşmuş pratikler anaerkil düzende görülmez. "Tarih içinde en direngen

ideolojik süreklilik, kendisini, kadınlara ilişkin ataerkil anlayış ve tutumlarda ortaya koymaktadır” (Berktaş, 2000:212). Ancak ataerkil toplum yapısıyla birlikte kadının cinsel kimliğine ve yaşamına sınırlamalar getirilmiştir. Görüldüğü gibi çoğu bilim adamı bu durumu, anaerkil düzenin yıkılışı ve ataerkil düzenin oluşumuyla, ataerkil aile yapısı içinde erkeğe atfedilen değer ve onun kadına oranla üstün konuma geçmesiyle açıklamaktadır.

Uygurlık sürecinde birçok kültür, kadının cinsel kimliğine ilişkin sınırlamalar, yaptırımlar ve tabular oluşturmuştur. Kültürümüzün kimi katmanlarında da kadının cinselliğine ilişkin çeşitli sınırlamalar getirilmiş bu sınırlamalar çerçevesinde de çeşitli pratikler oluşturulmuştur. Namus kavramına ilişkin değer yargıları ve bu kavramın çerçevesinde oluşmuş olan gelenek görenek ve töreler başka toplumlarda olduğu gibi toplumumuzun kimi katmanlarında da derinlemesine yaşamaktadır. Kadınlar için bir kültür değeri olarak karşımıza çıkan cinsel saflık, bekaret, gibi kavramlar, bir kadının, hatta ailesinin ve soyunun namusunu gösterirken onun korunmaması ya da başka bir ifadeyle kaybedilmesi kişinin o toplum içinde namussuz olarak nitelenmesine sebep olmaktadır

3.1.1c Dinler Karşısında Kadın

Toplumsallaşmayı ve toplumsal denetimi sağlayan ortak davranış kalıpları arasında, din kurumu en eski, etkili, köklü ve yaygın olanıdır. Her çağda ve toplumda din toplumsal yapının temel kurumlarından biri olarak değerlendirilmiştir (Köknel, 1996:70).

Cinsel davranışlarda ve cinsel davranışların kontrol altına alınmasında, bu davranışların bir suç unsuru olarak görülüp görülmemesinde bir kültürün dinsel tarihi etkilidir yani cinsel davranışlar ve bu davranışların sınırlandırılması bir kültürün dinsel tarihi ile ilişkilidir (Gibbens, Ahrenfelt, 1966:8).

Berkday, kadının ikincil bir varlık olarak görülmesi ve bu ikinciliği kadının ve onun bedeninin denetlenmesinin meşru gerekçesi sayılması düşüncesini tek tanrılı dinlerin ortak özelliği olarak yorumlar. Bu ortak özellik, tarihsel ve coğrafi olarak, her üç tek tanrılı geleneğin de birbirine yakın topraklarda ve benzer maddi koşullarda doğup gelişmesiyle açıklanabilse bile, ilginç olan, kadınlara ilişkin tutumu gündemlerinin merkezlerine almalarıdır (Berkday, 2000:212).

Kadınların karşı çıktıkları bir çok sorun, kadın ve erkek kimlikleri ve rolleri konusunda toplum ve kültür tarafından belirlenmiş ön kabuller ve kalıp yargılarla bir başka deyişle, toplumsal cinsiyetle ilişkilidir. Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal ve kültürel olarak belirlenen ve dolayısıyla içeriği toplumdan topluma, kültürden kültüre değişebilen cins kimliğidir. Bu kültürel olarak verilmiş kadınlık ve erkeklik kalıpları ve imgeleri dinlerin ve kültürlerin yüzyıllar boyunca oluşturduğu geleneklerin ürünüdür (İlbar,2000:350).

Kadioğlu da dinin, özellikle kadınlar üzerinde olumsuz etkisi olduğundan, 13. yy.da egemen olan, erkeğin kuvvetli, akıllı, etken ve yaratıcı bir cins olduğu kadının ise zayıf, duygusal ve pasif olduğuna ilişkin düşünce yapısının günümüzde hala geçerliliğini koruduğundan bahseder (Kadioğlu, 2001:10).

Tek tanrılı dinler karşısında kadının konumuna baktığımızda;

Musevi erkeği, kadını sinagogun, dışında bırakır. Kadının sinagogdaki etkinliğini sakıncalı bulur, bunlarla da kalmayarak, “sabah duasına, kendisini kadın olarak yaratmadığı için tanrıya teşekkürle başlar” (Kadioğlu:2001:11).

İbraniler’de töreler evlilik dışı ve evlilik öncesi cinsel ilişkiyi yasaklıyordu. Bebel’e göre Yahudiler’de evlilik satın alınmış bir evliliktir, kadına en katı iffetlilik zorla kabul ettirilmektedir (Bebel,1991:64). Musa’nın beşinci kitabında, evlenen kızın kız çıkmamasının cezası taşıyarak öldürmedir; “.....genç kadında kızlık nişanlar bulunmadığı hakikatse: o zaman genç kadını babasının evinin kapısına çıkaracaklar ve şehrin adamları onu taşla taşılayacaklar ve ölecek çünkü babasının evinde zina etmiş olmakla İsrail’de alçaklık etmiştir: ve aranızdan kötülüğü kaldıracaksın (Tevrat, Tesniye:Bab22:13-19). Kasl’a göre ise Musevi kadınlar cinselliğın kapanlarında boğuşmaktadırlar ve sonuç olarak Musevilikte bekareti korumak önemlidir (Kasl, 1993:27).

Kadını karşısına alan, onu yok sayan tutum Musevi inancında olduğu gibi Hıristiyan inancında da görülür (Kadioğlu, 2001:11). Hıristiyan inancında

namus, iffet, evlilik gibi kavramlara baktığımızda ise; Aziz Paulusla başlayan bir cinsel perhiz dönemi görülmektedir. V. yy'da evlilik işlerine kilise el atmış, IX. Leo ise (1049-1055) iffetin bir ödev olduğunu bildiren bir kararname çıkarmıştır (Daninos, 1974:33). Hıristiyanlıkta evli çiftlerin yaşamına yönelik model bulunmakta ve bu modeldeki en üst sırayı bekaret daha sonra nefesine hakim olma almaktadır (Duby, 1991:34). Duby'e göre ise, evlilikte amaç soyu sürdürmekti onun için bekaretin korunması şarttı (Duby'den akt. Tekeli, 1995:433). Cinsellik, bekaret ve evlilik gibi konular kilisenin etkisindedir. Evlilik öncesi ilişki ve evlilik dışı çocuk sahibi olma durumu bir suçtur. 18.yy İskoçya'sında böyle bir durum, cezalandırılırdı (Bloch, Geis 1962:38). Yeniçağ ve yakınçağda bekaret kesinlikle zorunluydu evlenmeden önce çocuk sahibi olan genç kız mimleniyordu. 19. yy'da, burjuvazi toplumunda evlilik öncesi cinsel ilişki yasaklanmıştı (Poster, 1989:219). Tüm bu yasaklama ve cezalandırma şekilleriyle kilise cinsel yaşama ilişkin yönergeler oluşturmuş ve oluşturduğu modele göre yaşamların sürdürülmesini istemiştir.

Bardakoğlu'na göre İslamiyet, kadın ve erkeği yaratıcı karşısında eşit bireyler olarak tanıtmaktadır. Kadına karşı şiddetin kökeninde sosyal, kültürel, ekonomik bir çok sebeple birlikte tarih ve coğrafyadan gelen etkenler vardır. Ayrıca töre cinayetlerinin temelinde büyük ölçüde ataerkil zihniyetin, erkek varlığını ve haklarını önceleyen ya da merkeze alan anlayışın kadınlarla ilgili kabulleri yatmaktadır ve Kur'an, her dönem az

veya çok varlığını sürdüren bu anlayışı açıkça kınamaktadır (Nahl,58-59; Zuhruf, 17-18; Tekvir;8-9) (Bardakoğlu, 2004).

Yeken'e göre ise İslamiyet kişinin bedensel isteklerini yasaklamaz onun organik ihtiyaçlarını da aynı zamanda haram kılmaz, İslam gençlere evlenme fırsatları ve sebepleri hazırlar. Çünkü İslam kendilerini iffetli ve namuslu olmaya çağırır. Zira iffet ve namusluluk en makbul ve en doğal tedavi yoludur (Yeken, 1986:33).

Sonuç olarak Musevilik, Hristiyanlık ve İslamiyet'de namus ve iffet kavramına ilişkin öğretiler oluşmuş ve bu üç büyük dinde mensuplarından bu kodlara uymalarını istemiştir. Önemli bir toplumsal kurum olan dinler cinsel davranışa rehberlik edecek davranış standartları üzerine etkilidirler. Geleneksel olarak bütün cinsel davranışların evlilikle sınırlı olması gerektiği görüşünü desteklerler (Adams, 1995:300).

3.1.3d Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet

Tarihsel süreç içinde anaerkil dönemden ataerkil döneme geçişle birlikte kadının statüsündeki değişim çarpıcı bir gerçeği de ortaya koymuştur. Kadın, erkek egemen toplumda ikinci plana itilmiş, şiddet ve saldırganlık içeren davranışlara maruz kalmış, cinselliğine ve bunu yaşamasına sınırlar getirilmiştir. Bugün hala kadınların cinsiyetinden ötürü şiddete ve saldırgan davranışlara maruz kaldıkları bilinmektedir.

1995'te Pekin'de yapılan Dördüncü Kadın Dünya Konferansı'nda kadınlara yönelik şiddet ve türleri, bu şiddeti önlemek için alınacak acil eylem planları tanımlanmıştır. Deklarasyona göre kadınlara yönelik şiddet terimi, kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet anlamına gelmektedir. (Pekin Deklarasyonu, Mad.113). Aynı deklarasyonun 118. Maddesinde kadınlara yönelik şiddet, erkeklerin hakimiyetine ve kadınlara yönelik ayrımcılığa yol açan, kadınların ilerlemesini engelleyen, kadınla erkek arasında çağlar boyunca devam eden eşitsiz güç ilişkilerinin görünürdeki yüzü olarak ifade edilmekle birlikte temelde kültürel modellerden özeldir ise belirli geleneksel uygulamalardan kaynaklandığına dikkat çekilmektedir (Pekin Deklarasyonu. Mad.113,118).

Kadınların en çok şiddete uğradığı yerlerden birisi ailedir. Dünya çapında yapılmakta olan çalışma ve araştırmaların sonuçları, pek çok kadının sürekli olarak birlikte yaşadıkları erkekler veya kocaları tarafından şiddete maruz bırakıldıklarını ve bu şiddetin, sınıf, etnik köken veya sosyo-ekonomik düzey gözetmeksizin uygulandığını ortaya çıkartmaktadır (İlkkaracan, P; Gülçür, L.,1996: 21). Avrupa Konseyi'nin 2002 yılına ait bir raporuna göre Avrupa'da her hafta bir kadın, kocası veya sevgilisi tarafından öldürülmektedir. Fransa'da 2001 yılında yapılan bir araştırmaya göre, 1,35 milyon kadın aile içi şiddete maruz kalmıştır, bu durumun en kötü yanı ise

aile içi şiddete maruz kalan kadınların yarısının daha önce bu şiddet hakkında hiçbir yerde konuşmamış olmasıdır. Norveç'te her yıl 10.000 kadın, maruz kaldığı şiddet sonucunda aldığı fiziksel yaraları tedavi ettirmek için hastanelere başvurumaktadırlar (Curry, 2006:191). Kadına yönelik şiddet evrenseldir ve daha öncede dediğimiz gibi sınıf, etnik köken veya sosyo-ekonomik düzey gözetmeksizin uygulanmaktadır.

Sarıhan, aile içi şiddeti, aile bireylerinden birinin, diğerini küçümsemesi, önemsememesinden başlayarak, kaba güç kullanması ve öldürmesine dek varabilen toplumsal bir olgu olarak tanımlar. Aile içi şiddetten yoğun bir biçimde etkilenenler, özellikle kız çocuklar ve kadınlar olmaktadır. Kadınlar, dünyanın her yerinde, yaşama hakkının ortadan kaldırılması da dahil olmak üzere gerek toplumsal alanda, gerekse aile içinde dayak, cinsel istismar, taciz, tecavüz, ensest gibi çeşit biçimlerde şiddete maruz kalmaktadırlar (Sarıhan, 1999:59).

Feminist bakış açısına göre kadına yönelik şiddet, zoraki kuvvet ya da baskıyı içeren ve hiyerarşik toplumsal cinsiyet ilişkilerini daimi hale getirmeyi amaçlayan her türlü davranıştır. Bu bakış açısı, kadına uygulanan şiddetin, toplumdaki erkek egemen ideolojiyi aile içinde yeniden üreterek meşrulaştırdığını ve yine erkek egemen ideolojinin ürettiği yasalar ve hukuk düzeni tarafından desteklendiğini varsayar. İlkaracan ve Gülçür, feminist bakış açısıyla yapılan bu tanımın iki avantajı üzerinde durur. Birincisi bu tanım aile içi şiddetin toplumsal cinsiyetle bağlantısını ön plana çıkarır.

İkincisi ise, kadınların aile içinde maruz bırakıldıkları şiddetin salt fiziksel şiddete indirgenerek tek boyutlu kalmasını engeller (İlkkaracan ve Gülçür; 1996:22).

Mojab, kadına yönelik şiddeti, erkek ve kadın arasında tarihsel olarak eşitliğe dayanmayan güç ilişkilerinin bir göstergesi olarak yorumlar. “Erkekler iki cinsiyet arasındaki bu eşitsizlikten güç alarak kadınlar arasında hakimiyet kurmuşlar, onlara karşı ayrımcılık uygulamaları ve onların ilerlemesini önlemeye çalışmışlardır. Kadına yönelik şiddet, kadınları erkeklere göre daha aşağı bir var olmaya zorlayan en önemli sosyal mekanizmalardan bir tanesidir” (Mojab, 2006:26)

Kadınlara yönelik şiddet sadece fiziksel şiddet değildir. Aşağılama, devamlı eleştirme, kıskançlık, reddetme gibi duygusal şiddet yanında ihmal, cinsel şiddet ve ekonomik istismar gibi şiddet türleri de uygulanmaktadır. Ülkemizdeki şiddet türleri arasında, dayak ilk sıralarda yer almaktadır.

Köknel, elle, yumrukla, sopayla vurarak insanı acıtma eylemi olan dayağın, anne babanın çocuğa; erkeğin kadına karşı kullandığı baskı, denetim ve eğitim aracı niteliği taşıdığına dikkat çeker (Köknel, 1996:147).

Ovadia da dayağın toplumda bir eğitim aracı olarak algılanması üzerine durur ve onu toplumun cinslere bölünmüş yapısının bir belirtisi olarak tanımlar. Ona göre aile hiyerarşik yapılanması olan bir kurumdur ve

egemenlik ilişkisi içinde ezilenler kadınlar ve çocuklardır. Kadınlar, babalar, kocalar, kayınpederler, kayınvalide, ağabey, nişanlı, sevgili gibi kimseler tarafından dayakla eğitilmektedirler (Ovadia'dan akt; Kerestecioğlu, 2005:260). Şiddet evrenseldir ve aile içi şiddetin büyük kısmı kızlara ve kadınlara babaları, kocaları ve diğer erkek akrabaları tarafından uygulanır. Bu açıdan bakıldığında bir kadın için en tehlikeli yerlerden biri evi olabilir. Aile içi şiddet sessizlik kültürü ve reddedişle var olur çünkü kızlara ve kadınlara yönelik aile içi şiddet “özel hayatın bir parçası” olarak görülür (UNFPA, 1998:4).

Daha öncede söylediğimiz gibi kadının en sık şiddete maruz kaldığı yer ailedir, ailede hem duygusal hem de fiziksel şiddete maruz kalan kadın, kendi ailesi içinde, kendine ait bir yerde şiddete uğramakta ve çoğu şiddete maruz kaldığı bu ortamdan ayrılmamakta, yasal çözüm yolları aramamaktadır. Bu son derece önemli bir sorundur ve durum kadının kültürlenme süreciyle ilgilidir.

Bilgin, şiddete uğramış kadının ilişkiyi bırakmama sebebini, kadının kendini toplumda ilişkisiyle tanımlamasına bağlamakta ve ilişki sonlanınca ya da kötü gidince kadının bir kimlik kaybı yaşayacağına bağlamaktadır (Bilgin, 1999:103).

Yapılan araştırmalar, eşlerarası şiddet vakalarının %90'ından fazlasında kadınların şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir (İlkkaracan ve Gülçür, 1996:22).

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında düşündüğümüzde kadın, erkeğin gerisinde, ona bağımlı, ev işi ve analık görevlerini yüklenmiş, iyi eş ve iyi anne rollerini benimsemiş bir bireydir. GAP Bölgesinde Toplumsal Değişim Eğilimleri Araştırması'ndan çıkan sonuçlar bu durumu destekler görünmektedir. Kadının aile içindeki yeri ve erkek karşısındaki durumu sorulduğunda hanehalkı reislerinden sadece % 9.2'si eşini yaşam arkadaşı olarak belirtmiş, %85'lik bir çoğunluk ise kadının geleneksel rol ve statüsünü öne çıkaran cevaplar vermiştir. Hanehalkı reislerinin %43.5'i kadını ev işlerini yapan ve onu çekip çeviren kişi olarak nitelerken, %13.8'i kadının işlevini analıkla, çocuk doğurmak.ve yetiştirmekle sınırlamaktadır.aynı soru kadınlara sorulduğunda, kadınlarında kendi rol ve statülerini kocasının gözüyle gördüğü, algıladığı anlaşılmıştır. Kendini, tıpkı kocası gibi, evlilik içinde bir iş bölümünün ögesi olarak algılayan, rol ve statüsünü ev işleriyle sınırlayan kadınların oranı %53.8 iken kendini eşinin yaşam arkadaşı olarak algılayanların oranı sadece %2.8'dir. Kadınların %5.9'u ise kendini analıkla, çocuk doğurmak ve yetiştirmekle yükümlü görmektedir. (GAP Bölgesinde Toplumsal Değişim Eğilimleri Araştırması II, 1992-1993:322-323).

Ataerkil yapıllı toplumlarda otorite yaşlılar ve erkekler elinde toplanmıştır. Ataerkil ailenin otoritesi baba ya da kocanın elindedir, yine GAP

Bölgesinde Toplumsal Değişim Eğilimleri Araştırması sonuçlarına bakacak olursak; Hanehalkı reislerine aile içinde en çok kimin sözü geçtiği sorulduğunda, hanehalkının %78'inde babanın tek otorite olarak belirdiği görülmektedir. Ana- babanın otoriteyi paylaştığı hanehalkı oranı ise %7.5 iken. Herkesin görüşünün alındığı eşitlikçi aile oranı yaklaşık %7.3'dür. Ailede sözü geçen kişinin kim olduğu konusunda eşlerin yanıtlarına bakıldığında görülen odur ki kadınların bu konudaki görüşleri eşleriyle uyum içindedir. Eşlerin %78.9'u kocalarını aile içinde tek otorite olarak görmektedir, kocasıyla birlikte otoriteyi paylaştığını belirtenlerin oranı ise %15,8'de kalmaktadır. Bölgede kırsal ve kentsel ayrımına gittiğimizde ise otoritenin genelde babada odaklaştığı, babanın tekelci otoritesinin kırdada %79.8'e çıkarken, kentte %58.5'e gerilediği görülmektedir (GAP Bölgesinde Toplumsal Değişim Eğilimleri Araştırması II, 1992-1993:330-332).

Yine yörede yapılan araştırmalar gösteriyor ki kırsal alan kadınlarının %54'ü, kentlilerin ise %44'ü sık sık veya aralıklarla şiddete maruz kalmaktadır (Faraç, 2004:22). Görüldüğü gibi toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında ailelerin genelinde tek otorite babadır, güç erkeğin elindedir. "yuvayı dişi kuş yapar" atasözümüzden anlaşıldığı gibi kadın ev içi ve analık rolleriyle eş tutulmakta ve kendisi de kocasının otoriteyi elinde tuttuğu bir yaşam tarzını sürdürmekte ve kendine uygulanan şiddeti içselleştirmiş görünmektedir.

İlkkaracan ve Gülçür'e göre kadınlara karşı aile içi şiddet, toplumun erkek egemen yapısından kaynaklanmaktadır. Erkek egemen siyasal, toplumsal ve ekonomik yapılar, aile içi şiddeti beslemekte ve kadınlara şiddetten çıkış yollarını kapatmakta önemli rol oynarlar. Aile içi şiddet üreten dinamikler, toplumsal, hukuksal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitimsel yapısı içerisinde kadını ayrımcılığa uğratan ve erkeğe bağımlı kılan mekanizmalardan kaynaklanmaktadır. Erkeğin toplumun ataerkil geleneklerinden kaynaklanan kadına göre üstün konumu, kadının erkeğe hizmet etmesinin ve erkeğin aile içi kararlarda kadından daha fazla söz sahibi olmasının " doğal görülmesi" de şiddeti besleyen diğer unsurlardır (İlkkaracan ve Gülçür, 1996:25).

Köknel, geleneksel değer yargıları çerçevesinde birçok toplumda ve toplumumuzda, erkeklerin düzenleyici, lider, koruyucu, kahraman, mert, savaşçı, yetkili, yiğit, yönetici gibi niteliklerle anılmasının; kadınlardan daha güçlü ve saygın olarak kabul edilmesinin; saldırgan davranışlar ve şiddet eylemlerine ilişkin hatalı, kötü örnekler oluşturduklarını belirtir. Bu örnekler babadan oğula, erkekten erkeğe geçerek toplumda saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin artmasına, yayılmasına yol açmıştır. Öte yandan aile içinde, toplumda saldırgan davranışları, şiddet eylemlerini engel aşma, sorun çözme yolu, yöntemi olarak kullanan örneklerin bulunması soruna toplumsal boyutlar kazandırmıştır (Köknel:1996:46).

Sonuç olarak, kadının toplumsal cinsiyet rolleri, onun şiddete boyun eğişini de etkilemektedir, kadının kimliğiyle anlamlı hale gelen değer yargıları, kadının toplumda erkeğin gerisinde yer almasını gerektirmektedir. Kadın bu roller çerçevesinde aile içinde maruz kaldığı şiddeti içselleştirmekte ve kabullenmektedir. Kadına yönelik şiddetin özellikle de dayanın hoş görüyle karşılanması, şiddetin kültürel yapı tarafından desteklendiğinin göstergesidir. Çalışmamızda töre cinayetlerinin varoluş sebeplerini kültürel ortamı içerisinde değerlendirmeyi hedeflemekteyiz. Töre cinayetleri aile içi şiddet olgusunun en son boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada kültürümüzde varlığı yadsınamaz bir gerçek olan aile içi şiddet olgusu hem kadının kültürel konumu hakkında bizi aydınlatmakta hem de kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde oldukça farklı yaptırımlara maruz kaldıklarını göstermektedir.

3.1.4 NAMUS VE ŞEREF DEĞERİ

İçerisinde pek çok değer yargısını barındıran, pek çok toplumda insanların yaşam sınırlarını çizen ve topluluğun yaşamı idame etime amacı olarak beliren namus kavramının kültürden kültüre ve aynı kültür içinde değişen pek çok anlamı ve yorumu vardır. Farklı topluluklar ve farklı sosyal koşullar yüzünden çok farklı namus teorilerinin varlığına dikkat çeken Pitt-Rivers, namusun çeşitli yönleri üzerine durur. Ona göre namus bir duygudur, duygunun ifadesidir ve bu duygunun başkaları tarafından değerlendirilmesi yani “nam”dır. O, hem bireysel yani içsel hem de dışsaldır. Bireyin duygularının bir sonucu, davranışı ve diğerlerinin bireyin kendisine yönelik

davranışlarına yöneliktir. Çoğu araştırmacı namusa ilişkin bu yönlerden birini diğerine üstün görmüştür ancak sosyal bilimler açısından namus, eş anlamlı olarak bunların hepsidir. hem psikolojik hem sosyal fonksiyonları açısından değerlendirildiğinde şeref, bireysel isteklerle toplumun yargısı arasında bir arabulucudur (Pitt-Rivers,1968;503).

Namus üzerinde pek çok ideali ve düşünceyi birleştiren, saygı, itibar, prestij ve toplumsal değerlerle ifade edilen şereftir. O, taşıyıcısını toplumun geri kalanından ayıran bir değerdir (Baroja, 1974:83).

Bourdieu'ya göre, şerefin önemi, “kendini daima ötekilerin gözleriyle gören, var olmak için ötekilere ihtiyaç duyan, çünkü kendilik imajı, kendisinin ötekilerden yansıyan imajından ayrılmaz olan bir bireye etik düzlemde denk düşmesinde yatar. İtibar-asli olarak sosyal boyutuyla tanımlanır ve bu nedenle herkes önünde kazanılmak ve savunulmak zorundadır” (akt. Marvin, 1989:156). “Şerefi korumanın son noktası fiziksel şiddettir” (Bourdieu'dan akt. Marvin, 1989:157).

Görüldüğü kadarıyla cinsellik, şeref ve namus olgusunun en önemli kurucu unsurundan biridir. Cinsel kimliği hedef alan her tutum ağır bir biçimde cezalandırılmaktadır. Bu durum, kendi aile bireyleini de kapsamaktadır (Kızmaz,2002:324).

Ergil'e göre, namus kavramı, şeref kavramının ayrılmaz ögesidir. Şeref, sosyal değerler ile beklenen davranış biçimi arasındaki psikolojik köprüdür ve bireyin hareketlerinden kaynaklandığı gibi toplumun bağrında varlığını kazanır. Şeref önce birey tarafından duyulur, onun tarafından 1. Namuslu davranışıyla; 2. Diğer bireylerle yarışta başarı kazanarak talep edilir ve başkaları yani toplum tarafından onaylanır (Ergil;1980:91-92).

Görüldüğü gibi namus, şeref kavramının ayrılmaz bir parçasıdır. Namus kriterleri ise; şerefli olmak, saygın görünmek, toplumun beklediği davranışlarda bulunmak ve iffetli olmaktır (Bella, 1992:151).

Namus kavramının içeriği son derece katı kurallar şeklinde karşımıza çıkan cinsel davranışa ilişkin gelenek ve göreneklerden kaynaklanır. Bu alanda ilk kural cinsel saflık ve sakınmadır. Cinsel temizliğini korumak kadına düşen bir yükümlülüktür ve sakınma her iki cinsin görevidir. Kadının namusu, saflığını evlenmeden önce herkese karşı koruması, evlendikten sonra cinselliğini sadece kocasına sunmasıyla sağlanır. Bunun dışındaki her cinsel eylem namussuzcadır. Erkeğin namusunu belirleyen iki şey vardır: Başkalarının mahremiyetine (namusuna) el uzatmaması ve kendine bağlı olan kadınların namusunu titizlikle korumasıdır (Ergil, 1980:188-189).

Şeref olgusunu bireyin, yasal hukukun oluşmadığı zaman ve mekanlarda bireyin özerklik arayışı ve kendini kurma çabası olarak da görmek mümkündür (Şimşek,1998:16). Pitt-Rivers, şeref olgusu ile yasallık

arasındaki karşıtlığa dikkat çekmiştir. “ Şeref ve yasallık arasındaki çelişki bugüne dek varlığını sürdürmüş asli bir çelişkidir. Zira yitirilen şeref duygusunun yeniden kazanılması için yasal mercilere başvurulması, kimsenin düşmeyeceği böyle bir durumun açıktan açığa kamoyuna duyurulması anlamına gelir, onuru yara alan kişinin resmi kişilerden ve yargıçlardan medet ummakla onurunu korumaktan aciz olduğunu belirtmesi ve şeref geleneğinin kurallarını çiğnemesi olur” (Şimşek, 1998:31). “Bu durum, bireyin kaybedilen şerefini kazanmak için neden yasal arayışlar içine girmediğinin nedenini açık bir biçimde ortaya koymaktadır” (Kızmaz,2002:325).

Devlet kurumlarına başvurmak, yabancı bir sisteme başvurmak olur ve her durumda da hakarete uğrayan kişinin sosyal karakterine sürülen lekeyi silmez, ya da kişinin kendisini aşağılayan kişi karşısındaki durumunu onarmasına imkan vermez. Hakarete uğrayan bir birey bu hakaretle, doğrudan doğruya kendi kaynaklarını kullanarak ilgilenmek zorundadır. Bir kişinin şerefine hanel getirildiği zaman, o kişi şerefının onarılmasını devlet kurumları aracılığıyla sağlayamaz. Böylesi bir sistemde erkekler arasındaki rekabet ilişkilerinde geçerli olan şey “nam”dır. Birey ötekilerin kendisinin doğru davrandığı kanısına varmalarını sağlayacak şekilde davranmak durumundadır. (Marvin, 1989:156).

Namus anlayışında kadına ve erkeğe ait roller tamamen farklılaşmıştır. Kadının birincil özelliği erkeğe bağımlı olmasıdır. O, hem masumiyetini, temizliğini, saflığını yani iffetini korumalı hem de toplum içinde erkeğe oranla daha pasif davranışlar sergilemeli ve daha geri planda kalmalıdır (Bella, 1992:152). Yani kadın cinsel sakınca ve mahcubiyet beklentilerinin gerektirdiği gibi davranmak, ana ve eş rolleriyle ailenin diğer bireylerini, özellikle erkeklerini özveriyle desteklemek ve onların hep gerisinde kalmak gibi kadınca niteliklere uymalıdır. Erkek ise şerefi için, rakiplerini alt etmek, onların önüne geçmek ve aile üyelerinin, özellikle kadınların namusunu korumak zorundadır bunun içinde gerektiğinde şiddet kullanmaktan çekinmez (Ergil, 1980:92).

Cinsel temizlik, aralık kadınlar için kabul edilmiş bir namus değeridir. Kadının dişilik statüsü onun diğer özelliklerinin önüne geçmiş ve kadının vücudu onun namusuyla bütünleşmiştir. Namusun, erkeğe ve kadına göre değişen iki yönü vardır. Buna göre erkeğe ayrıcalıklar verilirken, kadının namusu onun cinsel temizliği ve saflığıyla değer bulur ve kadının cinselliğine sınırlar getirilir. Erkeğin cinselliğini yaşamasına verilen izin, kadının cinselliği söz konusu olduğunda bu onun kirliliği, suçu, namussuzluğu olarak adlandırılır ve evlenmemiş bir kızın bakireliğine büyük önem verilir. Kadının namusu lekelendiği zaman erkeğinki de lekelenmiş olur çünkü kadının iffeti erkeğin sorumluluğundadır (Pitt-Rivers, :1968:505-509).

Erkek ve kadın için yerine getirilmesi açısından farklılıklar taşıyan namus değeri kültürden kültüre farklılık gösterdiği gibi aynı toplum içinde de farklılıklar göstermektedir. Aynı toplumun farklı katmanlarında namus ve şeref kavramına getirilen tanımlar ve bu tanımlar çerçevesinde oluşan tutum ve davranışlar farklılaşmaktadır. Ergil bu durumu şöyle açıklamaktadır: Namus ve şeref kavramına ilişkin tutumlar, geleneksel daha doğrusu kır ve küçük kent yaşamının değer yargılarını yansıtır. Kentsel ortamda, alt katmanlarda, namus anlayışı geleneksel içeriği ile etkisini sürdürmektedir ama bu etki orta sınıfta azalmış, üst-sınıfta ise hemen hemen hiç kalmamıştır. Vurgulanması gereken diğer bir nokta da alt sınıfla karşılaştırıldığında, şerefin namus kapsamına giren bölümünün, orta sınıfın değer yargılarında daha önemsiz üst-sınıfta daha da önemsiz duruma gelmesidir. Aynı farklı değerlendirilme, eskiden olduğu gibi şimdi de kır ve kent nüfusları arasında görülmektedir. Bu değerler farklılığının kaynağı şu olabilir: Alt sınıfta cinsel sakınmaya, daha üst sınıfta ise, toplumsal öncelik sırasında geriye kaymamaya daha fazla önem verilmektedir. Eğitim, itibarlı bir meslek, yasal sorunlar hakkında bilgi, idari merkezlere yakınlık, servet ve önceden (aileden) edinilmiş statü gibi çoğunluğun önüne geçecek olanaklara sahip olmayan birey ve grupların toplum içindeki (katmanlaşmadaki) yerlerini koruyabilmek için namus konusundaki kurallara uyumda çok daha katı olmaları olağandır. Üst sınıf bu yüzden namus açısından yapılan yanlışlardan en az etkilenen toplumsal katmandır. Bu düzeydeki kadınların namusları genellikle kendilerini ilgilendiren bir sorundur. Kırsal ve kentsel alt

sosyal katmanlarda kadının namusu bir veridir, korunduğu sürece olumludur (Ergil, 1980:193-196).

Smith, namus ve şeref kavramlarının, toplum tarafından beklenen davranışa göre şekillenen, töreyi ve değer yargılarını sürdürmeye eğilimli sosyal kontrol araçları olduğunu belirtir (Smith,1959:456).

Görüldüğü gibi kültürel değer yargıları ve davranış kalıplarına göre beliren namus ve şeref kavramları, kültürden kültüre farklılık gösterdiği gibi aynı kültürün farklı kesimlerinde de değişiklik göstermekte, farklı şekilde yorumlanmakta ve yaşamlanmaktadır. Kadının cinsel saflığı, el değmemişliği ve temizliğiyle neredeyse aynı anlamlarda kullanılan namus kavramı ve buna atfedilen değerler bizim toplumumuzun kimi katmanlarında da ta ki ölümle sonuçlanan cinayetlere varana kadar derinliğine yaşanmaktadır

3.1.4a Namus Değeri ve Kolektif Kimlik Bilinci

Töre cinayetlerinin devam etmesinin temelinde, bir anlamda, öldürme eylemleriyle korunmak ve yüceltilmek istenen toplumsal ve kolektif bir algılama biçimi olan namus ve şeref olgusu vardır. Bu değerlerin şekillenişinde, bireyin kendi aşağılanmışlığından kurtulma ve bu nedenle kendini kimliksel olarak yeniden kurgulama, oluşturma çabası vardır. Özellikle geleneksel toplumlarda, bireyin toplumsal konumlanma biçimi, büyük önem taşımaktadır. Şeref onur ve namus değerleri bireyin kimliğinin önemli unsurlarıdır. Hakaret etme bir anlamda, bireyin şeref ve namusuna

yönelik bir saldırı olarak algılanmaktadır, bu nedenle şeref, namus veya onur, bireysel ve kolektif kimliğin önemli unsurlarıdır. Bu anlamda namus cinayetleride hakarete uğrama kapsamında bir cezalandırma eylemi olarak

karşımıza çıkmaktadır (Kızmaz,2002:323). Namus veya onur hem bireysel hemde kolektif kimliğin önemli unsurlarıdır. Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'nde yüzyıllarca devam eden şeref ve namus törelerini, bu bağlamda değerlendirmek mümkündür.

Ertürk, bazı toplumlardaki erkekler için namusun kaybedilmesinin erkeklığı kaybetmekle eşdeğer tutulduğunu bazı durumlarda namus suçlarının ihtiras suçlarıyla karıştırıldığını ancak namus suçlarını kolektif kimliğin ve eylemin somutlaştırılması olarak tanımlar. Bu eylem, olaya karışan herkesin kamusal alandaki şerefi konusunda sonuçlar doğurur. Namus, içinde bulunulan topluluğun ilişkilerini belirleyen yaygın değerler ve normların içine işlemiştir (Ertürk, 2006:176).

Kadın cinselliğinin toplu denetimi, kendilerini kadınların uygun cinsel davranışını sağlamaktan doğrudan sorumlu gören, çok sayıda farklı bireylerde göze çarpacak biçimde ortadadır. Ailenin tüm üyeleri, akrabalar ve hatta komşular ergenlik sonrası kızın davranışlarını yakından izler ve kişinin kendi cinselliğini denetlemeyeceği fikri öğretilir. Kandiyoti, kadın cinselliği üzerindeki toplu denetimi, kadının cinsel iffeti ve aile ya da sülalenin şerefi arasında kurulan bağlantının sonuçları olarak yorumlar. Kadınlara herhangi

bir davranış nedeniyle bütün bir topluluğa, sülaleye ya da aileye utanç ya da şerefsizlik getirecek denli muazzam olumsuz bir güç atfedilmiştir. Bu nedenle tamamen eve kapatılma ve örtünmelerinden, kamusal alana girişlerinin ve hareketlerinin sınırlandırılmasına kadar varan katı dışsal baskılar altında yaşarlar (Kandiyoti, 1997:73-74).

Namus uğruna işlenen cinayetlerin büyük çoğunluğu, aile ve akrabalık birliği içinde işlenmektedir. Başka bir ifadeyle namus cinayetlerinin faileri ile mağdurları çoğunlukla aynı ailenin üyeleridirler veya çeşitli derecelerde akrabadırlar. Bu gerçekten yola çıkarak, namus temizleme, aile onurunu ve şerefini kurtarma kavramlarının, aile için şiddet ve aile içinde işlenen suçlar açısından önemli bir etken olduğunu söyleyebiliriz (Selen ,2001:17) .

Ataerkil toplumda onur, erkeğin her zaman güç kullanma potansiyelini ifade eder. Batıda bireysel onur söz konusu iken, bizde kolektif onur hakimdir. Kolektif onur, herkesin işinin aşının bir organizasyon içinde sağlanmasından gelir. Küçük coğrafyada küçük grup içindeki insan, ekmeğini, işini, geçimini, bu küçük grubun içerisinde kazanır ve onun yakın denetimine de açıktır (Oskay, 2004).

Soyaslan, Adam öldürme suçunun örf, adet veya töre gereği gerçekleştirilmesini, ekonomik yönden kapalı genelde tarıma dayalı ekonomileri olan toplumların genel özelliği olarak yorumlar. Bu tür toplumlarda aile geniştir, aile fertleri aile reisinin hakimiyeti altındadır, kazanç

birdir ve müşterektir. Genelde erkekler ailenin hayatını kazanır, kadınlar örf ve din gereği erkeğe bağılıdır. Kadınların namusu ailenin şeref ve ihsanıdır. Aile bir bütündür. Kişiler tek başına bir karar vermezler. Özgüvenleri zayıftır. İçlerinden birine yapılan kötülük hepsine yapılmış sayılır. Birisinin yaptığı örf, töreye aykırı hareket hepsinin adını lekeler. Birisinin gerçekleştirdiği itibarlı onurlu hareket ailede herkese saygınlık ve şeref kazandırır (Soyaslan, 1999:29).

“Töre Kiskacında Kadın” adlı araştırmasında Faraç, 1994-1996 yılları arasında Urfa’da yaşanan cinayetleri anlatırken, törelere göre suç işlemiş kızın cezasının verilmemesi durumunda, kızın ailesindeki erkeklerin prestij kaybına uğrayacağından hatta dışlanacaklarından bahseder. “Yörede evden kaçan kızın ortadan kaldırılması yönünde yanlış bir örf ve adet mevcuttur. Çağdışı da olsa buna uymayan kardeş ve babanın toplum bakışı altında kaldıkları, kınandıkları, dışlandıkları, hor görüldükleri bir vakadır” (Faraç,2004:62).

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde karşımıza çıkan, kolektif kimlik bilinciyle açıklanabilecek bir olgu, aşiret yapılanmasıdır. Aşiret bağı, yörede geniş ölçüde bir dayanışma ve danışma bağlamı olarak rol oynamaktadır. GAP Bölgesinde Toplumsal Değişim Eğilim Araştırması sonuçlarına göre, yörede aşiret olgusunun varlığı söz konusudur ve çeşitli sorunların kaynağı da aşiret bağıdır. Aşiret bağı bir yöreyle sınırlı olmayıp, genellikle birkaç ili kapsayan bir genişliktedir. Bu bağıın kapsamını

saptamak üzere bağı olunan aşiretin öteki kollarının nerede olduğu sorulduğunda, kimi aşiretlerin varlık alanının bir ille sınırlıyken, kimilerinin bir kaç ile yayıldığı anlaşılmıştır (GAP Bölgesinde Toplumsal Değişim Eğilimleri Araştırması II, 1992-1993:335).

Araştırma sonuçlarına göre, bir aşirete bağı olduğunu belirten hanehalkı reislerinden %42.9'unun gündelik işlerinden siyasal konulara kadar geniş bir alanda aşiret reisine başvurduğu anlaşılmıştır. Hanehalklarından %19.4'ü aşiret içi sorunların, %15.4'ü aile içi, topluluğa ilişkin ve gündelik sorunların çözümü konusunda aşiret reisinin görüş ve yardımından yararlanmaktadırlar (GAP Bölgesinde Toplumsal Değişim Eğilimleri Araştırması II, 1992-1993:336).

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi aşiret yapılanmasının en yoğun olduğu bölgelerimizdir. Türkdoğan, bu bölgelerimizdeki aşiret yapılanmasının yaklaşık bin yıllık bir geçmişi olduğundan ve yöre nüfusunun yaklaşık dörtte birinin kendini bu aşiret yapılanmalarının içinde tanımladığından söz eder. Bireyler kendilerini kolektif bir kimlikle tanımlamaktadırlar. Osmanlı arşivlerine göre 4000'nin üzerinde aşiret vardır. Aşiret yapısı kendi içinde kabilelere ayrılmaktadır. Kim aşiretler, on veya daha fazla kabileye ayrılmakta ve her aşiret bir reis veya ağa yoluyla temsil edilmektedir. Yöneticiler, babadan oğula bu yapıyı devraldıklarından, kapalı bir yapıyı temsil ederler. Yörede, kentleşme ve kısmen sanayileşme sürecinin başlamasıyla aşiret yapılarında önemli değişimler olmaktadır (Türkdoğan, 1996:382).

Tüm bunlara rağmen, aşiret-kabile olgusu denilen, ferdin kendini bir cemaatten hissetmesi şuuru, kimlikleşme silinememektedir. Yöreye mensup bir kimse, farklı kentlerde görev sahibi de olsa halkıyla kaynaştığında “ben şu veya bu aşirettenim” diyebilmektedir. Türkdoğan’a göre, aşiret olgusu, sadece ferdin aşireti ile mensubiyetini ortaya koymamakta, aynı zamanda bir aşiret şuuru ferde kazandırılmak suretiyle “aşiretlik” diyebileceğimiz bir olgunun gerçekleşmesine de katkıda bulunmaktadır (Türkdoğan, 1996:383).

İsen, Türkiye’deki cinayetlerin maddi saiklerle işlenmesinden çok, “namus”, “tecavüze uğrama” ve kıskançlık gibi üç toplumsal veya manevi bileşen etrafında gerçekleştiğini belirtmektedir (İsen, 2001:2).

Namus ve töre cinayetleri güçlü akrabalık bağlarının olduğu toplumlarda daha fazla karşımıza çıkmaktadır. Özellikle aile meclisinin verdiği kararlarla kendisinin ve ailesinin namusunu kirlettiğine inanılan kız ya da kadının öldürülmesi sonucunda ailenin namusunun temizleneceğine olan inanç özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde karşımıza çıkmaktadır.

Namus gibi yüz kızartıcı suçlarda kadın ve çocuğun cezalandırılma işlemi, bazen aile üyelerinin aldığı infaz kararıyla yerine getirilmektedir. Yiğitlik erkeklik olgusunun abartılı vurgusu ile cinayet işleme arasında bir ilişkinin varlığından da söz etmek mümkündür (Kızmaz, 2002:329).

1927 yılında Urfa Valiliği'nin yayınladığı Urfa Salnamesi'nin 104. sayfasında bugün işlenen namus cinayetlerine sebep olacak maddeler yer almaktadır.

“Aşirete mensup bir kız bir gence meylederek onunla kaçarsa, veli ve vasilerine karşı kız ve erkek ölüme mahkum olurlar. Aralarında nikah yapılırsa bile, kızın akrabasına başlık namıyla bir şey verilmez ve bir sulh yapılmazsa, kızı kaçıran hakkında katillere tatbik edilen usul tatbik edilir....

Kocalı bir kadın bir erkekle kaçarsa ise her ikisi takipten uzak bölgelerde hayatlarını geçirmeye mecburdurlar. Kadını kaçıran, bu kadının akrabası hem de kadının kocası tarafından takip olunur. Bu cinayette erkek ve kadına yönelik öldürme hakkı her zaman bakidir...” Faraç, Urfa Salnamesi'ndeki bu satırların “aşiret kanunları” olarak tanımlanabileceğinden bahseder (Faraç, 2004:20).

Görüldüğü gibi namus cinayetlerinin devam etmesinin kökeninde, toplumsal baskı ve bir gruba ait olma duygusu da yer almaktadır. Ötekine karşı biz olarak ifade edebileceğimiz kolektif kimlik duygusu ve bu duygu çerçevesinde var olan aidiyet kurallarıyla insanların yaşam sınırları çizilebilmektedir.

Örf ve töre gereği gerçekleştirilen töre –namus- cinayetlerinde kadının mensup olduğu aile, bağlı bulunduğu toplumsal grup içerisinde varlığını koruyabilmek, dışlanmamak için bir insanın yaşamına son verecek cinayet

kararları almakta ve aile meclislerinde alınan bu kararlar soğuk kanlılıkla yerine getirilebilmektedir.

3.1.4b Namus Cinayetleri ve Haksız Tahrik Bağlamında Yeni Türk Ceza Kanunu

Kültürümüzde ailenin şerefi ve namusunu korumak için işlenen cinayetler hem hoş görülmemekte hem de lekelenen namusun temizlenmesi, kaybedilen şerefin tekrar kazanılması gibi gerekçelerle bu cinayetleri işleyen insanlar onure edilmektedir.

“Ailenin şerefi ve namusunu kurtarmak için işlenen cinayet, yargı tarafından sıradan bir cinayet olarak görülmemektedir” (Yirmibeşoğlu,2007:46). Eski ceza kanununda özel ağır tahrik hali kapsamında olan töre cinayetlerine indirim sağlayan 462. madde AB 6. Uyum Paketi ile Türk Ceza Kanunu metninden çıkarılmıştır. Bu tür cinayetleri işleyen kişiler 1 Haziran 2005’ten önce 462. Madde kapsamında ceza indiriminden yararlanmaktaydılar ancak töre saiki ile adam öldürme suçu, yeni TCK’da “nitelikli haller” dahilinde kasten adam öldürme” bölümüne alınmış ve cezası ağırlaştırılmış hapis cezası olarak belirlenmiştir. Yürürlüğe girmiş olan yeni Türk Ceza Kanunu’nda kadınların cinsel ve bedensel haklarının güvenceye alınması ve kadın erkek ayrımcılığının ortadan kaldırılması sağlanmıştır.

Yapılan değişikliklere baktığımızda;

-Cinsel saldırı suçları 'topluma', 'aileye', 'edep törelerine' karşı suçlar olarak değil, 'kişilere karşı suçlar' olarak tanımlanmaktadır,

-Cinsel saldırı suçlarını, erkeklerin ve toplumun 'namusu' üzerinden tanımlayan ifadeler yerine, 'cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar' adı altında kişinin 'vücut dokunulmazlığına karşı suçlar' olarak tanımlanmaktadır.

-Cinsel tecavüz, cinsel saldırı ve taciz tanımları, cinsel saldırının bütün şekillerini kapsayabilecek şekilde genişletilmiş ve daha ağır cezalar öngörülmektedir.

-Yetkili savcı ve hâkim kararı olmaksızın genital muayene yapan ve yaptırana ceza öngörülmektedir.

-Aile içi şiddet, 'eziyet' kapsamına alınarak ağır cezalar öngörülmektedir.

-Eski TCK'da tecavüzcüyle evlendirmede cezanın ertelenmesini öngören madde kaldırıldı. Evlenmek amacıyla kaçırma ve alıkoyma suçlarında cezanın iptalini öngören madde kaldırılmıştır.

-Töre cinayetleri nitelikli insan öldürme kapsamına alınıp. Irz, hayâ, edep gibi çağdaş hukukta yeri olmayan kavramlar kaldırılmıştır.

- “Evlî, bekâr, bakire gibi kadınlar arasında ayırıcılık yapan düzenlemeler ve evlilik dışı çocuğunu öldüren anneye ceza indirimi kaldırılmıştır (Bkz: Radikal,2005).

Özellikle 37 sivil toplum örgütün oluşturduğu “TCK Kadın Platformu’nun kararlılıkla sürdürdüğü “Kadın Bakış Açısından TCK Reformu” kampanyası 3 yıllık bir sürece yayılmış ve sonuçta yeni Türk Ceza Kanunu yürürlüğe girmiştir (Bkz:Yirmibeşoğlu, 2007:259).

3.1.4c Namusu Kanla Temizleme Mantiğıyla Yaşamlanan Bir Gerçek: Namus Cinayetleri

İsen, “namusu kanla temizlemek” neredeyse erkeklerin münhasır hakkı görünümündedir demektedir. Geleneklerden kaynaklanan “genel” ahlak anlayışı, kadının sosyal yaşamının ”ahlak” sisteminin cinsel hayatta yasakladığı davranışlar içinde bulunmasına olasılık hazırlayacağı sanılan potansiyel her türlü ilişkiyi dışlayacak biçimde sınırlanması anlamına gelecek tarzda kategorik bir baskı uygulamaktadır. Sınırlamanın “sorumluluğu” ve denetimi erkeğin sırtındadır ve özü itibari ile, kadının cinselliğini hedef almaktadır (İsen, 2001:5).

Kadınların korunması ile ilgili özen Orta Doğu ve Akdeniz toplumlarının ayırt edici özelliğidir ve bu davranış namus çerçevesinde ele alınmaktadır (Delaney, 2001:59). Brezilya ve Arjantin’de namus cinayetlerinin işlendiği bilinmektedir. (Pervizat,2004). Kardam, namusa dayalı cinayetlerin çok geniş bir coğrafyada gerçekleştiğine dikkat çeker. Lübnan’da, Suriye’de, Irak’ta, İsrail’de Araplar arasında her yıl yüzlerce cinayet işlendiğini, Yemen’de, Sanaa Üniversitesi Kadın Çalışmaları Programı’nın yaptığı bir araştırmaya göre 1997 yılında 400 kadının aile namusunun korunması adına öldürülmüş olduğunu belirtir. Ürdün resmi istatistikleri, bu ülkede işlenen dört cinayetten birinin namusa dayalı olduğunu ve nüfusu dört milyonluk ülkede her yıl 25 kadının bu nedenle öldürüldüğünü gösterir. Mısır içinse bu sayı 1995 yılında 52 olarak saptanmıştır. Sayı konusunda kesin bir saptama yapmak mümkün

olmamakla birlikte Hindistan ve Pakistan'da bu tür cinayetlerin işlendiği ülkeler arasında yer almaktadır (Kardam,1995:2).

Bir erkekle kendi isteğiyle cinsel ilişkide bulunmak veya tecavüze uğramak, kadınları kendi başına aşamayacakları bir ayıpla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu lekeyi ancak aile erkeklerinden oluşan meclislerin vereceği ölüm hükümlerinin temizleyeceğini. Bu meclislerde yeri olmayan kadınlar da içselleştirmişlerdir. Böyle bir durumda genç kızın ya da kadının cinsel ilişkide bulunduğu erkekle evlenmesi de çoğu kez bir çözüm sayılmaz. Kadının en başta fiziksel anlamda, en iyi koşulda da sosyal anlamda ortadan kaldırılması, yani kendisinden çok yaşlı birisiyle evlendirilip, bulunduğu yerden sürülmesi, toplumdaki tümüyle dışlanması gerekmektedir (Kardam. 2004:3).

Kadın ancak ailenin izin verdiği erkekle evlenebilir, zina yapamaz, evlilik dışı süren ilişki de bulunamaz. Düşman aile erkeği ya da bir başkası ile kendiliğinden evlenemez, kaçamaz. Tüm bunların aksini yaparsa ailenin onuru zedelenmiş olur. Bu nedenle cezalandırılması gerekir. Kaçırana devletin vereceği ceza onları ilgilendirmez. Verilmesi gereken ceza ölümdür. Bu ölüm suya atma, iple boğma, kör kuyuya atma, kurşunlama, bıçaklama, traktörle ezme tarzında olur (Soyaslan, 1999:30). Evlenen kadının evlendiği evde eşine sadık olması da aile şerefiyle ilgilidir. Kadın eşine sadık olmak zorundadır. Eşine sadık olmayan kadının cezasını da ailesi verir. Aile içinde kadının namusundan da aile erkekleri sorumludur. Irzına geçilen, terk edilen,

peşinde dolanılan, kendisine sarkıntılık edilen kadının ailesi bunların intikamını alır, failden hesabını sorar. Tüm bu cinayetler, aile yapısından kaynaklanmaktadır. Bu yapı töreseldir. Bu nedenle bu tür adam öldürmelere töre cinayetleri adı verilir. Çoğu zaman bu cinayetlerin öğrenilmesi ve suçluyu bulmak çok zordur. Bunun nedeni cinayetin aile içinde olması ve kimsenin tanıklık yapmamasıdır. Güvenlik güçleri ancak maddi deliller vasıtasıyla gerçeğe ulaşabilir (Soyaslan, 1999:30).

Kadın, başta kocası olmak üzere, baba, oğul ve erkek kardeşinin namusunu, iyi adını ve namusunu korumaya mahkum, onlara ait bir nesne olarak kabul edilmektedir. Eğer bu iyeliğin gereklerini yerine getirmezse, ahlak gereği, namusun kanla temizlenmesi gerekebilmektedir (İsen,2001:18).

Kızmaz'ın Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaptığı araştırmada bölge genelinde işlenen suçlara baktığımızda en çok işlenen suç türünün şiddet suçları olduğu görülmektedir(%65,2). Elde edilen bulgular incelendiğinde; işlenen suç türlerinin dağılımında ise görülen odur ki adam öldürme suçu neredeyse tüm suçların yarısını (%44) teşkil etmektedir (Kızmaz, 2002:240).

Özellikle kırsal topluluklarda, aykırı davranışlar ya da davranış normları, genelde yazılı hukuka göre değil, toplumun yaygın normlarına göre değerlendirilir. Bu nedenle kimi eylemler, hukuka göre suç oluştururken, topluluğa göre suç sayılmayarak özendirilir. Kimi suçları ve sapma

davranışları özendiren ya da hoşgörüyü karşılayan bu yaygın tutumun etkinliği azalmakla birlikte kurumsallaşma ve çağdaşlaşma yolunda önemli engellerden biridir. Bunlar arasında başta gelenleri kan davalarına bağlı eylemler, kız kaçırma, kaçakçılık ve orman suçları gibi suçlardır (GAP Bölgesinde Toplumsal Değişim Eğilimleri Araştırması II, 1992-1193:527).

Dünyadaki ve ülkemizdeki kadın suçluluğu profillerini inceleyen İlbars, kadın suçluluğu açısından işlenen suç türlerinde kadınların çoğunlukla mala kasıt ve şiddet içermeyen suçlar işlediklerini ancak Türkiye’de ise kategori dışı diğer suçların yanında en çok işlenen suç türleri olarak hırsızlık ve adam öldürme, namus suçları ve geçmiş dönemlerde zina suçlarının ön plana çıktığını belirtmektedir (İlbars, 2008:12).

Araştırmalar, adam öldürme suçundan hüküm giyenlerin %10’unun, ailelerinin namusunun, onurunu kurtarmak amacıyla cinayet işlediklerini ortaya koymuştur. Suçluların hemen hepsi, işledikleri suçun cinayet olmadığını, namus onur savaşı olduğunu, bu savaşı kazandıklarını, böylece toplumda onurlu, saygın bir insan olarak yaşayacaklarını söylemişlerdir. Öte yandan, namusu ve onuru kurtarmak amacıyla cinayet işleyenler, içinde yaşadıkları toplumun büyük bir bölümü, hatta toplumun önemli bir kesimi tarafından desteklenmekte, onaylanmakta, yüreklendirilmekte kendilerine “namus bekçisi”, “onurlu kişi” gözüyle bakılmaktadır (Köknel:1996:92).

Aile içinde, özellikle koca ve baba kaynaklı şiddetin ve baskının “nesnesi” olan kadın, güç kendi elindeyken aynı şiddetin öznesi haline gelmekte, nesne olarak da hiyerarşide kendinden altta olan çocuklar, özellikle gelinler gibi bireyleri seçmektedir. Kadının uyguladığı şiddetin nedenleri de ahlaki değerlere dayanmaktadır (İsen, 2001:10). “Aile içi iktidar “aile namusunun korunmasını, gerekirse kanla temizlenmesini” talep eden töresel kritere görelidir”(İsen, 2001:16).

Kadınlarca işlenen namus cinayetlerinin sebeplerini yorumlayan İsen, genel ahlaki değerler yapısı, erkekler kadar, yapının büyüklüğü yönünde anaların, büyük ve yaşlı kadınların da çocuklar üzerinde bir “dominasyon” kurması geleneği ile eklenmektedir. Bu hiyerarşik piramit içinde, karşılaştığı baskı yüzünden kendisi cinayet işlemeye itildiği halde kadın, “aile büyüğü” sıfatı ile, zaman zaman aynı dominant baskıyı, evin yaşça ve statü bakımından daha küçük evlat, gelin, damat gibi bireyleri üzerinde uygulamakta, hatta bu yüzden onları öldürebilmektedir. Kadının çelişkili görünen ama değerler yapısı içinde tutarlılık kazanan bu statüsüne uygun bu davranışı, en dramatik boyutta “namus temizliği” operasyonlarına katılmasında izlenebilmektedir (İsen, 2001:7).

Pervizat, namus cinayetlerinin kadına yönelik işlendiği üzerine dururken, bu cinayetleri, yaygın erkek egemen sistemin bir kontrol mekanizması olarak ortaya çıkan yargısız infaz türü olarak niteler. Namus cinayetleri sadece kadının zina suçu durumunda ortaya çıkmaz. Genç bir

kadının kendi tercih ettiği bireyle evlenmeyi seçmesi bile “namus” uğruna infaz edilmesi için yeterli bir sebeptir. Namus cinayetleri kadının bedeni ve hayatı üzerindeki özerkliğini denetlemek için oluşmuştur. Namusta esas olan erkeğin ve eril düzenin kadın üzerindeki kontrolüdür (Pervizat, 2004).

Namus Cinayetlerini “kız çocuklarının ve kadınların, ailenin veya bulunduğu toplumsal çevrenin egemen gelenek veya törelerinin belirlediği namus anlayışını ihlal ettiği, dolayısıyla aile şerefini lekelediği, aileye veya erkeğe utanç kaynağı olduğu gerekçesiyle, aile meclisi kararıyla öldürülmesi” olarak tanımlayan Yirmibeşoğlu, cinayetlerin ortak özelliklerindeki ailenin veya erkeğin, kendinde kadının yaşamını belirleme hakkı görmesi, kendini kanun koyucu ve yargıç yerine koyması, kadının bedeni üzerinde hak sahibi olduğunu düşünmesi, kadının isteyerek karşı cinsle yaşadığı bir ilişki veya mağduru olduğu bir cinsel saldırı, bu cinayeti bilinçli bir şekilde işleyerek utancın kaynağını ortadan kaldırmakla namus ve şerefın temizleneceğine olan inanç, olarak sıralamaktadır (Yirmibeşoğlu, 2007:49-50).

Faraç’ın araştırmasına göre, 1994-1996 yılları arasında Urfa’da beş genç kız aile meclisi kararları sonucunda cinayete kurban gitmiştir (Faraç,2004:18).

Diyarbakır Kadın Merkezi’nin (KA-MER) Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde Namus Adına İşlenen Cinayetler ile Mücadelede Kalıcı Yöntemler Geliştirme Projesi Raporu’na göre; 2003 yılında 23 kişi, 2004 yılı

içinde 16-35 yaş arasında 25 kişi ve yurtdışından da 6 kişi olmak üzere 2003-2004 yılları içinde toplam 54 kişi KA-MER'e başvurmuştur. Başvuru sahiplerinin durumları değerlendirildiğinde; kendi aileleriyle yaşamaya devam etmek isteyenlerin aile çevreleri ile ilişki kurulmuş, aile üzerindeki toplumsal baskı azaltılarak 12 kişinin yaşamaya devam etmeleri sağlanmış, yeni bir yerde yeni bir yaşam kurmak isteyen kadınların talepleri dikkate alınarak 12 kadının yeni bir yaşam kurmaları sağlanmıştır. Kadın ve ailenin eğitim düzeyi problem çözümünü kolaylaştıran önemli bir etken olmuş, Türkçe ve okuma yazma bilmeyen kadınlar en fazla uğraşılan başvuru sahipleri olmuşlardır, Başvuru sahiplerinden 12'si hala sığınma evlerinde kalmaktadırlar. Çözüm üretmek üzere görüşmeleri devam eden kişi sayısı 10, yurt dışında yaşayanların sayısı 6, hayatını kaybedenlerin sayısı ise 2'dir. (KA-MER, 2004)

Genç'in 2001 yılında yaptığı araştırması da ülkemizde işlenen namus cinayetlerinin sayısına ışık tutacak niteliktedir. Genç, 1996-2000 yılları arasında namus cinayetlerinin yazılı basına yansımaları adlı araştırmasını sadece Hürriyet ve Sabah gazetelerinde çıkan haberlere göre yapmıştır.

Bu araştırma sonuçlarına göre;

İki gazete arasında, ilk haber sayısı açısından 1996 yılında sadece 1 haber fark bulunurken, diğer yıllarda bu farkın Sabah gazetesi lehine yüksek olduğu (1997'de Sabah:68, Hürriyet :50; 1998 'de Sabah :66, Hürriyet:45; 1999 'da Hürriyet 37; 2000'de Sabah: 76, Hürriyet:51 ilk haber) gözlenmiştir.

Namus cinayetlerinin illere göre dağılımı incelendiğinde; her iki gazetede, ilk sırayı, istanbul ilinin (Hürriyet: %54, Sabah:%47.41) aldığı; bunu, Hürriyet gazetesinde %6.89 ile İzmir ilinin, Sabah gazetesinde ise %6.68 ile Adana ilinin izlediği; üçüncü sırada ise Hürriyet gazetesinde Antalya (%4.98), Sabah gazetesinde ise İzmir'in (%4.86) yer aldığı saptanmıştır.

Faiillerin cinsiyetine göre cinayet sayılarının dağılımı incelendiğinde; her iki gazetede erkekler tarafından işlenen namus cinayetlerinin oranının yüksekliğinin çarpıcı boyutta olduğu (Hürriyet:73.94, Sabah: %71.12) saptanmıştır. Kadınların işlediği cinayetlerin oranı, Hürriyet gazetesinde %17.62, Sabah gazetesinde ise %19.45 olata; kadın ve erkek tarafından birlikte işlenen cinayetlerin oranı da hürriyet gazetesinde %3.44, Sabah gazetesinde %3 olarak bulunmuştur.

Namus cinayetlerinin oluş şekillerinin, iki gazete ve yıllara göre dağılımı incelendiğinde; cinayetlerin en yüksek oranda, öfke-tartışma sonucu (%39.5 -%38.5) işlendiği; bunu, planlı cinayetlerin (%35.7-33.1) ve aile meclisi kararı ile işlenen cinayetlerin (%8.7-%10.5) izlediği saptanmıştır.

İki gazete ve yıllara göre, erkeklerin işledikleri namus cinayetlerinin nedenlerine göre dağılımı incelendiğinde; her iki gazetede, birinci sırayı, kadın akrabayı iffetsiz sayma nedeniyle öldürmenin aldığı (Hürriyet: %23.3,

Sabah: %24.5); bunu, kıskançlık, aldatılma şüphesi nedeniyle öldürmenin (Hürriyet: % 18.6, Sabah: 22.8), kadına yapılan taciz nedeniyle öldürmenin (Hürriyet:%13.9, Sabah: %21), 'eşi ve sevgilisini; aldatma, kaçma nedeniyle öldürmenin (Hürriyet: 9.3, Sabah:% 10.5) izlediği saptanmıştır.

Aile meclisi kararı ile işlenen cinayetlerde iki gazete ve yıllara göre, il dağılımı ile ilgili yapılan incelemede; her iki gazetede birinci sırayı, İstanbul ilinin aldığı (%34.7-%28.5); bunu, Şanlıurfa (%13-%22.8) ve Gaziantep (%11.4) illerinin izlediği saptanmıştır.

Sonuç olarak, kavramsal çerçeveden hareketle, bizde, araştırmamızda töre "namus" cinayetlerine neden olan sebeplerin neler olduğunu, namus kavramına ilişkin değer yargılarını ve buna ilişkin tutum ve davranışlarının nasıl yaşamlandığını sosyo- kültürel ortam içerisinde derinlemesine araştırmak istemekteyiz.

4. BÖLÜM

4.1 ALANA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde veriler Frekans tablolarından yola çıkılarak değerlendirilecektir.

4.1.1.TANITICI BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların yaşları, kendilerini tanııtış şekilleri, medeni durumları, yerleşim yerleri, dini inançları, gibi temel bulgular değerlendirilecektir.

4.1.1.1 Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı ;

Tablo:5 Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Erkek	114	40,6
Kadın	167	59,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %40.6'sı erkek, %59.4'ü kadındır. Görüşme yaptığımız kişilerin çoğunlukla kadın olmasının sebebi, genelde ailedeki erkeklerin çalışmak için Urfa ve Batman dışında, İstanbul, Ankara, Mersin gibi büyük şehirlere gitmiş olmalarından kaynaklanmaktadır.

4.1.1.2 Katılımcıların Kendilerini Tanıtma Şekilleri

Katılımcıların kendilerini nasıl tanıttıkları, aidiyet duygusu ve kimlik bilinciyle ilişkili olacağından kişinin kendini nereye ait hissettiğinin nasıl tanıttığının saptanması yararlı olacaktır.

Tablo:6 Katılımcıların Kendilerini Tanıtma Şekilleri

Tanıtma şekli	Sayı	Yüzde
Cevapsız	37	13,2
Aşiretinin adıyla	35	12,5
Etnik kimliğimle	29	10,3
Milli kimliğimle	6	2,1
Dinimle- mezhebimle	32	11,4
İsmimi söylerim	79	28,1
Diğer	62	22,1
Dinim ve aşiretimle	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %28.1'i ismini söyleyerek kendini tanıtacağını, %12.5'i aşiretinin adıyla kendini tanıtacağını, %10,3'ü etnik kimliğiyle, %11.4'ü dini ve mezhebiyle kendini tanıttığını belirtirken, %13.2'si kendinizi nasıl tanıtırsınız sorusuna cevap vermemiş, %22,1'i ise diğer yanıtıyla kendilerini tanıtacaklarını belirtmişlerdir. (Diğer: anne baba adıyla, tanınmış akraba ile, bayanların çoğu babası ya da erkek kardeşinin adıyla, yaşadıkları yöreyle, mesleğiyle kendilerini tanıtmaya başlayacaklarını belirtmişlerdir.)

Görüldüğü gibi katılımcıların sadece %28.1'i ismini söyleyerek kendini tanıtacağını belirtmiş diğer katılımcılar ise (cevap vermeyenler hariç) kendilerini aşiretleriyle, aileleriyle, yerleşim birimleriyle, etnik ve dini kimlikleriyle tanıtacaklarını vurgulamışlardır.

4.1.1.3 Katılımcıların Yerleşim Birimleri ;

Her iki ilde de katılımcılar Türkiye İstatistik Kurumu verilerine dayanarak merkeze bağlı mahallelerden seçilmiştir. TÜİK verileri ve kodlamalarıyla; Yerleşim Birimleri:

Şanlıurfa1: alt

Batman1:alt

Şanlıurfa2: orta

Batman2:orta

Şanlıurfa3: üst

Batman3:üst

olarak sınıflanmıştır. Buna göre Şanlıurfa' da görüşme yapılan kişilerin ikamet ettiği mahalleler: Atatürk(2), Bahçelievler(3), Cengiz Topel((3), Eyyübiye(1), Eyyübnebi(2), Şehitlik(2), Sırrın(1), Süleymaniye(1), Veysel Karani(3), Yenişehir(3) mahalleleridir. Batman'da görüşme yapılan kişilerin ikamet ettiği mahalleler: Fatih(3), Kültür(3), Ondokuzmayıs(2), Petrol(1), Petrolkent(1), Şafak(2) mahalleleridir.

Tablo:7 Katılımcıların Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Sayı	Yüzde
Şanlıurfa1	31	11,0
Şanlıurfa2	50	17,8
Şanlıurfa3	70	24,9
Batman1	30	10,7
Batman2	50	17,8
Batman3	50	17,8
Toplam	281	100

Katılımcıların %53.7'si Şanlıurfa'da, % 46,3'ü ise Batman'da yaşamaktadır. Şanlıurfa'da yaşayan katılımcıların % 11'i alt gelir grubu, %17,8'i orta gelir grubu, %24,9'u ise üst gelir grubuna sahip kişilerden oluşmaktadır.

Batman'da yaşayan katılımcıların %10.7'si alt gelir grubu, %17,8'i orta düzey gelir grubu, %17.8'i ise üst düzey gelir grubuna sahip kişilerden oluşmaktadır.

4.1.1.4 Katılımcıların Yaşları

Tablo:8 Katılımcıların Yaşları

Katılımcıların Yaşları	Sayı	Yüzde
19-29	74	26,3
30-39	112	39,86
40-49	56	19,93
50-59	23	8,19
60-69	16	5,69
Toplam	281	100

Görüşmeye katılan kişilerin %39.86'sı 30-39 yaşları arasında, %26.33'ü 19-29 yaş arasında, %19,93'ü ise 40-49 yaş arasında, %8,19'u 50-59 yaşları arasında, %5,69'u 60-69 yaşları arasındadır.

4.1.1.5 Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Baktığımızda;

Tablo:9 Öğrenim Durumu

Öğrenim Durumu	Sayı	Yüzde
Okur-yazar değil	41	14,6
Okur-yazar ama ilkokul mezunu değil	25	8,9
İlkokul mezunu	96	34,2
Ortaokul mezunu	27	9,6
Lise mezunu	60	21,4
Üniversite mezunu	32	11,4
Toplam	281	100

Katılımcıların, %34.2'si ilkokul, %21.4'ü lise, %11.4'ü üniversite, %9,6'sı ortaokul mezunuyken %14.6'sı okuma yazma bilmemekte, %8.9'u ise okuma yazma bilmesine rağmen ilkokula gitmemiştir. Görüldüğü gibi katılımcıların eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğu söylenebilir.

4.1.1.6 Katılımcıların Eşlerinin Öğrenim Durumlarına Baktığımızda;

Tablo:10 Katılımcı Eşlerinin Öğrenim Durumu

Öğrenim Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	6	2,1
Okur-yazar değil	36	12,8
Okur-yazar ama ilkokul mezunu değil	26	9,3
İlkokul mezunu	103	36,7
Ortaokul mezunu	19	6,8
Lise mezunu	58	20,6
Üniversite mezunu	33	11,7
Toplam	281	100

Katılımcıların eğitim düzeylerinde olduğu gibi eşlerinin eğitim düzeyleri de birbirine yakındır. Katılımcıların eşlerinin %36,7'si ilkokul, %20,6'sı lise %12,8'i okur yazar değil, %11,7'si üniversite, %9,3'ü okur yazar

ama ilkokul mezunu değil, %6,8'i ortaokul mezunudur. Katılımcıların %2,1'i ise bu soruya cevap vermemiştir.

4.1.1.7 Katılımcıların Mesleki Durumlarına Baktığımızda;

Tablo:11 Mesleki Durum

Mesleki Durum	Sayı	Yüzde
Ev hanımı	155	55,2
İşçi	27	9,6
İşsiz	7	2,5
Devlet memuru	24	8,5
Doktor	3	1,1
Öğretmen	10	3,6
Eczacı	1	0,4
Çiftçi	4	1,4
Serbest meslek	44	15,7
Emekli	4	1,4
Bilgisayar mühendisi	2	0,7
Toplam	281	100

Tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların çoğunluğu % 55,2 gibi bir oranla ev hanımıdır. Katılımcıların %15,7'si serbest meslek sahibi, %9,6'sı işçi, %8,5'i devlet memuru, %3,6'sı öğretmendir. Tablo içindeki diğer meslek gruplarına baktığımızda; %1,4 oranlarında çiftçi ve emekli, %1,1 doktor, %0,7 bilgisayar mühendisi, %0,4 eczacı, katılımcıların %2,5 ise işsizdir.

4.1.1.8 Yaşanılan Konutun Kendilerine Ait Olup Olmama Durumu;

Tablo.12 Konutun Kendilerine Ait Olup Olmama Durumu

	Sayı	Yüzde
Kira	83	29,5
Kendi evimiz	198	70,5
Toplam	281	100

Katılımcıların %70,5'i kendi evlerinde ikamet ederken %29,5'i kirada oturmaktadır.

4.1.1.9 Konut Şekillerine Baktığımızda ;

Tablo:13 Konut Şekilleri

Konut Şekilleri	Sayı	Yüzde
Gecekondu	77	27,4
Apartman	141	50,2
Diğer	63	22,4
Toplam	281	100

Yaşanılan konutların %50,2'si apartman dairesiyken %27,4'ü gecekondu %22,4'ü ise iki katlı evlerdir.

4.1.1.10 Günlük Gazete Okuma Durumlarına Baktığımızda

Tablo:14 Günlük Gazete Okuma Durumu

Gazete Okuyup Okumama Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	1	0,4
Okumam	142	50,5
Okurum hangisi olduğu fark etmez	96	34,2
Vakit	10	3,6
Zaman, Yeni şafak	13	4,6
Yeni şafak	3	1,1
Gündem	10	3,6
Sabah	3	1,1
Hürriyet	3	1,1
Toplam	281	100

Katılımcıların %50,5'i hiç gazete okumadığını belirtirken %34,2'si gazete okuduğunu ve şu ya da bu gazete diye ayırt etmediğini belirtmiştir. Katılımcıların, %4,6'sı Zaman ve Yeni Şafak , %3,6'sı Vakit, %3,6'sı Gündem, %1,1'i Yeni Şafak, % 1,1'i Sabah ve % 1,1'i Hürriyet gazetelerini okumaktadırlar.

4.1.1.11 TV İzleyip İzlememe Durumlarına Baktığımızda

Tablo:15 TV İzleme Durumu

TV İzleyip İzlememe Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	1	0,4
İzlemem	73	26,0
Tüm kanalları izlerim	167	59,4
Roj TV	7	2,5
Kanal 7, Samanyolu, Tgrt	30	10,7
Cnbc-e, Cnn, Show TV	3	1,1
Toplam	281	100

Katılımcıların %26'sı TV izlemediğini, %59,4'ü kanallar arasında ayırım yapmadan tüm kanalları izlediğini, %10,7'si Kanal 7, Samanyolu ve Tgrt'yi izlediğini, % 2,5'i Roj TV'yi, %1,1'i Cnbc-e, Cnn ve Show TV'yi izlediğini belirtirken sadece bir kişi bu soruya yanıt vermemiştir.

4.1.1.12 Katılımcıların Dini İnançlarına Baktığımızda;

Tablo:16 Katılımcıların Mezhepleri

Mezhepler	Sayı	Yüzde
Hanefiyim	138	49,1
Şafiyim	127	45,2
Aleviyim	12	4,3
Diğer	4	1,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %49,1'i Hanefi olduğunu, %45,2'si Şafi olduğunu, %4,3'ü Alevi olduğunu, %1,4'ü ise hiçbir inancı olmadığını belirtmiştir.

4.1.13 Katılımcıların İbadetlerini Yerine Getirip Getirmeme Durumları ;

Tablo:17 İbadetleri Yerine Getirip Getirmeme Durumları

İbadetleri Yerine Getirip Getirmeme Durumları	Sayı	Yüzde
Tüm ibadetlerimi yerine getiririm	240	85,4
İbadetlerimin hepsini yerine getiremiyorum	18	6,4
İbadet etmiyorum	21	7,5
Diğer	2	0,7
Toplam	281	100

Tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %85,4'ü ibadetlerini yerine getirirken, %6,4'ü ibadetlerini yerine getiremediğini, %7,5'i ibadet etmediği belirtmişlerdir. Katılımcıların sadece %0,7'si ise inancı olmadığı için ibadet etmediğini belirtmiştir.

4.1.2 AİLE YAŞAMINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların aile yaşamlarına ilişkin bulgular yer alacaktır. Katılımcıların çocuk sahibi olup olmama durumları, çocuklarına davranış şekilleri, kendi çocukluk dönemlerinde uygunsuz bir davranış sergilediklerinde anne babaları tarafından gördükleri muamelelerin neler olduğu, evlenme şekilleri, aile içerisinde evlenme şekillerine getirilen yorumlar, kız ya da erkek çocuğun evlenmesi söz konusu olduğunda ailenin onayının gerekli olup olmadığına ilişkin bulgular, evlenilecek kişinin sahip olması gereken özelliklere ilişkin bulgular, hane içerisinde söz sahibi olan kişilere ve önemli kararların nasıl alındığına ilişkin bulgular, hane içerisinde çekirdek aile dışında yaşayan kişilerin olup olmadığına ilişkin bulgular, aile içerisindeki bireylerin birbirleriyle ilişkileri ve evlilik yaşamına ilişkin bulgular, eğer yaşıyorlarsa aile içi şiddete maruz kalma nedenleri ve çözümler için getirilen yorumlar yer alacaktır.

Kültür öğrenilen ve öğretilerek aktarılan bir varlıktır, kadınlar özellikle kültürün aktarımında baş kahramanlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Kadının kültürün aktarımındaki rolü gelecek kuşakların şekillenmesinde önem kazanmaktadır. Özellikle şiddetin kültürümüzde bir eğitim ve korkutma aracı olarak kullanılmasından, ve töre –namus- cinayetlerinin, şiddetin yaşanan boyutunun en katı ifadesi olmasından dolayıdır ki bu bölümde aile içinde kadının konumunu, eşiyle, çocuklarıyla ve çevresiyle yaşadığı pratikleri gözardı etme endişesinden kaynaklanan bir titizlikle sorular hazırlanmış ve katılımcıların bu konuda samimi cevaplar verebilmesi sağlanılmaya çalışılmıştır. Ancak aile içi şiddetin sadece bedensel (fiziki)

şiddete maruz kalma gibi algılanmasından ve kadın-erkek arasındaki mahremiyetin sergilenmesi olarak kabul edilmesinden dolayı aile içi şiddete ilişkin sorularımız karşısında katılımcılar genelde özel hayatın dışarı yansıtılmaması gerektiği inancıyla çoğu sorumuzu cevapsız bırakıp diğer sorulara geçmek istemişlerdir.

4.1.2.1 Katılımcıların Çocuk Sahibi Olup Olmama Durumları;

Tablo:18 Çocuk Sahibi Olup Olmama Durumu

Çocuk Sahibi Olup Olmama Durumu	Sayı	Yüzde
Çocuğum var	230	81,9
Çocuğum yok	51	18,1
Toplam	281	100,00

Katılımcıların 81,9'u çocuk sahibiyken %18,1'i çocuk sahibi değildir.

4.1.2.2 Uygun Davranış Sergilemeyen Çocuğa Gösterilen Tepkilere Baktığımızda;

Tablo:19 Uygun Davranış Göstermeyen Çocuğa Gösterilen Davranış Şekilleri

Davranış Şekilleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	51	18,1
Öğüt veririm yumuşak davranırım	71	25,3
Sinirlenir azarlarım	62	22,1
Doğru bulmadığım davranışını tekrarlıyorsa sinirlenirim	12	4,3
Döverim	83	29,5
Hiç tepki vermem	2	0,7
Toplam	281	100

Ebeveynlerin uygun davranış sergilemeyen çocuklarına karşı gösterdikleri tepkilere baktığımızda çocuğunu dövdüğünü belirten katılımcı oranı %29,5'tir. Katılımcıların %25,3'ü öğüt verir yumuşak davranırım derken %22,1'i çocuğun davranışı karşısında sinirlendiğini ve tepkisini

çocuğu azarlayarak gösterdiğini belirtmiştir. Katılımcıların %18,1'i çocuğu olmadığı için bu soruya yanıt vermemiştir.

4.1.2.3 Katılımcıların Kendi Çocukluk Dönemlerinde Anne Baba İsteğine Uygun Davranmadıklarında Karşılaştıkları Davranış Şekilleri

Tablo:20 Katılımcıların Kendi Çocukluk Dönemlerinde Anne Baba İsteğine Uygun Davranmadıklarında Karşılaştıkları Davranış Şekilleri

Anne Babanın Davranış Şekilleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	9	3,2
Döverdi	98	34,9
İlimli davranırlardı	77	27,4
Gözleriyle ne yapmam gerektiğini anlatırdı	2	0,7
Azarlar ve kızarlardı	95	33,8
Toplam	281	100

Çocukluk dönemlerinde uygun bir davranış sergilemedikleri zaman dövüldüklerini belirten katılımcı oranı %34,9, anne ve babaları tarafından azarlanan katılımcı oranı %33,8, anne ve babaları tarafından sakin ve ilimli yaklaşılan katılımcı oranı ise %27,4'tür.

Anne - baba olarak katılımcıların, kendi istediği gibi davranmayan çocuğa nasıl tepki gösterdiğine ilişkin bulgular kendi çocukluk dönemlerinde anne-babaları tarafından kendilerine gösterilen davranışlarla benzerlik göstermektedir. Bu durum aile içi şiddetin nasıl içselleştirildiğini ve doğal kabul edildiğini de gösteren bir bulgudur.

4.1.2.4 Katılımcıların Flörte Bakış Açısı

Tablo:21 Kız Çocuklarının Evlenmeden Önce Erkek Arkadaş Edinip Edinmeme Durumlarına Getirilen Yorumlar

Flörte Bakış Açısı	Sayı	Yüzde
Cevapsız	11	3,9
Törelere uygun değildir	46	16,4
Asla olamaz onaylamıyoruz/izin vermiyoruz	71	25,3
Kızlar ergenlik döneminde mantıklı olamıyorlar erkek çocuklarsa cinsellik eğilimli oluyorlar	3	1,1
Namus meselesi yüzünden sakıncalıdır	32	11,4
Erkeklerle arkadaşlığın hiç bir sakıncası yoktur	95	33,8
Ahlaki bozulur, hoş olmayan şeyler olabilir	11	3,9
Erkekler güvenilirmez, dürüst değiller	12	4,3
Toplam	281	100

Tablo geneline bakıldığında; kız çocukları evlenmeden önce erkeklerle arkadaş olabilir, hiçbir sakıncası yoktur diyen katılımcıların oranı %33,8 iken bunu onaylamayan ama onaylama sebebini söylemeyen katılımcı oranı %25,3'tür. Törelere uygun olmadığı için onaylamıyoruz diyen katılımcı oranı %16,4 iken. Namus meselesi yüzünden sakıncalı olduğunu belirten katılımcı oranı %11,4'tür. Katılımcıların %4,3'ü erkeklerin dürüst olmaması sebebiyle bunu sakıncalı bulduklarını belirtirken, %3,9'u kız çocuklarının böyle bir arkadaşlık sonucunda ahlaklarının bozulacağını savunmaktadır. Katılımcıların %1,1'i bu durumu onaylamama sebeplerini ergenlik döneminde kız çocuklarının mantıklı davranamayacağına bağlamaktadır. Katılımcıların %3,9'u bu soruya yanıt vermemiştir.

Bazı katılımcıların değerlendirmeleri:

- Toplumumuza uymayan bir davranıştır. Ahlak anlayışımıza ters düşer.
Erkek / 45/ İnşaat Tek./ Veysel Karani Şanlıurfa
- Doğru değildir ahlaki bozar, namus meselesi yüzünden izin vermeyiz.
Erkek 34/ Yenişehir /İşçi

- Ayıptır bizde olmaz, konuşulmaz
Erkek 31/ Yenişehir /Ecz. Kalfası
- Örf ve adetlerimize göre tarif edilmeyen bir durumdur. Erkeklerle arkadaşlık eden kızlara bakılmaz
Erkek 24/ Yenişehir /Teknisyen
- Bizim yörede uygun görülmez, izin verilmez
Erkek 53/ Yenişehir /Emekli Öğretmen
- Bölge itibariyle sakıncalı çünkü bu bölgede başkasının ne düşündüğü sizin için çok önemlidir.
Erkek 32 Yenişehir /Öğretmen
- Bu namussuzluktur
Kadın 26/ Veysel Karani/ Ev Hanımı
- Ayıp bir şeydir, hoş bir şey değil, törelere de uygun değil, çocuğun psikolojisi bozulur
Erkek 34 / Yenişehir/ Memur
- Urfanın kendine has özellikleri var kızlar gezemez, ailelerin yapısından dolayı buna izin verilmez.
Erkek 50/ Yenişehir /Eğitimci
- Yanlış islama ve örf ve adetlerimize ters düşer
Erkek 56/ Veysel Karani /Emekli
- Kız çocukları narindir. İlerde anne olduklarında çocuklarını eğiteceklerdir. Geçmişlerinde herhangi bir leke bulunmamalı. Bizim örf ve adetlerimizde kız evlat evlenmeden önce bir erkekle arkadaşlık yapamaz,
Erkek 25/ Öğrenci (Tıp) /19 Mayıs

Görüldüğü gibi katılımcıların büyük çoğunluğu (%62,3'ü) evlilik öncesinde kız çocuklarının erkeklerle arkadaşlık kurmalarını hem törelere ters düştüğü için hem de namus meselesi yüzünden sakıncalı bulmaktadır.

Yaşamı düzenleyen kurallar içinde başat bir değere sahip olan töre ve çevresinde gelişen yaptırımlar, evlilik öncesi kız-erkek arkadaşlığının onaylanıp onaylanmama sebeplerinin neler olduğunu karşımıza çıkarmaktadır. Namus değerine yüklenen anlam ise evlilik öncesi için uygun olan ve olmayan şeklinde geliştirilen davranış şekilleriyle açıklanabilir. Sonuç olarak flört bakış açısı değerlendirildiğinde kadınların geleneksel rolü içinde erkeklerle ilişkilerini sınırlandırmak önemli bir yer tutmaktadır. Kültürel öğretiler gereği flört, törelere uygun olmadığı düşünülen bir davranış şeklidir ve namusu lekeleyici bir durum olarak algılanmaktadır.

Katılımcıların Yaşları ile Kız Çocuklarının Flört Etmesine Bakış Açısı Arasında Bir İlişki Olup Olmama Durumu : $X^2= 11.059$ 0.198 $p>0.05$ olduğundan dolayı 2 değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.

Katılımcıların Cinsiyetleri ile Kız Çocuklarının Flört Etmesine Bakış Açısı Arasındaki İlişki Olup Olmaması Durumu: $X^2= 11.059$ 0.198 $p>0.05$ olduğundan dolayı 2 değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.

4.1.2.5 Ailenin İstemediği Bir Kişiyle Evlenmekte İsrar Eden Kız Çocuğunun Evliliğine İzin Verilip Verilmemesi Durumu

Tablo :22 Kız Çocuklarının Ailenin Onaylamadığı Bir Durumda Evlenmek İstemesine İzin Verilip Verilmemesi Durumu

Evliliğe İzin Verilip Verilmeme Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	4	1,4
Evet	129	45,9
Hayır	148	52,7
Toplam	281	100

Katılımcıların %52,7'si ailenin istemediği bir kişiyle evlenmekte ısrar eden kızın onaylanmayacağını belirtirken %45,9'u kızın istediği kişiyle

evlenmesine izin verileceğini belirtmiştir. Katılımcıların sadece %1,4'ü bu soruya cevap vermemiştir.

4.1.2.6 Ailenin İstemediği Bir Kişiyle Evlenmekte Israr Eden Kız Çocuğuna Gösterilen Tepkiler

Tablo:23 Ailenin İstemediği Bir Kişiyle Evlenmekte Israr Eden Kız Çocuğuna Gösterilen Tepkiler

İstenmeyen Kişiyle Evlenmekte Israr Eden Kız Çocuğuna Gösterilen Tepkiler	Sayı	Yüzde
Cevapsız	138	49,1
Adamı tanımak için zamana bırak derim	12	4,3
Uygun biri olmadığını konuşarak anlatırım	40	14,2
Reddederim	30	10,7
Konuşmayız	4	1,4
Döverim	15	5,3
Öldürürüz	4	1,4
Eve kapatırım	17	6,0
Tepkim çok sert olur	21	7,5
Toplam	281	100

Katılımcıların %49,1'i bu soruya cevap vermezken % 14,2'si kızının evlenmek istediği kişinin uygun olmadığını konuşarak anlatmaya çalışacağını, %4,3'ü ise evlenilecek kişinin tanınması için ilişkinin zamana bırakılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların %10,7'si kızını reddedeceğini belirtirken %7,5'i tepkisinin çok sert olacağını, %6'sı kızını eve kapatacağını, %5,3'ü döveceğini, %1,4'ü konuşmayacağını diğer %1,4'lük kesim ise böyle bir durum karşısında kızlarını öldüreceklerini belirtmişlerdir.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

-Hemen bir gecede götürür başka biriyle evlendiririm

Erkek 52/ Veysel Karani/Müteahhit

-İzin vermem kızarım, red ederim

Erkek 31/ Yenişehir /Ecz. Kalfası

-Arayan mevlasını da bulur cezasını da, red ederim

Erkek 28/Yenişehir /İşçi

-Onu öldürürüm çok kızarım. Burada çok büyük bir aşiretin kızı böyle bir şey denedi kanala düşüp boğuldu dediler, oğlan (kızın evlenmek istediği kişiyi kastediyor) kız ölünce İstanbul'a kaçtı onuda buldular öldürdüler, burada öldürülüyor işte.

Kadın 26/ Veysel Karani / Ev Hanımı

-Kızım böyle bir şeye cesaret edemez, yörede ne olduğunu bilir. (Katılımcı yörede böyle bir durum karşısında neler olabileceğini herkesin bildiğini yörede çok bilinen bir aşiretin kızının yaşadıklarını örnek vererek açıklamaya çalıştı.) Siyasal'da okuyan kızı, durumu duyulunca getirip eve kapattılar aradan zaman geçtikten sonra olayı kapatmak için teyzesinin oğlu tarafından öldürüldü.

Erkek 50 /Yenişehir /Eğitimci

-Öyle bir kızım yoktur benim.

Erkek 30 /Sırrın. /Memur

-Takva sahibi biriyle evlenmesini isterim. Oğlum içinde aynı şey geçerlidir, ortak düşünce ve İslama uygunluğu tartışılır, mutabakata varılırsa evlenmesine izin verilir Ama dediğim gibi biri olmazsa kesinlikle olmaz. Reddederim.

Erkek 56/ Veysel Karani /Emekli

-Önce kızarız ama Aleviyse veririz.

Kadın 42/ Ev Hanımı /Sırrın

-Gelenek, görenek, soy, sop konusunda **“el alemin ağasına vermektense köyümün itine veririm”**.

Kadın 36/ Ev Hanımı Yenişehir

Sonuç olarak katılımcıların %33,3'ü böyle bir durumla karşılaşılması halinde gösterilen tepkilerin neler olabileceğini ifade ederken, törenin farklı yüzlerini görmemizi sağlamışlardır. Ailenin onaylamadığı bir evlilik yapacak kıza uygulanacak yaptırımlar; kızı reddederek dışlamak, konuşmamak, eve

kapatmak, şiddet uygulayarak kararından vazgeçirmeye çalışmak, en katı ifadeyle ise öldürmek törenin dışı vuran yüzleridir.

Yerleşim Birimine Göre Gösterilen Tepkilere Baktığımızda;

Tablo:24 Yerleşim Birimine Göre Ailenin İstemediği Bir Kişiyile Evlenmekte İsrar Eden Kız Çocuğuna Gösterilen Tepkiler

Cevaplar	Yerleşim Birimi						
	Şanlıurfa 1	Şanlıurfa2	Şanlıurfa3	Batman1	Batman2	Batman3	Toplam
Cevapsız	10 3,6	22 7,8	38 13,5	20 7,1	18 6,4	30 10,7	138 49,1
Adamı tanımak için zamana bırak derim	3 1,1	5 1,8	3 1,1			1 0,4	12 4,3
Uygun biri olmadığını konuşarak anlatırım	3 1,1	6 2,1	8 2,8	4 1,4	10 3,6	9 3,2	40 14,2
Hayır reddederim	5 1,8	3 1,1	11 3,9	2 0,7	5 1,8	4 1,4	30 10,7
Hayır konuşmayız		1 0,4	2 0,7			1 0,4	4 1,4
Döverim	2 0,7	1 0,4	3 1,1		8 2,8	1 0,4	15 5,3
Öldürürüz		2 0,7	1 0,4	1 0,4			4 1,4
Eve kapatırım	4 1,4	1 0,4	2 0,7	1 0,4	6 2,1	3 1,1	17 6,0
Tepkim çok sert olur	4 1,4	9 3,2	2 0,7	2 0,7	3 1,1	1 0,4	21 7,5
TOPLAM	31 11,0	50 17,8	70 24,9	30 10,7	50 17,8	50 17,8	281 100

$X^2 = 67,709$ $0,004$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır.

Her iki ildede farklı sosyo ekonomik düzeye sahip mahallelerde yaşayan bireylerin istenilmeyen bir kişi ile evlenmek için ısrar eden kıza bakış açıları ve bu durum karşısında gösterecekleri tepkiler arasında büyük bir farklılık istatistiki açıdan gözlenmemektedir.

Yaş durumuna göre gösterilen tepkilere baktığımızda;

Tablo:25 Yaş Durumuna Göre Gösterilen Tepkiler

Cevaplar	19-30	31-69	Toplam
Cevapsız	45 16,0	93 33,1	138 49,1
Adamı tanımak için zamana bırak derim	5 1,8	7 2,5	12 4,3
Uygun biri olmadığını konuşarak anlatırım	8 2,8	32 11,4	40 14,2
Hayır reddederim	1 0,4	29 10,3	30 10,7
Hayır konuşmayız		4 1,4	4 1,4
Döverim	3 1,1	12 4,3	15 5,3
Öldürürüz	1 0,4	3 1,1	4 1,4
Tepkim çok sert olur	4 1,4	17 6,0	21 7,5
Toplam	74 26,3	207 73,7	281 100

$X^2 = 17,512$ $0,025$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır.

Katılımcıların yaşları ile istenilmeyen bir kişi ile evlenmek için ısrar eden kızın durumuna bakış açıları arasında bir ilişki olup olmasının görmek istediğimiz için chi kare analiz yöntemini kullanmış bulunmaktayız. Bunun için katılımcıları 30 yaş altı ve üstü olmak üzere 2 gruba ayırmış bulunmaktayız 30 ve 30 yaş altı katılımcı oranı toplam katılımcı oranının yaklaşık 1/3'ü kadar ($74/207$ =gerçek oran 1/2,78'dir) olduğu için yorumlarımızda da bu veriyi dikkate aldığımızı belirtmek yerinde olacaktır.

Tabloda da görüldüğü gibi kızı reddederim diyen katılımcı oranı 30 ve 30 yaş altı grupta %0,4 iken 30 yaş üstü katılımcılarda bu oran %10,3'tür. Yine uygun biri olmadığını konuşarak anlatırım diyen katılımcı oranı 30 ve 30 yaş altı grupta %2,8 iken 30 yaş üstü katılımcılarda bu oran %11,4'tür. Böyle bir durum karşısında kızı döverim diyen katılımcı oranı 30 ve 30 yaş altı grupta

%1,1 iken 30 yaşüstü katılımcılarda bu oran %4,3'tür. Tepkisinin çok sert olacağını dile getiren katılımcı oranı ise 30 ve 30 yaş altı grupta %1,4 iken 30 yaş üstü katılımcılarda bu oran %6'dır. Görüldüğü gibi böyle bir durum karşısında verilecek tepkiler yaşa bağlı olarak değişebilmektedir. Buna göre 30 ve 30 yaş altı katılımcıların 30 yaş üstü katılımcılara oranla böyle bir durum karşısında daha ılımlı davranacaklarını söyleyebiliriz.

Cinsiyete göre verilen tepkilere baktığımızda iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır: $X^2 = 14,122$ $0,079$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.

Eğitim durumuna göre gösterilen tepkiler: iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır: $X^2 = 53,879$ $0,079$ $p < 0,070$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.

4.1.2.7 Bir Kızın Evleneceği Zaman Aile Büyüklerine / Aşiret Üyelerine Danışılıp Danışılmaması Durumu

Tablo:26 Aile Büyüklerine Danışılma Durumu

Aile Büyüklerine Danışılma Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	4	1,4
Aile büyüklerine (aşiret üyelerine) danışılır	262	93,2
Hayır kimseye danışılmaz	15	5,3
Toplam	281	100

Katılımcıların %93,2'si kızlarının evleneceği zaman aile büyüklerine (aşiret büyüklerine danıştıklarını, %5,3 kimseye danışmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %1,4'ü ise bu soruya yanıt vermemiştir.

Görüldüğü gibi aile kurumunun oluşumunda aile büyüklerinin ya da aşiretin ileri gelenlerinin onayının alınması önemli bir noktadır. Ailenin büyüklerinin ve ileri gelenlerinin bir onay mercii olarak görülmesi törenin karşılaştığımız farklı bir yüzüdür.

4.1.2.8 Evlenilecek Erkekte Aranılan Özellikler

Tablo:27 Evlenilecek Erkekte Aranılan Özellikler

Aranılan Özellikler	Sayı	Yüzde
Cevapsız	6	2,1
Efendi, dürüst, iş sahibi güvenilir biri olsun	171	60,9
Mesleği iyi olan, kültürlü tahsilli dindar	77	27,4
Kızımın istediği biri olsun karışmam	17	6,0
Zengin ve anlayışlı	4	1,4
İbadetlerini yerine getiren, dindar	3	1,1
Yüksek memur	1	0,4
Evine ve çocuklarına sahip olacak biri	2	0,7
Toplam	281	100

Katılımcıların %60,9'u erkeğin güvenilir, dürüst ve iş sahibi olması gerekliliği üzerine dururken %27,4'ü tahsilli, mesleği iyi olan ve dindar olması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Katılımcıların %6'sı ise kızı istedikten sonra karışmayacaklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların aradıkları diğer özelliklere baktığımızda ise %1,4'ü zengin ve anlayışlı olması, %1,1 dindar biri olması, %0,4'ü evine ve çocuklarına bağlı olması, %0,4'ü yüksek memur olması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %2,1'i bu soruyu yanıtlamamışlardır.

Sonuç olarak aile içinde kadına ve erkeğe yüklenen roller içerisinde erkeğin ailesinin geçimini sağlayacak bir işe sahip olması beklentisi, katılımcıların çoğu tarafından belirtilen özelliklerin en başında gelmektedir. Bu veri; özel mülkiyetle ortaya çıkan, sınıflı toplum yapısıyla gelişen ve kültür tarafından sürekli üretilen erkek egemen anlayışın, erkeği kamusal alanda var edişinin de göstergesidir.

4.1.2.9 Evlenilecek Kızda Aranılan Özellikler

Tablo:28 Evlenecek Kızda Aranılan Özellikler

Aranılan Özellikler	Sayı	Yüzde
Cevapsız	7	2,5
Ahlaklı hanımefendi terbiyeli namuslu	105	37,4
Ağırbaşlı ve dürüst ev hanımı özelliklerine sahip	13	4,6
Dürüst saygılı kültürlü kendi ayakları üzerinde durabilen gelin olsun	45	16,0
Hamaratlı temiz evine kocasına çocuklarına bakan	25	8,9
Ev hanımı özelliklerine sahip dindar	55	19,6
Oğlumun istediği biri olsun karışmam	26	9,3
Diğer	4	1,4
Eğitilmiş saygılı dürüst dindar kapalı	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %37,4'ü evlenecek kızın namuslu, ahlaklı ve terbiyeli olmasının gerektiğini belirtirken %19,6'sı ise ev hanımı özelliklerine sahip ve dindar olması gerektiğini vurgulamışlardır. Katılımcıların % 16'sı evlenecek kızın kendi ayakları üzerinde durabilen, dürüst ve saygılı bir kişi olması gerektiğini belirtirken %8,9'u evine, kocasına, çocuklarına bakabilecek, hamarat olması gerektiğini, %4,6'sı ise ağırbaşlı, ev hanımı özelliklerine sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %9,3'ü oğullarının istediği kişinin olması gerektiğini karışmayacaklarını belirtirken %2,5'i ise soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Tıpkı aile içinde erkeğe yüklenen geleneksel rollerde olduğu gibi evlenecek kızda aranılan özelliklerde de kadına aile içinde yüklenen roller karşımıza çıkmaktadır. Kadın aile içinde çocuklarına, kocasına, evine bakabilen ev hanımı özelliklerine sahip, temizliğini ve namusunu koruyan, özel alan içerisinde sıkışmış bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.1.2.10 istediği kişiyle evlenmekte ısrar eden erkek çocuğunun evliliğine izin verilip verilmemesi durumu

Tablo:29 Evliliğe İzin Verilip Verilmeme Durumu

Evliliğe İzin Verilip Verilmeme Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	5	1,8
İzin verilir	211	75,1
Duruma göre bizim istediğimiz gibi bir kız olursa evet	48	17,1
Hayır izin verilmez	17	6,0
Toplam	281	100

Katılımcıların % 75,1'i istediği kişiyle evlenmekte ısrar eden erkek çocuğa izin verileceğini belirtirken, %6'sı izin verilmeyeceğini, %17,1'i ise ailelerine uygun, istedikleri özelliklere sahip bir kız olursa kabul edeceklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %1,8'i bu soruyu yanıtızsız bırakmışlardır.

Görüldüğu gibi katılımcıların büyük çoğunluğu istediği kişiyle evlenmekte ısrar eden erkek çocuğa izin verileceğini belirtmişlerdir. Sonuç olarak, kadının ve erkeğin cinsiyeti çevresinde oluşan davranışlar ve atfedilen değerler söz konusu olduğunda her iki cinsin oldukça farklı muamelelere maruz kaldıkları da görülmektedir. Erkek için onaylanan bir davranış tarzı ya da yaşam biçimi kadın söz konusu olduğunda yasakları ve kınamaları içerisinde barındırabilir. Daha önce katılımcıların %52,7'si istediği bir kişiyle evlenmekte ısrar eden kızın onaylanmayacağını belirtirken, %33,3'ü böyle bir durumla karşılaşılması halinde kıza uygulanacak yaptırımları farklı şekillerde ifade etmişlerdir. Evlenmek isteyen kızı reddederek dışlamak, konuşmamak, eve kapatmak, şiddet uygulayarak kararından vazgeçirmeye çalışmak, en katı ifadeyle ise öldürmek törenin dışa vuran farklı yüzleridir.

4.1.2.11 Aileden Biriyle Evlenme Zorunluluğunun Olup Olmama Durumu

Tablo.30: Aileden Biriyle Evlilik Zorunluluğunun Olup Olmaması Durumu

Zorunluluk durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	12	4,3
Hayır evlenmek zorunda değildir.	255	90,7
Aile büyükleri bilir	5	1,8
Evet, evlenmelidirler.	9	3,2
Toplam	281	100

Katılımcıların %90,7'si çocuklarının aileden herhangi bir kişiyle evlenme zorunluluğu bulunmadığını belirtirken, %3,2'si evet evlenmelidirler demişlerdir. Katılımcıların sadece %1,8'i ise bu durumu aile büyüklerinin kararına bırakırken %4,3'ü ise soruya cevap vermemişlerdir. Sonuç olarak aile içi evlilik gerçekleştirilmesi zorunlu bir durum değildir.

4.1.2.12 Sevdiği Erkekle Kaçan Kıza Ceza Uygulanıp Uygulanmaması Durumu

Tablo.31: Ceza Uygulanıp Uygulanmama Durumu

Ceza Uygulanıp Uygulanmama Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	8	2,8
Ceza uygularız	56	19,9
O kızla bir daha görüşmeyiz	61	21,7
Öldürülür	50	17,8
O anki duruma bağlı	13	4,6
Hayır, ceza uygulanmaz	75	26,7
Sürgün edilir ya da öldürülür	9	3,2
Önce öldürülürdü şimdi sürgün ediliyor affetmiyoruz	6	2,1
Ya öldürülür ya da kendi intihar eder	1	0,4
Ceza uygular sürgün ederiz	2	0,7
Toplam	281	100

Sevdiği erkekle kaçan kıza ceza uygulanmadığını belirten katılımcıların oranı %26,7'dir. Katılımcıların %19,9'u ceza uygulayacaklarını belirtirken %21,7'si kızla bir daha görüşmeyeceklerini, %17,8'i kızın öldürüleceğini, %3,2'si ya sürgün edileceğini ya da öldürüleceğini, %2,1'i böyle bir durumu affetmediklerini önceden öldürüldüğünü, şimdiyse sürgün

edildiğini (kızın yaşadığı yere bir daha dönemediğini), %0,7'si ceza uygulandıktan sonra sürgün edildiğini, diğer %0,7'si ise ya öldürüldüğünü ya da kızın intihar ettiğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların %4,6'sı ceza uygulanıp uygulanmama olasılığını o anki duruma bağlamış, %2,8'i ise soruyu yanıtsız bırakmışlardır.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

- Bir şey yapmam sadece öldürürüm

Erkek 28/ Yenişehir /İşçi

- Beyim tarafında öldürülür bana kalsa öldürülmez.

Kadın 41 /Ev Hanımı / Bahçelievler

-Benim kızım kaçmaz

Erkek 26/ Bahçelievler / Eczacı

-Kimse yavrusuna kıymamalı biz reddederiz

Kadın 33 /Ev Hanımı /19 Mayıs

-Kız temiz değilse öldürülür.

Kadın /52 /Ev Hanımı /Petrol

-Buralarda bazıları öldürür, bazıları da inat eder hiç konuşmaz

Kadın 30 /Ev Hanımı / Petrol

-Sürüden kaçan kuzuyu kurt kapar, kurdun kaptığı kuzudan da kimseye hayır yoktur.

Erkek 25 /Serbest Meslek /Fatih

-Yaptığı şey doğru olmaz ölüm ya da intihar bir şekilde sonlanır.

Kadın 35 /Ev Hanımı /Kültür

-Bizde böyle şey kabul edilemez, o dereceye gelmesine de müsamaha gösterilmez, ama bütün büyüklerini anne ve babasını hiçe sayar bu işe kalkışrsa zararın en büyüğünü erkek tarafı görecektir. Bununla beraber elbette kız zarar görecektir.

Erkek 39 /İşçi/ Kültür

-Dışlarım kabul etmem (bu görüşme sırasında bizi dinleyen kadının eşi kendini tutamadı ve söze karıştı karısının verdiği cevap onu sinirlendirdi ve“onu asla bırakmam öldürürüm” dedi.

Kadın 39 /Ev Hanımı/ Kültür.

- İyiyse hiç bir şey yapılmaz kötü yoldaysa hemen öldürülür.

Kadın 21/ Ev Hanımı/ Eyyübiye

-Allah göstermesin düşünmek bile kötü görüşmem

Kadın 57 /Ev Hanımı /Sırrın

- Evet aşiret böyle bir şeye karşı çıkar cezalandırır.

Kadın 38/ Ev Hanımı /Atatürk

-Burada öldürürler. öldürülmesine karşı çıkarım, neden öldürsünler? Kaçacağına sevdiğine versinler. (Bu soruya çok sinirlendi daha sonra üzülerek kendi çocukları için böyle bir durumla karşılaşır karşı çıkacağını söyledi.)

Kadın 30 /Ev Hanımı /Atatürk

- Kız kardeşim 18 yaşında bir adama kaçtı, böyle bir şeye çok karşıyım, babamlar o zaman öldürmediler ama hala görüşmüyoruz, aileden sürüldü, sürgün gitti 15 yıl oldu hiç yüzünü görmedim, bazen diyorum ki iyi ki öldürmediler ama inan Allah'a bazen insanlar hala önümüze onu çıkarıyor, o zaman diyorum ki öldürselerdi onun yüzünden hepimize laf geliyor, ama onu özlüyorum da, bir gün telefonunu buldum.... sadece telefonunu, aradım ama konuşamadım.

Kadın 35/ Ev Hanımı / Eyübnebi

- O kızı nüfusumuzdan düşürürüz.

Kadın 67/ Ev Hanımı /Eyübnebi

- Sevgisi uğruna fedakarlık yapmışsa, direnmiş ve kaçmışsa sevdiğinin peşine düşsün ama hiç haberim yokken kaçsa öldürürüm.

Kadın 36/ Ev Hanımı /Yenişehir

Şanlıurfa Şehitlik Mahallesi'nde yaptığımız görüşmelerden birinde ailesinin istemediği adamla evlenmek için kaçan bir kadınla tesadüfi şekilde görüşülmüştür. Aslen Mardinli olan kadın, kaçtığı günden bugüne kadar ailesiyle hiçbir şekilde görüşmediğini zaten ailesinin bu evliliğe karşı olduğunu, evlenmeden önce kendisine şiddet uyguladıklarını ama kendisinin her şeye rağmen kaçtığını, bu yüzden de ailesi tarafından reddedildiğini ve Urfa'ya yerleştiklerini anlatırken ailesinden kimseyle görüşmediğini sık sık dile getirip bu durumun kendisini çok üzdüğünü de eklemiştir. (Bu çalışma sırasında görüşme yaptığım kadınların çoğu bir şekilde mağdur olmuş kadınlardı.... kadının mağduriyeti ise bireysel olarak açıklanabilecek bir durum değildi, anlatılan her vakanın ya da durumun ucu her hangi birine dokunuyordu. Bazı görüşmelerim sırasında ağlayan kadınlar oldu, onlardan birisi sevdiği adamın peşine takılıp Mardin'den Urfa'ya gelen, ailesiyle görüşemediğini anlatan ve annesine özlemine anlatırken kocaman yeşil gözlerinden süzülen yaşlara hakim olamayan, çiçekli yazmasıyla gözyaşlarını silen bu genç kadındı.)

Sonuç olarak bir erkekle kaçmak törenin kınadığı ve cezalandırdığı bir davranış şeklidir, namusun kadın üzerinden tanımlandığıında bir göstergesi olarak kabul edilebilecek bu durum namusa aykırı davranış olarak algılanmaktadır. Yaptırım dereceleri farklı olan uygulamalar ayıplama, yaşadığı yerden uzaklaştırma -sürgün etme-, öldürme ve intihara teşvik etme şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

4.1.2.13 Katılımcıların Evlilik Şekilleri

Tablo:32 Evlilik Şekilleri

Evlilik Şekilleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	3	1,1
Birlikte karar vererek	61	21,7
Görücü usulü ile	206	73,3
Kaçarak evlendik	2	0,7
Birbirimizi görmeden evlendik	9	3,2
Toplam	281	100

Tabloda da görüldüğü gibi katılımcıların %73,3'ü görücü usulü ile evlenmişlerdir. Eşleriyle birlikte karar vererek evlenen katılımcıların oranı ise görücü usulüyle evlenenlerin ancak üçte biri kadardır (%21,7). Görücü usulüyle yapılan evlilikler ülkemizde en sık görülen evlilik şeklidir. Katılımcıların % 0,7'si kaçarak evlenmiştir. Katılımcıların %3,2'si ise evlenmeden önce eşleri olacak kişiyi hiç görmediklerini belirtmişlerdir.

4.1.2.14 Katılımcıların Ailelerinin Onayladığı Bir Evlilik Yapıp Yapmama Durumları

Tablo:33 Onaylanan Bir Evlilik Yapma Durumu

Ailenizin Onayladığı Bir Evlilik mi Yaptınız?	Sayı	Yüzde
Cevapsız	6	2,1
Evet	260	92,5
Hayır	15	5,3
Toplam	281	100

Katılımcıların %92,5 ailelerinin onayladığı bir evliliği gerçekleştirmişlerdir. Geleneksel aile yaşamında evlenilecek kişiden beklenen ailesinin onayını almasıdır. Evlilik şekillerine baktığımızda da %73,3 oranında görücü usulüyle yapılan evliliklerle karşılaşmaktayız. Bu iki bulgu birbiriyle paralellik göstermektedir. Bulgularımız arasında görülen odur

ki katılımcıların sadece %5,3'ü ailesinin onaylamadığı bir evlilik yapmış, %2,1'i ise soruya yanıt vermemişlerdir.

4.1.2.15 Hane İçinde Kararların Alınışında Söz Sahibi Olan Kişiler

Tablo: 34 Kararların Alınışında Söz Sahibi Olan Kişiler

Kararların Alınışında Söz Sahibi Olan Kişiler	Sayı	Yüzde
Cevapsız	8	2,8
Öncelik kocama aittir ama çoğu zaman birlikte alırız	6	2,1
Birlikte alırız	106	37,7
Bütün kararları kocam alır	75	26,7
Ben alırım (erkek cevabı)	54	19,2
Babam ağbim (aile reisi) alır	20	7,1
Ben alırım (kadın)	12	4,3
Toplam	281	100

Kadın ve erkeğe atfedilen roller çerçevesinde erkek, ailesinin geçimini sağlamakla görevlendirilmiş, otorite sahibi bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılara hane içinde önemli kararların kimler tarafından alındığı sorulduğunda bayanların 26,7'si kocam alır derken, %7,1'i babasının ya da büyük erkek kardeşinin aldığını %2,1'i ise önceliğin kocasına ait olduğunu belirtmiştir. Erkeklerin %19,2'si aile içinde kararları ben alırım derken, kararları birlikte aldıklarını belirten katılımcı oranı %37,7'dir. Katılımcıların %2,8'i soruya yanıt vermemiştir. Tablo geneline baktığımızda katılımcıların %59,5'i hane içinde önemli kararları erkeğin aldığını belirtmişlerdir. Sonuç olarak erkek hane içinde daha önce kavramsal çerçevede belirttiğimiz gibi toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde otorite sahibi/ karar mercii bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.1.2.16 Kadınların Eşlerinin İstedığı Gibi Giyinip Giyinmeme Durumları

Tablo:35 Eşin İstedığı Gibi Giyinip Giyinmeme Durumu

Eşin isteğine göre giyinip giyinmeme durumu	Sayı	Yüzde
Eşimin istediği gibi giyinirim	137	82,04
Hayır karışmaz	30	17,96
Toplam	167	100

Eşimin istediği gibi giyinirim diyen kadınların oranı %82,04'ken eşinin istediği gibi giyinmediğini belirten kadınların oranı %17,96'dır. Geleneksel toplumda kadın erkeğin gerisinde, ona bağımlı bir yaşam sürmektedir. Aile içinde kadının ve erkeğin konumunu göstermesi bakımından sorduğumuz sorulardan biri olan bu soruya verilen yanıtlarda kadınlar, eşlerinin giyimlerine karıştığını, hatta bazı durumlarda eşlerinin onaylamadığı hiçbir şeyi giyinemediklerini belirtmişlerdir, giyim konusu kimi zaman kadın erkek arasında anlaşmazlık ve şiddet sebebi olmaktadır.

4.1.2.17 Çekirdek Ailenin Dışında Başkalarının Hane İçinde Yaşayıp Yaşamama Durumları

Tablo:36 Başkalarının Aile İçinde Yaşayıp Yaşamama Durumu

Hane içinde başkalarıyla yaşama durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	20	7,1
Hayır	217	77,2
Evet	44	15,7
Toplam	281	100

Katılımcıların %77,2'si çekirdek aile halinde yaşamını sürdürürken, %15,7'si kayın validesi ve kayınpederiyle yaşamını sürdürmektedir. Katılımcıların %7,1'i bu soruya yanıt vermemiştir.

4.1.2.18 Çekirdek Ailenin Dışında Birlikte Yaşanılan Kişilerden Kaynaklanan Sorunların Olup Olmaması Durumu

Tablo: 37 Çekirdek Ailenin Dışında Birlikte Yaşanılan Kişilerden Kaynaklanan Sorunların Olup Olmaması Durumu

	Sayı	Yüzde
Cevapsız	78	46,70
Evet	31	18,56
Hayır	57	34,15
Evet kaynanam çok döver	1	0,59
Toplam	167	100

Katılımcıların %34,15'i birlikte yaşanılan kişilerden dolayı bir sorun yaşamadıklarını bildirirken, %18,56'sı birlikte yaşanılan kişilerden kaynaklanan sorunların varlığına dikkat çekmişlerdir. Özellikle görüşmeye katılan kadınlardan biri kayınvalidesinin kendisini dövdüğünü bununda kocasıyla arasında sorunlar doğurduğunu belirtmiştir. Ancak bir önceki bulgumuzda geleneksel aile şeklinde yaşayan katılımcı oranı %15,7 oranında çıkmasına rağmen karşılaştığımız tablo ilk bakışta şaşırtıcı gelmektedir. Ancak birbirine çok yakın şekilde yaşayan aileler genelde gece yatmadan yatmaya evlerini ayırdıkları için daha sonraki soruda oran değişmiştir. Ailelerin çoğu günlük yaşamlarını (sabahtan –akşama kadar olan süreç) birlikte geçirmektedirler.

4.1.2.19 Kadınların Eşlerinden Şiddet Görüp Görmeme Durumları

Tablo:38 Bayanların Şiddet Görme Durumları

Şiddete Maruz Kalma Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	119	42,3
Hayır	135	48,0
Evet	19	6,8
İlk evlendiğimiz yıllarda evet	8	2,8
Toplam	281	100

Kadınların %48'i şiddete maruz kalmadıklarını belirtirken, %6,8'i şiddete maruz kaldıklarını, %2,8'i ise evliliklerinin ilk yıllarında şiddete maruz

kaldıklarını belirtmişlerdir. Görüşmelerimiz sırasında kadınların çoğu şiddeti erkek ve kadın arasındaki mahremiyetin dışı vurumu olarak algıladıklarını ve bunu paylaşmak istemediklerini, bunu dillendirmenin utandırıcı olduğunu bildirmişlerdir.

4.1.2.20 Kadınların Şiddete Maruz Kalma Nedenleri

Tablo:39 Şiddete Maruz Kalma Nedenleri

Şiddete Maruz Kalma Sebepleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	143	85,6
Erkeklerle konuşmamı istemez	3	1,8
Annesi ve kardeşlerinin etkisinde kalarak	6	3,6
Huyu öyledir sinirlidir	4	2,4
İnatlaştığımda, sözünü dinlemediğimde	7	4,2
Dışarı çıkmak istediğim zaman	1	0,6
Ekonomik sebeplerden dolayı	3	1,8
Toplam	167	100

Kadınların hangi nedenlerden dolayı eşlerinin şiddetine maruz kaldıklarına ilişkin veriler değerlendirildiğinde, kadının nasıl davranması gerektiğine ilişkin beklentilerin neler olduğu da görülmektedir.

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların % 4,2'si kocasının sözünü dinlemediği ve inatlaştığı zaman kocasından dayak yediğini belirtirken, %3,6'sı ise kocasının annesi ve kardeşlerinin etkisinde kalarak kendisini dövdüğünü, %2,4'ü eşi sinirli olduğu için dayak yediğini, % 1,8'i erkeklerle konuştuğu zaman kocasının kendisini dövdüğünü, diğer %1,8'lik kesim ise ekonomik sebeplerden dolayı şiddete maruz kaldığını, %0,6'sı ise dışarı çıkmak istediği zaman kocasından dayak yediğini belirtmiştir.

Görüldüğü gibi kadınlar, erkeklerin beklentilerine uygun şekilde davranmadıkları zaman şiddete maruz kalmaktadırlar. Erkek sinirli olduğunda, karısı onun istediği gibi davranmadığında başka bir ifadeyle

kadın, kendisi için çizilen rolün sınırları dışına çıktığında şiddete maruz kalmaktadır.

4.1.2.21 Şiddete Maruz Kalan Kadınların Eşlerine Gösterdikleri Tepkiler

Tablo:40 Şiddet Gören Bayanların Eşlerine Gösterdikleri Tepkiler

Şiddete Maruz Kalma Durumunda Gösterilen Tepkiler	Sayı	Yüzde
Cevapsız	135	80,85
Susarak tavır alıyorum	20	11,97
Sabrediyorum	5	2,99
Sinirlenip karşılık veriyorum	7	4,19
Toplam	167	100

Kadınları %11,97'si gördüğü şiddet karşısında sustuklarını, böylelikle tavır aldıklarını, %2,99'u sabrettiğini, %4,19'u ise sinirlendiğini ve karşılık verdiğini söylemiştir. Bir önceki soruda şiddete uğramadığını belirten kadınlardan %4,75'i bu soruda yorum yapmış ve gördükleri şiddet karşısında nasıl davrandıklarını anlatmışlardır. Bir önceki soruda yanıt vermeyen kadınlar bu soruda kendiliklerinden düşüncelerini ifade etmişlerdir.

4.1.2.22 Şiddete Maruz Kalan Kadınların, Şiddetten Kurtulmak İçin Sığındıkları Yerler

Tablo:41 Şiddete Maruz Kalan Bayanların, Şiddetten Kurtulmak İçin Sığındıkları Yerler

Sığınılan yerler	Sayı	Yüzde
Cevapsız	139	83,24
Ailemin yanı	7	4,19
Hiç kimseye gitmiyorum	21	12,57
Toplam	167	100

Kadınların %4,19'u şiddetten kurtulmak için ailesinin yanına sığındığını belirtirken, %12,57'si ise hiç kimseye gidemediğini böyle bir durumun hem aile açısından hem de kendi açısından utanç verici olduğunu söylemişlerdir.

4.1.2.23 Şiddet Gören Kadınların Gördükleri Şiddete Rağmen Eşleriyle Yaşama Sebepleri

Tablo: 42 Şiddete Rağmen Eşle Birlikte Yaşama Nedeni

Şiddete Rağmen Eşle Birlikte Yaşama Nedeni	Sayı	Yüzde
Cevapsız	135	80,8
Çocuklarım	18	10,8
Boşanırsam kimsenin yüzüne bakamam	2	1,2
Önceden şiddet uyguladı ama sonradan düzeldi	2	1,2
Sevgi	2	1,2
Boşanırsam kötü sayılıırım kimseye gidemem çocuklarım ne olacak?	1	0,6
Ailem boşanmama izin vermiyor bu yüzden gidecek yerim yok	7	4,2
Toplam	167	100

Kadınların %10,8'i çocukları yüzünden kocalarıyla yaşamaya devam ettiklerini belirtirken, %4,2'si ailesinin boşanmasına izin vermediğini ve gidecek başka yeri olmadığı için boşanmadığını belirtmişlerdir. Kadınların %1,2'si boşanırsa kimsenin yüzüne bakamayacağını, %1,2'si şimdi şiddet uygulamadığı için birlikte yaşadığını, %1,2'si ise sevdiği için birlikte yaşamaya devam ettiğini belirtmişlerdir. Kadınların %0,6'sı ise boşanırsa kötü sayılacağını, kimseye gidemeyeceğini ve çocuklarının ortada kalacağını belirtmiştir. Kadının statüsü onun davranışlarını belirlemede ilk etkindir. Kadının boşanmama sebepleri kadını çevreleyen geleneksel değerleri ve bu değerler çerçevesinde oluşmuş kalıp yargıları içermektedir. Kadın toplumda ailesinin, kendinin ve çocuklarının adını kötülememek için yaşadığı şiddete boyun eğmektedir.

4.1.2.24 Katılımcıların Evlilik Süresince Eşlerinden Boşanmayı Düşünüp Düşünmeme Durumları

Tablo: 43 Boşanmayı Düşünüp Düşünmeme Durumu

Boşanmayı Düşünüp Düşünmeme Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	6	2,1
Evet	32	11,4
Hayır	242	86,1
Evet ama töreler yüzünden boşanamadım	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların, %11,4'ü evlilikleri süresince boşanmayı düşündüklerini, %0,4'ü töreler yüzünden boşanamadığını, %86,1'i ise boşanmayı hiç düşünmediğini belirtmişlerdir.

4.1.2.25 Boşanmak İsteme Sebepleri

Tablo: 44 Boşanmak İsteme Sebepleri

Boşanmak İsteme Sebepleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	249	88,6
Şiddet / dayak	9	3,2
Dayak ve aldatma	4	1,4
İnatçılık ve ani tepkiler	6	2,1
Eşimi ben seçmedim töre yüzünden evlendik	1	0,4
Eğitim ve kültür farklılığı	7	2,5
Ailesi yüzünden	2	0,7
Maddi sıkıntıdan	2	0,7
Maddi sıkıntılar dayak aldatma	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların boşanmak isteme sebeplerine baktığımızda; şiddet ve dayak yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %3,2, dayak ve aldatma yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %1,4, eşinin inatçılığı yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %2,1, eğitim ve kültür farklılığı yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %2,5, ailesi ve maddi sıkıntılar yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %0,7, maddi sıkıntılar, dayak ve aldatma

yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %0,4, töre yüzünden evlenmek zorunda kalan ve boşanmayı düşünen katılımcı oranı ise %0,4'tür.

4.1.2.26 Eşlerinden Kötü Davranış Gören Kadınların Nasıl Davranması Gerektiğine Getirilen Yorumlar

Tablo:45 Eşinden Şiddet Gören Kadının Nasıl Davranması Gerektiğine Getirilen Yorumlar

Eşinden Şiddet Gören Kadının Nasıl Davranması Gerektiğine Getirilen Yorumlar	Sayı	Yüzde
Cevapsız	11	3,9
Sabır göstermeliler	97	34,6
Boşanmak en son çare başka yollara başvursunlar	18	6,4
Seviyeli bir şekilde tartışılmalı kadında hakkını savunmalı	87	31,0
Anlaşamıyorlarsa boşansınlar	62	22,1
Kadın her zaman haksızdır (erkek)	1	0,4
Kadının suçu yoksa aile büyüklerine gider danışır	4	1,4
Önce büyüğüne danışır sonra boşanır	1	0,4
Toplam	281	100

Eşlerinden kötü davranış gören kadınların nasıl davranması gerektiğine getirilen yorumlara baktığımızda; Katılımcıların %33,5'i kadınların sabırlı olması gerektiğini, %31'i seviyeli bir şekilde tartışılıp kadının hakkını savunması gerektiğini, %22,1'i evlilikte anlaşamıyorsa boşanması gerektiğini, %6,4'ü boşanmanın en son çare olduğunu, %1,4'ü kadının suçu yoksa aile büyüklerine danışmalı derken, %0,4'ü ise önce büyüğüne danışır sonra boşanır, diğer %0,4'ü ise kadın her zaman haksızdır demektedir. Katılımcıların %3,9'u bu soruya cevap vermemiştir.

Sonuç olarak katılımcıların sadece %22,1'i boşanmalı derken, %33,5'i sabır göstermeliler demektedir. Geleneksel kadın rollerine baktığımızda da kadın aile içi görevleri üstlenmiş, kocasının sözünü dinleyen ve onun ardında yer alan bir kişi görünümündedir.

4.1.2.27 Erkeklerin Eşlerine Kötü Davranma Sebeplerine Getirilen Yorumlar

Tablo:46 Erkeklerin Eşlerine Kötü Davranma Sebepleri

Erkeklerin Eşlerine Kötü Davranma Sebepleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	27	9,6
Huysuzluk sinirlilik gibi psikolojik şeyler olduğu için	28	10,0
Kadın erkeğin ihtiyaçlarını karşılayamıyordur	21	7,5
Kültür farklılığı ve buna benzer şeyler olabilir	15	5,3
Namus kavgası, ahlaksız durumlar	20	7,1
Aşırı geçimsizlikten kaynaklanıyordur	22	7,8
Ekonomik sebepler parasızlık, işsizlik	38	13,5
Kadınları bir esir olarak gördükleri için	3	1,1
Kadın söz dinlemiyordur	39	13,9
Erkek egemen toplum yapısı yüzünden	2	0,7
Cahillik anlayışsızlık ve anlaşamamak	57	20,3
Kadın hak ediyordur	7	2,5
Ekonomik sebeplerden kaynaklanan huysuzluk sinirlilik	2	0,7
Toplam	281	100

Erkeklerin hangi durumlarda eşlerine kötü davrandıklarına ilişkin veriler katılımcıların genelinden elde edilmiştir. Kadınlara eşiniz hangi durumlarda size kötü davranır dediğimizde elde edilen verilerde olduğu gibi bu verilerde de kadının nasıl davranması gerektiğine ilişkin beklentilerin neler olduğu da görülmektedir.

Katılımcıların %20,3'ü bunu cahilliğe, anlayışsızlığa ve anlaşamamaya, %13,5 ekonomik sebeplere ve işsizliğe, %13,5'i kadının söz dinlemeyişine, %10'u huysuzluk sinirlilik gibi psikolojik sebeplere, %7,8'i aşırı geçimsizliğe, %7,5'i kadının erkeğin ihtiyaçlarını karşılayamayışına, %7,1'i namus kavgalarına, ahlaksız durumlara, %5,3'ü kültür farklılığına, %2,5'i kadının hak edişine, %1,1'i kadının bir esir olarak görülmesine bağlarken, şiddete maruz kalma sebeplerini erkek egemen toplum yapısına (%0,7), ekonomik sebeplerden dolayı kaynaklanan sinirlilik durumuna (%0,7) bağlayan katılımcılarda olmuştur.

Görüldüğü gibi kadınlar, erkeklerin beklentilerine uygun şekilde davranmadıkları zaman şiddete maruz kalmaktadırlar. Erkek sinirli olduğunda, kadının herhangi bir sebeple erkeğin sözünü dinlememesi durumunda, kadın erkeğin istediği gibi davranmadığında başka bir ifadeyle kadın, kendisi için çizilen rolün sınırları dışına çıktığında şiddete maruz kalmaktadır, kadının geleneksel rolüne uygun beklentiler haricinde de herhangi bir ekonomik sıkıntı durumunda kadının şiddete maruz kalmasını gerektirecek sebepler arasında yer almaktadır.

4.1.2.28 Kocasından Boşanmak İsteyen Kadına İzin Verilip Verilmeme Durumu

Tablo:47 Kocasından Boşanmak İsteyen Kadına İzin Verilip Verilmeme Durumu

İzin Verilip Verilmeme Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	2	0,7
Evet	94	33,5
Hayır	181	64,4
Bazen evet	4	1,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %64'4 kocasından boşanmak isteyen kadına izin verilmeyeceğini, %33,5'i izin verileceğini, %1,4'ü ise bazı durumlarda izin verileceğini belirtmişlerdir.

4.1.2.29 Kocasından Boşanmak İsteyen Kadına İzin Verilmeme Sebepleri

Tablo:48 Kocasından Boşanmak İsteyen Kadına İzin Verilmeme Sebepleri

İzin Verilmeme Sebepleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	114	40,6
Törelere ters düştüğü için boşanmak törede yoktur	79	28,1
Kadın ayıplanır (ailesinin ve çocuklarının adı için)	36	12,8
Boşandığı zaman kötü kadın sayılır	22	7,8
Ailesinin dağılması diye izin vermezler	21	7,5
Kadının sosyal güvencesi olmadığı için	4	1,4
kadının adı kötü olur törelerde buna izin vermez	2	0,7
Kadın hem kötü kadın sayılıp ayıplanır hem başka güvencesi yoktur	3	1,1
Toplam	281	100

Katılımcıların %26'sı boşanmanın törede olmayan bir durum olduğunu, %12,8'i kadının ayıplanacağını, ailesinin ve çocuklarının adını kötüye çıkaracağını, %7,8'i kadının boşandığı zaman kötü kadın sayılacağını, bu yüzden izin verilmediğini, %7,5'i ailesinin dağılması için izin verilmeyeceğini, %1,4'ü kadının sosyal güvencesi olmadığı için izin verilmediğini, %1,1'i kadının güvencesi olmadığı ve kötü kadın sayılacağı için izin verilmeyeceğini, %0,7'si de törelerin, kadının adını kötülenmesine izin vermeyeceğini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların %40,6'sı bu konuda düşüncelerini paylaşmak istemediklerini bildirmişlerdir. Soru kendilerine sorulduğunda (bazı sorularda bu durumla karşı karşıya kalmış bulunmaktayım) bizde böyle bir şey olmaz ama başkalarında varsa bilmeyiz gibi ifadelerle kendilerini bu durumun dışında tutmaya çok fazla özen göstermişlerdir.

Bazı katılımcıların yaptığı değerlendirmelerden örnekler:

-Çünkü törede yeri olmayan bir şey boşanmak kimseye izin verilmez

Kadın 41/ Ev Hanımı / Yenişehir

-Kadının ve ailesinin adı çıkacak diye izin verilmez.

Kadın 22/Ev Hanımı-Öğrenci/ Veysel Karani

-Çevrede kadının da ailesinin de adı kötü olur tepki görürler, çocukları içinde izin verilmez.

Erkek 52/ Müteahhit / Veysel Karani

-Boşanmak isterse kötü kadın sayılır, öldürülür törede boşanmak yoktur.

Kadın 36/ Ev Hanımı / Veysel Karani

-Aşiret olduğu için izin verilmez, törelere bağlı kalınır

Erkek 29/İşçi/ Yenişehir

-İlerde çok büyük sorunlar çıkabilir ve çevrede hoş karşılanmaz

Erkek 42 /Memur /Yenişehir

-Çünkü kadın namustur, boşanmak isterse adı kötü olur buna izin verilmez

Erkek 28 /İşçi/ Yenişehir

-Tahsilli aileler kızlarını kurtarıyor ama cahiller buna izin vermiyorlar. Kadının alternatifini yok, gidecek yeri yok

Kadın 41 /Ev Hanımı / Bahçelievler

-O kadına iyi gözle bakılmaz adı da kendide çok kötü olur

Kadın 28 /Öğretmen /Bahçelievler

-Boşanan kadına burada kötü gözle bakılacağı için, onun tekrar evlenmesi zor olduğu için, boşanan kadının gidecek yeri olmadığı için boşanmasına izin verilmez.

Erkek 26 /Eczacı /Bahçelievler

-Töre hükmüne göre kadının boşanma kararını verme gibi bir hakkı yoktur.

Erkek 32 / Öğretmen /Yenişehir

-Namus yüzünden izin verilmez, ileride başka bir adamla evleneceği düşünülür bu da namussuzluktur.

Kadın 53/ Ev Hanımı/ Bahçelievler

-İzin verilmez o eve sağ girdiniz ölü çıkacaksınız geri dönmek yok denir, töredir.

Kadın 27 /Ev Hanımı /Yenişehir

-Çünkü kadının kocasından boşanmak istemesi çevremizde değişik söylentilere yol açar.

Erkek 37 /Çiftçi /Yenişehir

-Kadın boşanamaz, namussuzluk yaparsa öldürülür, töreye göre ne onu boşayabilirsin ne de o boşanabilir, boşanma söz konusu olunca namus devreye girer, erkek düşünür; “boşanan kadın ya benim düşmanıma giderse “ .

Erkek 50/ Eğitimci /Yenişehir

-Kadın özgür değil bir mal gibi düşünülüyor öylede görülüyor bu yüzdende toplumda iyi karşılanmaz

Erkek 42/Öğretmen /Yenişehir

-Evlendiyse ömür boyu çekmek zorunda

Erkek 45/ Çalışmıyor/ 19 Mayıs

-Söz erkekte bittiği için

Erkek 24 /Serbest Meslek/ 19 Mayıs

-Kadın annesinin ve babasının şeref ve namusu için anne ve babasının başını önüne eğdirmemek için boşanamaz, işkence yapılsa bile boşanamaz.

Kadın 30/ Ev Hanımı/ Petrol

-Burada izin verilmez gelinlikle girdin kefenle çıkacaksın denir.

Kadın 21 /Ev Hanımı/19 Mayıs

-Anne ve babasının boynu eğilmesin çocukları rezil isyan olmasın diye boşanamaz burada kadın.

Erkek 35/ İşçi/ Kültür

-Feodal ve ataerkil bir toplum, cahillik ve bağınazlık had safhada olduğu için izin verilmez

Erkek 26/ Sağlık Çalışanı /Kültür

-Kadın nasıl boşansın ekonomik özgürlüğü yok daha baba evinden çıkarken “gelinlikle gidiyorsun kefenle çıkacaksın” deniyor, toplumdaki dul kadın bakış açısı gibi nedenler engelliyor kadınları

Kadın 35 /Ev Hanımı /Kültür

-Derler ki “niye boşanırsın orospu olmak için mi, boşanıp ne halt edeceksin” izin verilmez burada tek başına yaşayamazsınız kötü kadın damgasını yersiniz, ekonomik özgürlüğünüz olsa bile tek başınıza yaşamanıza izin verilmez.

Kadın 32 /Ev Hanımı /Kültür

-“**Bizim yörede kadının yanı kocasıdır ondan sonrada mezarıdır**”.

Erkek 34 /İşletmeci /Kültür.

-Bizde boşanmak yoktur, eskiden ”**kız kısmı bir topak çamurdur hangi duvara atarsan oraya yapışır kalır**” denirdi, yani ayrılmak, boşanmak yok

Kadın 57 /Ev Hanımı /Sırrın

-Ayrılamaz bizim yolumuzda boşanma yoktur. (Alevilikte) boşanırsa aile kötü sayılır (düşkün olur).

Kadın 42 / Ev Hanımı / Sırrın

-Ayıptır aile şerefi çok önemli, nereye de gitsek erkekler hep aynı, adımi niye birken iki yapayım.

Kadın 42/Ev Hanımı / Şehitlik

-İnsanların aklına kadın namussuzca bir şey yaptı ki bu adam bunu boşuyor diye gelir .

Erkek 63 /Emekli/ Atatürk

Görüldüğü gibi kocasından boşanmak isteyen kadın kültürel öğretilerin etkisiyle toplumdan dışlanmakta, ailesinin ve çocuklarının adını lekelediğine inanılmaktadır. Özellikle bir kadının boşanmak istemesi töreler yüzünden hoş karşılanmayan hatta toplumda yeri olmayan bir durumdur. Toplumun belli bir kesiminin boşanmaya bakış açısındaki olumsuz yargılar katılımcıların ifadelerinde görülmektedir. Sonuç olarak kadının boşanmasını engelleyen durumların tamamının kökeninde kültürel değerler ve kadının bu değerlerin sınırları çerçevesinde davranış geliştirme kaygısı vardır. Kültür,

kadın cinselliğinin sınırlandırılması odaklı namus anlayışının bir uzantısı olarak boşanmayı onaylamamakta ve boşanma toplumsal olarak kabul görmeyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir kadının kocasından boşanmak istemesi (kocasını terk eden bir kadın tanıyor musunuz diye sorduğumda böyle bir durumla karşılaşmadıklarını bildirmişler ve böyle bir şeye o yörede yaşayan hiç bir kadının cesaret edemeyeceğini söylemişlerdir.) namusa aykırı ve cezalandırılması gereken bir davranış olarak değerlendirilmektedir.

Yerleşim Birimine Göre Boşanmak İsteyen Kadına İzin Verilmeme Sebepleri

Tablo: 49 Yerleşim Birimine Göre Boşanmaya İzin Verilip Verilmeme Durumu

İzin Durumu	Yerleşim Birimi						
	şanlıurfa1	şanlıurfa2	şanlıurfa3	batman1	batman2	batman3	Toplam
Cevapsız	11 3,9	13 4,6	27 9,6	13 4,6	24 8,5	26 9,3	114 40,6
Törelimize ters düştüğü için boşanmak törede yoktur	11 3,9	17 6,0	15 5,3	10 3,6	16 5,4	10 3,6	79 28,1
Kadın ayıplanır (ailesinin ve çocuklarının adı için)	6 2,1	8 2,8	11 3,9	3 1,1	3 1,1	5 1,8	36 12,8
Boşandığı zaman kötü kadın sayılır	2 0,7	3 1,1	11 3,9	1 0,4	1 0,4	4 1,4	22 7,8
Ailesinin dağılmasını diye izin vermezler	1 0,4	9 3,2	4 1,4	1 0,4	4 1,4	2 0,7	21 7,5
Kadının sosyal güvencesi olmadığı için			2 0,7	1 0,4		1 0,4	4 1,4
Kadının adı kötü olur törelerde buna izin vermez					2 0,7		2 0,7
Kadın hem kötü kadın sayılıp ayıplanır hem başka güvencesi yok				1 0,4		2 0,7	3 1,1
Toplam	31 11,0	50 17,8	70 24,9	30 10,7	50 17,8	50 17,8	281 100,0

$X^2 = 64,367$ 0,008 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır.

Görüldüğü gibi boşanmak toplumda hoş karşılanmayan ve törede yeri olmayan bir durumdur. Boşanan kadın ailesinin, kendinin ve çocuklarının adını kirletmekte ve saygınlığı yok etmektedir. Katılımcıların boşanmaya izin verilmeme sebeplerini en çok törelere ve kadının ayıplanacağına dair yorumlamaları her iki ilde de bu duruma bakış açısının benzer olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Eğitim durumları ile boşanmak isteyen kadına izin verilip verilmemesi durumuna bakış açısı arasındaki ilişki anlamsızdır.

$X^2 = 47,910$ 0,183 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.

Katılımcıların yaşları ile kocasından boşanmak isteyen kadına izin verilmeme sebeplerine bakış açısı arasındaki ilişki anlamsızdır.

($X^2 = 9,908$ 0,272 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

4.1.2.30 Ailede Erkeğin Görevleri

Tablo: 50 Ailede Erkeğin Görevleri

Erkeğin Görevleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	3	1,1
Hanımına sahip çıkıp evinin ve çocuklarının geçimin sağlamak	258	91,8
Hayatın müşterek olduğunu bilip eşlerine yardım etmeliler	14	5,0
Aile reisliği	5	1,8
Kadınına bağlı olmasına	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %91,8'i ailede erkeğin görevlerini evinin ve çocuklarının geçimini sağlamak, hanımına sahip çıkmak olarak nitelerken, %5'i hayat müşterek olduğu için eşlerine yardım etmeliler diye yorumlamışlardır. Katılımcıların %1,8'i ailede erkeğin görevini aile reisi, %0,4'ü ise erkeğin görevini karısına bağlılıkla sınırlamıştır.

Görüldüğü gibi erkek, evin geçimini sağlamak, karısının ve çocuklarının namusunu korumak, otorite sahibi olmak gibi görevler üstlenmiştir. Kültür erkeğin varlığını kamusal alan içinde onaylamakta, erkek aile içinde aile reisi ünvanıyla ekonomik ve sosyal alanlarda otoriteyi temsil etmektedir. Katılımcıların %91,8'i tarafından dile getirilen "erkek hanımına sahip çıkmalı" söylemi kültür içinde kadının konumunu açıkça göstermektedir. Kadın erkeğin denetiminde yaşamını sürdürürken, erkek toplumsal sorumluluğunu!!! kadının denetimini sağlayarak yerine getirmektedir. Eril toplum düzeni/ ataerkil toplum yapısı, her yeni doğana aktarılan kültürel değerler aracılığıyla kendi devamlılığını sağlamaktadır.

4.1.2.31 Ailede Kadının Görevleri

Tablo: 51 Ailede Kadının Görevleri

Kadının Görevleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	3	1,1
Kocasını evi ve çocuklarına bakmak , iyi anne olmak	263	94,0
Kadının ve erkeğin görevleri diye bir ayırım yapılmamalı	14	5,0
Toplam	281	100

Katılımcıların %94'ü ailede kadının görevlerini kocasına, evine ve çocuklarına bakmak ve iyi anne olmakla tanımlamıştır. Katılımcılara göre bu başlık altında topladığımız ifadeler şöyledir. Kocasının, evinin işlerini yapmak, kocasının gönlünü almayı bilmek ve çocuklarına bakmak, namusunu korumak kocasına, ailesine bakmak, yemek, ev işi yapmak, evlendiği eve hürmet etmek, işlerini yapmak, ne ailesinin ne de kocasının adına leke getirmek, kendini korumayı, çocuklarını temiz tutmayı bilmek, erkeğine bağlı olmak, kocasına karşı gelmemek, sözünü dinlememek, yapma dediğinin yapmamak .

Katılımcıların sadece %5'i kadının ve erkeğin görevi diye bir ayrım yapılmaması gerektiğini belirtirken %1,1'i soruyu yanıtlamamışlardır.

Görüldüğü gibi kadının rolü eşi, evi ve çocuklarıyla sınırlandırılmıştır. Kadın kocasına bağlı ev işlerini ve iyi anne olma vasıflarını üstlenmiştir. Kültür kadını doğurganlığıyla özdeşleştirerek onu özel alan içine hapsedmekte ve doğurganlığından hareketle çocuk büyütme, eğitme gibi annelik görevlerini yerine getiren bireyler yaratmaktadır. Kadının aile içinde yapması gerekenler (sorumlulukları), içinde yaşanılan kültür tarafından, daha küçük bir kız çocuğuyken eline tutuşturulan oyuncak bebeklere nasıl anne olması gerektiği anlatılarak öğretilmektedir. Sonuç olarak kadınların kültürel konumları ve aile içi rolleri, kuramsal çerçevede sunduğumuz çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Geleneksel kültürün öğretileriyle biçimlenen kadın kocasına, çocuklarına, evine bakan, hane içi görevleri üstlenmiş, erkeğin üstünlüğünü kabul eden, kararların alınmasında "erkeğine sadık" rolleri (bir katılımcının yorumudur) benimsemiş bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.1.2.32 Aile İçinde Oluşan Sorunların Çözümleme Şekilleri

Tablo: 52 Aile İçinde Oluşan Sorunların Çözümleme Şekilleri

Sorunların Çözümleme Şekilleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	9	3,2
Kendi aramızda kimseye duyurmadan	30	10,7
Tartışarak konuşarak	207	73,7
Her şeyi kocam bilir	13	4,6
Ben çözerim (erkek)	15	5,3
Aşiret kanunu devreye girer	4	1,4
Babamın evine giderim	1	0,4
Bazen şiddetle çözülüyor.	2	0,7
Toplam	281	100

Katılımcılara aile içi sorunlarını nasıl çözümledikleri sorulduğunda %73,7'si tartışarak, konuşarak diye cevap vermiştir, %10,7'si kimseye

duyurmadan, kendi aralarında çözümlediklerini, erkek katılımcıların %5,3'ü kendisinin çözümlediğini, %1,4'ü aşiret kanunlarının devreye girdiğini belirtmişlerdir.

Tüm bu değerlendirmeler sonucunda kadının kültürel ve aile içindeki konumunu genel olarak belirlemeyi amaçladık. Bu veriler namus cinayetlerine sebep olan dinamiklerin neler olduğunu göstermesi açısından bir alt yapı sağlamaktadır. Kadının kültürel konumuna bağlı olarak bekaret ve namus kavramlarının tanımlanması bir sonraki bölümde değerlendirilecektir.

4.1.3 BEKARET KAVRAMINA VE BU KAVRAM ÇEVRESİNDE OLUŞMUŞ DEĞER YARGILARINA İLİŞKİN BULGULAR

Töre –namus- cinayetlerine neden olan sosyo-kültürel etmenlerin incelenmesinde kadının toplumsal rolü önemli bir yer tutmaktadır. Kavramsal çerçeveden hareketle katılımcıların, bekarate ve bekaret çevresinde oluşmuş değer yargılarına bakış açılarının saptanması ve bu değer yargılarının yaşamlanan yüzü, kadın erkek ilişkilerine nasıl bakıldığını ve kadının toplumsal rolüne ilişkin değerlerin nelerden oluştuğunu gösterecektir düşüncesindeyiz.

4.1.3.1 Evlilik Öncesi Cinsel İlişki Yaşayan Kadınının Onaylanıp

Onaylanmama Durumu

Bu başlık altında katılımcıların, evlilik öncesinde bir bayanın bir erkekle ilişki yaşamasının doğru olup olmaması hakkındaki yorumları değerlendirilmiştir.

Tablo::53 Evlilik Öncesi Cinsel İlişki Yaşamanın Doğru Olup Olmama Durumu

Evlilik Öncesi Cinsel İlişki Yaşamanın Doğru Olup Olmama Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	4	1,4
Kesinlikle hayır doğru değildir,	252	89,7
Olabilir	22	7,8
Türkiye şartlarında hayır bana göre evet	2	0,7
Dinimizce doğru değil	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %89,7'si kadınların evlenmeden önce bir ilişki yaşamasını doğru bulmadıklarını, kadının kendisini eşine saklaması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %7,8'i ise böyle bir ilişkinin yaşanabileceğini, %0,7'si Türkiye şartlarında bir bayanın evlenmeden önce ilişki yaşamasının uygun olmadığını ama kendisince böyle bir durumun olabileceğini, %0,4'ü ise bu durumun dinimize uygun olmadığını belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi katılımcıların çoğu (%89,7) bir kadının evlenmeden önce ilişki yaşamasına karşıdır. Kadının toplumsal konumu içerisinde cinsel ilişki sadece evlilikle onaylanan bir durumdur. Katılımcıların bazıları bu soru sorulduğunda önce şaşırıp sonra böyle bir şeyin olamayacağını büyük çoğunluğu ise kadının kendisini eşine saklaması gerektiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak kültür kadının evlilik dışı cinselliğini yaşamasına sınırlar getirmiştir, Kadın kültürleme sürecinde erkeklerle evlilik öncesi ilişkilerini sınırlaması gerektiğini öğrenmektedir.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

-Kesinlikle hayır kadın kendini eşine saklamalıdır.

Kadın 22/Ev Hanımı-Öğrenci

- İlişkinin türüne bağlı reşit bir kadının bireysel özgürlüğü vardır fakat bu bölgede ZOR

Erkek 32 /Öğretmen /Yenişehir

- Hayır İslamiyette öyle bir şey olmaz, o kadın aynısını başkasıyla da tekrarlar.

Kadın 53 / Ev Hanımı / Bahçelievler

-Ayıptır. Burada nişanlı olsan da el ele kol kola gezemezsin kınanırsın.

Kadın 32 / Ev hanımı / Kültür.

-Yarabbi tövbe, onu öldürürler. (bu soruyu sorduğumda sinirlendi)

Kadın 29/Ev Hanımı /Atatürk

Yerleşim birimiyle bir kadının evlilik öncesi cinsel ilişki yaşamaya getirilen yorumlar arasındaki ilişki

Tablo:54 Yerleşim Birimine Göre Evlilik Öncesi İlişki Yaşamaya Getirilen Yorumlar

Evlilik Öncesi İlişki Yaşamaya Getirilen Yorumlar	Yerleşim Birimi						Toplam
	şanlıurfa1	şanlıurfa2	şanlıurfa3	batman1	batman2	batman3	
Cevapsız	2 0,7	1 0,4	1 0,4				4 1,4
Kesinlikle hayır doğru değildir kadın kendini eşine saklamalıdır	27 9,6	47 16,7	60 21,7	29 10,3	50 17,8	39 13,9	252 90,0
Olabilir	2 0,7	2 0,7	7 2,1	1 0,4		10 3,6	22 7,5
Türkiye şartlarında hayır bana göre evet			2 0,7				2 0,7
Dinimizce doğru değil						1 0,4	1 0,4
Toplam	31 11,0	50 17,8	70 24,9	30 10,7	50 17,8	50 17,8	281 100,0

$\chi^2 = 35,692$

0,016

$p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır.

Görüldüğü gibi her iki ilde de bir kadının evlilik öncesi cinsel ilişki yaşamaya getirilen yorumların doğru olmadığını belirten katılımcı oranı oldukça yüksektir (%90). Toplumumuzda evlilik öncesi cinsel yakınlaşmaya olumsuz bakış

açısı ve değer yargılarını her iki ilde de büyük oranda (%90) destekleyen verilere ulaşılmıştır.

Katılımcıların cinsiyetleri ile kadının evlilik öncesi cinsel ilişki yaşamasına bakış açısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur. ($X^2=4,156$ 0.385 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

Katılımcıların yaşları ile kadının evlilik öncesi cinsel ilişki yaşamasına bakış açısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur. ($X^2= 6.013$ 0,198 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

4.1.3.2 Bekaretin Evliliğe Saklanması Gerekli Olup Olmadığına İlişkin Görüşler

Tablo:55 Bekaretin Evliliğe Saklanması Gerekli Olup Olmama Durumu

Bekaretin Evliliğe Saklanması Gerekli Olup Olmama Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	1	0,4
Evet mutlaka bekaret evliliğe saklanmalıdır	265	94,3
Hayır	13	4,6
Türkiye şartlarında evet bana göre hayır	1	0,4
Evet bu dinimizce de gereklidir	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %94,3'ü bekaretin evliliğe saklanması gerektiğini vurgularken, %4,6'sı gerekli olmadığını, %0,4'ü bunun dince gerekli olduğunu, % 0,4'ü ise Türkiye şartlarına göre bekaretin evliliğe saklanması gerektiğini ama onun için önemli olmadığını belirtmiştir. Bekaret bir kültür değeri olarak kadının erkeğe vereceği hediye olarak algılandığından evlilik öncesi yitilmesi hem kişinin hem de ailesinin onurunu zedeleyici bir durum olarak algılanmaktadır.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

-Benim için önemli değil ama açıkçası önemliymiş gibi bir durum sergilemek zorunda kalıyorum.

Erkek 32/Öğretmen / Yenişehir

-Tabiki yoksa namussuzdur.

Kadın 26/ Ev Hanımı/ Veysel Karani

-Erkekler için büyük önem arz ediyor bu yüzden gereklidir.

Kadın 34 / Hemşire / Yenişehir

-Bu durum bir çeşit pazarlamadır, yaşaması gerekir.

Erkek 35 ? (mesleğinin bilinmesini istemiyor) kültür

-Bir erkeğin eşine olacak olan güveni ve sadıklığı ordan başlar bunun için gereklidir.

Erkek 34 / İşletmeci / Kültür.

-Bir damla kan olmazsa olmazdır.

Kadın 42 / Ev Hanımı / Sırrın/

-Eskiden ne oğlan kızı ne de kız oğlanı görürdü, oğlan kızın duvağını açardı, eskiden güzeldi. Bekaret kızın temizliğidir, şerefidir.

Kadın 60 /Terzi / Atatürk

Katılımcıların yaşları ile bekaretin evliliğe saklanması bakış açısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur. ($X^2= 6,296$ 0.178 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

Katılımcıların cinsiyetleri ile bekaretin evliliğe saklanması bakış açısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur. ($X^2= 5,299$ 0.258 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

Yerleşim birimine göre bekaretin evliliğe saklanması durumuna bakış açısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur. $X^2 = 27,502$ 0,121 $p<0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır

4.1.3.3 Bekaret ve Namus Arasında Nasıl Bir İlişki Olduğuna Dair Getirilen Yorumlar

Tablo:56 Bekaret ve Namus Arasındaki İlişki

Bekaret ve Namus Arasındaki İlişki	Sayı	Yüzde
Cevapsız	28	10,0
İkisi de et ve tırnak gibidir birbirinden ayrılamaz	17	6,0
Bekaret namustur namusluluğu gösterir	168	59,8
Bekaret bir genç kızın namusunun sigortasıdır şerefidir	27	9,6
Tıbbi meseleler hariç bekaret namusun simgesidir	2	0,7
İkisi çok farklı şeyler	29	10,3
Evliliğin kanıtı evlilik cüzdanıysa namusun kanıtı da bekarettir	3	1,1
Bekaret namusun güvencesidir	4	1,4
Bekaret namuslu kadının özelliğidir bekaret namuslu yaşam şeklidir	1	0,4
Diğer	2	0,7
Toplam	281	100

Katılımcıların %59,8'i bekaret ve namus arasındaki ilişkiyi bekaret namustur, namusluluğu gösterir diyerek yorumlarken, %9,6'sı bekaret bir genç kızın namusunun sigortasıdır, şerefidir. %6'sı ikisi de et ve tırnak gibidir, birbirinden ayrılamaz diye yorumlamışlardır. "Evliliğin kanıtı evlilik cüzdanıysa namusun kanıtı da bekarettir "(%1,1), "bekaret namusun güvencesidir" (%1,4), "bekaret namuslu kadının özelliğidir, namuslu yaşam şeklidir"(%0,4), "tıbbi meseleler hariç bekaret namusun simgesidir" (0,7) katılımcılar tarafından dile getirilen bu yorumlar toplumumuzda bakirelik, bekaret ve namus çerçevesinde oluşan yargıları göstermektedir. Pek çok kültürde olduğu gibi kültürümüzde de bekaret, kadının temizliliğini, saflığını gösteren bir simgedir. Özellikle namus kavramının cinsel yönden çekince, sakınma ve şeref kavramlarıyla özdeşleştiği kültürümüzde evlenmemiş genç kız için namus bekaretin korunması evlilik öncesi cinsel ilişki yaşamamış olması anlamına gelmektedir. O yüzden kültürümüzün kimi katmanlarında bu değer namus bekarettir bekarette namus kavramıyla özdeşleşmiştir. Kadın cinselliğinin kontrolü odaklı namus anlayışında, kızların bekareti en önemli kontrol araçlarından biridir. Kızın bakire olmayışı hem kendinin hemde içinde yaşadığı topluluğun onurunu zedeleyen bir durumdur.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

-Böyle açıklarım o ikisi et ve tırnak gibidir ayrılamazlar,

Kadın 36/ Ev Hanımı / Veysel Karani

-Bence bekaret bir genç kızın namusunun sigortasıdır ve şerefidir bütün ailesi içinde böyledir

Kadın 41/ Ev Hanımı / .Yenişehir

-Bekaret demek zaten namus demektir

Kadın 23/ Evhanımı / Yenişehir

-Bekaret ne için korunur, izzet ve nefis için.

Erkek 52 / Veysel Karani / Mütahhit

-İkisi de aynıdır ayrılmaz

Kadın 36/ Veysel Karani /Ev Hanımı

-İkisi de birbirine bağlıdır, olmazsa olmazdırlar.

Erkek 31 /Yenişehir /Ecz. Kalfası

-İkisi de kişinin karakterini ortaya koyar.

Erkek 25 / Yenişehir / Teknisyen

-İkisi de birbirini tamamlar açıklayamıyorum

Kadın 41 /Ev Hanımı /Yenişehir

-Namus insanın her şeyidir. İkisi de birbirini tamamlar

Erkek 45/Serbest Meslek / Yenişehir

- Hiçbir ilişki yoktur. Normal insanlar için arada hiçbir ilişki olmaması gerekir.

Erkek 26/ Bahçelievler /Eczacı

- Kızın temiz ve dürüst olduğunu gösterir.

Kadın 53 / Ev Hanımı/ Bahçelievler

- Bakire değilse namussuzdur

Erkek 52 /Terzi / Yenişehir

-Bekaret namusun göstergesi olmamakla beraber bir genç kızın ruhsal sağlığı açısından cinselliği evleneceği insanla yaşaması gerekir.

Kadın 30/ Hemşire / Bahçelievler

- Direkt ilişkilidir ama her bekareti sağlam olan %100 namusludur diyemem

Erkek 25 / Öğrenci (Tıp) / 19 Mayıs

-Evlilik dışı kaybedilmiş bekaret kadın ve erkek için aynıdır namusun kaybedilmesi demektir. Bunu yapan erkekte kadında tüm değerleri çiğnemiş demektir.

Erkek 27 / Sağlık Tekniyeni / 19 Mayıs

-Nasıl evliliğin kanıtı evlilik cüzdanıysa namusunda kanıtı bekarettir.

Erkek 25 /Serbest Meslek / Fatih

-Hiçbir ilişki yoktur bekareti koruduğunu zannedenler rüyalarında sevişiyorlar bunu nasıl engelleyecekler.

Erkek 35 ? (mesleğinin bilinmesini istemiyor) / kültür

-Doğru orantılı unsurlardır. Namusun bir parçasıdır bekaret.

Kadın 35/ Ev Hanımı / Kültür

-Aynıdır. **“O çarşafı verebilirsen ancak insanların gözlerinin içine bakarsın, yani çarşafı gözlerine sokacaksın”**

Kadın 32/ Ev Hanımı / Kültür.

-İkisi farklıdır. Bekaret bana ait olandır namus ise hayattaki duruşumdur. Hayatımdır.

Kadın 23 / Gönüllü Olarak Bir Projede Çalışıyor. / Fatih.

- Bir göstergedir. Evlenmeden nasıl harcanır, Allah katında günah

Kadın 37/ Ev Hanımı /Atatürk

-Bekaret, bekar kızın hayatıdır, namus ise hayatımızın önemli varlıklarından biridir.

Kadın 45/ Ev Hanımı / Eyyübnebi

4.1.3.4 Bekaretin Ahlaki Bir Değer Olarak Görülüp Görülmeme Durumu

Tablo: 57 Bekaretin Ahlaki Bir Değer Olarak Görülüp Görülmeme Durumu

Bekaretin Ahlaki Bir Değer Olarak Yorumlanması	Sayı	Yüzde
Cevapsız	1	0,4
Evet bekaret ahlaki bir değerdir.	243	86,4
Kısmen ahlaki bir değerdir	11	3,9
Hayır bekaretin ahlakla ilgisi yoktur.	25	8,9
Tek başına hayır ama büyük bir gösterge olduğu gerçektir	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %86,4'ü bekareti ahlaki bir değer olarak gördüklerini, %3,9'u bekaretin kısmen ahlaki bir değer olduğunu, %0,4'ü tek başına ahlaki

bir değer olmadığını ama büyük bir gösterge olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %8,9'u ise bekaretin ahlakla ilgisi yoktur demişlerdir. Bekaret kültürümüzde ahlaklılığın bir göstergesi olarak algılanmakta, cinsel saflığın göstergesi olarak ta simgeleşmiş bulunmaktadır. kadının evlilik öncesinde kendini –cinselliğini- başkalarından sakındığını, koruduğunu göstermektedir.

Yerleşim birimine göre bekaretin ahlaki bir değer olarak görülüp görülmemesi

Tablo 58: Yerleşim Birimine Göre Bekaretin Ahlaki Bir Değer Olarak Görülüp Görülmemesi

Bekaretin ahlaki bir değer olarak görülüp görülme durumu	Yerleşim Birimi						Toplam
	Şanlıurfa 1	Şanlıurfa 2	Şanlıurfa 3	Batman 1	Batman2	Batman 3	
cevapsız	1 0,4						1 0,4
Evet bekaret ahlaki bir değerdir	28 10,0	48 17,1	54 19,2	27 9,6	49 17,4	37 13,2	243 86,5
Kısmen ahlaki bir değerdir	1 0,4		6 2,1	2 0,7	1 0,4		10 3,6
Hayır bekaretin ahlakla bir ilgisi yoktur	1 0,4	2 0,7	9 3,2	1 0,4		12 4,3	25 8,9
tek başına hayır ama büyük bir gösterge olduğu gerçektir			1 0,4			1 0,4	2 0,7
Toplam	31 11,0	50 17,8	70 24,9	30 10,7	50 17,8	50 17,8	281 100

($\chi^2= 50,496$ 0.001 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır.)

Her iki ildede katılımcıların çoğunluğu (%86.5) bekareti ahlaki bir değer olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık bekaretin ahlakla bir ilgisi yoktur diyen %8,9'luk grubun kendi içinde ki dağılımında ise sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan mahallelerden görüşmeye katılan kişilerin diğer mahallelerde yaşayan kişilere oranla bu cevabı verdikleri görülmektedir (Şanlıurfa3:%3,2/ Batman:%4,3).

Katılımcıların cinsiyetleri ile bekaretin ahlaki bir değer olarak yorumlanması arasında anlamlı bir ilişki yoktur. ($X^2= 8,920$ 0.112 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

Katılımcıların yaşları ile bekaretin ahlaki bir değer olarak yorumlanması arasında anlamlı bir ilişki yoktur. ($X^2= 7,199$ 0.206 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

4.1.3.5 Evlenilecek Kızın Bakire Olmasının Şart Olup Olmama Durumu

Tablo:59 Evlenilecek Kızın Bakire Olmasının Gerekli Olup Olmamasına Getirilen Yorumlar

Evlenilecek Kızın Bakire Olmasının Şart Olup Olmama Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	259	92,2
Hayır	22	7,8
Toplam	281	100

Katılımcıların %92,2'si evlenilecek kızın bakire olmasının şart olduğunu, %7,8'i bunun gerekli olmadığını belirtmişlerdir. evlenilecek kızın bakire olması gerektiğini belirten katılımcılar şunları söylemişlerdir; Nasıl evlenilecek kız (gelin bakire olmaz?, bekaretini koruyamadıysa niye yaşıyor?, bekaret kızın vereceği hediyedir., bekaret namustur, kim bunu kabul eder? Nasıl böyle bir şey düşünüyorsunuz? “Kızım bunları nasıl soruyorsun herkes aynı düşünür başkasına sorma ayıptır” gibi gösterilen çeşitli tepkiler konunun ne kadar hassas olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Bazı katılımcıların bu konu üzerine yaptığı değerlendirmelerden

örnekler:

-Benim için önemli değil ama açıkçası önemliymiş gibi bir durum sergilemek zorunda kalıyorum.

Erkek 32 /Öğretmen /Yenişehir

-Şarttır, nasıl olmaz?

Kadın 26/ Eyyübiye /Ev Hanımı

-İçinde doğup büyüdüğümüz yörenin en önemli unsurlarından biri olduğu için şarttır.

Erkek 34/ İşletmeci /Kültür

-Hayatı açısından şarttır.

Kadın 45/ Eyyübiye /Ev Hanımı

Evet, lekeli olursa geri götürürler.

Kadın 35/ Eyyübiye /Ev Hanımı

Yerleşim birimine göre evlenilecek kızın bakire olup olmamasının değerlendirilmesi

Tablo:60 Evlenilecek Kızın Bakire Olmasının Gerekli Olup Olmamasına Yerleşim Birimine Göre Getirilen Yorumlar

Şart Olup Olmama Durumu	Yerleşim Birimi						Toplam
	Şanlıurfa 1	Şanlıurfa2	Şanlıurfa3	Batman1	Batman2	Batman3	
Evet	30 10,7	49 17,4	59 21,0	28 10,0	49 17,4	44 15,7	259 92,2
Hayır	1 0,4	1 0,4	11 3,9	2 0,7	1 0,4	6 2,1	22 7,8
Toplam	31 11,0	50 17,8	70 24,9	30 10,7	50 17,8	50 17,8	281 100,0

$X^2 = 12,911$ $0,04$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Her iki ilde de katılımcıların büyük çoğunluğu evlenilecek kızın bakire olmasının şart olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların yaşları ile evlenecek kızın bakire olup olmamasına bakış açısı

arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 2.614$ 0.106 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır)

Katılımcıların cinsiyetleri ile evlenecek kızın bakire olup olmamasına bakış açısı

arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 3,396$ 0.652 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır)

4.1.3.6 Namuslu Kadının Nasıl Olması Gerektiğine Getirilen Yorumlar

Tablo:61 Namuslu Kadının Nasıl Olması Gerektiğine Getirilen Yorumlar

Namuslu Kadının Davranış Şekilleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	18	6,4
Kendini korumalı, edepli giyinmeli, ailesine bağlı davranmalıdır	90	32,0
Erkeklerin yanında hal ve hareket dikkat etmeli, namusunu korumalı	54	19,2
Rahat davranmamalı, oturaklı, terbiyeli ve hanımefendi olmalı	22	7,8
Kimsenin hakkını yemeyen, dürüst yalan söylemeyen	22	7,8
Dinine ve ahlak değerlerine bağlı ve ona göre hareket etmeli	26	9,3
Çocuklarını eğiten, evine bağlı, okuyan bilen kadındır	9	3,2
Kendini bilen kadın namuslu kadındır	15	5,3
Kocasının istediği gibi hareket eden kadın namusludur	5	1,8
Törelere uygun kadın namusludur	6	2,1
Ailesine bağlı, kendini koruyan, oturaklı, hanımefendi, giyimine dikkat eden, dini görevlerini yerine getiren kadın namusludur	13	4,6
Ailesine, çocuklarına bağlı, kendini bilen terbiyeli kadın namusludur	1	0,4
Toplam	281	100

Namuslu bir kadın nasıl olmalıdır, nasıl davranmalıdır sorusuna katılımcıların %32'si kendini korumalı, edepli giyinmeli, ailesine bağlı davranmalıdır, %19,2'si erkeklerin yanında hal ve hareketlerine dikkat edip, namusunu korumalıdır, %9,3 dinine ve ahlak değerlerine bağlı ona göre hareket etmelidir, % 7,8'i rahat davranmamalı, oturaklı, terbiyeli ve hanımefendi olmalıdır, %7,8'i kimsenin hakkını yememeli, yalan söylememeli, dürüst olmalıdır, %5,3'ü kendini bilen kadın namuslu kadındır derken %4,6'sı namuslu kadını ailesine bağlı, kendini koruyan, oturaklı, hanımefendi, giyimine dikkat eden kadın olarak tanımlamışlardır. Katılımcıların %6,4'ü bu soruyu yanıtlamazken, geri kalanı ise; Çocuklarını eğiten, evine bağlı, okuyan bilen kadın namusludur (%3,2), törelere uygun kadın namusludur (%2,1), kocasının istediği gibi hareket eden kadın namusludur (%1,8), ailesine, çocuklarına bağlı, kendini bilen, terbiyeli kadın namusludur (%0,4) demişlerdir.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

-Erkeğe bakmaz namusunu korur,

Kadın 33 /Yenişehir/Ev Hanımı

-Utangaç ve edepli olur hayasızca hareketler yapmaz sokakta yürürken arkasından bu kadın da böyledir dedirtmez.

Kadın 53/ Bahçelievler /Ev Hanımı

- Kocasının sözünden çıkmaz, namusu kadın kendi için, ailesinin adı için temiz taşır

Kadın 28 /Yenişehir /Ev Hanımı

- Sağda solda sürmemelidir.

Erkek 30 /Sırrın /Memur

- Bana göre namus insanın yüreğindedir

Kadın 34 /Hemşire /Yenişehir

-Örtünmeli istediği zaman dışarı çıkıp gezmemelidir, ahlaklı olmalı

Erkek 25/ Öğrenci /19 Mayıs

- Kapalı olmalı erkeklerden uzak durmalı

Erkek 29/ Serbest meslek/ 19 Mayıs

-Her şeyine dikkat etmeli giyiminden gülmesine kadar burada böyledir. Genç kızdım bir çocukla tesadüfen bakiştık babam bana öyle hakaret etti ki... burada namuslu kadın erkeklerle kalkıp oturmaz, erkeklere ümit vermez. Ben genç kızdım babamla yolda yürüyordum, bir çocukla göz göze geldim babam gördü ve bana orda hakaret etti, anlıyor musun? Bakmamalıydım.

Kadın 40/ Ev Hanımı /Kültür

- Asıl olan kadının kapalı olması değildir, kimseye kötü gözle bakmamasıdır, terbiyeli temiz kalpli olmasıdır.

Kadın 38/ Ev Hanımı /Fatih.

- Eşine sadık iyi bir eş, iyi bir anne namusu rencide edecek davranışlardan uzak durmalıdır. **“Koyun sürüsünün başındaki çobanın görevleri nelirse bir ailenin**

başındaki erkeğinde görevleri aynıdır". Buna karşılık kadında o yuvayı ayakta tutacak dişi kuştur.

Erkek 34/ İşletmeci/ Kültür

- Dini değerlere saygılı aynı zamanda dinin gerektirdiklerini yapandır.

Erkek 21/ Teknisyen /Veysel Karani

- Terbiyesini bilir erkeklerle ülfet etmez, ağır başlı olur, fazla laf etmez.

Kadın 60 /Terzi/ Atatürk

- Kendi kendini korumayı bilmelidir elin erkeğine karşı açık saçık giyinmemelidir.

Kadın 42 /Ev Hanımı /Şehitlik

- Orospu sadece yatan kadın değildir, kimi kadın gülüşüyle, kimi giyinişiyle, kimi yürüyüşüyle gel beni e_t_der, işte o, orospudur.

Kadın 36 /Ev Hanımı/ Yenişehir

Araştırmamız açısından en önemli bölümlerden birini kuşkusuz katılımcıların namus ve bu kavram çerçevesinde oluşmuş değer yargılarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi katılımcıların namuslu kadın tanımı yine kadının geleneksel rolleriyle doğru orantılı olarak şekillenmektedir. Kadın için namus; ailesine ve ahlak değerlerine bağlılığıyla, edepli giyinmesiyle, hal ve hareketlerinde aşırılığa kaçmamasıyla. Özellikle erkeklerin yanında nasıl davranması gerektiğini bilmesiyle tanımlanmakta, toplumsal cinsiyet rolüne uygun hareket etmesi beklenmekte, bu roller çerçevesinde tanımlanan kadının ailesinin ve kendisinin saygınlığını koruması, hal ve hareketlerine özen göstermesi beklenmektedir. Özellikle cinselliğini çağrıştıracak hal ve hareketlerden kaçınması kadın için namusluluğu belirleyen kodlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar namuslu olarak kabul edilen davranış kalıplarına uymakla yükümlüdürler ve erkeklerle ilişkilerini sınırlı tutmak zorundadırlar dolayısıyla rolleri pasiftir.

Sonuç olarak namuslu yaşayan kadın hem başkalarına karşı kendini korumalı, hem de kendi davranışlarını (özelikle erkeklerle ilişkilerinde) kontrol etmeli ve kendini sakınmalıdır.

4.1.4 NAMUS VE TÖRE KAVRAMLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Kavramsal çerçevede daha önce yapılan çalışmalardan yararlanarak özellikle kültürümüzdeki namus ve töre kavramlarına ilişkin değer yargılarını, ve kültürel kalıpları aktarmaya çalıştık. Özellikle namus kavramının kültürel bir kavram olduğunu kültürden kültüre değişiklik gösterdiğinin hatta aynı kültürün farklı katmanlarında değişik ifadelerle karşımıza çıktığını belirledik.

Araştırmamızda katılımcıların namus ve töre kavramına ilişkin değerlendirmeleri namusun ve törenin yaşanılan kültür içinde ne anlama geldiği, neyle sınırlandığı, hangi davranışların namus çerçevesinde değerlendirildiği, namusu zedeleyecek davranışların neler olduğu ve namus - töre ilişkisi gibi değerlendirmelerden yola çıkarak namus ve töre cinayetlerine neden olan bakış açısının ne olduğunu derinlemesine inceledik. bu doğrultuda namus kadın ve töre kavramlarına ilişkin değerlendirmeler ilk elden toplanarak sunulmaktadır.

Katılımcıların kültürlenme sürecinde öğrendikleri namus anlayışının ve bu kavram çerçevesinde oluşmuş değer yargıları ve yaptırımların cinayetin işlenmesini göze alabilmelerinde etkili olduğu kabul edilen araştırmamızda, özellikle namus ve töre kavramları ayrıntılı bir şekilde

tanımlanmakta, bu kavramların cinayetin işlenmesinde nasıl etkili olduğu, hangi davranışların namusun lekelenmesine yol açtığı ve toplumun bunu yorumlayışıyla birlikte böyle bir durum karşısında takınılan tavrın ne kadar etkili olduğu katılımcıların kendi ifadeleriyle sunulmaktadır.

Araştırmamız açısından önem taşıyan bölümlerden biri kuşkusuz katılımcıların namus ve töre kavramlarına ilişkin değerlendirmelerini içeren bölümdür. Bu kavramlara ilişkin değerlendirmeler derlendiğinde namus ve töre kavramlarının kültürel değerler olduğu ve katılımcıların bu değerlere yüklediği önemi görebiliriz.

4.1.4.1 Namus Kavramının Tanımı

Tablo:62 Namusun Tanımlanması

Tanımlar	Sayı	Yüzde
Dürüslüktür şereftir	98	34,9
Ahlaklı olmaktır	34	12,1
Uğruna yaşanan ve ölünen şeydir	13	4,6
Her şeydir, uğruna yaşanan şeydir	17	6,0
Bekarettir	38	13,5
Hem dürüstlük hem de bekareti korumaktır	3	1,1
Kişinin kendisini tüm çirkinliklerden ve ahlaksızlıklardan korumasıdır	23	8,2
Aileye bağlılıktır, onların adını kötüye çıkarmamaktır	12	4,3
Kendi iffetini, malını, vatanını korumaktır	4	1,4
Ailedir, birliktir, erkeğin karısını, kızını, çocuklarını korumasıdır	5	1,8
Hayadır, imandır	5	1,8
Şereftir , imandır dürüst olmaktır	1	0,4
Cevapsız	28	10,0
Toplam	281	100

Katılımcıların namusun ne olduğuna ilişkin yorumlarına bakıldığında namusun şerefle, şerefli yaşamakla eş anlamlı olduğunu belirtenlerin oranı

%34,9'dur. Namusu bekaretin korunması ve yitirilmemesiyle niteleyenlerin oranı %13,5, cinsellikle ilgili davranışların sınırlanmasını ahlaklı olmak olarak yorumlayan ve bu da namustur diyenlerin oranı %12.1, kişinin kendisini tüm çirkinliklerden ve ahlaksızlıklardan korumasıdır diyenlerin oranı %8.2, namusun uğruna yaşanan bir değer olduğunu belirtenlerin oranı %10.6 (her şeydir, uğruna yaşanan şeydir / uğruna yaşanan ve ölünen şeydir), aileye bağlılık ve toplumsal saygınlığın yitirilmemesi olarak yorumlayanların oranı %4.3'tür.

Diğer katılımcıların namusu tanımlama şekilleriyse; hayadır, imandır (%1,8), kendi iffetini, malını, vatanını korumaktır (%1,4), hem dürüstlüktür hem de bekareti korumaktır (%1,1), şereftir, imandır, dürüst olmaktır (%0,4), ailedir, birliktir, erkeğin karısını, kızını, çocuklarını korumasıdır (%1,8). Katılımcıların %10'u namusu tanımlayamadıklarını belirtmişlerdir.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

- Herkesin kendisini korumasıdır

Kadın 24 /Ev Hanımı /Yenişehir

-Aslında herkesin kendi namusu kendine ama namus kişinin kendini çirkin şeylerden korumasıdır.

Kadın 20/ Ev Hanımı / Yenişehir

-İzzeti nefistir.

Erkek 52/ Müteahhit / Veysel Karani

-Ahlaki bir anlayıştır. Zina ve fuhuşun önlenmesinde en önemli faktördür.

Erkek 45/ İnşaat Tek./ Veysel Karani

- Bekarettir namus ta bekaret te aynıdır.

Kadın 36 /Ev Hanımı / Veysel Karani

-Ahlaki bir erdemdir, insan karakteridir.

Erkek 62/Emekli / Yenişehir

- Her şeyi önceden açıkça konuşan haysiyettir, temiz bir ahlaklır.

Erkek 42/Memur / Yenişehir

-Bir insanın şerefidir, terbiyesidir, ahlakıdır.

Erkek 25/Teknisyen /Yenişehir

-İnsanın iffetidir. Toplum içindeki değeridir.

Erkek 53/Emekli Öğretmen / Yenişehir

- Nasıl deyim namus her şeyimizdir.

Erkek 53 / Çiftçi / Veysel Karani

-Terbiye, izan, asalet, dürüstlük, şeref, bilgi, kültürdür ama bazı ailelerde namus sadece bekarettir.

Kadın 41 /Ev Hanımı /Yenişehir

-Töredir, ahlaklır.

Kadın 28 /Öğretmen / Yenişehir

-Namus insanın her şeyidir. İnsan varlığının kutsal değeridir.

Erkek 45/Serbest Meslek / Yenişehir

-Dürüstlüktür temizliktir, şereftir, arkasından söz söyletmemektir.

Kadın 53/ Ev Hanımı / Bahçelievler

-İnsan olanın en değerli varlığıdır, dürüstlüğü, inancı, ahlaki değerlerini tamamlayan en önemli unsurdur.

Erkek 43/ Kuyumcu (serbest meslek) / Yenişehir

-Kişinin kendinin ve ailesinin bütün olarak beden ve ruh açısından temiz olmasıdır.

Erkek 37/ Çiftçi /Yenişehir

-Ahlaklır, kendi toprağına ve halkına, kültürüne, geleneğıne sahip çıkmaktır.

Erkek 50/ Eğitimci / Yenişehir

-Bir insanın insanca yaşamasıdır.

Erkek 40 / Aşçı /Atatürk

-Kendini bilmektir.

Kadın 26/ Ev Hanımı / Bahçelievler

-Sahibini ya da çevresini rahatsız eden yüz kızartıcı kişiye namussuz denir (bu bey namusu tanımlayamayıp namussuz kime denir ben size onu deyim demişti)

Erkek 53/Emekli Memur /Bahçelievler

-Bir kadın bir erkekten başka erkeklerle de yatar kalkarsa bu namussuzluktur. Namus ise çevreye aşırı ters gelecek değil topluma ayak uydurmakla ilgili bir şeydir.

Erkek 25/Serbest Meslek /Atatürk

-Namuslu insan özgür ve dürüst insandır, düşünebilen insandır, namus beyinde başlar beyinde biter

Erkek 42/ Öğretmen / Yenişehir

-Kişinin içindekiler (vicdan ve kalp) ahlak değerlere saygı, onları koruma isteği ve onları korumaya çalışmaktır.

Erkek 25 /Öğrenci (Tıp)/ 19 Mayıs

-İllada bacak arası değil, şereftir dürüstlüktür.

Kadın 34 /Ev Hanımı /Fatih

-Dine uygun olan kadındır.

Erkek 35 / İşçi/ Kültür

-Ailedir, birliktir, bir erkeğin karısını, kızını, çocuklarını korumasıdır.

Erkek 35/ İşçi /Kültür

-Eski bir masal

Erkek 26/ Sağlık Çalışanı /Kültür

-Haklı olduğunda 99'a karşı 1 haklının hakkını savunabilmektir. Dürüstlüktür.

Erkek 35 ? (mesleğinin bilinmesini istemiyor) /Kültür

-En kutsal sayılan bir takım kavramların korunması ve değer verilmesi olaydır, her şeydir.

Erkek 39 /İşçi /Kültür

-Eştir, bacıdır, anadır, topraktır, bayraktır, vatandır.

Erkek 32/ İşletmeci /Kültür

-Beyindir iki bacak arasındaki olay değildir.

Kadın 32/ Ev Hanımı /Kültür

-Her şey demektir. İnsanın bütün değerleridir. Ama namus için insan öldürülmesin.

Kadın 39/ Ev Hanımı / Kültür.

-Yaşamın anlamıdır, her şeydir.

Erkek 26 / Öğrenci / Fatih

-İnsanın her şeyidir, insanın içindedir ne elle tutulur ne de gözle görülür.

Kadın 30/ Ev Hanımı /Sırrın

-Namus için ölürsün, namus için yaşarsın

Kadın 35/ Ev Hanımı /Eyübnebi

-Burada sadece kadın için geçerli bir kavramdır. Kişiliğin tertemizliğidir. Helal mal kazanan, haram yemeyen kişi namusludur aslında.

Kadın 36 /Ev Hanımı /Yenişehir

Sonuç olarak, kültürel bir değer olan namus kavramının katılımcılar tarafından yapılan tanımlarına baktığımızda; namusun algılanış şekillerini de değerlendirmiş olmaktayız. Genel olarak bu değerlendirmeleri şöyle kategorize edebiliriz:

- Namus toplumda dürüst ve şerefli bir yaşam sürmekle ilgili olan ahlaki değerleri içeren geniş bir kavramdır. İnsan ilişkilerinde saygılı olmak karşısındaki insana karşı dürüst olmak, yalan söylememek, dürüst çalışmak

gibi kavramlarla ifade edilir. Bununla birlikte dürüstlük ve şeref kavramları bazı durumlarda haya, iman gibi dini simgelerle de açıklanmaya çalışılmıştır.

- Kadın ve kadın cinselliği odaklı namus; bekaret, kadının ahlaksızca onunla bununla birlikte olmaması (katılımcıların kendi ifadeleridir), kişinin kendisini çirkinliklerden koruması, ailesinin adını (namussuzca) kötüye çıkarmaması, iffetini, vatanını koruması, erkeğin karısını, kızını, namussuzlardan koruması olarak algılanan ve böylece dile getirilen bir tanımdır. Burada gözden kaçırılmaması gereken nokta kadının aile, namus ve cinsellik üçgeninde korunmasının erkeklerin kontrolü altında olmasıdır. Ayrıca kadın kontrollü namus anlayışının kimi zaman dürüstlük ve şerefle bir anıldığına ifade etmek yerinde olacaktır.
- Bu iki grubun haricinde namusun, yaşamın anlamı, uğruna ölünecek kadar değerli şey olarak tanımlandığını görmekteyiz. karşılaştığımız bu tür tanımlar bize kültürümüzdeki namus anlayışının ne kadar başat bir değer olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Namus öyle bir değerdir ki uğruna yaşanılır, ölünür ve öldürülür. Kimi toplumsal katmanlarda bu değer yaşamın anlamıdır. Katılımcıların ifadesiyle namusunu yitirmişsen tutunacak hiçbir dalın kalmamıştır.

Yerleşim Birimine Göre Namusun Tanımlanışı

Tablo:63 Yerleşim Birimine Göre Namusun Tanımlanması

Namusun Tanımlanışı	Yerleşim Birimi						Toplam
	şanlıurfa1	şanlıurfa2	şanlıurfa3	batman1	batman2	batman3	
Cevapsız	3 1,1	3 1,1	6 2,1	5 1,8	7 2,5	4 1,4	28 10,0
Ahlaklı olmaktır	3 1,1	1 0,4	14 5,0	4 1,4	6 2,1	6 2,1	34 12,1
Dürüstlüktür şereftir	9 3,2	18 6,4	24 8,5	11 3,9	16 5,7	20 7,1	98 34,9
Uğruna yaşanan ve ölünen şeydir	1 0,4	4 1,4	3 1,1	2 0,7		3 1,1	13 4,6
Kişinin kendisini tüm çirkinliklerden ve ahlaksızlıklardan korumasıdır	1 0,4	6 2,1	7 2,5		5 1,8	4 1,4	23 8,2
Bekarettir	11 3,9	10 3,6	9 3,2	2 0,7	4 1,4	2 0,7	38 13,5
Aileye bağlılıktır onların adını kötüye çıkarmamaktır	3 1,1	6 2,1	1 0,4		2 0,7		12 4,3
Hayadır imandır		1 0,4	2 0,7	1 0,4		1 0,4	5 1,8
Kendi iffetini malını vatanını korumaktır				1 0,4	1 0,4	2 0,7	4 1,4
Ailedir birliktir erkeğin karısını kızını çocuklarını korumasıdır			2 0,71	1 0,4		2 0,71	5 1,8
Her şeydir, uğruna yaşanan şeydir				2 0,7	9 3,2	6 2,1	17 6,0
Şereftir , imandır dürüst olmaktır			1 0,4				1 0,4
Dürüstlüktür , bekareti korumaktır		1 0,4	1 0,4	1 0,4			3 1,1
Toplam	31 11,0	50 17,8	70 24,9	30 10,7	50 17,8	50 17,8	281 100

$X^2 = 105,034$ 0,001 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Her iki ildede farklı sosyo ekonomik düzeye sahip mahallelerde yaşayan bireylerin namusu tanımlayışları bakımından büyük bir farklılık istatistiki açıdan gözlenmemekle birlikte namusu şeref ve dürüstlük olarak tanımlayan katılımcı oranı %34,9'dur, tablo genelinde dağılımın yoğun olduğu namus tanımlarından diğeri namusun bekaret olarak tanımlanış oranıdır. Katılımcıların %13,5'i namusu bekaret olarak tanımlamıştır ancak burada Şanlıurfa'lı katılımcıların %10,7 gibi bir oranla ağırlığı bulunmaktadır. Tablo

genelinde diğ er yoğunluk namusun ahlaklı olmak olarak tanımlanmasında görülmektedir. Bu oran ise %12,1'dir.

Cinsiyete Göre Namusun Tanımlanışı

Tablo:64 Cinsiyete Göre Namusun Tanımlanışı

Namusun Tanımlanışı	Kadın	Erkek	Toplam
Cevapsız	8 2,8	20 7,1	28 10,0
Ahlaklı olmaktır	17 6,0	17 6,0	34 12,1
Dürüslüktür şereftir	63 22,4	35 12,5	98 34,9
Uğruna yaşanan ve ölünen şeydir	9 3,2	4 1,4	13 4,6
Kişinin kendisini tüm çirkinliklerden ve ahlaksızlıklardan korumasıdır	13 4,6	10 3,6	23 8,2
Bekarettir	34 12,1	4 1,4	38 13,5
Aileye bağlılıktır onların adını kötüye çıkarmamaktır	8 2,8	4 1,4	12 4,3
Hayadır imandır	2 0,7	3 1,1	5 1,8
Kendi iffetini malını vatanını korumaktır	1 0,4	3 1,1	4 1,4
Ailedir birliktir erkeğin karısını kızını çocuklarını korumasıdır		5 1,8	5 1,8
Her şeydir, uğruna yaşanan şeydir	8 2,8	9 3,2	17 6,0
Şereftir , imandır dürüst olmaktır	1 0,4		1 0,4
Dürüslüktür , bekareti korumaktır	3 1,1		3 1,1
Toplam	167 59,4	114 40,6	281 100

$X^2 = 42,240$ 0,000 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Katılımcıların cinsiyetlerine göre namus kavramını tanımlayışlarına baktığımızda kadınların %22,4'ü namusu dürüslük olarak algılamak erkeğin % 12,5'i dürüslük ve şeref olarak tanımlamaktadırlar. Yalnız burada kadınların genel katılımcı oranının yaklaşık %60'ını temsil ettiği gözden kaçırılmamalıdır. Katılımcılar arasında namusun bekaret olarak algılanış oranına baktığımızda; kadınların %12,1'inin namus bekarettir

derken erkeklerde bu oranın %1,4'e düştüğünü görmekteyiz, buradan kadınların namusu daha çok bekaretle eş değer tuttuklarını söyleyebiliriz. Ayrıca bekareti ahlaklı olmak olarak tanımlayan görüşmeci oranı her iki katılımcı grubunda da aynıdır(%6)

Katılımcıların yaşları ile namus kavramının tanımlanışı arasındaki ilişki anlamsızdır.

($X^2 = 9,323$ 0.748 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır)

Katılımcıların cinsiyetleri ile namus kavramının tanımlanışı arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 3,396$ 0.652 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır)

4.1.2.4 Namusu Lekeleyecek Davranışlar ve Durumlar

Tablo:65 Namusu Lekeleyecek Davranışlar ve Durumlar

Namusu Lekeleyecek Davranış ve Durumlar	Sayı	Yüzde
Cevapsız	60	21,4
Tecavüze uğramak , ahlaksız davranışlar (cinsel içerikli eylemlerde bulunmak)	55	19,6
Erkeklerle samimi olmak, birlikte olmak	89	31,7
Tecavüz ve kaçmak	5	1,8
Ailesinin adını lekelemek, aileye bağlı olmamak	26	9,3
Evliyken başka biriyle ilişkiye girmek, ihanet	36	12,8
İftira	10	3,6
Toplam	281	100

Katılımcılara namusu lekeleyecek davranışların ne olduğu sorulduğunda %31,7'si erkeklerle samimi olmak, birlikte olmak demiştir. Bu başlık altında topladığımız ifadeler şöyledir; erkeklerle konuşursa adı lekelenir, evlenmeden önce birisiyle yaşarsa, bekaretini yitirirse, gönü isteye isteye kızlığını harcarsa, erkeklerle oynaşır, hiç yere adamlarla samimi olursa, evlendiği gece kız çıkmazsa...

Katılımcıların %19,6'sı tecavüze uğramanın ve ahlaksız davranışlar sergilemenin namusu lekeleyeceğini, %12,8'i evliyken başka birisiyle ilişkiye girmek, ihanet etmek, %9,3'ü ailesinin adını lekelemek, aileye bağlı olmamak, %3,6'sı iftiraya uğramak, %1,8'i ise tecavüz ve kaçmak, demişlerdir. Kadının erkeklerle samimi olması bile onun namusunun zedelendiğini düşündürmektedir, tecavüze uğramak ta aynı şekilde namusun lekelenildiğini göstermektedir.

Görüldüğü gibi namusu lekeleyecek davranışların neler olduğunu sorduğumuzda karşılaştığımız durum namusun sadece cinsel içerikli eylemlerle lekeleneyeceğine olan inançtı. Katılımcılar değer yargılarını anlatırken kültürden öğrendikleri kalıpları da aktarmaktadırlar. Erkeklerle samimi olmanın namusu lekelediğine inanan bir katılımcı "Testi ha çatlamış ha kırılmış ne fark eder", tecavüze uğramış kişinin de namusunun lekelenildiğine inanan katılımcı "sonuçta o iş olmuş nasıl çıkıp ta bir şey yapmayın bizim kızımız suçsuz deriz" gibi yorumlarda bulunmuşlardır.

Namusu Lekeleyecek Davranışlara Yerleşim Birimine Göre Getirilen Yorumlar

Tablo:66 Namusu Lekeleyecek Davranış ve Durumlara Yerleşim Birimine Göre Getirilen Yorumlar

Namusu Lekeleyecek Haller/ Davranışlar	Yerleşim Birimi						Toplam
	şanlıurfa1	şanlıurfa2	şanlıurfa3	batman1	batman2	batman3	
Cevapsız	3 1,1	10 3,6	7 2,5	8 2,8	15 5,3	17 6,0	60 21,4
Tecavüz ahlaksız davranışlar (cinsel içerikli eylemlerde bulunmak)	6 2,1	5 1,8	19 6,8	8 2,8	9 3,2	8 2,8	55 19,6
Erkeklerle samimi olmak birlikte olmak	14 5,0	16 5,7	22 7,8	8 2,8	14 5,0	15 5,3	89 31,7
Tecavüz ve kaçmak	1 0,4		4 1,4				5 1,8
Ailesinin adını lekelemek aileye bağlı olmamak	5 1,8	6 2,1	9 3,2	1 0,4	2 0,7	3 1,1	26 9,3
Evliyken başka biriyle ilişkiye girmek ihanet	2 0,7	13 4,6	10 3,6	5 1,8	4 1,4	5 1,8	36 12,6
İftira			1 0,4		6 2,1	3 1,1	10 3,6
Toplam	31 11,0	50 17,8	72 24,6	30 10,7	50 17,8	51 18,1	281 100

$X^2 = 74,755$ $0,0007$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Her iki ildede farklı sosyo ekonomik düzeye sahip mahallelerde yaşayan bireylerin namusu lekeleyecek davranışları tanımlayış şekilleri arasında istatistiki açıdan farklılık yoktur.

Cinsiyet ve Namusu Lekeleyecek Davranışları Yorumlayışları Arasındaki İlişki

Tablo: 67 Cinsiyet ve Namusu Lekeleyecek Davranışlara bakış Açısı Arasındaki İlişki

Namusu Lekeleyecek Haller/ Davranışlar	Kadın	Erkek	Toplam
Cevapsız	28 10,0	32 11,4	60 21,4
Tecavüz ahlaksız davranışlar (cinsel içerikli eylemlerde bulunmak)	30 10,7	25 8,9	55 19,6
Erkeklerle samimi olmak birlikte olmak	65 23,1	24 8,5	89 31,7
Tecavüz ve kaçmak	5 1,8		5 1,8
Ailesinin adını lekelemek aileye bağlı olmamak	12 4,3	14 5,0	26 9,3
Evliyken başka biriyle ilişkiye girmek ihanet	23 8,2	13 4,3	36 12,5
İftira	4 1,4	6 2,2	10 3,6
Toplam			

$X^2 = 24,884$ 0,002 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Kadınların %23,1'i namusu lekeleyecek davranışlar arasında erkeklerle samimi olmak ve birlikte olmayı sayarken bu oran erkeklerde %8,5'tir. tecavüz ve cinsel içerikli eylemleri namusu lekeleyecek durumlar olarak gören kadınların oranı%10,7'iken erkeklerde bu oran %8,9'dur. Tablo genelinde de görüldüğü gibi namusu lekeleyecek durumlar kadın cinselliği tanımlı durumlardır. Erkeklerle samimi olmak ailenin adını lekelemek, tecavüze uğramak gibi tüm sebepler her iki cinsiyette de namusa leke getirecek durumlar olarak kabul edilmektedir.

Katılımcıların yaşları ile namusu lekeleyecek davranışları yorumlayışları arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 12,550$ 0,128 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

4.1.4.3 Tecavüze Uğrayan Bir Kızın Tecavüzcüsüyle Evlenme Zorunluluğunun Olup Olmaması Durumu

Tablo:68 Tecavüzcüyle Evlenme Zorunluluğunun Olup Olmama Durumu

Tecavüzcüyle Evlenme Zorunluluğu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	1	0,4
Evet zorunludur	112	39,9
Hayır zorunlu değildir	168	59,8
Toplam	281	100

Katılımcıların %39,9'u tecavüze uğrayan kızın tecavüzcüsüyle evlenmesi gerektiğini, %59,8'i ise kızın evlenmek zorunda olmadığını belirtmişlerdir. Tecavüzcüyle evlenmenin gerektiğini düşünen katılımcılara neden evlenmesi gerektiğini sorduğumuzda başkasıyla evlenmenin zor olduğunu ve lekelenen adın temizlenmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Sonuç olarak katılımcılara göre tecavüze uğramak (maruz kalmak) namusun lekelenmesi için yeterli bir durumdur.

4.1.4.4. Tecavüzcüsüyle Evlenmeyen Kızın Karşılaşacağı Durumlar

Tablo:69 Tecavüzcüsüyle Evlenmeyen Kızın Karşılaşacağı Durumlar

Tecavüzcüsüyle Evlenmeyen Kızın Karşılaşacağı Durumlar	Sayı	Yüzde
Cevapsız	89	31,7
Evde oturur, onu kimseyle evlendiremeyiz	39	13,9
Öldürülür	63	22,4
Alternatif yollar aranmalıdır tedavi edilmelidir	31	11,0
Hiçbir şey yapılmaz	30	10,7
Başka bir memlekete gönderilir ya da yaşlı biriyle evlendirilir	4	1,4
Cezalandırılmalıdır	9	3,2
Uygun biriyle evlendirilir (yaşlı,dul)	14	5,0
Öldürülür, sürgün edilir veya yaşlı biriyle evlendirilir	2	0,7
Toplam	281	100

Tecavüze uğrayan ve kendine tecavüz eden kişiyle evlenmeyen kızın karşılaşacağı durumlar sorulduğunda katılımcıların %22,4'ü öldürüleceğini,

%13,9'u evde oturacağını ve kimseyle evlendiremeyeceklerini, %11 alternatif yolların aranması ve tedavi edilmesinin gerektiğini, %10,7'si kıza hiçbir şey yapılmayacağını belirtmişlerdir. törenin diğer yansımaları olan bulgularsa şöyledir; yaşlı ya da dul uygun birisiyle evlendirilir (%5), cezalandırılmalıdır (%3,2), başka bir memlekete gönderilir ya da yaşlı biriyle evlendirilir (%1,4), öldürülür, sürgün edilir veya başka biriyle evlendirilir (%0,7). Katılımcıların %31,7'si bu soruyu yanıtlamamışlardır.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

-Allah yardım etsin o kıza sahip çıkmak lazım

Erkek 34/Memur / Yenişehir

-İnfaz edilir.

Erkek 34/ İşletmeci / Kültür

-Bence evlenmesin ama evlenmezse öldürürler.

Kadın 37/ Ev Hanımı /Sırrın

Görüldüğü gibi tecavüz namusun lekelenmesine inanılan durumlardan biridir ve törenin yaptırımları burada da kendini göstermektedir. Tecavüze uğrayan kadın mağdur olarak görülse bile namusu lekelenmiştir. Tecavüze uğrayan genç kız, ya tecavüzcüsüyle evlenmek zorundadır ya da öldürülme sürgün edilme, yaşlı, dul ya da kendi durumuna uygun biriyle evlendirilmeyi göze almalıdır. Katılımcılardan sadece %11'i kızın tedavi edilmesini önermiştir.

4.1.4.5 Tecavüzcünün Karşılaşabileceği Durumlar

Tablo:70 Tecavüzcünün Karşılaşabileceği Durumlar

Tecavüzcünün Karşılaşabileceği Durumlar	Sayı	Yüzde
Cevapsız	2	0,7
Öldürülmelidir	180	64,1
Öldürülmeli ya da kanuna teslim edilmelidir	16	5,7
Yasalar çerçevesinde cezalandırılmalıdır	59	21,0
Cinsel organını kesmek lazım	4	1,4
Tecavüz ettiği kişiyle evlendirilmelidir	3	1,1
Toplumdan dışlanmalıdır	5	1,8
Linç edilir	3	1,1
Ya kızla evlenir ya da öldürülür	9	3,2
Toplam	281	100

Katılımcıların %64,1'i bir kişiye tecavüz eden kişinin öldürülmesi gerektiğini, %21'i yasalar çerçevesinde cezalandırılmasını, %5,7'si öldürülmesini ya da kanuna teslim edilmesini belirtmişlerdir. tecavüzcüye ne yapılmalı sorusu çerçevesinde gelen diğer cevaplara baktığımızda; Toplumdan dışlanmalıdır (%1,8), cinsel organını kesmek lazım (%1,4), tecavüz ettiği kişiyle evlendirilmelidir (%1,1), linç edilir (%1,1), ya kızla evlenir, ya da öldürülür (%3,2).

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

Aile büyüklerinin aldığı karar uygulanır

Erkek 25 / Teknisyen / Yenişehir

-Aslında onu ipte sallandırmalıdır ama öbür dünya diye bir şey var orda da hesap verir

Erkek 28/ İşçi / Yenişehir

-Tecavüz eden kişiye tecavüz edilmelidir.

Erkek 31/Doktor / Yenişehir

-Cinsel organını kesmek lazım

Erkek 34/Memur / Yenişehir

-Kesinlikle cezalandırılmalı, gerekirse asılmalı

Kadın 26/ Hemşire / Bahçelievler

-Ömür boyu işkence edilmelidir.

Erkek 43/Aşçı / Bahçelievler

-Recm edilmelidir.

Erkek 56/ Emekli /Veysel Karani

-Allah'a havale eder, devletin en ağır cezasını vermesini isterim

Erkek 53/Emekli Memur / Bahçelievler

-Cezası neyse verilir, normalde kanunen cezası vardır ama kendimi tutabilir miyim bilmiyorum

Erkek 25/ Öğrenci (Tıp) /19 Mavis

-40 sopa vururlar öldü öldü, ölmedi bırakırlar, helal olan öldürmektir.

Kadın 30/ Ev Hanımı /Petrol

-Toplumdan dışlanmayacak şekilde ıslah edilmeli

Kadın 30/ Hemşire/ Kültür

-Adam linç edilir, burada işlenen her şey namus için işlenir.

Kadın 43/ Ev Hanımı/ Kültür

-Bazen bu durumda kadın kuyruğunu sallamıştır. Erkeğin elinin kiridir diye düşünülür.

Kadın 32/ Ev Hanımı/ Kültür

-Kafasına 30 adet keleş mermisi sıkılmalıdır, dünyada mezarı olmasın diye c4'le havaya uçurulmalıdır.

Erkek 34/ İşletmeci/ Kültür

-Tecavüzcü toplumdan sürülmeli

Erkek 20/ Öğrenci/ Atatürk

Görüldüğü gibi katılımcıların çoğu tecavüz eden kişinin öldürülmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu kişinin namus düşmanı olduğunu, öldürülmezse aynı davranışı tekrarlayacağını, öldürülmezse namuslarına sürülen lekenin temizlenmeyeceğini belirtmişlerdir. Sonuç olarak töre her ne şekilde olursa olsun namusu lekeleyen kişinin öldürülmesi gerektiğini belirtir. Kültürleme sürecinde yaşadığı toplumda nasıl davranması gerektiğini öğrenen birey öğretilenin dışına çıkınca cezalandırılmaktadır.

4.1.4.6 Erkek Çocuğun Tecavüze Uğradığı Durumlarda Tecavüzcü ve Mağdurun Karşılaşacağı Durumlar

Tablo:71 Çocuk ve Tecavüzcünün Karşılaşabileceği Durumlar

Çocuk ve Tecavüzcünün Karşılaşabileceği Durumlar	Sayı	Yüzde
Cevapsız	19	6,8
Tecavüzcü öldürülür, çocuğa bir şey olmaz	124	44,1
Adam öldürülmeli çocuk tedavi edilmelidir	62	22,1
Tecavüzcü hapse atılmalıdır çocuk tedavi edilmelidir	69	24,6
Tecavüzcünün yaptığı hareket aynen kendisine uygulanır, çocuğa bir şey yapılmaz	5	1,8
Tecavüzcü yasalarla cezalandırılmalı, çocuğa bir şey olmaz	2	0,7
Toplam	281	100

Katılımcıların %40,9'u tecavüzcü öldürülür çocuğa hiçbir şey yapılmaz, %24,6'sı tecavüzcü hapse atılmalı, çocuk tedavi edilmeli, %22,1'i adam öldürülmeli, çocuk tedavi edilmeli derken, %6,8'i soruyu yanıtlamamışlardır. Diğer ifadelerle baktığımızda; %1,8'i tecavüzcünün yaptığı hareket aynen kendine uygulanır derken, %0,7'si, tecavüzcü yasalarla cezalandırılmalı demektedir. Sonuç olarak namussuzca olduğu düşünülen her cinsel içerikli eylemin törede cezalandırılması gerekmektedir. Bir erkek çocuğun tecavüze uğraması durumunda da suçlu olan kişiye verilecek ceza katılımcıların yarısından fazlasına göre ölümdür.

Bazı katılımcıların bu konu üzerine yaptığı değerlendirmelerden

örnekler:

-Tecavüzcünün yaptığı hareket aynen kendine uygulanır.

Erkek 25/ Teknisyen / Yenişehir

-Tecavüzcüyü öldürmek bile yetmez

Erkek 45/ Memur / Atatürk

-Onun suç aleti kesilir ya da kendine tecavüz edilir

Erkek 39/ Çiftçi / Eyyübnebi

-Öldürülür, Suruç'ta olmuş ama cezaevinde diyorlar şimdi, eğer polis olmasaydı adamı öldüreceklerdi.

Kadın 35/ Ev Hanımı / Eyyübnebi

4.1.4.7 Namusunu Lekelediği Düşünülen Kadına Verilecek Cezalar

Tablo:72 Namusunu Lekeleyen Kadına Verilecek Cezalar

Namusunu Lekeleyen Kadına Verilecek Cezalar	Sayı	Yüzde
Cevapsız	32	11,4
Haksızsa şiddet uygularız, büyük ceza veririz	34	12,1
Öldürülür	69	24,6
Aslında ölümle cezalandırılır bu yapılmazsa yaşadığı yerden uzaklaştırılır	23	8,2
Ev hapsi onun için makul bir cezadır	4	1,4
O kişiyle evlendirilir namusu temizlemek için	3	1,1
Önce doktora götürürüz	3	1,1
Yasalara teslim edilmeli, rehabilite merkezlerine gönderilmeli	6	2,1
Konuşulmaz kendi haline bırakılır reddedilir	37	13,2
Doğru yola getirmek için önce konuşulur	51	18,1
Aile büyüklerine danışırım	18	6,4
Onu toplumun zulmünden korumaya çalışırım	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %24,6'sı namusunu lekeleyen kadının öldürülerek cezalandırılacağını, %13,2'si reddedileceğini, %18,1'i doğru yola getirmek için önce konuşulacağını, %12,1'i şiddet uygulayacaklarını, büyük ceza vereceklerini (cezanın ne olduğunu söylememişlerdir.), %8,2'si aslında

ölümle cezalandırılacağını bu yapılmazsa yaşadığı yerden uzaklaştırılacağını, %6,4'ü ise aile büyüklerine danışılacağını belirtmişlerdir. Namusa leke getirecek bir davranışta bulunan kadına uygulanacak cezalar ne olmalıdır sorusuna verilen diğer yanıtlar; yasalara teslim edilmeli, rehabilite merkezlerine gönderilmeli (%2,1), ev hapsi makul bir cezadır (%1,4), adı çıkan kişiyle namusu temizlensin diye evlendirilir (%1,1), önce doktora götürülür (%1,1), onu toplumun zulmünden korumaya çalışırım (%0,4) gibi ifadelerdir.

Görüldüğü gibi toplum, namusuna leke getiren kadını cezasız bırakmamaktadır. Kültür, kadın bedeninin ve cinselliğinin kontrolüne ilişkin kurallara dayalı olarak ortaya çıkan cezalandırmaların farklı şekillerde olabileceğini bizlere göstermektedir. Kadının öldürülmesiyle sonuçlanan vakalar dışında törenin farklı ifadelerini reddetme, sürgün etme, konuşmama gibi uygulamalarda görmekteyiz.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

-En son nokta ölümdür, dediğim gibi aile kurallarına uymayan öldürülür.

Kadın 33/Ev Hanımı /Yenişehir

-Toplumdan soyutlanmalıdır.

Erkek 42 Yenişehir /Memur

-Olayın şartlarına göre suçluluk durumuna göre cezalandırılır.

Erkek 32 Yenişehir /Çiftçi

- Ne gerekiyorsa o yapılır.

Erkek 30/Serbest Meslek/ Yenişehir

-Urfada öldürülür, bizdeyse konuşma alakayı kes denir. (kişi kendi de Urfalı ama görüşme boyunca kendilerini biz, kendileri dışındaki kişileri Urfa olarak niteledi)

Kadın 53/ Ev Hanımı / Bahçelievler

- Dinimize göre recm edilir.

Kadın 30/ Ev Hanımı / Eyübnebi

-Gereken ceza verilir, uzaklaştırılabilir de...

Erkek 45/ Çalışmıyor/ 19 Mayıs

-Birinci derecedense ve iş bana düşüyorsa yaşatmam.

Erkek 38/ İşçi/ Kültür

-İlk önce devlet tarafından cezalandırılmasını isterim alacağı ceza beni tatmin etmezse cezasını ben kendim keserim.

Erkek 39/ İşçi/ Kültür

-Burnu kesilmeli (bu teyze Türkçeyi anlıyor ama konuşamıyordu her şeye Kürtçe cevap veriyordu ve söylediklerini bahçedeki kadınlarla birlikte Nalan çevirdi, ben inanmayan gözlerle kendine baktığımda gayri ihtiyarı bir bakıştı benimkisi başıyla onaylayıp elleriyle burnunu gösterdi.)

Kadın 45 /Ev Hanımı /19 Mayıs

-Bu bir kadınsa ben kocası olsam boşarım ama burda öldürmek için uğraşrlar çünkü boynuzlandı diye adamın adı çıkar buna sebep vermemek için intihar süsü verilir.

Kadın 36/ Ev Hanımı/ Yenişehir

- Bizde öldürülmez ama bu mahallede öldürdüler biz biliyoruz. X 'lerdendi kız. Babası kızı istediğine vermemekte diretti, kız kaçtı. Duyduk ki nikah kıymış adam kıza, kız Urfada başka bir yerde yaşıyordu. Sonra birgün kocası yokken eve girip öldürmüşler kızı, arabanın bagajına da atmışlar, mahallenin içinde gezdirdiler öylece sonra hiç bir erkek gitmedi gömmeye kadınlar gömdüler zılgıtlarla...

Kadın 42/ Ev Hanımı/ Sırrın

Yerleşim Birimine Göre Namusunu Lekelediğine İnanılan Kadının Karşılaşabileceği Durumlar

Tablo:73 Yerleşim Birimine Göre Namusunu Lekelediğine İnanılan Kadının Karşılaşabileceği Durumlar

Karşılaşılabilir Durumlar	Yerleşim Birimi						Toplam
	şanlıurfa1	şanlıurfa2	şanlıurfa3	batman1	batman2	Batman3	
cevapsız	3 1,1		4 1,4	2 0,7	13 4,6	10 3,6	32 11,4
haksızca şiddet uygularız büyük ceza veririz	5 1,8	7 2,5	8 2,8	5 1,8	5 1,8	4 1,4	34 12,1
öldürülür	6 2,1	17 6,0	14 5,0	11 3,9	14 5,0	7 2,5	69 24,6
aslında ölümlerle cezalandırılır bu yapılmazsa yaşadığı yerden uzaklaştırılır	3 1,1	4 1,4	8 2,8	1 0,4	4 1,4	3 1,1	23 8,2
ev hapsi onun için makul bir cezadır	1 0,4	1 0,4	2 0,7				4 1,4
o kişiyle evlendirilir namusu temizlemek için	2 0,7		1 0,4				3 1,1
önce doktora götürürüz			2 0,7			1 0,4	3 1,1
yasalara teslim edilmeli rehabilite merkezlerine gönderilir		1 0,4	5 1,8				6 2,1
konusulmaz kendi haline bırakılır reddedilir	2 0,7	5 1,8	8 2,8	4 1,4	6 2,1	12 4,3	37 13,2
doğru yola getirmek için önce konuşulur	4 1,4	7 2,5	15 5,3	5 1,8	8 2,8	12 4,3	51 18,1
aile büyüklerine danışırım	5 1,8	8 2,8	2 0,7	2 0,7		1 0,4	18 6,4
onu toplumun zulmünden korumaya çalışırım			1 0,4				1 0,4
Toplam	31 11,0	50 17,8	70 24,9	30 10,7	50 17,8	50 17,8	281 100

$X^2 = 91,597$ $0,0014$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Görüldüğü gibi her iki ilde de namusunu lekelediği düşünülen kadına verilecek cezalar içinde en yüksek oran öldürülür diyen katılımcılara aittir (%24,6) yine her iki ildede kadını doğru yola getirmek için konuşulması gerektiğini belirten katılımcı oranı ise %18,1'dir. Görüldüğü gibi her iki ilde de geleneksel namus kodlarına uymayan kadınların cezalandırılmalarına bakış açısında bir farklılık yoktur.

4.1.4.8 Namusun Lekelendiği Durumda Yardım İçin Başvurulabilecek Kişiler

Bu başlık altında özellikle katılımcıların namusun lekelendiğine inanılan durumlarda aldıkları kararları kimlere danıştıkları ya da karar alma sürecinde kimlerin etkili olduğu gösterilmek istenmektedir. Kolektif kimlik bilincinin etkili olduğu kültürlerde ben değil biz anlayışı etkindir ve grup üyelerinden birinin başına gelebilecek olumsuz bir eylem tüm grubun başına gelmiş gibi algılanır. Kavramsal çerçeveden hareketle özellikle namus cinayetleri sürecinde de azmettirici olarak aile önemli rol oynamaktadır. Cinayet kararı aile meclisinden çıkmaktadır.

Tablo: 74 Yardım İçin Başvurulabilecek Kişiler

Başvurulacak Kişiler	Sayı	Yüzde
Cevapsız	24	8,5
Aile büyüklerine	212	75,4
Doktora götürürüz uzmanlara danışırız	10	3,6
Hiç kimseye	33	11,7
Dini sağlam ve emin kişilere	1	0,4
Devlete	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %75,4'ü aile büyüklerine, %11,7'si hiç kimseye, %3,6'sı kızı önce doktora götüreceklerini ve uzmanlara danışacaklarını, %0,4'ü dini sağlam ve emin kişilere, %0,4'ü ise devlete başvuracaklarını belirtmişlerdir. katılımcıların büyük çoğunluğu (%75,4) aile büyüklerine danışacaklarını söylemişlerdir.

Bu durum töre için alınacak kararlarda aile büyüklerinin ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Grup, kimliği burada ön plana çıkmakta ve ailenin adını kötüleyecek bir durum ailede alınacak kararla çözülmeye çalışılmaktadır.

Tablo:75 Yerleşim Birimine Göre Başvurulacak Kişilerin Değerlendirilmesi

Başvurulabilecek Kişiler	Yerleşim birimi						Toplam
	şanlıurfa1	şanlıurfa2	şanlıurfa3	batman1	batman2	batman3	
Cevapsız	1 0,4	1 0,4	2 0,7	5 1,8	6 2,1	9 3,2	24 8,5
Aile büyüklerine	30 10,7	45 16,0	51 18,1	23 8,2	37 13,2	26 9,3	212 75,4
Doktora götürürüz uzmanlara danışırız			7 2,5	1 0,4	1 0,4	1 0,4	10 3,6
Hiç kimseye		3 1,1	9 3,2	1 0,4	6 2,1	14 5,0	33 11,7
Dini sağlam ve emin kişilere danışırım			1 0,356				1 0,356
Devlete		1 0,4					1 0,4
Toplam	31 11,0	50 17,8	70 24,9	30 10,7	50 17,8	50 17,8	281 100

$X^2 = 58,978$ $0,0001$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Her iki ildede farklı sosyo ekonomik düzeye sahip mahallelerde yaşayan bireylerin namusun lekelendiği bir durumda başvurulacak kişilere ilişkin ifadelerinde istatistiki açıdan bir farklılık gözlenmemektedir. Tabloda da görüldüğü gibi her iki ilde de katılımcıların çoğunluğu (%75.4) aile büyüklerine danışacaklarını belirtmişlerdir

4.1.4.9 Namusun Lekelendiğine İnanılan Bir Durumda Aile Büyüklerinden Yardım İstenilip İstenilmemesi Durumu

Tablo:76 Yardım İstenilip İstenilmeme Durumu

Yardım İstenilip İstenilmeme Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	19	6,8
Evet	224	79,7
Kendim çözmeye çalışırım	37	13,2
Kimseye danışmam öldürürüm	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcılar, namusun lekelenmesini düşündüğünüz durumlarda aile büyüklerine danışır mısınız? sorusuna %79,7 oranında evet diye cevap

vermişlerdir. Katılımcıların %13,2'si sorunu kendisinin çözmeye çalışacağını, %0,4'ü ise kimseye danışmadan namusa leke getirecek kişiyi öldüreceğini söylemiştir. Katılımcıların %6,8'i bu soruya cevap vermemiştir. Bir önceki başlık altında da katılımcılara böyle bir durumla karşılaştığınız durumlarda kimlere danışsınız diye sorulmuştu her iki durumda da görüldüğü üzere, aile karar verme sürecinde en yetkili kurumdur ve oradan çıkacak karar tereddütsüz uygulanmaktadır.

Tablo:77 Yerleşim Birimine Göre Aile Büyüklerinden Yardım İstenip İstenilmeme Durumu

Yardım İstenilip İstenilmeme Durumu	Yerleşim Birimi						Toplam
	şanlıurfa1	şanlıurfa2	şanlıurfa3	batman1	batman2	batman3	
cevapsız	2 0,7	2 0,7	3 1,1	3 1,1	3 1,1	6 2,1	19 6,8
evet	29 10,3	46 16,4	55 19,6	25 8,9	41 14,6	28 10,0	224 79,7
kendim çözmeye çalışırım		2 0,7	11 3,9	2 0,7	6 2,1	16 5,7	37 13,2
kimseye danışmam öldürürüm			1 0,4				1 0,4
Toplam	31 11,0	50 17,8	70 24,9	30 10,7	50 17,8	50 17,8	281 100

$X^2 = 34,166$ 0,0032 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Her iki ilde de katılımcıların çoğunluğu (%79.7) aile büyüklerinden yardım isteyeceklerini belirtmişlerdir. Kendim çözmeye çalışırım diyen katılımcıların oranı genel dağılım içerisinde %13,2'dir. Böyle bir durumla karşılaşıldığında sorunu kendim çözmeye çalışırım diyen katılımcıların daha çok sosyo ekonomik düzeyi yüksek mahallelerde ikamet ettikleri görülmektedir. (Şanlıurfa3:%3,9 Batman3:%5,7)

4.1.4.10 Namusunu Lekelediğine İnanılan Kişiyeye Karşı Sergilenen Tutum Ve Davranışlar (Tepkiler)

Bu başlık altında namusun lekelendiği bir durumda namusu lekeleyene ve ailesine karşı oluşan tepkilerin ve tavırların neler olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo: 78 Namusunu Lekelediğine İnanılan Kişiyeye Karşı Sergilenen Tutum Ve Davranışlar

Namusunu Lekeleyen Kişiyeye Karşı Takınılan Tavırlar	Sayı	Yüzde
Cevapsız	11	3,9
Onlardan uzak dururum	167	59,4
Elimden geldiğince yardımcı olurum	38	13,5
Aile büyükleri toplanır cezası verilir	29	10,3
Ailesini uyarırım	25	8,9
Öldürüleceğini düşünürüm Allah acısın derim	11	3,9
Toplam	281	100

Katılımcıların %59,4'ü onlardan uzak dururum derken, bu başlık altında karşılaştığımız yanıtlar şöyledir; o ve çevresindekiler kirlenmiştir görüşmemeliyiz, onun lekesi bize de bulaşır, temizlenene kadar görüşmeyiz bizi de kınarlar, görüşüyoruz diye bizim de adımız kötü olur, diğerleri bizi yüz verdiğimiz için dışlarlar.

Katılımcıların %13,5'i elimden geldiğince yardımcı olmaya çalışırım, %10,3'ü aile büyüklerinin toplanıp cezasını vereceğini, %8,9'u ailesini uyaracağını, %3,9'u öldürüleceği için acıyacağını belirtmişlerdir.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

-Aşiret toplanır, büyüklere danışılır, önce ölümle cezalandırılırdı, şimdi aileden dışlanıyor,

Kadın 41/ Ev Hanımı /Yenişehir

-Büyüklere danışılır ve karar alınır

Kadın 28/ Ev Hanımı /Yenişehir

-Doktora gider

Kadın 24/ Ev Hanımı/ Yenişehir

-Öldürülür ya da red edilir.

Erkek 52 / Mütahhit/Veysel Karani

-Haklıysa sahip çıkarız, haksızsa ceza verimiz.

Erkek 29/İşçi / Yenişehir

-Öldürülür yani töre uygulanır

Erkek 25/ Bil. Tek./ Yenişehir

-Öldürme hariç her türlü cezayı uygularım

Erkek 42/Memur / Yenişehir

-Onu evden kovarım

Erkek 28/İşçi /Yenişehir

-Yaşamına zarar gelmemesi için devlet kurumlarına teslim etmek en çıkar yoldur.

Erkek 45/Serbest Meslek / Yenişehir

-Onu alıp buradan götürürüm, asla ceza uygulamam, toplumun zulmünden korumaya çalışırım.

Erkek 26 /Eczacı/ Bahçelievler

-Konuşulup terapi yapılmalı

Erkek 31/Doktor / Yenişehir

-Büyük ceza uygulanır aksi bir durum olursa A ya da B Aşireti namusunu temizleyemeyen bir aile olarak kabul edilir. Burada tetik çeken eller daha güçlüdür. En güçlü aşiretler her zaman cezayı en ağır verenlerdir.

Erkek 50/Eğitimci /Yenişehir

-Bekarsa o kişiyle evlendirilmeli, evliyse öldürülmeli

Erkek 26/Serbest Meslek / Bahçelievler

-Ya dışlanır aileden, ya da öldürülür

Erkek 25/ Öğrenci/ 19 Mayıs

-Öldürürüm başka çare yoktur.

Erkek 29 /Serbest Meslek/ 19 Mayıs

-Yapabilirlerse hemen öldürürler, bu sahip oldukları güce bağlıdır. Güçsüzlerse bırakırlar gider

Kadın 30/ Ev hanımı /Petrol

-Bunlar çok tuhaf sorular, onu öldürürüm. Can alıp vermek Allah'a mahsustur ama bazı durumlarda öldürmeyi hak eden de vardır

Kadın 30/ Hemşire/ Kültür

Önce uyarırız, bakarız olmuyor daha sonra başka uygulamalara başvururuz.

Kadın 26/ Ev Hanımı/ Kültür

-Ailedeki kadın isteği dışında olaya maruz kalmışsa onlara hiçbir şey yok, ama bilerek ya da isteyerek gerçekleşmişse örf ve adetlerimiz devreye girer. Aile arasında alınacak karar doğrultusunda bana biçilen görevi öğrenir ona göre adım atarım.

Erkek 39/ İşçi/ Kültür

-Cehalet diz boyu, kapalı alan içinde aktiviteler yok olumsuz bir durumda kadın öldürülüyor işte.

Kadın 32/ Ev Hanımı /Kültür

-Elimden gelse onu öldürürüm.

Kadın 45/ Ev Hanımı/ 19 Mayıs

-Önce hiçbir şey olmadan durum fark edilince kıza akıl verilir ve sözünü tutması sağlanır, şimdye kadar bizde böyle bir şey olmadı ama olursa ya öldürülür ya da memleketten sürgün edilir.

Kadın 42/ Ev Hanımı/ Sırrın

Namusa aykırı davranış sonucu ortaya çıkan cezalandırma ve tepkiler çeşitli durumlara göre farklılaşabilmektedir. Katılımcıların bazıları kadının medeni durumunun bu durumda etkili olduğunu, tecavüze uğramış kadın evli değilse tecavüzcüsüyle evlendirilmesinin, öldürülmesinden daha uygun olacağını belirtmişlerdir. Ayrıca namusa aykırı davranan taraflardan biri

bekar kız ise evlenmesine müsade ederek görüşmeyi reddetmek te çoğu katılımcı tarafından dile getirilen bir uygulamadır. Diğer bir etken ise ailenin sosyo ekonomik durumu ve eğitim seviyesidir. Durumu iyi ve eğitilmiş olan katılımcılar kişiyi mağdur olarak algılamakta ve yaşadıkları yerden uzaklaştırmanın en iyi çözüm yolu olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca dikkat edilmesi gereken başka bir nokta ise kimlik, sosyal çevre ve baskı üçgenindeki bireyin durumudur. Katılımcıların yarısından fazlası (%59,4) herhangi bir üyesi namusu lekeleyecek davranışlar gösteren aileyle görüşmeyeceklerini belirtmişlerdir, namus değeri bireyin sadece kendisi için sahip olması gereken bir değer değildir. Katılımcılar lekelenmiş bir aileden uzak durmadıkları taktirde kendilerinin de adının kötüye çıkacağını ve başkaları tarafından dışlanacaklarını düşünmektedirler. Sadece namusu lekeleyen kişi değil mensubu bulunduğu ailenin diğer üyeleride toplum tarafından namussuz olarak algılanmaktadır, Toplum kendi gibi olmayanı, kendi gibi davranmayı dışlamakta, ötekileştirmektedir. Toplumdan dışlanmak ve soyutlanmak ya da ötekileşmek topluluğun kuralları dışında yaşama şansı olmayan bireyin kabullenemediği bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo:79 Yerleşim Birimine Göre Namusunu Lekeleyen Kişiyi Karşı Sergilenen Davranışlar

	3	9	3	3	3	4	25
	Yerleşim Birimi						Toplam
Sergilenen Davranışlar	şanlıurfa1	şanlıurfa2	şanlıurfa3	batman1	batman2	batman3	11
Ailesini uyarırım	1,1	3,2	1,1	1,1	1,1	1,4	8,9
Allah acısın derim	0,4	1,4		0,4	1,4	0,4	3,9
Cevapsız	1	3	3	1	1	2	11
Toplam	11,0	17,8	24,9	10,7	17,8	17,8	100
Onlardan uzak dururum	19	29	35	18	34	32	167
Aile büyükleri toplanır cezası verilir	6,8	10,3	12,5	6,4	12,1	11,4	59,4
	4	2	10	5	6	2	29
	1,4	0,7	3,6	1,8	2,1	0,7	10,3

$X^2 = 56,859$ $0,0022$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Her iki ildede bu durum karşısında namusu lekeleyen kişiden ve mensubu bulunduğu aileden uzak duracağını belirten kişi oranı %59,4'tür .

4.1.4.11 Namusun Lekelendiğine İnanılan Kişi ya da Aileye Yardımcı Olup Olmama Durumu

Tablo:80 Namusun Lekelendiğine İnanılan Kişi ya da Aileye Yardımcı Olup Olmama Durumu

Yardımcı Olup Olmama Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	19	6,8
Uygun bir dille uyarırım	28	10,0
Sakin olmalarını iyi düşünmelerini ve dikkatli olmalarını öneririm	70	24,9
Bizi ilgilendirmez karışmayız	154	54,8
Öldürülmesini ceza verilmesini öneririm	10	3,6
Toplam	281	100

Katılımcıların % 54,8'i böyle bir durumla karşılaştığında hiçbir şeye karışmayacaklarını, %24,9'u sakin olmalarını ve iyi düşünmelerini dikkatli hareket etmelerinin önereceğini, %10'u aileyi uygun bir dille uyaracağını, %3,6'sı ceza verilmesini (öldürülmesini), belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi katılımcıların yarısından fazlası böyle bir duruma müdahale etmeyeceklerini (%54,8) belirtmişlerdir. Müdahale etmeme sebeplerini ise; bunun aile içinde halledilmesi gereken bir durum olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır. Katılımcılar böyle bir durumun çok can sıkıcı ve üzücü bir durum olduğundan, karıştırlarsa kendilerinin de olaya dahil olacaklarından, toplumda ki saygınlıklarının ve adlarının lekelenmesinden çekindiklerinden dolayı karışmak istemediklerini belirtmişlerdir.

4.1.4.12 Namusunu Lekeleyen Kişinin Cezalandırılmadığı Zaman Çevreden Gelebilecek Tepkiler

Tablo: 81 Çevreden Gelebilecek Tepkiler

Çevreden Gelebilecek Tepkiler	Sayı	Yüzde
Cevapsız	28	10,0
Bizden onlara ne, kimseyi ilgilendirmez	24	8,5
Bizi dışlarlar, kınarlar	70	24,9
Bize lekeli ve namussuz derler görüşmezler	77	27,4
Böyle bir şey yapan kişi cezalandırılır, aksine izin verilmez	37	13,2
İyi bir karar verdiğime inanırlar tepki göstermezler	2	0,7
Başa kalkarlar, saygınlık biter,yüzümüz olmaz buraları terk ederiz	43	15,3
Toplam	281	100

Katılımcıların %27,4'ü bize lekeli ve namussuz derler, görüşmezler, %24,9'u bizi dışlarlar, kınarlar, %15,3'ü başa kalkarlar, saygınlık biter, yüzümüz olmaz, buraları terk ederiz derken %13,2'si namusunu lekeleyen kişinin cezalandırılmaması gibi bir durumun olamayacağını, toplumda aksine izin verilmeyeceğini belirtmiştir. Katılımcıların %8,5'i bu durumun kimseyi ilgilendirmeyeceğini, %0,7'si ise böyle bir durumda çevresinin tepki göstermeyeceğini belirtmiştir.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

-Kişi cezalandırılır aksine izin bile verilmez

Kadın 41 / Ev Hanımı / Yenişehir

-Yüzüme karşı herhangi bir tavır almasa da bilirim ki arkamdan bu konunun konuşulduğunu

Kadın 22 /Ev Hanımı-Öğrenci / Veysel Karani

-Bizi dışlarlar lekeli derler

Kadın 24/ Ev Hanımı / Yenişehir

-Cezası verilmezse bizi küçük görürler.

Erkek 52 / Veysel Karani / Müteahhit

-Aağılayıcı olur

Erkek 45/ Veysel Karani / İnşaat Tek.

-Biz dılanırsanız buralarda yaayamayız namussuz derler, lekeli derler

Kadın 33/ Yenişehir/Ev Hanımı

-Kötü olur olumsuz sonuçları olur bize namussuz derler.

Erkek 31 / Yenişehir /Ecz. Kalfası

-Ufada hiçbir yerde oturamayız cemaatlere gidemeyiz

Erkek 25/ Bil. Tek. /Yenişehir

-Çok sert olur ben yapmazsam cezasını onlar verirler.

Erkek 25 / Teknisyen/ Yenişehir

-Onuda siz dnn...ne olur baımıza ne gelir bilmiyor musunuz, bizimle grmezler, kınarlar

Erkek 28 /İi / Yenişehir

Tabiki kötü olur ama onların ne düşündüğü beni ilgilendirmez, bildiğimi yaparım.

Erkek 31/ Yenişehir /Doktor

Beni de (bizi de) onun gibi namussuz sayarlar.

Kadın 26/ Ev Hanımı / Veysel Karani

Bizim için "bunlardan uzak durun, evine girmeyin, namussuzdurlar" derler

Kadın 53 / Ev Hanımı/ Bahçelievler

Bize karşı davranışları alaycı ve tepkili olur

Erkek 56 /Emekli/ Veysel Karani

Bende onlar için namussuz sayılırım, diğerleri için o suçu ha ben ilemiim ha ailemden biri fark_etmez.

Kadın 29 / Hemşire /Bahçelievler

-Herkes onunla birlikte beni de kötüler

Erkek 45/ alımıyor /19 Mayıs

-Toplumun içine çıkamam

Erkek 29* Serbest Meslek* 19 Mayıs

-Bize karşı tepki gösterip, uzaklaşmaya çalışırlar.

Erkek 32/ Bilgisayar Teknisyeni /19 Mayıs

-Yüzüme tükürürler.

Erkek 35/ İşçi /Kültür

Dışlanırım bulunduğum ortamda kalabilmem mümkün değil.

Erkek 38 / İşçi/ Kültür

-Konuşmazlar, dedikodu ederler bu da insanın gururuna dokunuyor. İnsanlara büyük iftira atıyorlar, benim amcamın kızı zorla kaçırıldı, hiç istemediği bir kişi tarafından üstelik, 6 gün sonra bulundu ama kız kirlenmişti buna rağmen bizimkiler kabul ettiler, gerçekten dini inancı olan bir insan öldüremez, bizimkilerde kızı sahiplendiler, adam ceza evine kondu ama rahat durmadı bize tehditler savurdu, başkaları geldi amcam kızı bu tehditlere dayanamadı ve onla evlendi, adı kirlendi bir defa, biliyorsun bunu burda kimse unutmuyor, ve bizim kulağımıza laf geliyor

Kadın 39/ Ev Hanımı/ Kültür

-Allah göstermesin benimle konuşmazlar. Cezalandırmazsan devlette 2 yıl yatar çıkar, insan içine çıkılamaz. (diğer)

Kadın 27/ Ev Hanımı /Fatih

-Kimse konuşmaz hor görürler. Öyle bir aileyi mahalleden kovdular, pencerelerini taşıdılar, kırdılar, üzerlerine yürüdüler. Şimdi burada yaşamıyorlar neredeler kimse bilmiyor.

Kadın 31/ Ev Hanımı/ Atatürk

-Kardeşimi anlattım sana işte onu insanlar hala ölsün istiyor, hala bizim başımız eğik, yüzümüze lekeli diyorlar onun için bize lekeli diyorlar ...insanların içine çıkabilmek için haktır.

Kadın 35 / Ev Hanımı /Eyübnebi

-Lafa gelince herkes cinayete karşı ama, birinin başına bu gelse ve öldürmezlerse; Şu orospu çocuğuna bak, kızı hala yaşıyor derler. Namus için yapacağın bir dakikalık hata bizde bir yüz yıla mal olur. Testi ha kırılmış ha çatlamış burda hiç fark

etmez. Sana örnek vereyim burda öyle şeyler namusa leke getirir ki şaşırırsın hani dedim ya bir yüzyıla mal oluyor diye işte ondan X. Aşiretinden Ş. Adlı bir kadın yıllar önce teyzesi oğlu tarafından dağa kaldırılıyor, ama kendini ona teslim etmiyor ve onun içinde 7 kişi ölmüş, 2 yıl boyunca namusunu teslim etmediği için dövülmüş, kendi kaçmamış, kaçırılmış ama bu olay yıllar önce olsa da hala izleri sürüyor niye mi, bu kadının yeğeni Ankara'ya okumaya geliyor, aynı okuldan Urfa'lı bir çocukla tanışıyor çocuk kızdan büyük bunlar anlaşıyor ve ailelerine haber ediyorlar önce her iki ailede seviniyor bizdendir diye ama sonra oğlan tarafı, kızı araştırıyor öğreniyorlar ki Ş.'nin yeğeni aile kesin karar veriyor olmaz diye ve oğlanı kızdan ayırıyorlar, birinin başına gelen bütün ailenin lekesi oluyor.

Kadın 36 / Ev Hanımı / Yenişehir

Görüldüğü gibi katılımcıların çoğu namusu lekeleyecek bir davranış sergileyen kişinin cezalandırılmaması durumunda çevredeki insanların kendi haklarında kötü düşüneceğini, insanların kendileriyle görüşmek istemeyeceğini, toplumdaki dışlanacaklarını, adlarının lekeleneyeceğini söylemektedirler. Sonuç olarak bu yorumlar göstermektedir ki töre ve toplumsal baskı zedelenen namusun tekrar kazanılması için insanları çeşitli şekillerde yönlendirmektedir. Törenin görünen farklı yüzleri dışlama, rencide etme, aşağılama, soyutlama gibi tepkilerle ifade edilmektedir. Nasıl tepkilerle karşılaşırsınız diye sorduğumuzda cezalandırmama gibi bir durumun olamayacağını, toplumda böyle bir şeye izin verilemeyeceğini savunan ve düşüncelerinde ısrar eden katılımcılar aslında yaptırımdan kaçılmayacağını da dile getirmektedirler.

4.1.4.13 Namusunu Lekeleyen Kişinin Suçlu Olup Olmama Durumu

Tablo: 82 Namusunu Lekeleyen Kişinin Suçlu Olup Olmama Durumu

Suçlu Olup Olmama Durumu	Sayı	Yüzde
cevapsız	6	2,1
evet	248	88,3
hayır	10	3,6
namus kavramından ne anladığınıza bağlı	9	3,2
kendisi bilerek yaptıysa evet	8	2,8
Toplam	281	100

Katılımcıların %88,3' ü namusunu lekeleyen kişinin suçlu olduğunu, %2,8'i bilerek namusunu lekeleyen suçlu olduğunu, %3,6'sı ise suçlu olmadığını belirtirken, %3,2'si ise böyle bir durumun namus kavramından ne anladığınıza bağlı olmasıyla ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir. Görüldüğü gibi katılımcıların çoğu namusunu lekeleyen kişinin suçlu olduğunu düşünmektedir. Katılımcılara göre bir kişi suçluysa cezası da verilmelidir.

Namus kavramı toplumda yaşama şeklini belirleyen bir kültürel değerdir. Bu değerın yitirilmesi ya da zedelenmesi o kültür içinde ki yaşama şeklinizin nasıl olacağına dair değişiklikleri de beraberinde getirecektir. Namus şeref kavramıyla bir tutulmaktadır ve bir insanın şerefi ve saygınlığı zedelendiyse onu tekrar kazanmak için sebep olan etkenlerin ortadan kaldırılması / cezalandırılması gerekmektedir.

Tablo: 83 Yerleşim Birimine Göre Namusunu Lekeleyen Kişinin Suçlu Görülüp Görülmeme Durumu

Kendisi bilerek yaptıysa evet suçlu mudur?	Yerleşim Birimi						Toplam
	1	2	3	1	2	3	
	1,1	0,4	0,4	0,4	0,7	0,7	2,8
	şanlıurfa1	şanlıurfa2	şanlıurfa3	batman1	batman2	batman3	
Toplam	31	50	70	30	50	50	281
Cevapsız	11,0	17,8	24,9	10,7	17,8	17,8	100,0
			0,4	0,4		1,4	2,1
Evet	28	48	55	27	49	41	248
	10,0	17,1	19,6	9,6	17,4	14,6	88,3
Hayır		1	4	2		3	10
		0,4	1,4	0,7		1,1	3,6
Namus kavramından ne anladığınıza bağlı			9				9
			3,2				3,2

$X^2 = 14,018$ $0,007$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Görüldüğü gibi her iki ilde de katılımcıların çoğunluğu (%88,3) namusunu lekeleyen kişinin suçlu olduğunu düşünmektedirler görüşmecilerin sadece %3,6'sı namusunu lekeyen kişinin suçlu olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların yaşları ile namusu lekeleyen kişiyi suçlu olarak görme durumu arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 7,258$ $0,122$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

4.1.4.14 Namusunu Lekeleyen Bir Kişi Eğer Suçluysa Nasıl Cezalandırılmalıdır

Tablo: 84 Suçlunun Cezalandırılma Şekilleri

Suçlunun Cezalandırılma Şekilleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	72	25,6
Önce tehdit ve uyarı	13	4,6
Öldürülmeli	96	34,2
En son aşama ölümdür	6	2,1
Cezasını devlet versin	30	10,7
Öldürülür ya da reddedilir/ sürgün edilir	18	6,4
Cezasını Allah versin	8	2,8
Aileye bağlı, duruma göre değişir	20	7,1
Konuşulmaz reddedilir	13	4,6
Diğer	5	1,8
Toplam	281	100

Katılımcıların %34,2'si namusunu lekeleyen kişinin öldürülmesini, %10,7'si bu kişilerin devlet tarafından cezalandırılmasını, %7,1'i verilecek cezanın aileye ve duruma göre değişeceğini, %6,4'ü öldürüleceğini ya da sürgün edileceğini, %4,6'sı kişinin reddedileceğini, diğer %4,6'lık kısım ise uyarılacağını ve tehdit edileceğini, belirtirken katılımcıların %2,8'i cezasını Allah versin, %2,1'i ise en son aşama ölümdür demektedir. Katılımcıların %25,6'sı bu soruyu yanıtlamamışlardır.

Görüldüğü gibi katılımcıların %34,2'si namusu zedeleyen bir kişinin ölümle cezalandırılmasını uygun görmektedir. Sonuç olarak katılımcılar namus değerinin lekelenmesi durumunda kültürün öğretileri çerçevesinde hareket etmektedirler. Lekelenen ya da kaybedilen namus öldürme sürgün etme gibi yaptırımlarla tekrar kazanılmaktadır, töre gereği ölümle cezalandırma kaybedilen namusun kazanılmasını sağlar o yüzden ki öldürme, yitirilen şeref ve aile adının geri iadesi olarak algılanır.

Tablo 85 Yerleşim Birimine Göre Namusunu Lekeleyen Kişiye Verilebilecek Cezalar

Namusunu Lekeleyen Kişiye Verilebilecek Cezalar	Yerleşim Birimi						Toplam
	şanlıurfa1	şanlıurfa2	şanlıurfa3	batman1	batman2	batman3	
cevapsız	3 1,1	7 2,5	16 5,7	7 2,5	21 7,5	18 6,4	72 25,6
önce tehdit ve uyarı	1 0,4	3 1,1	4 1,4	4 1,4	1 0,4		13 4,6
öldürülmeli	16 5,7	20 7,1	27 9,6	7 2,5	12 4,3	14 5,0	96 34,2
en son aşama ölümdür	1 0,4		3 1,1	1 0,4	1 0,4		6 2,1
Cezasını devlet versin	2 0,7	3 1,1	10 3,6	3 1,1	6 2,1	6 2,1	30 10,7
öldürülür ya da reddedilir / sürgün edilir	4 1,4	4 1,4	5 1,8		2 0,7	3 1,1	18 6,4
cezasını Allah versin	1 0,4	1 0,4	2 0,7	1 0,4	1 0,4	2 0,7	8 2,8
aileye bağlı duruma göre değişir	3 1,1	10 3,6	1 0,4	3 1,1	3 1,1		20 7,1
konusulmaz red edilir		2 0,7	1 0,4	3 1,1	3 1,1	4 1,4	13 4,6
diğer			1 0,4	1 0,4		3 1,1	5 1,8
Toplam	31 11,0	50 17,8	70 24,9	30 10,7	50 17,8	50 17,8	281 100

$X^2 = 73,627$ 0,0045 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Tablo geneline baktığımızda her iki ildede namusunu lekeleyen kişiye verilecek cezalar içinde en yüksek oran öldürülmeli diyen katılımcılara aittir(%34,2). Katılımcıların %10,7'si bu kişilerin cezalarını devletin vermesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların cinsiyetleri ile namusunu lekeleyen kişiye verilecek cezaları değerlendirişleri arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 14,213$ 0,115 p < 0,05 olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

Katılımcıların yaşları ile namusunu lekeleyen kişiye verilecek cezaları değerlendirişleri arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 9,761$ 0,370 p < 0,05 olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

4.1.4.15 Namusunu Korumak İçin Cinayet İşlemiş Kişinin Suçlu Görülüp Görülmeme Durumu

Tablo: 86 Namusunu Korumak İçin Cinayet İşlemiş Kişinin Suçlu Görülüp Görülmeme Durumu

Suçlu Görülüp Görülmeme Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	2	0,7
Evet suçludur	59	21,0
Hayır değildir	220	78,3
Toplam	281	100

Katılımcıların %78,3'ü namusunu korumak için cinayet işlemiş kişinin suçlu olmadığını, %19,9'u cinayet işleyen kişinin suçlu olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %0,7'si soruyu yanıtlamamışlardır.

Bazı katılımcıların bu konu üzerine yaptığı değerlendirmelerden örnekler:

-Çünkü namusunu temizlemiştir. namus için yaşanılır ve ölünür, Hatta sonra toplumda daha itibarlı ve saygın bir kişi olarak yerini alır

Kadın 41/ Ev Hanımı / Yenişehir

-Mecbur olduğu için öldürmüştür. Namusla yaşanır ve ölünür

Kadın 24/ Ev Hanımı/ Yenişehir

-Bence öldürmenin kabul gördüğü tek durum namus cinayetidir.

Erkek 42 / Memur/ Yenişehir

-Namusu koruyup lekeyi sildiği için

Erkek 39/ Mobilyacı/ Bahçelievler

-Toplumun gereğidir kötülüğü temizlediği için haklıdır.

Erkek 42 /Çiftçi / Yenişehir

-Başka alternatifi var mı? Sizin başınıza öyle bir olay gelse ne yaparsınız?

Erkek 43/ Aşçı/ Bahçelievler

-İnsan namusu için yaşar, onun için adam öldürmek suç değildir.

Erkek 45 /Çalışmıyor /19 Mayıs

-Öldürmezse namussuzdur, cennete gitmez, şerefini koruduğu için suçlu değildir.

Kadın 30/ Ev Hanımı / Petrol

-Toplum içine çıkabilmek için gururlarını temizlemek için hınç almak için öldürüyorlar suçlu değildir. İnsan namus için yaşar, ölür. İnsanın alnındaki leke kalkar, giden itibar tekrar yerine gelir, yoksa o kişi iyi sayılmaz, dışlanır, namussuz bir adam derler.

Kadın 57 /Ev Hanımı/ Sırrın

Sonuç olarak namusunu korumak için adam öldüren kişi diğer bir ifadeyle namusu lekeleyen kişiyi cezalandırmak için cinayet işleyen kişi suçsuzdur. Namusun zedeleneceği durumlara maruz kalındığında katılımcıların adam öldürmeyi yerinde bir davranış olarak kabul ettikleri görülmektedir.

Tablo:87 Yerleşim Birimine Göre Namusunu Korumak İçin Cinayet İşleyen Kişinin Suçlu Görülüp Görülmemeye Durumu

Cinayet İşleyen Kişinin Suçlu Görülüp Görülmemeye Durumu							Toplam
	şanlıurfa1	şanlıurfa2	şanlıurfa3	batman1	batman2	batman3	
Cevapsız			1 0,4	1 0,4			2 0,7
Evet	4 1,4	13 4,6	16 5,7	2 0,7	5 1,8	19 6,7	56 19,9
Hayır	27 9,6	37 13,2	53 18,9	27 9,6	45 16,0	31 11,0	220 78,3
Toplam	31 11,0	50 17,8	70 24,9	30 10,7	50 17,8	50 17,8	281 100

$X^2 = 25,962$ $0,0384$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamlıdır

Her iki ilde de namusunu korumak için cinayet işleyen kişi katılımcıların çoğunluğu (%78.3) tarafından suçsuz görülmektedir.

Katılımcıların cinsiyetleri ile namusunu korumak için cinayet işleyen kişinin suçlu olup olmamasına bakış açısı arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 2,8350,418$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

Katılımcıların yaşları ile namusunu lekeleyen kişiye verilecek cezaları değerlendirişleri arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 2,869$ $0,412$ $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

4.1.4.16 Cinayet İşleyen Kişinin Suçlu Görülmemeye Nedenleri

Tablo:88 Cinayet İşleyen Kişinin Suçlu Görülmemeye Nedenleri

Suçlu Görülmemeye Nedenleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	98	34,9
Törelere gereğini, yaşadığı toplumun kurallarını yerine getirdiği için	14	5,0
Namusunu temizlediği, ailesinin, aşiretinin adını temize çıkardığı için	76	27,0
Toplumda normal bir şekilde yaşamını sürdürebilmek için	14	5,0
Namusunu koruduğu, nefsinin müdafaa ettiği için	76	27,0
Hak olduğu için öldürmüştür	3	1,2
Toplam	281	100

Katılımcılara namusunu korumak için cinayet işlemiş kişi neden suçlu değildir diye sorulduğunda; %27'si namusunu temizlediği, ailesinin aşiretinin

adını temize çıkardığı için, %27'si namusunu koruduğu, nefisini müdafaa ettiği için, %5'i törelerin gereğini, yaşadığı toplumun kurallarını yerine getirdiği için, diğer %5'lik kısım, toplumda normal bir biçimde yaşamını sürdürebilmek için, %1,2'si ise hak olduğu için öldürmüştür demektedir. Katılımcıların %34,9'u bu soruyu yanıtlamamışlardır.

Bazı katılımcıların bu konu üzerine yaptığı değerlendirmelerden örnekler:

-Karisına ve kızına göz koyan adamı öldüren adam haklıdır

Kadın 28/ Ev Hanımı / Yenişehir

-Birinin zorla ırzına geçilirse o adam öldürülür

Kadın 23/ Ev Hanımı/ Yenişehir

-Adam öldürmek nefsi müdafaa dışında kabul edilemez

Erkek 45 /İnşaat Tek. / Veysel Karani

-Ailesini korumak için ailesinin şerefini kurtarmak için adam öldüren kişi suçsuzdur.

Erkek 34 /İşçi / Yenişehir

-Törelere uyduğu için kişi suçsuzdur.

Erkek 31/Ecz. Kalfası / Yenişehir

-Kocasını aldatan ya da evlenmeden önce cinsel ilişkiye giren kızlar nedeniyle kişi haklıdır.

Erkek 42 /Memur/ Yenişehir

-Namus yüzünden kendisine ve ailesine karşı kötü bir davranış olursa

Erkek 32/Çiftçi/ Yenişehir

-Eşini ve çocuklarını korumak için adam öldüren kişi haklıdır ona suçlu diyemem

Erkek 26 /Eczacı / Bahçelievler

-Kendini korumak için adam öldüren kişi haklıdır.

Kadın 30 /Ev Hanımı/ Atatürk

-Kendini veya başkasını korumak için töre hukukunda öldürme vardır.

Erkek 25/ Öğrenci (Tıp)/ 19 Mayıs

-Adam öldüren kişinin haklı bir tarafı yok, ama sorun namus olunca iş değişir.

Erkek 45/ Çalışmıyor/ 19 Mayıs

-Namusunu ve şerefini koruyan kişi haklıdır. Namus ve şerefi tanımlayan haklara tecavüz eden kişi öldürülür.

Erkek 24/ Serbest Meslek/ 19 Mayıs

-Namusunu koruyan adam haklıdır. Aile birliğine laf getirenin öldürülmesi gerekir.

Erkek 32/ İşçi /19 Mayıs

-Yanlış anlamayın yaşama hakkını savunanların başında gelirim, ama en kutsal sayılan değerlere el uzatan, filayata bulunan kişi veya kişiler ölümü hak etmiştir.

Erkek 39 / İşçi/ Kültür

Kızı ya da karısı aileye herhangi bir laf getirirse veya erkek bir başkasının namusunu lekelerse ölüm haklıdır.

Kadın 35/ Ev Hanımı / 19 Mayıs

Sonuç olarak kültür namusunu korumak uğruna cinayet işleyen kişiyi onaylamaktadır. Adam öldürme davranışına toplumun gösterdiği tepki öldürme nedenine bağlı olarak değişmektedir bu açıdan baktığımızda namusun korunması ve yitirilen saygınlığın tekrar kazanılması uğruna cinayete olumlu gözle bakıldığı görülmektedir. Katılımcıların yorumlarından da anlaşılacağı üzere namusu korumak ya da temizlemek, ailenin yitirilen saygınlığını tekrar elde etmek anlamına gelmektedir. Bu cinayeti işleyen kişi törelerin gereğini yerine getirmiş ve onurunu korumuştur. İtibara gelen ya da gelebilecek olan tehdit törenin gereği yapılarak engellenmiştir.

Toplum bu durumda cinayet işlemeyen kişiyi dışlayarak cezalandırmaktadır. Namusun korunması için öldürmek fiilinden başka bir

çarenin düşünülmemesi, namusla yaşanılıp, ölüneceğine olan inancın ağırlığı, namusunu yitiren kişinin itibarının da yitirileceği, namusun temizlenmesiyle yitirilen itibarın tekrar elde edileceği, namus için adam öldürmenin onur sayıldığı, törelerin insanları bunu yapması için mecbur bıraktığı, toplum tarafından dışlanmamak ve tutunmak için korumalısın, yitirdiyse tekrar kazanmalısın gibi kültürel öğretiler içinde yetişen birey böyle bir eylemin suç olmadığını bu yüzden adam öldüren kişinin de haklı olduğunu savunmaktadır.

4.1.4.17 Hangi Durumlarda Adam Öldüren Kişinin Haklı Olduğu

Bu başlık altında katılımcıların namus dışında hangi sebeplerden dolayı adam öldürme suçunu haklı bir eylem olarak algıladıkları incelenmek istenmiştir. Namusu korumak ya da zedelenen namusu tekrar kazanmak uğruna cinayet işleyen kişiyi katılımcıların çoğunluğu haklı bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu durumda adam öldürme suçu olarak genel bir ifadeyle soru kendilerine yöneltildiğinde ne cevap verecekleri ve bu durumu nasıl yorumlayacakları gözardı edilmek istenmemiştir.

Tablo: 89 Adam Öldüren Kişinin Haklı Olma Sebepleri

Haklı Olma Sebepleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	57	20,3
Nefsi müdafaa ve ailedeki kadınlardan birine gelecek cinsel içerikli eylem	27	9,6
Artık bunların ortadan kalkmasını istiyoruz	4	1,4
Aile şerefini ve namusunu korumak için	135	48,0
Taciz ve tecavüz durumunda adam öldüren kişi haklıdır	12	4,3
Namusu için törelere uyarsa haklıdır.	9	3,2
Hiç bir neden bir kişiyi öldürmeyi gerektirmez	28	10,0
Namus , din, toprak, can ve mal için adam öldürülür	8	2,8
Taciz ve tecavüz durumunda namusunu korumak için adam öldüren haklıdır	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların %48'i aile şerefini ve namusunu korumak için adam öldüren kişiyi, %9,6'sı nefsi müdafaa ve ailedeki kadınların namusunu korumak için adam öldüren kişiyi, %4,3'ü taciz ve tecavüz durumunda adam öldüren kişiyi, %2,8'i namusu, toprağı, canını ve malını koruyan kişiyi, %0,4'ü taciz ve tecavüz durumunda adam öldüren kişiyi haklı görmekte-dirler. Katılımcıların %20,3'ü bu soruyu yanıtlamazken, %1,4'ü töre ve namus cinayetlerinin ortadan kalkmasını istediklerini, belirtmişlerdir. Katılımcıların %3,2'si ise adam öldüren kişinin namusunu korumak için törelere uyduğunu bu yüzdende adam öldüren kişinin haklı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %10'u hiçbir neden adam öldürmeyi gerektirmez demiştir.

Görüldüğü gibi katılımcılara hangi nedenden dolayı adam öldüren kişi haklıdır diye sorulduğunda yarıya yakını aile şerefini ve namusunu korumak için adam öldüren kişiyi haklı buluklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların sadece %2,8'i haklı sebepler arasında namusla birlikte din, toprak, mal ve can derken, %9,6'sı namusla birlikte nefsi müdafaa durumunu belirtmiştir. Sonuç olarak namusu korumak ve temizlemek için adam öldürmek haklı sebep olarak görülmektedir.

Adam öldürmek/ cinayet işlemek bazı durumlarda beklenen ve onaylanan bir davranıştır. Yasada suç olarak kabul edilen öldürme eylemi namusun korunması şerefın tekrar kazanılması, şiddete maruz kalma sebebiyle malını, canını, toprağını, dinini koruma durumunda haklı sebep olarak görülmektedir. Tüm bu sayılan sebepler içerisinde namus kavramının önemi ve onun uğruna adam öldürmenin gerekliliğinin vurgulanması yazılı ve

yazısız kuralların çeliştiği noktada kişinin yazısız kurallara uyma eğilimini gözler önüne sermektedir.

4.1.4.18 Bölgede Yaşanan Töre Cinayetlerine Getirilen Yorumlar

Tablo:90 Töre Cinayetlerine Bakış Açısı

Töre Cinayetlerine Bakış Açısı	Sayı	Yüzde
Cevapsız	28	10,0
Bir çoğu gereksiz ve saçma öldürmeye karşıyım	107	38,1
Bazen yargısız infaz yapılsa da hak edilen durumlarda kendi aile ortamı içinde halledilir	10	3,6
Bunlar gerçekler önlemek çok zor	42	14,9
Toplum içinde barınmaz, barındırmazlar o yüzden mecburdur	27	9,6
Korkunç ve ilkel din ve aşiretle iç içe geçmiş bir yapı	8	2,8
Eğitimsizlikten eğitim verilmeli	14	5,0
Örf ve adetlerimize göre normaldir	16	5,7
Bazısı haklı bazısı haksız	5	1,8
Kişiler haklıdır ama kanuna teslim edilmeli	2	0,7
Hep kadınlar suçlanıyor, erkeğe ses çıkarılmıyor erkeğe de ceza verilmeli	1	0,4
Namus ve şereflerini korumak için cinayet işliyorlar haklıdır	21	7,5
Toplam	281	100

Katılımcılara bölgede yaşanan töre cinayetleri hakkında ne düşündükleri sorulduğunda %38,1'i öldürmeye karşı olduklarını, cinayetlerin çoğunun gereksiz ve saçma olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların, %14,9'u bu cinayetleri önlemenin çok zor olduğunu, %7,5'i cinayet işleyenlerin namusu ve şerefini korumak için bunu yaptıklarını ve haklı olduklarını, %9,6'sı toplum içinde yaşayabilmesi için cinayet işlendiğini, toplumda barınabilmesi için bunu yapmaya mecbur olduğunu, %5,7'si örf ve adetlere göre bu cinayetlerin normal olduğunu, %5'i bu durumun eğitimsizlikten kaynaklandığı ve eğitim verilmesi gerektiğini, %3,6'sı bazen yargısız infaz yapılsa bile hak edilen durumların aile içinde halledildiğini, %2,8'i bu cinayetlerin korkunç ve ilkel olduğunu, aşiret yapısı ve dinle iç içe geçmiş bir yapı olduğunu, %1,8'i cinayetlerin bazısının haklı bazısının haksız yere

işlendiğini, %0,7'si kişilerin haklı olduğunu ama kanuna teslim edilmesi gerektiğini, %0,4'ü kadınların suçlandığını ve cezalandırıldığını oysa erkeğinde cezalandırılması gerektiğini, belirtmişlerdir. katılımcıların %10'u soruyu yanıtlamamışlardır. Soruyu yanıtlamak istemediklerini belirtirken bunun hassas bir konu olduğunu konuşmak / yorum yapmak istemediklerini belirtmişlerdir.

Bazı katılımcıların değerlendirmelerinden örnekler:

-Diyelim bazı kişiler düşünmeden yani yargısız infaz yapıyorlar o yanlış ama tam olarak işin özü varsa evet şunu söylerim ki kendi içinde halletmek zorunda bırakıyorlar

Kadın 41 / Ev Hanımı / Yenişehir

-Zamanla kalkacak

Erkek / 52 / Müteahhit / Veysel Karani

-Eğitim şart

Erkek 45 / İnşaat Tek. / Veysel Karani

-Mecburen oluyor, toplum içinde barınmak için insanlar öldürülüyor.

Erkek 31/Ecz. Kalfası / Yenişehir

-Olmasa daha iyi olur ama toplum içinde barınamaz barındırmazlar onun için mecburdur.

Erkek 29 /İşçi / Yenişehir

-Bu bir kültür meselesidir. Burada yaşayan insanlara yeterli eğitim ve sosyal hizmet verilmemişse bu devam eder.

Erkek 62 /Emekli / Yenişehir

-Örf adete göre normaldir.

Erkek 25 /Bil. Tek. / Yenişehir

-Bunlar gereklidir.

Erkek 25 /Teknisyen/ Yenişehir

-Üzülüyorum fakat elden ne gelir

Erkek 24 / Yenişehir /Teknisyen

-Çevreye karşı töre gereği mecburen cinayet işleniyor.

Erkek 32 /Çiftçi/ Yenişehir

-Tutucu ve feodal bir bölgede yaşıyoruz bunun geçmişten gelen kökleri var, çeşitli hassasiyetlerin mevcudluğu söz konusu

Erkek 45 /Serbest Meslek / Yenişehir

-Korkunç olduğunu, ilkelce olduğunu din ve aşiretle iç içe geçtiğini düşünüyorum.

Erkek 26/Eczacı / Bahçelievler

-Vahşice buluyorum

Erkek 31 /Doktor / Yenişehir

-Toplumdan dışlanmamak için öldürülür, yüzlerinin akıyla yaşayabilmek için

Erkek 39/ Mobilyacı/ Bahçelievler

-Öldürmenin hiçbir haklı gerekçesi olamaz ama feodalizm bunu destekliyor, sistem istese bitirir, feodalizm bunu desteklediği için töre cinayeti bitmez

Erkek 50 /Eğitimci/ Yenişehir

-Kesinlikle yanlış ve haksızlıktır diye düşünüyorum, asıl suçu işleyenlerin cezalandırılmadığı masum kadınlara ve kızlara yönelik bir katliamdır.

Kadın 30/ Hemsire / Bahçelievler

-Tamamen kadını mahkum eden, her zaman erkeği haklı kılan bir sistem var dünyanın her yerinde olduğu gibi

Erkek 42/ Öğretmen Yenişehir

-İnsanlar böyle gördü böyle de gidiyor

Kadın 65/ Ev Hanımı/ Eyyübiye

-Şeriatın kestiği parmaktan kan akmaz

Kadın 30/ Ev Hanımı/ Eyübnebi

-Namusunu kurtarmak için haklı olarak adam öldürüyorlar

Erkek 36/ Serbest Meslek/ 19 Mayıs

-Bunlar kan davasına dönüşüyor, cezaları devlet vermeli ama bunlar yeterli mi bilmiyorum

Erkek 25 /Öğrenci (Tıp) /19 Mayıs

-İnsanlar haklı bir şekilde adam öldürmek zorunda kalıyorlar.

Erkek 25/ Öğrenci /19 Mayıs

-Bir toplum namus ve şerefiyle ayakta kalır. Törelerde namus ve şerefi koruyan geleneklerdir.

Erkek 24 /Serbest Meslek/ 19 Mayıs

-TC'nin (katılımcının kendi ifadesidir) yetersiz kaldığı ve bunu tamamlayan bir özelliktir töreler.

Erkek 32/ İşçi / 19 Mayıs

-İntihar eden kızlar var niye? Başka çareleri yok! Ya kendini öldüreceksin ya da seni öldürecekler, böyle bir sürü örnek var :duyduk kızı odaya kapatmışlar, içeri akrep koyup öldürmüşler, yine birde başka bir kızı duyduk silahla oynarken ölmüş hep kaza süsü veriyorlar.

Kadın 35 / Ev Hanımı / Kültür

-İyi yapıyorlar, ceza ne olursa olsun namus namustur, ceza niyedir biliyor_musun? İnsan içine çıkmak için, başını dik tutmak için.

Kadın 38 / Ev Hanımı/ Fatih

-Töre cinayetlerini çok haksız ve canice buluyorum ama başıma gelse bende aynı şeyi yapardım her halde.

Kadın 34/ Ev Hanımı/ Fatih

-Hep kadınlar suçlanıyor, erkeğe ses çıkarmıyorlar, erkegede ceza vermek lazım.

Kadın 42/ Ev Hanımı/ Atatürk

-Ağalık ve aşiretçilik olduğu sürece bu kalkmaz aşirete göre namus temizliği öldürmekle olur.

Erkek 46/ Memur/ Sırrın

-Cezalar haklı veriliyor, bir aile namus yüzünden birisini öldürür, gelecek kuşakların adını temize çıkarmak için öldürüyorlar

Bir gün silah sesleri duyduk, bir kadın öldürülmüş. Dul bir kadındı 5-6 çocuğu vardı, kadın erkeklerle uğraşan bir kadındı. En büyük oğlu töreye (annesinin öldürülmesine) karşı geldiği için onu da vurdular. Hem mahallenin hemde aşiretin adı böylece temizlenmiş oldu.

Görüldüğü gibi katılımcıların bir kısmı (%38,1) cinayetlere karşı olduklarını belirtmişler ve bizde ifadelerini bu başlık altında toplamış bulunmaktayız ancak katılımcıların yorumlarına baktığımızda; çoğu, cinayetlere karşı olduklarını söyleseler de bazı cinayetlerin gereksiz yere işlendiğini de belirtmişlerdir, bu ise bizde acaba gerekli olduğuna inandıkları cinayetler de var mı? şüphesini oluşturmuştur. Bununla birlikte ifadelerin geneline baktığımızda yörede bu cinayetlerin önlenemeyeceğine, cinayeti işleyenlerin haklılığına olan inanç ve cinayetlerin normal olarak algılanması gözden kaçmamaktadır. Görüşmelerimiz sırasında namus cinayetlerine karşı farklı yaklaşımlar sergilendiğini saptamış bulunmaktayız. Bu yaklaşımları genel olarak şöyle gruplayabiliriz.

- Namus cinayetlerini kabul edenler/ destek verenler: Bu gruptaki kişiler namusun lekelenmesi ya da başka bir ifadeyle namusa aykırı davranışla karşılaşıldığı durumlarda öldürmenin hak olduğunu düşünmektedirler. Onlara göre ortada bir suç vardır ki bu suç yaşamı belirleyen, yaşamın anlamı olan namus değerine karşı işlenmiştir, suçlu cezasını çekmelidir.
- Sosyal baskı yüzünden töre cinayetlerini kaçınılmaz bir durum olarak değerlendirenler: Böyle bir durumla karşı karşıya kaldıkları zaman toplumdan dışlanacaklarını, gidecek başka yerleri olmadığını, yaşamlarını idame

edebilmek ve saygınlıklarını yeniden kazanmak için öldürmeye mecbur olduklarını belirtmektedirler.

- Namus cinayetlerini gerekçelerine göre kabul edenler / destek verenler: bu gruptaki kişiler aslında her türlü öldürmeye karşı olduklarını, insan yaşamına değer verdiklerini ancak böyle bir durumla karşılaştığında kendilerinde aynı şekilde davranabileceklerini çünkü namusu lekeleyen kişilerin suçlu olduğunu belirtmişlerdir.
- Namus cinayetlerine karşı olanlar: bu gruptaki kişiler namus cinayetlerine kesinlikle karşı olduklarını, cinayetlerin eğitimsizlikten, aşiret yapılanmasından, dini inançlardan ve bölgedeki feodal yapılanmadan kaynaklandığını belirtmişlerdir.

4.1.4.19 Namus Ve Töre Cinayeti İşleyen İnsanların Böyle Bir Cezalandırma Yöntemi Seçme Gerekçeleri

Tablo:91 Namus Ve Töre Cinayeti İşleyen İnsanların Böyle Bir Cezalandırma Yöntemi Seçme Gerekçeleri

Ceza Gerekçeleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	43	15,3
Onlar bile niye yaptıklarını bilmiyorlar, öldürmeyi çözüm sanıyorlar, adı üstünde töre	23	8,2
Mecburlar isimlerini temizliyorlar	66	23,5
Aşiretin adı kötüye çıkmasın diye	32	11,4
İnsanlar yasalara güvenmediği için kendi içlerinde sorun çözüyorlar.	40	14,2
Yasa görevini yapamıyor ve toplum insanları dışlıyor bu yüzden ölüm çare olarak görülüyor	23	8,2
Eğitimsizlikten kaynaklanıyor	40	14,2
Dinen zina olduğu için. hak böyle olduğu için	7	2,5
Sosyal çöküntüden dolayı, ağaların etkisinden kurtulamıyorlar	7	2,5
Toplam	281	100

Namus ve töre cinayeti işleyen kişilerin ölüm cezası verme gerekçelerini katılımcılar şöyle açıklamışlardır; %23,5'i isimlerini temizlemek

için bunu yapmaya mecbur olduklarını, %11,4'ü aşiretin adının kötüye çıkması için böyle bir cezalandırma yöntemi seçildiğini, %14,2'si eğitimsizlikten kaynaklandığını, %8,2'si öldürmenin çözüm sanıldığını, cinayeti işleyenlerin bile bunu niye yaptıklarını bilmediklerini, %14,2'si insanlar yasalara güvenmediği için sorunun, kendi içlerinde çözülmeye çalışıldığını, %8,2'si yasanın görevini yapamadığını, toplumun insanları dışladığını bu yüzden ölümün çare olarak görüldüğünü, %2,5'i ağılık etkisinin hala sürdüğünü, sosyal çöküntünün varlığından dolayı cinayet işlendiğini, %2,5'i dinen zina olduğu ve cinayet işlemi hak olarak algılanmasından dolayı işlendiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %15,3'ü soruya yanıt vermemişlerdir.

Görüldüğü gibi katılımcıların yanıtları daha önce karşılaştığımız yanıtlarla benzerlik göstermektedir. Namus cinayeti işlemdeki temel sebeplerden biri lekelenen kötüye çıkan aile ya da aşiretin adını temizlemektir. Buradaki amaç kaybedilen saygınlığın ve onurun geri kazanılmasıdır. Katılımcıların bir kısmı öldürmenin toplumda çözüm olarak düşünüldüğü, insanların yasalara güvenmediği bu yüzden de çözümü kendi aralarında ürettikleri ve eğitimsizliğin cinayetlerin işlenmesindeki temel sebeplerden biri olarak görüldüğü üzerinde durmuşlardır. Sonuç olarak, adam öldürmek (namus cinayeti işlemek) namusun yitirilmesini engellemek ve onu yeniden kazanmak için bir çözüm yolu olarak görülmektedir.

Bazı katılımcıların yaptığı değerlendirmelerden örnekler:

-İnan edin onlara bile sorduğunuzda bunun cevabını bilemezler, adı üstünde işte "töredir, uygulanır"

Kadın 36 ev hanımı / Veysel Karani

-Büyüklerin sözünden dolayı cezalandırıyorlar

Kadın 28/ Ev Hanımı / Yenişehir

-Konuşmayı tercih etmiyorlar öldürmeyi her şeyin çözümü zannediyorlar

Kadın 24/ Ev Hanımı /Yenişehir

-Gelenek olduğu için

Erkek 52/ Veysel Karani/ Müteahhit

-Kolay yol budur deyip başka bir yolda bilmedikleri için öldürüyorlar. Başka yol: eğitim, tedavi gibi.

Erkek 45/ Veysel Karani/İnşaat Tek.

-Tamamiyle bu insanlara haksızlık yapılıyor, yeni konulan yasalar tamamen haklı insanları haksız duruma düşürüyor.

Erkek 59 / Serbest Meslek/ Yenişehir

4.1.4.20 Törenin Tanımlanması

Tablo: 92 Törenin Tanımlanması

Töre	Sayı	Yüzde
cevapsız	18	6,4
gelenek görenek, yaşam tarzı,yaşama şeklidir	100	35,6
ailenin kurallarıdır,uymayan öldürülür	14	5,0
kurallardır	78	27,8
Namustur, şereftir	12	4,3
bizim yöremizde kanundur, büyüklerimizden bize kalandır	37	13,2
aile büyüklerine saygıdır	7	2,5
cehalettir mantıksızlıktır	13	4,6
Kabul etmediğim bir şeydir	2	0,7
Toplam	281	100

Katılımcıların %35,6'sı töre, gelenek, görenek, yaşam tarzı, yaşama şeklidir, %27,8'i kurallardır, %13,2'si bizim yöremizde kanundur, büyüklerimizden bize kalandır, %5'i ailenin kurallarıdır, uymayan öldürülür,

%4,6'sı cehalettir, mantıksızlıktır, %4,3'ü namustur, şereftir, %2,5'i aile büyüklere saygıdır derken, %6,4'ü töreyi tanımlayamamışlardır.

Görüldüğü gibi katılımcılar töreyi yaşam tarzı, yaşamı belirleyen kurallar olarak tanımlamaktadırlar. Hatta bazı katılımcılar töreyi “kendi kanunları” olarak tanımlamışlardır. Töre nedir diye sorduğumuzda katılımcıların %4,6'sı cehalettir, mantıksız kuralların bütünüdür, saçma sapan uygulamalardır, cahil insanların yaşama şeklidir gibi yorumlarda bulunmuş, 2 katılımcı ise kabul etmediğim bir şeydir diye töreye karşı olduklarını vurgulamışlardır. Sonuç olarak töre, katılımcıların çoğunun da belirttiği gibi yaşanılan kültür içinde yaşama şeklini belirleyen kişilerin uymakla yükümlü oldukları kurallardır.

4.1.4.21 Törelere Uygun Davranan Kadının Yapması Gerekenler

Tablo: 93 Töreye Uygun Davranan Kadının Yapması Gerekenler

Töreye Uygun Davranan Kadının Davranış Şekilleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	69	24,6
Namusunu koruyarak, kurallara uymalıdır	87	31,0
Yetiştirildiği toplumun kurallarının dışına çıkmayan kadın, namuslu kadın namusludur	60	21,4
Kocasının istediği gibi davranmalıdır	35	12,5
Nerede nasıl davranacağını ve davranışlarının sonucunun nelere yol açacağını bilmelidir	22	7,8
Dini kurallara uygun davranan kadın, namusludur	4	1,4
Toplumun kurallarına uyar, namusunu korur, kocasının sözünü dinler	4	1,4
Toplam	281	100

Katılımcıların % 31'i namusunu koruyan, kurallara uyan kadının törelere uygun davrandığını, %21,4'ü yetiştirildiği toplumun kurallarının dışına çıkmayan kadının törelere uygun davrandığını, %12,5'i kocasının istediği gibi

davranan kadının törelere uygun davrandığını, %7,8'i nerede nasıl davranacağını, davranışlarının nelere yol açacağını bilen kadının törelere uygun davrandığını, %1,4'ü dini kurallara uygun davranan kadının törelere uygun davrandığını, diğer %1,4'lük kısım ise toplumun kurallarına uyan, namusunu koruyan ve kocasının sözünü dinleyen kadının törelere uygun davrandığını belirtmişlerdir. katılımcıların %24,6'sı soruya yanıt vermemişlerdir.

Sonuç olarak törelere uygun davranan kadın, namusunu koruyan, kocasının sözünün dışına çıkmayan, yetiştirildiği toplumun kurallarına uyan, nerede nasıl davranması gerektiğini bilen aynı zamanda erkeklerle ilişkilerini sınırlandıran toplumun çizdiği namuslu kadın ölçütüne uyan kadındır. Kadının toplumdaki saygınlığı onun geleneksel rolüne uygun hareket etmesiyle doğru orantılıdır. Geleneksel kadın iyi eş, anne rolleriyle donatılmış namuslu kadındır. Kadın namusunu davranışlarını sürekli kontrol ederek, dışarıya karşı kendini sakınarak korumaktadır.

Katılımcıların cinsiyetleri ile törelere uygun davranan kadının nasıl olması gerektiğini yorumlayışları arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 14,007$ 0,030 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

Katılımcıların yaşları ile törelere uygun davranan kadının nasıl olması gerektiğini yorumlayışları arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 2,885$ 0,823 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

Yerleşim birimine göre törelere uygun davranan kadının nasıl olması gerektiğine bakış açısı arasındaki ilişki anlamsızdır. ($X^2 = 33,682$ 0,294 $p < 0,05$ olduğundan dolayı iki değişken arasındaki ilişki anlamsızdır.)

4.1.4.22 Töre Cinayeti İşleyen Kişilerin Yasal İndirimden Yararlanmalarına Katılımcıların Bakış Açısı

Tablo: 94 Töre Cinayeti İşleyen Kişilerin Yasal İndirimden Yararlanmalarına Katılımcıların Bakış Açısı

Yasal indirimden yararlanmalı mıdır?	Sayı	Yüzde
Cevapsız	9	3,2
Evet	166	59,1
Hayır	106	37,7
Toplam	281	100

Katılımcıların %59,1'i töre cinayeti işleyen insanların yasal indirimden yararlanmaları gerektiğini, %37,7'si yararlanmaması gerektiğini savunmuşlardır. Katılımcıların %3,2'si soruyu yanıtlamamıştır.

Katılımcıların yarısından çoğu töre cinayeti işleyen insanların yasal indirimden yararlanması gerektiğini düşünmektedirler. Katılımcılara cinayet işleyen kişiler yasal indirimden neden yararlanmalıdırlar diye sorulduğunda;

4.1.4.23 Yasal İndirimden Yararlanma Gerekçeleri

Tablo: 95 Yasal İndirimden Yararlanma Gerekçeleri

Yararlanma Gerekçeleri	Sayı	Yüzde
Cevapsız	152	54,1
Namuslarını temizliyor ve koruyorlar	58	20,6
Bu cinayeti uygulayan kişi töre kurbanıdır öldürme işini . meclisin isteğiyle yapmıştır	35	12,5
Çıkar amaçlı bir öldürme eylemi olmadığı için	9	3,2
Diğerlerine de örnek olsun bir daha yapılmasın diye	6	2,1
İnsan şerefi namusu için yaşar onları korumak suç değildir	8	2,8
Hafifletici neden sayılmalı insanın kendine hakim olması zordur	6	2,1
Çünkü onlar doğduklarından beri öğretilen kuralları uygulamaktadırlar	5	1,8
Öldürmeye mecburdur, namusunu temizliyor	1	0,4
Cinayete bahane olamaz	1	0,4
Toplam	281	100

Katılımcıların, %20,6'si cinayet işleyen kişilerin namuslarını temizlediği ve koruduğu için indirimden yararlanması gerektiğini, %12,5'i cinayeti işleyen kişinin töre kurbanı olduğunu ve cinayeti meclisin isteğiyle işlediğini, %3,2'si çıkar amaçlı bir öldürme eylemi olmadığını, %2,8'i namusu korumanın suç olmadığını, şeref ve namus için yaşandığını, %2,1'i, böyle bir durumda insanın kendisine hakim olmasının zor olduğunu ve bu yüzden

hafifletici neden sayılması gerektiğini, diğer %2,1'i ise örnek olması ve bir daha yapılmaması için öldürdüklerini , %1,8'i doğduklarından beri insanlara öğretilenin töreleri uygulamak olduğunu ve bu yüzden de hafifletici neden sayılması gerektiğini, %0,4'ü kişinin namusunu temizlemek için öldürmeye mecbur olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %54,1'i soruyu yanıtlamazken 1'i cinayete bahane bulunamaz demiştir.

Görüldüğü gibi namus temizlemek, korumak, cinayeti işleyen kişilerin başkaları tarafından bu cinayeti işlemeye zorlanmaları, namusun temizlenmesi için öldürmenin şart olduğuna olan inanç, namusun zedelendiği bir durumda insanın kendine hakim olamaması gibi sebepler katılımcılara göre cinayet işleyen kişilerin yasal indirimden faydalanmalarını gerektirmektedir. Törelerle birlikte gelen toplumsal baskı insanları cinayet işlemeye teşvik etmekte ve bazen insanlar istemeye istemeye de cinayet işleyebilmektedirler.

4.1.4.24 Töre cinayetine ilişkin yasa maddesinin cinayetlerin engellenmesinde caydırıcı görülüp görülmemesi durumu

Tablo: 96 Töre Cinayetine İlişkin Yasa Maddesinin Cinayetlerin Engellenmesinde Caydırıcı Görülüp Görülmemesi Durumu

Yasa Maddesinin Caydırıcı Olup olmama Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	56	19,9
Hayır, karısını başkası ile gören kişi müebbeti bile düşünmez.	2	0,7
Caydırıcı olabilir ama tamamiyle önleyemez	28	10,0
Evet suçluya idam cezası verilirse kimse bir daha cinayet işlemez	3	1,1
Hayır	167	59,4
Engeller	20	7,1
Diğer	7	2,5
Toplam	281	100

Katılımcıların %51,6'sı töre cinayetlerine ilişkin yasa maddesinin caydırıcı olmayacağını, %10'u caydırıcı olabileceğini ama tamamıyla önleyemeyeceğini, %7,1'i kendilerinin törelerine bağlı insanlar olduklarını ve töre cinayetlerinin engellenemeyeceğini, diğer %7,1'i engelleyeceğini, %1,1'i verilen cezanın diğerlerine örnek olacağını ve böylece engelleneceğini, %0,7'si karısını başkası ile gören kişinin müebbeti bile düşünmeyeceğini bu yüzden de engellemeyeceğini belirtirken, katılımcıların %19,9'u yasayla ilgili bir fikirlerinin olmadığını o yüzdende soruyu cevaplamayacaklarını bildirmişlerdir.

Töre diye yorumlanan kurallar topluluğu insanların yaşama bakış açılarını ve yaşama şekillerini belirlemektedir. "Töre cinayetlerine ilişkin yasa maddesi cinayetleri de engelleyebilir" kanısı görüşme yaptığımız kişilerin yarısından fazlası tarafından red edilmiştir. Görüşmelerimiz sırasında rastladığımız bazı kalıp yargılara baktığımızda katılımcıların bu konuya ilişkin değer yargıları anlaşılmaktadır. "Karısını başkası ile gören biri müebbeti de düşünmez hapsi de", "biz törelerine bağlı yaşayan insanlarız maddeyi mi düşüneceğiz?", "böyle geldi böyle gider kimse yasayı masayı düşünmez" gibi ifadeler bize değer yargılarını aktarması bakımından önemlidir. Sonuç olarak katılımcılar ilgili yasa maddesinin töre cinayetlerini engelleyeceğini düşünmemektedirler. Aile adını temize çıkarmak aslolan durumdur ve saygınlığın tekrar kazanılması hapse girmekten çok daha önemlidir.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırmamızda, töre cinayetlerinin yoğun olarak yaşandığı yörelerde töre cinayetlerine neden olan değer yargıları ve bireyleri töre cinayeti işlemeye iten sebeplerin neler olduğu saptanmaya çalışılmış, bu olguya ilişkin bakış açıları, tutum ve davranışlar sosyo-kültürel ortam ve değerler bütünü içinde incelenmiştir.

Araştırmamıza ilişkin bulgular, kavramsal çerçevede belirlenen ana hatlar ışığı altında araştırma sorularına cevap arayacak nitelikte bir görüşme kılavuzu hazırlanarak görüşme tekniğiyle elde edilmiştir. Görüşme kılavuzlarıyla elde ettiğimiz veriler, frekans tabloları düzenlenirken kullanılmıştır.

İlk olarak katılımcıları tanıtıcı bulgular değerlendirilecektir. Tanıtıcı bulgular içerisinde katılımcıların cinsiyetine baktığımızda; Katılımcıların %40.6'sı erkek, %59.4'ü kadındır. Katılımcıların çoğunlukla kadın olmasının sebebi, genelde görüşmeye gittiğimiz evlerde erkeklerin çalışmak için İstanbul, Ankara, Mersin, Gaziantep gibi büyük şehirlere gitmiş olmalarından kaynaklanmaktadır.

Katılımcıların yerleşim birimlerini değerlendirdiğimizde; Her iki ilde de katılımcılar Türkiye İstatistik Kurumu verilerine dayanarak merkeze bağlı mahallelerden seçilmiştir. TÜİK verileri ve kodlamalarıyla; Yerleşim Birimleri:

Urfa1: fakir

Batman1:fakir

Urfa2: orta

Batman2:orta

Urfa3: zengin

Batman3: zengin olarak sınıflanmıştır.

Buna göre Şanlıurfa'da görüşme yapılan kişilerin ikamet ettiği mahalleler: Atatürk(2), Bahçelievler(3), Cengiz Topel((3), Eyyübiye(1), Eyyübnebi(2), Şehitlik(2), Sırrın(1), Süleymaniye(1), Veysel Karani(3), Yenişehir(3) mahalleleridir. Batman'da görüşme yapılan kişilerin ikamet ettiği mahalleler: Fatih(3), Kültür(3), Ondokuzmayıs(2), Petrol(1), Petrolkent(1), Şafak(2) mahalleleridir.

Katılımcıların %53.7'si Şanlıurfa'da, % 46,3'ü ise Batman'da yaşamaktadır. Şanlıurfa'da yaşayan katılımcıların % 11'i alt gelir grubu, %17,8'i orta gelir grubu, %24,9'u ise üst gelir grubuna sahip kişilerden oluşmaktadır. Batman'da ise yaşayan katılımcıların %10.7'si alt gelir grubu, %17,8'i orta düzey gelir grubu, %17.8'i ise üst düzey gelir grubuna sahip kişilerden oluşmaktadır.

Katılımcıların yaşlarına baktığımızda; Görüşmeye katılan kişilerin %39.86'sı 30-39 yaşları arasında, %26.33'ü 19-29 yaş arasında, %19,93'ü ise 40-49 yaş arasında, %8,19'u 50-59 yaşları arasında, %5,69'u 60-69 yaşları arasındadır.

Kişinin kendisini bir başkasına nasıl tanıttığı, aidiyet duygusu ve kimlik bilinciyle ilişkili olacağından, kişinin kendini nereye ait hissettiğinin, nasıl tanıttığının saptanmasının yararlı olabileceği düşünülmüştür. Buna göre katılımcılara kendilerini bir yabancıya nasıl tanıttıkları sorulduğunda; %28.1'i nin kendisini ismini söyleyerek tanıttığı, %12.5'inin aşiretinin adıyla kendini tanıttığı, %10,3'ü etnik kimliğiyle, %11.4'ünün ise dini ve mezhebiyle kendini

tanıttığı görülmüştür. Katılımcıların %13.2'si kendinizi nasıl tanıtırsınız sorusuna cevap vermemiş, %22,1'i ise diğer yanıtıyla kendilerini tanıtacaklarını belirtmişlerdir. (Diğer: anne baba adıyla, tanınmış akraba ile, kadınların çoğu babası ya da erkek kardeşinin adıyla, yaşadıkları yöreyle, mesleğiyle kendilerini tanıtmaya başlayacaklarını belirtmişlerdir.) sonuç olarak katılımcıların sadece %28.1'i ismini söyleyerek kendini tanıttığını belirtmiş diğer katılımcılar ise (cevap vermeyenler hariç) aidiyet duygusu içinde kendilerini aşiretleriyle, aileleriyle, yerleşim birimleriyle, etnik ve dini kimlikleriyle tanıtacaklarını vurgulamışlardır.

Katılımcıların eğitim durumlarını değerlendirdiğimizde; %34.2'si ilkokul, %21.4'ü lise, %11.4'ü üniversite, %9,6'sı ortaokul mezunuyken %14.6'sı okuma yazma bilmemekte, %8.9'u ise okuma yazma bilmesine rağmen ilkokula gitmemiştir. Sonuç olarak katılımcıların eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğunu söyleyebiliriz. Katılımcıların eğitim düzeylerinde olduğu gibi eşlerinin eğitim düzeyleri de birbirine yakındır. Katılımcıların eşlerinin eğitim düzeylerine baktığımızda; %36,7'si ilkokul, %6,8'i ortaokul, %20,6'sı lise, %11,7'si üniversite mezunudur.katılımcı eşlerinin %12,8'inin okuma yazması yokken %9,3'ü okur yazar olmasına rağmen hiç okula gitmemiştir.

Katılımcıların mesleki durumları değerlendirildiğinde çoğunluğunun % 55,2 gibi bir oranla ev hanımı olduğu görülmektedir. Katılımcıların %15,7'si serbest meslek sahibi, %9,6'sı işçi, %8,5'i devlet memuru, %3,6'sı öğretmendir. Diğer meslek gruplarına baktığımızda; %1,4 oranlarında çiftçi

ve emekli, %1,1 doktor, %0,7 bilgisayar mühendisi, %0,4 eczacı, katılımcıların %2,5 ise işsizdir.

İkamet edilen evin katılımcılara ait olup olmama durumu değerlendirildiğinde; %70,5'i kendi evlerinde ikamet ederken %29,5'i kirada oturmaktadır.

Katılımcıların gazete okuma ve TV izleme durumları değerlendirildiğinde; %50,5'i hiç gazete okumadığını belirtirken %34,2'si gazete okuduğunu ve şu ya da bu gazete diye ayırt etmediğini belirtmiştir. Katılımcıların, %4,6'sı Zaman ve Yeni Şafak , %3,6'sı Vakit, %3,6'sı Gündem, %1,1'i Yeni Şafak, % 1,1'i Sabah ve % 1,1'i Hürriyet gazetelerini okumaktadırlar. Katılımcıların %26'sı TV izlemediğini, %59,4'ü kanallar arasında ayırım yapmadan tüm kanalları izlediğini, %10,7'si Kanal 7, Samanyolu ve Tgrt'yi izlediğini, % 2,5'i Roj TV'yi, %1,1'i Cnbc-e, Cnn ve Show TV'yi izlediğini belirtirken sadece bir kişi bu soruya yanıt vermemiştir.

Katılımcıların dini inançları ve ibadet etme durumları değerlendirildiğinde; %49,1'i Hanefi olduğunu, %45,2'si Şafi olduğunu, %4,3'ü Alevi olduğunu, %4'ü ise hiçbir inancı olmadığını belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların %85,4'ü günlük ibadetlerini yerine getirmekte olduğunu, %6,4'ü ibadetlerini yerine getiremediğini, %7,5'i ibadet etmediği belirtmişlerdir. Katılımcıların sadece %0,7'si ise inancı olmadığı için ibadet etmediğini belirtmiştir.

Katılımcıların aile yaşamlarına ilişkin bulgular ve aile içinde kadının konumu değerlendirildiğinde;

Ebeveynlerin uygun davranış sergilemeyen çocuklarına karşı gösterdikleri tepkilere baktığımızda çocuğunu dövdüğünü belirten katılımcı oranı %29,5'tir. Katılımcıların %25,3'ü öğüt verir yumuşak davranım derken %22,1'i çocuğun davranışı karşısında sinirlendiğini ve tepkisini çocuğu azarlayarak gösterdiğini belirtmiştir. Çocukluk dönemlerinde uygun bir davranış sergilemedikleri zaman dövüldüklerini belirten katılımcı oranı %34,9, anne ve babaları tarafından azarlanan katılımcı oranı %33,8, anne ve babaları tarafından sakin ve ılımlı yaklaşılın katılımcı oranı ise %27,4'tür. Görüldüğü gibi katılımcıların yarıdan fazlası (%51,6) çocuğuna karşı sözlü ya da fiziksel şiddet uygulamaktadır. Anne - baba olarak katılımcıların, kendi istediği gibi davranmayan çocuğa nasıl tepki gösterdiğine ilişkin bulgular, çocukluk dönemlerinde anne-babaları tarafından kendilerine gösterilen davranışlarla benzerlik göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu (%68,7) çocukken anne ve babalarından fiziksel ya da sözlü şiddet gördüklerini belirtmişlerdir. Bu durum aile içi şiddetin daha çocukluk döneminden başlayarak içselleştirildiğini ve doğal kabul edildiğini gösteren bir bulgudur.

Katılımcıların flörte bakış açıları değerlendirildiğinde; kız çocukları evlenmeden önce erkeklerle arkadaş olabilir, hiçbir sakıncası yoktur diyen katılımcıların oranı %33,8 iken bunu onaylamayan ama onaylama sebebini söylemeyen katılımcı oranı %25,3'tür. Törelereimize uygun olmadığı için onaylamıyoruz diyen katılımcı oranı %16,4 iken namus meselesi yüzünden sakıncalı olduğunu belirten katılımcı oranı %10,7'dir. Katılımcıların %4,3'ü erkeklerin dürüst olmaması sebebiyle bunu sakıncalı bulduklarını belirtirken,

%3,9'u kız çocuklarının böyle bir arkadaşlık sonucunda ahlaklarının bozulacağını savunmaktadır. Katılımcıların %1,1'i bu durumu onaylamama sebeplerini ergenlik döneminde kız çocuklarının mantıklı davranamayacağına bağlamaktadır. Katılımcıların %3,9'u bu soruya yanıt vermemiştir.

Sonuç olarak katılımcıların büyük çoğunluğu (%62,3'ü) evlilik öncesinde kız çocuklarının erkeklerle arkadaşlık kurmalarını hem törelere ters düştüğü için hem de namus meselesi yüzünden sakıncalı bulmaktadır. Yaşamı düzenleyen kurallar içinde başat bir değere sahip olan töre ve çevresinde gelişen yaptırımlar, evlilik öncesi kız-erkek arkadaşlığının onaylanıp onaylanmama sebeplerinin neler olduğunu karşımıza çıkarmaktadır. Namus değerine yüklenen anlam ise evlilik öncesi için uygun olan ve olmayan şekilde geliştirilen davranış şekilleriyle açıklanabilir.

Ailenin istemediği bir kişiyle evlenmekte ısrar eden kızın onaylanıp onaylanmaması değerlendirildiğinde; Katılımcıların %52,7'si ailenin istemediği bir kişiyle evlenmekte ısrar eden kızın onaylanmayacağını belirtirken %45,9'u kızın istediği kişiyle evlenmesine izin verileceğini belirtmiştir. Katılımcıların sadece %1,4'ü bu soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların %49,1'i bu soruya cevap vermezken % 14,2'si kızının evlenmek istediği kişinin uygun olmadığını konuşarak anlatmaya çalışacağını, %4,3'ü ise evlenilecek kişinin tanınması için ilişkinin zamana bırakılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların %10,7'si kızını reddedeceğini belirtirken %7,5'i tepkisinin çok sert olacağını, %6'sı kızını eve

kapatacağını, %5,3'ü döveceğini, %1,4'ü konuşmayacağını diğer %1,4'lük kesim ise böyle bir durum karşısında kızlarını öldüreceklerini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak katılımcıların yarısından fazlası (%52,7) istenmeyen bir kişiyle evlenmekte ısrar eden kızın onaylanmayacağını, ailenin onaylamadığı bir evlilik yapacak kıza çeşitli yaptırımların uygulanacağını ifade etmişlerdir. Onaylanmayan bir evlilik yapmak isteyen kıızı reddederek dışlamak, konuşmamak, eve kapatmak, şiddet uygulayarak kararından vazgeçirmeye çalışmak, en katı ifadeyle ise öldürmek törenin dışı vuran farklı yüzleridir.

Bir kızın evleneceği zaman aile büyüklerinden onay alınıp alınmama durumu değerlendirildiğinde; katılımcıların %93,2'si kızlarının evleneceği zaman aile büyüklerine (aşiret büyüklerine) danıştıklarını, %5,3 kimseye danışmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %1,4'ü ise bu soruya yanıt vermemiştir.

Evlenilecek kişinin aileden olup olmama durumu değerlendirildiğinde; Katılımcıların %90,7'sinin aileden herhangi bir kişiyle evlenme zorunluluğu bulunmadığını belirttikleri görülmüştür.

Sonuç olarak, aile kurumunun oluşumunda aile büyüklerinin ya da aşiretin ileri gelenlerinin onayının alınması önemli bir noktadır. Ancak aile içi evlilik zorunluluğu yoktur.

Evlenilecek erkeğin nasıl olması gerektiği değerlendirildiğinde; katılımcıların %60,9'u erkeğin güvenilir, dürüst ve iş sahibi olması gerekliliği

üzerine dururken %27,4'ü tahsilli, mesleği iyi olan ve dindar olması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Katılımcıların %6'sı ise kızı istedikten sonra karışmayacaklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların aradıkları diğer özelliklere baktığımızda ise %1,4'ü zengin ve anlayışlı olması, %1,1 dindar biri olması, %0,4'ü evine ve çocuklarına bağlı olması, %0,4'ü yüksek memur olması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %2,1'i bu soruyu yanıtlamamışlardır.

Evlenilecek kızın nasıl olması gerektiği değerlendirildiğinde Katılımcıların %37,4'ü evlenilecek kızın namuslu, ahlaklı ve terbiyeli olmasının gerektiğini belirtirken %19,6'sı ise ev hanımı özelliklerine sahip ve dindar olması gerektiğini vurgulamışlardır. Katılımcıların % 16'sı evlenilecek kızın kendi ayakları üzerinde durabilen, dürüst ve saygılı bir kişi olması gerektiğini belirtirken %8,9'u evine, kocasına, çocuklarına bakabilecek, hamarat olması gerektiğini, %4,6'sı ise ağırbaşlı, ev hanımı özelliklerine sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %9,3'ü oğullarının istediği kişinin olması gerektiğini karışmayacaklarını belirtirken %2,5'i ise soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Aile içinde kadına ve erkeğe yüklenen geleneksel roller içerisinde evlenecek erkeğin ailesinin geçimini sağlayacak bir işe sahip olması katılımcıların çoğunun ifadelerinde yer almaktadır. Evlenecek erkek hane dışı işlerle tanımlanırken, evlenilecek kızın çocuklarına, kocasına, evine bakabilen ev hanımı özelliklerine sahip, temizliğini ve namusunu koruyan birey olarak tanımlandığı görülmektedir.

Ailede kadına ve erkeğe yüklenen görevler değerlendirildiğinde, katılımcıların %91,8'i ailede erkeğin görevlerini evinin ve çocuklarının geçimini sağlamak, hanımına sahip çıkmak olarak nitelerken, %5'i hayat müşterek olduğu için eşlerine yardım etmeliler diye yorumlamışlardır. Katılımcıların %1,8'i ailede erkeğin görevini aile reisi, %0,4'ü ise erkeğin görevini karısına bağlılıkla sınırlamıştır.

Katılımcıların %94'ü ailede kadının görevlerini kocasına, evine ve çocuklarına bakmak ve iyi anne olmakla tanımlamıştır. Katılımcılara göre bu başlık altında topladığımız ifadeler şöyledir. Kocasının, evinin işlerini yapmak, kocasının gönlünü almayı bilmek ve çocuklarına bakmak, namusunu korumak kocasına, ailesine bakmak, yemek, ev işi yapmak, evlendiği eve hürmet etmek, işlerini yapmak, ne ailesinin ne de kocasının adına leke getirmek, kendini korumayı, çocuklarını temiz tutmayı bilmek, erkeğine bağlı olmak, kocasına karşı gelmemek, sözünü dinlememek, yapma dediğinin yapmamak . Katılımcıların sadece %5'i kadının ve erkeğin görevi diye bir ayırım yapılmaması gerektiğini belirtirken %1,1'i soruyu yanıtlamamışlardır.

Görüldüğü gibi erkek, evin geçimini sağlamak, karısının ve çocuklarının namusunu korumak, otorite sahibi olmak gibi görevler üstlenmiştir. Kültür erkeğin varlığını kamusal alan içinde onaylamakta, erkek aile içinde aile reisi ünvanıyla ekonomik ve sosyal alanlarda otoriteyi temsil etmektedir. Katılımcıların %91,8'i tarafından dile getirilen “erkek hanımına

sahip çıkmalı” söylemi kültür içinde kadının konumunu açıkça göstermektedir. Kadın erkeğin denetiminde yaşamını sürdürürken, erkek toplumsal sorumluluğunu!!! kadının denetimini sağlayarak yerine getirmektedir. Eril toplum düzeni/ ataerkil toplum yapısı, her yeni doğana aktarılan kültürel değerler aracılığıyla kendi devamlılığını sağlamaktadır. Kadının rolü ise eşi, evi ve çocuklarıyla sınırlandırılmıştır. Kadın kocasına bağlı ev işlerini ve iyi anne olma vasıflarını yüklenmiştir. Kültür kadını doğurganlığıyla özdeşleştirerek onu özel alan içine hapsetmekte ve doğurganlığından hareketle çocuk büyütme, eğitme gibi annelik görevlerini yerine getiren bireyler yaratmaktadır. Kadının aile içinde yapması gerekenler, sorumlulukları, içinde yaşanılan kültür tarafından, daha küçüçük bir kız çocuğuyken eline tutuşturulan oyuncak bebeklere nasıl anne olması gerektiği anlatılarak öğretilmektedir. Sonuç olarak kadınların kültürel konumları ve aile içi rolleri, kuramsal çerçevede sunduğumuz çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Geleneksel kültürün öğretileriyle biçimlenen kadın kocasına, çocuklarına, evine bakan, hane içi görevleri üstlenmiş, erkeğin üstünlüğünü kabul eden, kararların alınmasında “erkeğine sadık” rolleri (bir katılımcının yorumudur) benimsemiş birey olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kültürümüzün kimi katmanlarında kadına ve erkeğe atfedilen değerlerin yoğun olarak farklılaştığı bilinmektedir bu gerekçeyle katılımcılara istediği kişiyle evlenmekte ısrar eden kız ve erkek çocuğa nasıl davranılacağı, izin verilip verilmeyeceği sorulmuş, katılımcıların % 75,1’i istediği kişiyle evlenmekte ısrar eden erkek çocuğa izin verileceğini, katılımcıların %52,7’si ise istediği bir kişiyle evlenmekte ısrar eden kızın

onaylanmayacağını ifade etmişlerdir. Bu durum bize kadının ve erkeğin cinsiyeti çevresinde oluşan davranışlar ve atfedilen değerler söz konusu olduğunda her iki cinsin oldukça farklı muamelelere maruz kaldıklarını da göstermektedir. Erkek için onaylanan bir davranış tarzı ya da yaşam biçimi kadın söz konusu olduğunda yasakları ve kınamaları içerisinde barındırabilir. Evlenmek isteyen kızı reddederek dışlamak, konuşmamak, eve kapatmak, şiddet uygulayarak kararından vazgeçirmeye çalışmak, en katı ifadeyle ise öldürmek bu yasak ve yaptırımlar içerisinde sayılabilir.

Sevdiği erkekle kaçan kıza ceza uygulanıp uygulanmaması durumunu değerlendirdiğimizde; sevdiği erkekle kaçan kıza ceza uygulanmadığını belirten katılımcıların oranı %26,7'dir. Katılımcıların %19,9'u ceza uygulayacaklarını belirtirken %21,7'si kızla bir daha görüşmeyeceklerini, %17,8'i kızın öldürüleceğini, %3,2'si ya sürgün edileceğini ya da öldürüleceğini, %2,1'i böyle bir durumu affetmediklerini önceden öldürüldüğünü, şimdiyse sürgün edildiğini (kızın yaşadığı yere bir daha dönemediğini), %0,7'si ceza uygulandıktan sonra sürgün edildiğini, diğer %0,7'si ise ya öldürüldüğünü ya da kızın intihar ettiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %4,6'sı ceza uygulanıp uygulanmama olasılığını o anki duruma bağlamış, %2,8'i ise soruyu yanıtsız bırakmışlardır.

Bir erkekle kaçmak törenin kınadığı ve cezalandırdığı bir davranış şeklidir, namusun kadın üzerinden tanımlandığında bir göstergesi olarak kabul edilebilecek bu durum namusa aykırı davranış olarak algılanmaktadır. Yaptırım dereceleri farklı olan uygulamalar ayıplama, yaşadığı yerden

uzaklaştırma -sürgün etme-, öldürme ve intihara teşvik etme şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Katılımcıların evlenme şekillerini değerlendirdiğimizde; %73,3'ü görücü usulü ile evlenmiştir. Eşleriyle birlikte karar vererek evlenen katılımcıların oranı ise görücü usulüyle evlenenlerin ancak üçte biri kadardır (%21,7). Görücü usulüyle yapılan evlilikler ülkemizde en sık görülen evlilik şeklidir. Katılımcıların % 0,7'si kaçarak evlenmiştir. Katılımcıların %3,2'si ise birbirlerini görmeden evlenmişlerdir. Geleneksel aile yaşamında evlenilecek kişiden beklenen ailesinin onayını almasıdır. Katılımcıların %92,5'i ailelerinin onayladığı bir evliliği gerçekleştirdiklerini bildirmişlerdir.

Katılımcıların %77,2'si çekirdek aile halinde yaşamını sürdürürken, %15,7'si kayın validesi ve kayınpederiyle yaşamını sürdürmektedir. Katılımcıların %7,1'i bu soruya yanıt vermemiştir. Katılımcıların %34,15'i birlikte yaşanılan kişilerden dolayı bir sorun yaşamadıklarını bildirirken, %18,56'sı birlikte yaşanılan kişilerden kaynaklanan sorunların varlığına dikkat çekmişlerdir. Özellikle görüşmeye katılan kadınlardan biri kayınvalidesinin kendisini dövdüğünü bununla kocasıyla arasında sorunlar doğurduğunu belirtmiştir. Ancak bir önceki bulgumuzda geleneksel aile şeklinde yaşayan katılımcı oranı %15,7 oranında çıkmasına rağmen karşılaştığımız tablo ilk bakışta şaşırtıcı gelmektedir. Ancak birbirine çok yakın şekilde yaşayan aileler genelde gece yatmadan yatmaya evlerini

ayırdıkları için daha sonraki soruda oran değişmiştir. Ailelerin çoğu günlük yaşamlarını (sabahtan –akşama kadar olan süreç) birlikte geçirmektedirler.

Hane içinde önemli kararları kimin aldığı değerlendirdiğimizde; Kadın ve erkeğe atfedilen roller çerçevesinde erkek, ailesinin geçimini sağlamakla görevlendirilmiş, otorite sahibi bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılara hane içinde önemli kararların kimler tarafından alındığı sorulduğunda bayanların 26,7'si kocam alır derken, %7,1'i babasının ya da büyük erkek kardeşinin aldığını %2,1'i ise önceliğin kocasına ait olduğunu belirtmiştir. Erkeklerin %19,2'si aile içinde kararları ben alırım derken, kararları birlikte aldıklarını belirten katılımcı oranı %37.7'dir. katılımcıların %2,8'i soruya yanıt vermemiştir. Tablo geneline baktığımızda katılımcıların %59,5'i hane içinde önemli kararları evdeki erkeğin aldığını belirtmişlerdir. Sonuç olarak erkek daha önce kavramsal çerçevede belirttiğimiz gibi toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde hane içinde otorite sahibi bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadının giyim tarzını eşinin isteğine göre belirleyip belirlememe durumu değerlendirildiğinde; Eşimin istediği gibi giyinirim diyen kadınların oranı %82,04'iken eşinin istediği gibi giyinmediğini belirten kadınların oranı %17,96'dır. (Eşimin istediği gibi giyinmem diyen kadınlar diğer kadınlardan farklı olarak daha modern giyimli kadınlardı) Geleneksel toplumda kadın erkeğin gerisinde, ona bağımlı bir yaşam sürmektedir. Aile içinde kadının ve erkeğin konumunu göstermesi bakımından sorduğumuz sorulardan biri olan

bu soruya verilen yanıtlarda kadınlar, eşlerinin giyimlerine karıştığını, hatta bazı durumlarda eşlerinin onaylamadığı hiçbir şeyi giyinemediklerini belirtmişlerdir, giyim konusu kimi zaman kadın erkek arasında anlaşmazlık ve şiddet sebebi olmaktadır.

Aile içi şiddetin değerlendirilmesi, Kadınların %48'i şiddete maruz kalmadıklarını belirtirken, %6,8'i şiddete maruz kaldığını, %2,8'i ise evliliklerinin ilk yıllarında şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. ancak kadınların çoğu şiddeti erkek ve kadın arasındaki mahremiyetin dışı vurumu olarak algıladıklarını ve bunu paylaşmak istemediklerini, bunu dillendirmenin utandırıcı olduğunu bildirmişlerdir. Sonuç olarak, kadınların hangi nedenlerden dolayı eşlerinin şiddetine maruz kaldıklarına ilişkin veriler değerlendirildiğinde, kadının nasıl davranması gerektiğine ilişkin beklentilerin neler olduğu da görülmektedir. Aile içi şiddete maruz kalan kadınların %4,2'si kocasının sözünü dinlemediği ve inatlaştığı zaman kocasından dayak yediğini belirtirken, %3,6'sı ise kocasının annesi ve kardeşlerinin etkisinde kalarak kendisini dövdüğünü, %2,4'ü eşi sinirli olduğu için dayak yediğini, %1,8'i erkeklerle konuştuğu zaman kocasının kendisini dövdüğünü, diğer %1,8'lik kesim ise ekonomik sebeplerden dolayı şiddete maruz kaldığını, %0,6'sı ise dışarı çıkmak istediği zaman kocasından dayak yediğini belirtmiştir.

Görüldüğü gibi kadınlar, erkeklerin beklentilerine uygun şekilde davranmadıkları zaman şiddete maruz kalmaktadırlar. Erkek sinirli

olduğunda, karısı onun istediği gibi davranmadığında başka bir ifadeyle kadın, kendisi için çizilen rolün sınırları dışına çıktığında şiddete maruz kalmaktadır. Kadınları %11,97'si gördüğü şiddet karşısında sustuklarını, böylelikle tavır aldıklarını, %2,99'u sabrettiğini, %4,19'u ise sinirlendiğini ve karşılık verdiğini söylemiştir. Bir önceki soruda şiddete uğramadığını belirten kadınlardan %4,75'i bu soruda yorum yapmış ve gördükleri şiddet karşısında nasıl davrandıklarını anlatmışlardır. Bir önceki soruda yanıt vermeyen kadınlar bu soruda kendiliklerinden düşüncelerini ifade etmişlerdir. Kadınların %4,19'u şiddetten kurtulmak için ailesinin yanına sığındığını belirtirken, %12,57'si ise hiç kimseye gidemediğini böyle bir durumun hem aile açısından hem de kendi açısından utanç verici olduğunu söylemişlerdir. Kadınların %10,8'i çocukları yüzünden kocalarıyla yaşamaya devam ettiklerini belirtirken, %4,2'si ailesinin boşanmasına izin vermediğini ve gidecek başka yeri olmadığı için boşanmadığını belirtmişlerdir. kadınların %1,2'si boşanırsa kimsenin yüzüne bakamayacağını, %1,2'si şimdi şiddet uygulamadığı için birlikte yaşadığını, %1,2'si ise sevdiği için birlikte yaşamaya devam ettiğini belirtmişlerdir. Kadınların %0,6'sı ise boşanırsa kötü sayılacağını, kimseye gidemeyeceğini ve çocuklarının ortada kalacağını belirtmiştir. Kadının statüsü onun davranışlarını belirlemede ilk etkidir. Kadının boşanmama sebepleri kadını çevreleyen geleneksel değerleri ve bu değerler çerçevesinde oluşmuş kalıp yargıları içermektedir. Kadın toplumda ailesinin, kendinin ve çocuklarının adını kötülememek için yaşadığı şiddete boyun eğmektedir. Katılımcıların, %11,4'ü evlilikleri süresince boşanmayı düşündüklerini, %0,4'ü töreler yüzünden boşanamadığını, %86,1'i ise

boşanmayı hiç düşünmediğini belirtmişlerdir. Katılımcıların boşanmak isteme sebeplerine baktığımızda; şiddet ve dayak yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %3,2, dayak ve aldatma yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %1,4, eşinin inatçılığı yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %2,1, eğitim ve kültür farklılığı yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %2,5, ailesi ve maddi sıkıntılar yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %0,7, maddi sıkıntılar, dayak ve aldatma yüzünden boşanmak isteyenlerin oranı %0,4, töre yüzünden evlenmek zorunda kalan ve boşanmayı düşünen katılımcı oranı ise %0,4'tür.

Eşlerinden kötü davranış gören kadınların nasıl davranması gerektiğine getirilen yorumlara baktığımızda; Katılımcıların %33,5'i kadınların sabırlı olması gerektiğini, %31'i seviyeli bir şekilde tartışılıp kadının hakkını savunması gerektiğini, %22,1'i evlilikte anlaşamıyorsa boşanması gerektiğini, %6,4'ü boşanmanın en son çare olduğunu, %1,4'ü kadının suçu yoksa aile büyüklerine danışmalı derken, %0,4'ü ise önce büyüğüne danışır sonra boşanır, diğer %0,4'ü ise kadın her zaman haksızdır demektedir. Katılımcıların %3,9'u bu soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların sadece %22,1'i boşanmalı derken, %33,5'i sabır göstermeliler demektedir.

Erkeklerin hangi durumlarda eşlerine kötü davrandıklarına ilişkin veriler katılımcıların genelinden elde edilmiştir. Kadınlara eşiniz hangi durumlarda size kötü davranır dediğimizde elde edilen verilerde olduğu gibi bu verilerde de kadının nasıl davranması gerektiğine ilişkin beklentilerin neler olduğu görülmektedir. Katılımcıların %20,3'ü bunu cahilliğe,

anlayışsızlığa ve anlaşamamaya, %13,5'i ekonomik sebeplere ve işsizliğe, %13,5'i kadının söz dinlemeyişine, %10'u huysuzluk sinirlilik gibi psikolojik sebeplere, %7,8'i aşırı geçimsizliğe, %7,5'i kadının erkeğin ihtiyaçlarını karşılayamayışına, %7,1'i namus kavgalarına, ahlaksız durumlara, %5,3'ü kültür farklılığına, %2,5'i kadının hak edişine, %1,1'i kadının bir esir olarak görülmesine bağlarken, şiddete maruz kalma sebeplerini erkek egemen toplum yapısına (%0,7), ekonomik sebeplerden dolayı kaynaklanan sinirlilik durumuna (%0,7) bağlayan katılımcılarda olmuştur.

Kadınlar, erkeklerin beklentilerine uygun şekilde davranmadıkları zaman şiddete maruz kalmaktadırlar. Erkek sinirli olduğunda, karısı onun istediği gibi davranmadığında başka bir ifadeyle kadın, kendisi için çizilen rolün sınırları dışına çıktığında şiddete maruz kalmaktadır. Geleneksel kadın rolleri doğrultusunda kadından ne istenildiği bellidir. Kadın aile içinde erkek otoritesini tanıyan, onun sözünün dışına çıkmayan aile içindeki görevlerini yerine getiren kişidir. Gördüğü şiddet karşısında genellikle sabırlı olmasının istenilmesi sık sık rastlanılan bir durumdur.

Kocasından boşanmak isteyen kadına izin verilip verilmeme durumu değerlendirildiğinde; Katılımcıların %64'4'ü kocasından boşanmak isteyen kadına izin verilmeyeceğini, %33,5'i izin verileceğini, %1,4'ü ise bazı durumlarda izin verileceğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %26'sı boşanmanın törede olmayan bir durum olduğunu, %12,8'i kadının ayıplanacağını, ailesinin ve çocuklarının adını kötüye çıkaracağını, %7,8'i kadının boşandığı

zaman kötü kadın sayılacağını, bu yüzden izin verilmediğini, %7,5'i ailesinin dağılmaması için izin verilmeyeceğini, %1,4'ü kadının sosyal güvencesi olmadığı için izin verilmediğini, %1,1'i kadının güvencesi olmadığı ve kötü kadın sayılacağı için izin verilmeyeceğini, %0,7'si de törelerin, kadının adını kötülenmesine izin vermeyeceğini belirtmişlerdir.

Kocasından boşanmak isteyen kadın toplumdan dışlanmakta, ailesinin ve çocuklarının adını lekelediğine inanılmaktadır. Özellikle bir kadının boşanmak istemesi töreler yüzünden hoş karşılanmayan hatta toplumda yeri olmayan bir durumdur. Toplumun belli bir kesiminin boşanmaya bakış açısındaki olumsuz yargılar katılımcıların ifadelerinde görülmektedir. Katılımcıların %40,6'sı bu konuda düşüncelerini paylaşmak istemediklerini bildirirken tavırları da olumsuz olmuştur. Boşanmak toplumda hoş karşılanmayan ve törede yeri olmayan bir durumdur. Boşanan kadın ailesinin, kendinin ve çocuklarının adını kirletmekte ve saygınlığı yok etmektedir.

Katılımcılara aile içi sorunlarını nasıl çözümledikleri sorulduğunda %73,7'si tartışarak, konuşarak diye cevap vermiştir, %10,7'si kimseye duyurmadan, kendi aralarında çözümlediklerini, erkek katılımcıların %5,3'ü kendisinin çözümlediğini, %1,4'ü aşiret kanunlarının devreye girdiğini belirtmişlerdir.

Evlilik öncesinde bir bayanın bir erkekle ilişki yaşamasının doğru olup olmaması hakkındaki yorumları değerlendirdiğimizde; Katılımcıların %89,7'si kadınların evlenmeden önce bir ilişki yaşamasını doğru bulmadıklarını, kadının kendisini eşine saklaması gerektiğini belirtirken, %7,8'i ise böyle bir ilişkinin yaşanabileceğini, %0,7'si Türkiye şartlarında bir bayanın evlenmeden önce ilişki yaşamasının uygun olmadığını ama kendisince böyle bir durumun olabileceğini, %0,4'ü ise bu durumun dinimize uygun olmadığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların çoğu (%89,7) bir kadının evlenmeden önce ilişki yaşamasına karşıdır. Kadının toplumsal konumu içerisinde cinsel ilişki sadece evlilikle onaylanan bir durumdur. Kültür kadının evlilik dışı cinselliğini yaşamasına sınırlar getirmiştir, Kadın kültürleme sürecinde erkeklerle evlilik öncesi ilişkilerini sınırlaması gerektiğini öğrenmektedir.

Bekaretin evliliğe saklanması gerekli olup olmadığına ilişkin yorumları değerlendirdiğimizde; Katılımcıların %94,3'ü bekaretin evliliğe saklanmasının gerekli olduğunu vurgularken, %4,6'sı gerekli olmadığını, %0,4'ü bunun dince gerekli olduğunu, % 0,4'ü ise Türkiye şartlarına göre bekaretin evliliğe saklanması gerektiğini ama onun için önemli olmadığını belirtmiştir. Bekaret bir kültür değeri olarak kadının erkeğe vereceği hediye olarak algılandığından evlilik öncesi yitilmesi hem kişinin hem de ailesinin onurunu zedeleyici bir durum olarak algılanmaktadır.

Bekaret ve namus arasında nasıl bir ilişki olduğuna dair bakış açılarını değerlendirdiğimizde; Katılımcıların %59,8'i bekaret ve namus arasındaki ilişkiyi bekaret namustur, namusluluğu gösterir diyerek yorumlarken, %9,6'sı bekaret bir genç kızın namusunun sigortasıdır, şerefidir. %6'sı ikisi de et ve tırnak gibidir, birbirinden ayrılamaz diye yorumlamışlardır. "Evliliğin kanıtı evlilik cüzdanıysa namusun kanıtı da bekarettir" (%1,1), "bekaret namusun güvencesidir" (%1,4), "bekaret namuslu kadının özelliğidir, namuslu yaşam şeklidir"(%0,4), "tıbbi meseleler hariç bekaret namusun simgesidir" (0,7). Katılımcılar tarafından dile getirilen bu yorumlar toplumumuzda bakirelik, bekaret ve namus çerçevesinde oluşan yargıları göstermektedir. Pek çok kültürde olduğu gibi kültürümüzde de bekaret, kadının temizliliğini, saflığını gösteren bir simgedir. Özellikle namus kavramının cinsel yönden çekince, sakınma ve şeref kavramlarıyla özdeşleştiği kültürümüzde evlenmemiş genç kız için namus bekaretin korunması, evlilik öncesi cinsel ilişki yaşamamış olması anlamına gelmektedir. O yüzden kültürümüzün kimi katmanlarında bu değer namus bekarettir bekarette namus kavramıyla özdeşleşmiştir. Kadın cinselliğinin kontrolü odaklı namus anlayışında, kızların bekareti en önemli kontrol araçlarından biridir. Kızın bakire olmayışı hem kendinin hemde içinde yaşadığı topluluğun onurunu zedeleyen bir durumdur.

Bekaretin ahlaki bir değer olarak görülüp görülmediği değerlendirildiğinde; Katılımcıların %86,1'i bekareti ahlaki bir değer olarak gördüklerini, %3,9'u bekaretin kısmen ahlaki bir değer olduğunu, %0,4'ü tek başına ahlaki bir değer olmadığını ama büyük bir gösterge olduğunu

belirtmişlerdir. Katılımcıların %8,9'u ise bekaretin ahlakla ilgisi yoktur demişlerdir. Bekaret kültürümüzde ahlaklılığın bir göstergesi olarak algılanmakta, cinsel saflığın göstergesi olarak ta simgeleşmiş bulunmaktadır. kadının evlilik öncesinde kendini –cinselliğini- başkalarından sakındığını, koruduğunu göstermektedir.

Katılımcıların %92,2'si evlenilecek kızın bakire olmasının şart olduğunu, %7,8'i bunun gerekli olmadığını belirtmişlerdir. evlenilecek kızın bakire olması gerektiğini belirten katılımcılar şunları söylemişlerdir; Nasıl evlenilecek kız (gelin) bakire olmaz?, Bekaretini koruyamadıysa niye yaşıyor?, Bekaret kızın vereceği hediyedir., Bekaret namustur, kim bunu kabul eder? Nasıl böyle bir şey düşünüyorsunuz? “Kızım bunları nasıl soruyorsun herkes aynı düşünür başkasına sorma ayıptır” gibi gösterilen çeşitli tepkiler konunun ne kadar hassas olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Namuslu bir kadının nasıl olması gerektiği değerlendirildiğinde; katılımcıların %32'si kendini korumalı, edepli giyinmeli, ailesine bağlı davranmalıdır, %19,2'si erkeklerin yanında hal ve hareketlerine dikkat edip, namusunu korumalıdır, %9,3 dinine ve ahlak değerlerine bağlı ona göre hareket etmelidir, % 7,8'i rahat davranmamalı, oturaklı, terbiyeli ve hanımefendi olmalıdır, %7,8'i kimsenin hakkını yememeli, yalan söylememeli, dürüst olmalıdır, %5,3'ü kendini bilen kadın namuslu kadındır derken %4,6'sı namuslu kadını ailesine bağlı, kendini koruyan, oturaklı,

hanımefendi, giyimine dikkat eden kadın olarak tanımlamışlardır. Katılımcıların %6,4'ü bu soruyu yanıtlamazken, geri kalanı ise; Çocuklarını eğiten, evine bağlı, okuyan bilen kadın namusludur (%3,2), törelere uygun kadın namusludur (%2,1), kocasının istediği gibi hareket eden kadın namusludur (%1,8), ailesine, çocuklarına bağlı, kendini bilen, terbiyeli kadın namusludur (%0,4) demişlerdir.

Araştırmamız açısından en önemli bölümlerden birini kuşkusuz katılımcıların namus ve bu kavram çerçevesinde oluşmuş değer yargılarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi oluşturmaktadır.

Katılımcıların namuslu kadının nasıl olması gerektiğine ilişkin yorumlarını şöyle bir tabloda göstermek istiyoruz.

Korumak	Kendini, Namusunu, Adını...
Olmak	Edepli, Hanımefendi, Oturaklı, Ağırbaşlı, Terbiyeli, Ailesine Bağlı, Dinine Bağlı
Dikkat Etmek	Giyimine, Oturuşuna kalkışına, Hal ve hareketlerine
Hareket Etmek	Kurallara / törelere uygun, Kocasının isteğine uygun

Görüldüğü gibi katılımcıların namuslu kadın tanımı kadının geleneksel rolleriyle doğru orantılı olarak şekillenmektedir. Kadın için namus; ailesine ve ahlak değerlerine bağlılığıyla, edepli giyinmesiyle, hal ve hareketlerinde aşırılığa kaçmamasıyla. özellikle erkeklerin yanında nasıl davranması gerektiğini bilmesiyle tanımlanmakta, toplumsal rolüne uygun hareket etmesi beklenmekte ve bu roller çerçevesinde tanımlanan kadının ailesinin ve kendinin saygınlığını koruması, hal ve hareketlerine özen göstermesi,

özellikle cinselliğini çağrıştıracak hal ve hareketlerden kaçınması kadın için namusluluğu belirleyen kodlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar namuslu olarak kabul edilen davranış kalıplarına uymakla yükümlüdürler ve erkeklerle ilişkilerini sınırlı tutmak zorundadırlar dolayısıyla rolleri pasiftir. Namuslu yaşayan kadın hem başkalarına karşı kendini korumalı, hem de kendi davranışlarını (özelikle erkeklerle ilişkilerinde) kontrol etmeli ve kendini sakınmalıdır.

Kavramsal çerçevede daha önce yapılan çalışmalardan yararlanarak özellikle kültürümüzdeki namus ve töre kavramlarına ilişkin değer yargılarını, kültürel kalıpları aktararak bir çerçeve çizmeye çalıştık. Özellikle namus kavramının kültürel bir kavram olduğunu kültürden kültüre değişiklik gösterdiğinin hatta aynı kültürün farklı katmanlarında değişik ifadelerle karşımıza çıktığını belirledik.

Araştırmamızda katılımcıların namus ve töre kavramına ilişkin değerlendirmeleri namusun ve törenin yaşanılan kültür içinde ne anlama geldiği, neyle sınırlandığı, hangi davranışların namus çerçevesinde değerlendirildiği, namusu zedeleyecek davranışların neler olduğu ve namus - töre ilişkisi gibi değerlendirmelerden yola çıkarak namus ve töre cinayetlerine neden olan bakış açılarının ne olduğu, bu değerlerin cinayetin işlenmesinde nasıl etkili olduğu ve toplumun bunu yorumlayışıyla birlikte böyle bir durum karşısında takınılan tavrın cinayetlerin işlenmesinde ne kadar etkili olduğunu derinlemesine inceledik.

Namus ve töre kavramlarının ne olduğu değerlendirildiğinde; namus ve töre kavramlarının kültürel değerler olduğu ve katılımcıların bu değerlere yüklediği önemi görebiliriz. Katılımcıların namusun ne olduğuna ilişkin yorumlarına bakıldığında; namusun şerefle, şerefli yaşamakla eş anlamlı olduğunu belirtenlerin oranı %34,9'dur. Namusu bekaretin korunması ve yitirilmemesiyle niteleyenlerin oranı %13,5, cinsellikle ilgili davranışların sınırlandırılmasını ahlaklı olmak olarak yorumlayan ve bu da namustur diyenlerin oranı %12.1, kişinin kendisini tüm çirkinliklerden ve ahlaksızlıklardan korumasıdır diyenlerin oranı %8.2, namusun uğruna yaşanan bir değer olduğunu belirtenlerin oranı %10.6 (her şeydir, uğruna yaşanan şeydir / uğruna yaşanan ve ölünen şeydir), aileye bağlılık ve toplumsal saygınlığın yitirilmemesi olarak yorumlayanların oranı %4.3'tür.

Diğer katılımcıların namusu tanımlama şekilleriyse; hayadır, imandır (%1,8), kendi iffetini, malını, vatanını korumaktır (%1,4), hem dürüstlüktür hem de bekareti korumaktır (%1,1), şereftir, imandır, dürüst olmaktır (%0,4), ailedir, birliktir, erkeğin karısını, kızını, çocuklarını korumasıdır (%1,8). Katılımcıların %10'u namusu tanımlayamadıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, kültürel bir değer olan namus kavramının katılımcılar tarafından yapılan tanımlarına baktığımızda; namusun algılanış şekillerini de değerlendirmiş olmaktayız. Genel olarak bu değerlendirmeleri şöyle kategorize edebiliriz:

- Namus toplumda dürüst ve şerefli bir yaşam sürmekle ilgili olan ahlaki değerleri içeren geniş bir kavramdır. İnsan ilişkilerinde saygılı olmak karşısındaki insana karşı dürüst olmak, yalan söylememek, dürüst çalışmak gibi kavramlarla ifade edilir. Bununla birlikte dürüstlük ve şeref kavramları bazı durumlarda haya, iman gibi dini simgelerle de açıklanmaya çalışılmıştır.
- Kadın ve kadın cinselliği odaklı namus; bekaret, kadının ahlaksızca onunla bununla birlikte olmaması(katılımcıların kendi ifadesiyle), kişinin kendisini çirkinliklerden koruması, ailesinin adını (namussuzca) kötüye çıkarmaması, iffetini, vatanını koruması, erkeğin karısını, kızını, namussuzlardan koruması olarak algılanan ve böylece dile getirilen bir tanımdır. Burada gözden kaçırılmaması gereken nokta kadının aile, namus ve cinsellik üçgeninde korunmasının erkeklerin kontrolü altında olmasıdır. Ayrıca kadın kontrollü namus anlayışının kimi zaman dürüstlük ve şerefle bir anıldığına ifade etmek yerinde olacaktır.
- Bu iki grubun haricinde namusun, yaşamın anlamı, uğruna ölünecek kadar değerli şey olarak tanımlandığını görmekteyiz. karşılaştığımız bu tür tanımlar bize kültürümüzdeki namus anlayışının ne kadar başat bir değer olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Namus öyle bir değerdir ki uğruna yaşanılır, ölünür ve öldürülür. Kimi toplumsal katmanlarda bu değer yaşamın anlamıdır. Katılımcıların ifadesiyle namusunu yitirmişsen tutunacak hiçbir dalın kalmamıştır.

Katılımcılara namusu lekeleyecek davranışların ne olduğu sorulduğunda %31,7'si erkeklerle samimi olmak, birlikte olmak demiştir. Bu

başlık altında topladığımız ifadeler şöyledir; erkeklerle konuşursa adı lekelenir, evlenmeden önce birisiyle yaşarsa, bekaretini yitirirse, gönül isteye isteye kızlığını harcarsa, erkeklerle oynaşursa, hiç yere adamlarla samimi olursa, evlendiği gece kız çıkmazsa... Katılımcıların %19,6'sı tecavüze uğramanın ve ahlaksız davranışlar sergilemenin namusu lekeleyeceğini, %12,8'i evliyken başka birisiyle ilişkiye girmek, ihanet etmek, %9,3'ü ailesinin adını lekelemek, aileye bağlı olmamak, %3,6'sı iftiraya uğramak, %1,8'i ise tecavüz ve kaçmak, demişlerdir. Kadının erkeklerle samimi olması bile onun namusunun zedelendiğini düşündürmektedir, tecavüze uğramak ta aynı şekilde namusun lekelenildiğini göstermektedir.

Kadının erkeklerle samimi olması bile onun namusunun lekelenildiğini düşündürmektedir, tecavüze uğramak ta aynı şekilde namusun lekelenildiğini göstermektedir. Görüldüğü gibi namusu lekeleyecek davranışların neler olduğunu sorduğumuzda karşılaştığımız durum namusun sadece cinsel içerikli eylemlerle lekeleneneğine olan inançtı. Katılımcılar değer yargılarını anlatırken kültürden öğrendikleri kalıpları da aktarmaktadırlar. Erkeklerle samimi olmanın namusu lekelediğine inanan bir katılımcı "Testi ha çatlamış ha kırılmış ne fark eder", tecavüze uğramış kişinin de namusunun lekelenildiğine inanan katılımcı "sonuçta o iş olmuş nasıl çıkıp ta bir şey yapmayın bizim kızımız suçsuz deriz" gibi yorumlarda bulunmuşlardır.

Katılımcıların %39,9'u tecavüze uğrayan kızın tecavüzcüsüyle evlenmesi gerektiğini, %59,8'i ise kızın evlenmek zorunda olmadığını belirtmişlerdir.

Tecavüzcüyle evlenmenin gerektiğini düşünen katılımcılara neden evlenmesi gerektiğini sorduğumuzda başkasıyla evlenmenin zor olduğunu ve lekelenen adın temizlenmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Sonuç olarak katılımcılara göre tecavüze uğramak (maruz kalmak) namusun lekelenmesi için yeterli bir durumdur. Tecavüze uğrayan ve kendine tecavüz eden kişiyle evlenmeyen kızın karşılaşılabileceği durumlar sorulduğunda katılımcıların %22,4'ü öldürüleceğini, %13,9'u evde oturacağını ve kimseyle evlendiremeyeceklerini, %11 alternatif yolların aranması ve tedavi edilmesinin gerektiğini, %10,7'si kıza hiçbir şey yapılmayacağını belirtmişlerdir. törenin diğer yansımaları olan bulgularsa şöyledir; yaşlı ya da dul uygun birisiyle evlendirilir (%5), cezalandırılmalıdır (%3,2), başka bir memlekete gönderilir ya da yaşlı biriyle evlendirilir (%1,4), öldürülür, sürgün edilir veya başka biriyle evlendirilir (%0,7). Katılımcıların %31,7'si bu soruyu yanıtlamamışlardır. Tecavüzcüye ne yapılır diye sorulduğunda; Katılımcıların %64,1'i bir kişiye tecavüz eden kişinin öldürülmesi gerektiğini, %21'i yasalar çerçevesinde cezalandırılmasını, %5,7'si öldürülmesini ya da kanuna teslim edilmesini belirtmişlerdir. tecavüzcüye ne yapılmalı sorusu çerçevesinde gelen diğer cevaplara baktığımızda; Toplumdan dışlanmalıdır (%1,8), cinsel organını kesmek lazım (%1,4), tecavüz ettiği kişiyle evlendirilmelidir (%1,1), linç edilir (%1,1), ya kızla evlenir, ya da öldürülür (%0,7) diye durumu yorumlayan katılımcılar eğer bir erkek çocuğa tecavüz edilirse ne yapılır sorusuna; tecavüzcü öldürülür çocuğa hiçbir şey yapılmaz (%40,9), tecavüzcü hapse atılmalı, çocuk tedavi edilmeli (%24,6), adam öldürülmeli, çocuk tedavi edilmeli (%22,1) demişlerdir. Katılımcıların %6,8'i soruyu

yanıtlamamışlardır. Diğer ifadelere baktığımızda; %1,8'i tecavüzcünün yaptığı hareket aynen kendine uygulanır derken, %0,7'si, tecavüzcü yasalarla cezalandırılmalı demektedir.

Görüldüğü gibi tecavüz namusun lekelendiğine inanılan durumlardan biridir ve törenin yaptırımları burada da kendini göstermektedir. Tecavüze uğrayan kadın mağdur olarak görülse bile namusu lekelenmiştir. Tecavüze uğrayan genç kız, ya tecavüzcüsüyle evlenmek zorundadır ya da öldürülme sürgün edilme, yaşlı, dul ya da kendi durumuna uygun biriyle evlendirilmeyi göze almalıdır. Katılımcıların çoğu tecavüz eden kişinin öldürülmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu kişinin namus düşmanı olduğunu, öldürülmezse aynı davranışı tekrarlayacağını, namuslarına sürülen lekenin temizlenmeyeceğini belirtmişlerdir. Töre her ne şekilde olursa olsun namusu lekeleyen kişinin öldürülmesi gerektiğini belirtir. Kültürleme sürecinde yaşadığı toplumda nasıl davranması gerektiğini öğrenen birey öğretilenin dışına çıkınca cezalandırılmaktadır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki namussuzca olduğu düşünülen her cinsel içerikli eylemin törede cezalandırılması gerekmektedir. Bir erkek çocuğun tecavüze uğraması durumunda da suçlu olan kişiye verilecek ceza katılımcıların yarısından fazlasına göre ölümdür.

Namusunu lekelediğine inanılan kadına verilebilecek cezalar değerlendirildiğinde; katılımcıların %24,6'sı namusunu lekeleyen kadının öldürülerek cezalandırılacağını, %13,2'si reddedileceğini, %18,1'i doğru yola getirmek için önce konuşulacağını, %12,1'i şiddet uygulayacaklarını, büyük

ceza vereceklerini (cezanın ne olduğunu söylememişlerdir.), %8,2'si aslında ölümlü cezalandırılacağını bu yapılmazsa yaşadığı yerden uzaklaştırılacağını, %6,4'ü ise aile büyüklerine danışılacağını belirtmişlerdir. Namusa leke getirecek bir davranışta bulunan kadına uygulanacak cezalar ne olmalıdır sorusuna verilen diğer yanıtlar; yasalara teslim edilmeli, rehabilite merkezlerine gönderilmeli (%2,1), ev hapsi makul bir cezadır (%1,4), adı çıkan kişiyle namusu temizlensin diye evlendirilir (%1,1), önce doktora götürülür (%1,1), onu toplumun zulmünden korumaya çalışırım (%0,4) gibi ifadelerdir.

Görüldüğü gibi toplum, namusuna leke getiren kadını cezasız bırakmamaktadır. Kültür, kadın bedeninin ve cinselliğinin kontrolüne ilişkin kurallara dayalı olarak ortaya çıkan cezalandırmaların farklı şekillerde olabileceğini bizlere göstermektedir. Kadının öldürülmesiyle sonuçlanan vakalar dışında törenin farklı ifadelerini reddetme, sürgün etme, konuşmama gibi uygulamalarda görmekteyiz.

Namusun lekelendiğine inanılan durumlarda kararları kimlere danıştıkları ya da karar alma sürecinde kimlerin etkili olduğu değerlendirildiğinde; Katılımcıların %75,4'ü aile büyüklerine, %11,7'si hiç kimseye, %3,6'sı kızı önce doktora götüreceklerini ve uzmanlara danışacaklarını, %0,4'ü dini sağlam ve emin kişilere, %0,4'ü ise devlete başvuracaklarını belirtmişlerdir. katılımcıların büyük çoğunluğu (%75,4) aile büyüklerine danışacaklarını söylemişlerdir.

Bu durum töre için alınacak kararlarda aile büyüklerinin ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Grup, kimliği burada ön plana çıkmakta ve ailenin adını kötüleyecek bir durum ailede alınacak kararla çözülmeye çalışılmaktadır. Kolektif kimlik bilincinin etkili olduğu kültürlerde ben değil biz anlayışı etkindir ve grup üyelerinden birinin başına gelebilecek olumsuz bir eylem tüm grubun başına gelmiş gibi algılanır. Kavramsal çerçeveden hareketle özellikle namus cinayetleri sürecinde de azmettirici olarak aile önemli rol oynamaktadır. Cinayet kararı aile meclisinden çıkmaktadır.

Katılımcılar, namusun lekelendiğini düşündüğünüz durumlarda aile büyüklerine danışır mısınız? sorusuna %79,7 oranında evet diye cevap vermişlerdir. Katılımcıların %13,2'si sorunu kendisinin çözmeye çalışacağını, %0,4'ü ise kimseye danışmadan namusa leke getirecek kişiyi öldüreceğini söylemiştir. Katılımcıların %6,8'i bu soruya cevap vermemiştir. Bir önceki başlık altında da katılımcılara böyle bir durumla karşılaştığınız durumlarda kimlere danışırsınız diye sorulmuştu, her iki durumda da görüldüğü üzere, aile karar verme sürecinde en yetkili kurumdur ve oradan çıkacak karar tereddütsüz uygulanmaktadır.

Namusun lekelendiği bir durumda namusu lekeleyene ve ailesine karşı oluşan tepkilerin neler olduğu değerlendirildiğinde; Katılımcıların %59,4'ü onlardan uzak dururum derken, bu başlık altında karşılaştığımız yanıtlar şöyledir; o ve çevresindekiler kirlenmiştir görüşmemeliyiz, onun lekesi bize de bulaşır, temizlenene kadar görüşmeyiz bizi de kınarlar,

görüyoruz diye bizim de adımız kötü olur, diğerleri bizi yüz verdiğimiz için dışlarlar derken Katılımcıların %13,5'i elimden geldiğince yardımcı olmaya çalışırım, %9,6'sı aile büyüklerinin toplanıp cezasını vereceğini, %8,9'u ailesini uyaracağını, %3,9'u öldürüleceği için acıyacağını belirtmişlerdir.

Böyle bir durumla karşılaşıldığında yardımcı olup olmayacakları sorulduğunda, katılımcıların % 54,8'i böyle bir durumla karşılaşıldığında hiçbir şeye karışmayacaklarını, %24,9'u sakin olmalarını ve iyi düşüncelerini dikkatli hareket etmelerinin önereceğini, %10'u aileyi uygun bir dille uyaracağını, %3,6'sı ceza verilmesini (öldürülmesini), belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi katılımcıların yarısından fazlası böyle bir duruma müdahale etmeyeceklerini (%54,8) belirtmişlerdir. Müdahale etmeme sebepleri ise; bunun aile içinde halledilmesi gereken bir durum olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır. Katılımcılar böyle bir durumun çok can sıkıcı ve üzücü bir durum olduğundan, karıştırlarsa kendilerinin de olaya dahil olacaklarından, toplumda ki saygınlıklarının ve adlarının lekelenmesinden çekindiklerinden dolayı karışmak istemediklerini belirtmişlerdir.

Namusa aykırı davranış sonucu ortaya çıkan cezalandırma ve tepkiler çeşitli durumlara göre farklılaşabilmektedir. Katılımcıların bazıları kadının medeni durumunun bu durumda etkili olduğunu, tecavüze uğramış kadın evli değilse tecavüzcüsüyle evlendirilmesinin, öldürülmesinden daha uygun olacağını belirtmişlerdir. Ayrıca namusa aykırı davranan taraflardan biri

bekar kız ise evlenmesine müsade ederek görüşmeyi reddetmek te çoğu katılımcı tarafından dile getirilen bir uygulamadır. Diğer bir etken ise ailenin sosyo ekonomik durumu ve eğitim seviyesidir. Durumu iyi ve eğitilmiş olan katılımcılar kişiyi mağdur olarak algılamakta ve yaşadıkları yerden uzaklaştırmanın en iyi çözüm yolu olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca dikkat edilmesi gereken başka bir nokta ise kimlik, sosyal çevre ve baskı üçgenindeki bireyin durumudur. Katılımcıların yarısından fazlası (%59,4) herhangi bir üyesi namusu lekeleyecek davranışlar gösteren aileyle görüşmeyeceklerini belirtmişlerdir, namus değeri bireyin sadece kendisi için sahip olması gereken bir değer değildir. Katılımcılar lekelenmiş bir aileden uzak durmadıkları takdirde kendilerinin de adının kötüye çıkacağını ve başkaları tarafından dışlanacaklarını düşünmektedirler. Sadece namusu lekeleyen kişi değil mensubu bulunduğu ailenin diğer üyeleride toplum tarafından namussuz olarak algılanmaktadır, Toplum kendi gibi olmayanı, kendi gibi davranmayanı dışlamakta, ötekileştirmektedir. Toplumdan dışlanmak, soyutlanmak ya da ötekileşmek topluluğun kuralları dışında yaşama şansı olmayan bireyin kabullenemediği bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Namusu lekeleyecek bir davranış sergileyen kişinin cezalandırılmaması halinde çevreden gelebilecek tepkiler değerlendirildiğinde; Katılımcıların %27,4'ü bize lekeli ve namussuz derler, görüşmezler, %24,9'u bizi dışlarlar, kınarlar, %15,3'ü başa kalkarlar, saygınlık biter, yüzümüz olmaz, buraları terk ederiz derken %13,2'si

namusunu lekeleyen kişinin cezalandırılmaması gibi bir durumun olmayacağını, toplumda aksine izin verilmeyeceğini belirtmiştir. Katılımcıların %8,5'i bu durumun kimseyi ilgilendirmeyeceğini, %0,7'si ise böyle bir durumda çevresinin tepki göstermeyeceğini belirtmiştir.

Görüldüğü gibi katılımcıların çoğu namusu lekeleyecek bir davranış sergileyen kişinin cezalandırılmaması durumunda çevredeki insanların kendi haklarında kötü düşüneceğini, insanların kendileriyle görüşmek istemeyeceğini, toplumdaki dışlanacaklarını, adlarının lekeleneyeceğini söylemektedirler. Sonuç olarak bu yorumlar göstermektedir ki töre ve toplumsal baskı zedelenecek namusun tekrar kazanılması için insanları çeşitli şekillerde yönlendirmektedir. Törenin görünen farklı yüzleri dışlama, rencide etme, aşağılama, soyutlama gibi tepkilerle ifade edilmektedir. Nasıl tepkilerle karşılaşsınız diye sorduğumuzda cezalandırmama gibi bir durumun olmayacağını, toplumda böyle bir şeye izin verilemeyeceğini savunan ve düşüncelerinde ısrar eden katılımcılar aslında yaptırımdan kaçılmayacağını da dile getirmektedirler.

Namusunu lekelediğine inanılan kişinin suçlu olup olmama durumu değerlendirildiğinde; Katılımcıların %88,3' ü namusunu lekeleyen kişinin suçlu olduğunu, %2,8'i bilerek namusunu lekeleyen suçlu olduğunu, %3,6'sı ise suçlu olmadığını belirtirken, %3,2'si ise böyle bir durumun namus kavramından ne anladığınıza bağlı olmasıyla ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir. Görüldüğü gibi katılımcıların çoğu namusunu lekeleyen kişinin

suçlu olduğunu düşünmektedir. Katılımcılara göre bir kişi suçluysa cezası da verilmelidir.

Sonuç olarak namus kavramı toplumda yaşama şeklini belirleyen bir kültürel değerdir. Bu değerın yitilmesi ya da zedelenmesi o kültür içinde ki yaşama şeklinin nasıl olacağına dair değişiklikleri de beraberinde getirecektir. Namus şeref kavramıyla bir tutulmaktadır ve bir insanın şerefi ve saygınlığı zedelendiye onu tekrar kazanmak için sebep olan etkenlerin ortadan kaldırılması / cezalandırılması gerekmektedir.

Namusunu lekeleyen kişiye verilecek cezalar değerlendirildiğinde; Katılımcıların %34,2'si namusunu lekeleyen kişinin öldürülmesini, %10,7'si bu kişilerin devlet tarafından cezalandırılmasını, %7,1'i verilecek cezanın aileye ve duruma göre değişeceğini, %6,4'ü öldürüleceğini ya da sürgün edileceğini, %4,6'sı kişinin reddedileceğini, diğer %4,6'lık kısım ise uyarılacağını ve tehdit edileceğini, belirtirken katılımcıların %2,8'i cezasını Allah versin, %2,1'i ise en son aşama ölümdür demektedir. Katılımcıların %25,6'sı bu soruyu yanıtlamamışlardır.

Katılımcılar namus değerinin lekelenmesi durumunda kültürün öğretileri çerçevesinde hareket etmektedirler. Lekelenen ya da kaybedilen namus öldürme sürgün etme gibi yaptırımlarla tekrar kazanılmaktadır, töre gereği ölümlerle cezalandırma kaybedilen namusun kazanılmasını sağlar o yüzden ki öldürme, yitirilen şerefin ve aile adının geri iadesi olarak algılanır.

Katılımcılara namusunu korumak için cinayet işlemiş kişi neden suçlu değildir diye sorulduğunda; %27'si namusunu temizlediği, ailesinin aşiretinin adını temize çıkardığı için, %27'si namusunu koruduğu, nefsini müdafaa ettiği için, %5'i törelerin gereğini, yaşadığı toplumun kurallarını yerine getirdiği için, diğer %5'lik kısım, toplumda normal bir biçimde yaşamını sürdürebilmek için, %1,2'si ise hak olduğu için öldürmüştür demektedir. Katılımcıların %34,9'u bu soruyu yanıtlamamışlardır.

Kültür namusunu korumak uğruna cinayet işleyen kişiyi onaylamaktadır. Adam öldürme davranışına toplumun gösterdiği tepki öldürme nedenine bağlı olarak değişmektedir bu açıdan baktığımızda namusun korunması ve yitirilen saygınlığın tekrar kazanılması uğruna cinayete olumlu gözle bakıldığı görülmektedir. Katılımcıların yorumlarından da anlaşılacağı üzere namusu korumak ya da temizlemek, ailenin yitirilen saygınlığını tekrar elde etmek anlamına gelmektedir. Bu cinayeti işleyen kişi törelerin gereğini yerine getirmiş ve onurunu korumuştur. İtibara gelen ya da gelebilecek olan tehdit törenin gereği yapılarak engellenmiştir.

Toplum bu durumda cinayet işlemeyen kişiyi dışlayarak cezalandırmaktadır. Namusun korunması için öldürmek fiilinden başka bir çarenin düşünülmemesi, namusla yaşanılıp, ölüneceğine olan inancın ağırlığı, namusunu yitiren kişinin itibarının da yitirileceği, namusun temizlenmesiyle yitirilen itibarın tekrar elde edileceği, namus için adam öldürmenin onur sayıldığı, törelerin insanları bunu yapması için mecbur

bıraktığı, toplum tarafından dışlanmamak ve tutunmak için korumalısın, yitirdiyse tekrar kazanmalısın (katılımcıların kendi ifadeleridir) gibi kültürel öğretiler içinde yetişen birey böyle bir eylemin suç olmadığını bu yüzden adam öldüren kişinin de haklı olduğunu savunmaktadır.

Katılımcıların namus dışında hangi sebeplerden dolayı adam öldürme suçunu haklı bir eylem olarak algıladıkları incelendiğinde, Namusu korumak ya da zedelenen namusu tekrar kazanmak uğruna cinayet işleyen kişiyi katılımcıların çoğunluğu haklı bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu durumda adam öldürme suçu olarak genel bir ifadeyle soru kendilerine yöneltildiğinde ne cevap verecekleri ve bu durumu nasıl yorumlayacakları tarafımızdan gözardı edilmek istenmemiştir.

Katılımcıların %48'i aile şerefini ve namusunu korumak için adam öldüren kişiyi, %9,6'sı nefsi müdafaa ve ailedeki kadınların namusunu korumak için adam öldüren kişiyi, %4,3'ü taciz ve tecavüz durumunda adam öldüren kişiyi, %2,8'i namusu, toprağı, canını ve malını koruyan kişiyi, %0,4'ü taciz ve tecavüz durumunda adam öldüren kişiyi haklı görmektedirler. Katılımcıların %20,3'ü bu soruyu yanıtlamazken, %1,4'ü töre ve namus cinayetlerinin ortadan kalkmasını istediklerini, belirtmişlerdir. Katılımcıların %3,2'si ise adam öldüren kişinin namusunu korumak için törelere uyduğunu bu yüzdende adam öldüren kişinin haklı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %10'u hiçbir neden adam öldürmeyi gerektirmez demiştir.

Görüldüğü gibi katılımcılara hangi nedenden dolayı adam öldüren kişi haklıdır diye sorulduğunda yarıya yakını aile şerefini ve namusunu korumak için adam öldüren kişiyi haklı buluklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların sadece %2,8'i haklı sebepler arasında namusla birlikte din, toprak, mal ve can derken, %9,6'sı namusla birlikte nefsi müdafaa durumunu belirtmiştir. Sonuç olarak namusu korumak ve temizlemek için adam öldürmek haklı sebep olarak görülmektedir.

Adam öldürmek/ cinayet işlemek bazı durumlarda beklenen ve onaylanan bir davranıştır. Yasada suç olarak kabul edilen öldürme eylemi namusun korunması şerefin tekrar kazanılması, şiddete maruz kalma sebebiyle malını, canını, toprağını, dinini koruma durumunda haklı sebep olarak görülmektedir. Tüm bu sayılan sebepler içerisinde namus kavramının önemi ve onun uğruna adam öldürmenin gerekliliğinin vurgulanması yazılı ve yazısız kuralların çeliştiği noktada kişinin yazısız kurallara uyma eğilimini gözler önüne sermektedir.

Katılımcılara bölgede yaşanan töre cinayetleri hakkında ne düşündükleri sorulduğunda %38,1'i öldürmeye karşı olduklarını, cinayetlerin çoğunun gereksiz ve saçma olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların, %14,9'u bu cinayetleri önlemenin çok zor olduğunu, %7,5'i cinayet işleyenlerin namusu ve şerefini korumak için bunu yaptıklarını ve haklı olduklarını, %9,6'sı toplum içinde yaşayabilmesi için cinayet işlendiğini, toplumda barınabilmesi için bunu yapmaya mecbur olduğunu, %5,7'si örf ve adetlere

göre bu cinayetlerin normal olduğunu, %5'i bu durumun eğitimsizlikten kaynaklandığı ve eğitim verilmesi gerektiğini, %3,6'sı bazen yargısız infaz yapılsa bile hak edilen durumların aile içinde halledildiğini, %2,8'i bu cinayetlerin korkunç ve ilkel olduğunu, aşiret yapısı ve dinle iç içe geçmiş bir yapı olduğunu, %1,8'i cinayetlerin bazısının haklı bazısının haksız yere işlendiğini, %0,7'si kişilerin haklı olduğunu ama kanuna teslim edilmesi gerektiğini, %0,4'ü kadınların suçlandığını ve cezalandırıldığını oysa erkeğinde cezalandırılması gerektiğini, belirtmişlerdir. katılımcıların %10'u soruyu yanıtlamamışlardır. Soruyu yanıtlamak istemediklerini belirtirken bunun hassas bir konu olduğunu konuşmak / yorum yapmak istemediklerini belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi katılımcıların bir kısmı (%38,1) cinayetlere karşı olduklarını ancak katılımcıların yorumlarına baktığımızda; çoğu, cinayetlere karşı olduklarını söyleseler de bazı cinayetlerin gereksiz yere işlendiğini de belirtmişlerdir, bu ise bizde acaba gerekli olduğuna inandıkları cinayetler de var mı? şüphesini oluşturmuştur. Bununla birlikte ifadelerin geneline baktığımızda yörede bu cinayetlerin önlenemeyeceğine, cinayeti işleyenlerin haklılığına olan inanç ve cinayetlerin normal olarak algılanması gözden kaçmamaktadır. Görüşmelerimiz sırasında namus cinayetlerine karşı farklı yaklaşımlar sergilendiğini saptamış bulunmaktayız. Bu yaklaşımları genel olarak şöyle gruplayabiliriz.

- Namus cinayetlerini kabul edenler/ destek verenler: Bu gruptaki kişiler namusun lekelenmesi ya da başka bir ifadeyle namusa aykırı davranışla

karşılaştığı durumlarda öldürmenin hak olduğunu düşünmektedirler. Onlara göre ortada bir suç vardır ki bu suç yaşamı belirleyen, yaşamın anlamı olan namus değerine karşı işlenmiştir, suçlu cezasını çekmelidir.

- Sosyal baskı yüzünden töre cinayetlerini kaçınılmaz bir durum olarak değerlendirenler: Böyle bir durumla karşı karşıya kaldıkları zaman toplumdan dışlanacaklarını, gidecek başka yerleri olmadığını, yaşamlarını idame edebilmek ve saygınlıklarını yeniden kazanmak için öldürmeye mecbur olduklarını belirtmektedirler.
- Namus cinayetlerini gerekçelerine göre kabul edenler / destek verenler: bu gruptaki kişiler aslında her türlü öldürmeye karşı olduklarını, insan yaşamına değer verdiklerini ancak böyle bir durumla karşılaştığında kendilerinde aynı şekilde davranabileceklerini çünkü namusu lekeleyen kişilerin suçlu olduğunu belirtmişlerdir.
- Namus cinayetlerine karşı olanlar: bu gruptaki kişiler namus cinayetlerine kesinlikle karşı olduklarını, cinayetlerin eğitimsizlikten, aşiret yapılanmasından, dini inançlardan ve bölgedeki feodal yapılanmadan kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Namus ve töre cinayeti işleyen kişilerin ölüm cezası verme gerekçelerini katılımcılar şöyle açıklamışlardır; %23,5'i isimlerini temizlemek için bunu yapmaya mecbur olduklarını, %11,4'ü aşiretin adının kötüye çıkması için böyle bir cezalandırma yöntemi seçildiğini, %14,2'si eğitimsizlikten kaynaklandığını, %8,2'si öldürmenin çözüm sanıldığını, cinayeti işleyenlerin bile bunu niye yaptıklarını bilmediklerini, %14,2'si

insanlar yasalara güvenmediği için sorunun, kendi içlerinde çözülmeye çalışıldığını, %8,2'si yasanın görevini yapamadığını, toplumun insanları dışladığını bu yüzdende ölümün çare olarak görüldüğünü, %2,5'i ağılık etkisinin hala sürdüğünü, sosyal çöküntünün varlığından dolayı cinayet işlendiğini, %2,5'i dinen zina olduğu ve cinayet işlemeni hak olarak algılanmasından dolayı işlendiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %15,3'ü soruya yanıt vermemişlerdir.

Görüldüğü gibi katılımcıların yanıtları daha önce karşılaştığımız yanıtlarla benzerlik göstermektedir. Namus cinayeti işlemedeki temel sebeplerden biri lekelenen, kötüye çıkan aile ya da aşiretin adını temizlemektir. Buradaki amaç kaybedilen saygınlığın ve onurun geri kazanılmasıdır. Katılımcıların bir kısmı öldürmenin toplumda çözüm olarak düşünüldüğü, insanların yasalara güvenmediği bu yüzden de çözümü kendi aralarında ürettikleri ve eğitimsizliğin cinayetlerin işlenmesindeki temel sebeplerden biri olarak görüldüğü üzerinde durmuşlardır. Sonuç olarak, adam öldürmek (namus cinayeti işlemek) namusun yitirilmesini engellemek ve onu yeniden kazanmak için bir çözüm yolu olarak görülmektedir.

Katılımcıların töre kavramını tanımlayışları değerlendirildiğinde; %35,6'sı gelenek, görenek, yaşam tarzı, yaşama şeklidir, %27,8'i kurallardır, %13,2'si bizim yöremizde kanundur, büyüklerimizden bize kalandır, %5'i ailenin kurallarıdır, uymayan öldürülür, %4,6'sı cehalettir, mantıksızlıktır, %4,3'ü namustur, şereftir, %2,5'i aile büyüklerine saygıdır derken, %6,4'ü töreyi tanımlayamamışlardır.

Görüldüğü gibi katılımcılar töreyi yaşam tarzı, yaşamı belirleyen kurallar olarak tanımlamaktadırlar. Hatta bazı katılımcılar töreyi “kendi kanunları” olarak tanımlamışlardır. Töre nedir diye sorduğumuzda katılımcıların %4,6’sı cehalettir, mantıksız kuralların bütünüdür, saçma sapan uygulamalardır, cahil insanların yaşama şeklidir gibi yorumlarda bulunmuş, 2 katılımcı ise kabul etmediğim bir şeydir diye töreye karşı olduklarını vurgulamışlardır. Sonuç olarak töre, katılımcıların çoğunun da belirttiği gibi yaşanılan kültür içinde yaşama şeklini belirleyen kişilerin uymakla yükümlü oldukları kurallardır.

Törelere uygun davranan kadın tanımı değerlendirildiğinde, Katılımcıların % 31’i namusunu koruyan, kurallara uyan kadının törelere uygun davrandığını, %21,4’ü yetiştirildiği toplumun kurallarının dışına çıkmayan kadının törelere uygun davrandığını, %12,5’i kocasının istediği gibi davranan kadının törelere uygun davrandığını, %7,8’i nerede nasıl davranacağını, davranışlarının nelere yol açacağını bilen kadının törelere uygun davrandığını, %1,4’ü dini kurallara uygun davranan kadının törelere uygun davrandığını, diğer %1,4’lük kısım ise toplumun kurallarına uyan, namusunu koruyan ve kocasının sözünü dinleyen kadının törelere uygun davrandığını belirtmişlerdir. katılımcıların %24,6’sı soruya yanıt vermemişlerdir.

Sonuç olarak törelere uygun davranan kadın, namusunu koruyan, kocasının sözünün dışına çıkmayan, yetiştirildiği toplumun kurallarına uyan, nerede nasıl davranması gerektiğini bilen aynı zamanda erkeklerle ilişkilerini sınırlayan toplumun çizdiği namuslu kadın ölçütüne uyan kadındır. Kadının toplumdaki saygınlığı onun geleneksel rolüne uygun hareket etmesiyle doğru orantılıdır. Geleneksel kadın iyi eş, anne rolleriyle donatılmış namuslu kadındır. Kadın namusunu davranışlarını sürekli kontrol ederek, dışarıya karşı kendini sakınarak korur.

Töre cinayeti işleyen kişilerin yasal indirimden yararlanmalarına ilişkin yapılan değerlendirmelere baktığımızda; Katılımcıların %59,1'i töre cinayeti işleyen insanların yasal indirimden yararlanmaları gerektiğini, %37,7'si yararlanmaması gerektiğini savunmuşlardır. Katılımcıların %3,2'si soruyu yanıtlamamıştır.

Katılımcıların yarısından çoğu töre cinayeti işleyen insanların yasal indirimden yararlanması gerektiğini düşünmektedirler. Katılımcıların, %20,6'si cinayet işleyen kişilerin namuslarını temizlediği ve koruduğu için indirimden yararlanması gerektiğini, %12,5'i cinayeti işleyen kişinin töre kurbanı olduğunu ve cinayeti meclisin isteğiyle işlediğini, %3,2'si çıkar amaçlı bir öldürme eylemi olmadığını, %2,8'i namusu korumanın suç olmadığını, şeref ve namus için yaşandığını, %2,1'i, böyle bir durumda insanın kendisine hakim olmasının zor olduğunu ve bu yüzden hafifletici neden sayılması gerektiğini, diğer %2,1'i ise örnek olması ve bir daha yapılmaması için öldürdüklerini , %1,8'i doğduklarından beri insanlara

öğretilenin töreleri uygulamak olduğunu ve bu yüzden de hafifletici neden sayılması gerektiğini, %0,4'ü kişinin namusunu temizlemek için öldürmeye mecbur olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %54,1'i soruyu yanıtlamazken 1'i cinayete bahane bulunamaz demiştir.

Görüldüğü gibi namusu temizlemek, korumak, cinayeti işleyen kişilerin başkaları tarafından bu cinayeti işlemeye zorlanmaları, namusun temizlenmesi için öldürmenin şart olduğuna olan inanç, namusun lekelenmiş bir durumda insanın kendine hakim olamaması gibi sebepler katılımcılara göre cinayet işleyen kişilerin yasal indirimden faydalanmalarını gerektirmektedir. Törelerle birlikte gelen toplumsal baskı insanları cinayet işlemeye teşvik etmekte ve bazen insanlar istemeye istemeye de cinayet işleyebilmektedirler.

Katılımcılara töre cinayetlerine ilişkin yasa maddesinin cinayetlerin işlenmesinde caydırıcı olup olmayacağı sorulduğunda; %51,6'sı töre cinayetlerine ilişkin yasa maddesinin caydırıcı olmayacağını, %10'u caydırıcı olabileceğini ama tamamıyla önleyemeyeceğini, %7,1'i kendilerinin törelerine bağlı insanlar olduklarını ve töre cinayetlerinin engellenemeyeceğini, diğer %7,1'i engelleyeceğini, %1,1'i verilen cezanın diğerlerine örnek olacağını ve böylece engelleneceğini, %0,7'si karısını başkası ile gören kişinin müebbeti bile düşünmeyeceğini bu yüzden de engellemeyeceğini belirtirken, katılımcıların %19,9'u yasayla ilgili bir fikirlerinin olmadığını o yüzdende soruyu cevaplamayacaklarını bildirmişlerdir.

Töre diye yorumlanan kurallar topluluğu insanların yaşama bakış açılarını ve yaşama şekillerini belirlemektedir. “Töre cinayetlerine ilişkin yasa maddesi cinayetleri de engelleyebilir” kanısı görüşme yaptığımız kişilerin yarısından fazlası tarafından red edilmiştir. Görüşmelerimiz sırasında rastladığımız bazı kalıp yargılara baktığımızda katılımcıların bu konuya ilişkin değer yargıları anlaşılmaktadır. “Karısını başkası ile gören biri müebbeti de düşünmez hapsi de”, “biz törelere bağlı yaşayan insanlarız maddeyi mi düşüneceğiz?”, “böyle geldi böyle gider kimse yasayı masayı düşünmez” gibi ifadeler bize değer yargılarını aktarması bakımından önemlidir. Katılımcılar ilgili yasa maddesinin töre cinayetlerini engelleyeceğini düşünmemektedirler. Aile adını temize çıkarmak aslolan durumdur ve saygınlığın tekrar kazanılması hapse girmekten çok daha önemlidir.

namus kavramının dürüstlük ve şeref kavramlarıyla eş değer tutulmasına rağmen özellikle kadın kontrollü ve kadının cinselliği ekseninde tanımlandığını; kadının namusunun sadece kendisine ait olmadığını, kadının namusunun babasının, kocasının, erkek kardeşinin, yakın akrabalarının kısaca içinde bulunduğu toplumsal grubun da (aile, aşiret) namusu olduğunu; namuslu kadının törelere uygun hareket eden, erkeklerle ilişkilerini sınırlayan, evine çocuklarına, ailesine bağlı geleneksel cinsiyet rollerine uyan kadın olduğunu, cinsel içerikli olsun ya da olmasın cinselliği çağrıştıran her türlü eylemin (iftira bile olabilir) namusa leke getirdiğini ve bir kişinin namusuna gelebilecek lekenin bir toplumu ilgilendirdiğini; namusunu kurtarmak, lekelenen namusu, itibarı / şerefi tekrar kazanmak için namus

adına şiddete başvurulduğunu, şiddetin en katı ifadesi olarak cinayetlerin işlendiğini söyleyebiliriz.

Kültürel bir öğreti olan ve çevresinde bir çok değeri barındıran namusun kaybedilmesi, lekelenmesi, karalanması, sonucu işlenen namus cinayetleri, yine kültürel öğretiler gereği gerekçeleri nedeniyle onaylanmaktadır. Yitirilen namus yitiren ya da yitirtenin öldürülmesiyle tekrar kazanılmaktadır. Yani adam öldürmek namusun yitirilmesini engellemek ve yeniden kazanmak için gerekli bir yol olarak görülmektedir. Katılımcıların çoğu bu gerekçelerle adam öldüren kişiyi suçlu bulmamakta, eğer böyle bir durumda namusu yitiren ya da yitirten (suçlu) cezalandırılmazsa ailesi toplumdan dışlanmakta, soyutlanmaktadır. Katılımcılar namus cinayeti işleyen kişilerin haklı gerekçeleri olduğunu ve yasal indirimden yararlanmaları gerektiğini de savunmaktadırlar.

ARAŞTIRMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Tüm bu değerlendirmelerden hareketle araştırmamızda töre –namus- cinayetlerine neden olan değer yargıları ve bireyleri töre cinayeti işlemeye iten sebeplerin neler olduğunu kültürel konumu içerisinde incelediğimizde;

Kültürel bir öğreti olarak kadına ve erkeğe atfedilen değerlerin cinsiyet rolleri çerçevesinde anlamını bulduğunu görmekteyiz; Kültür erkeğin varlığını kamusal alan içinde onaylamakta, erkek aile içinde aile reisi ünvanıyla ekonomik ve sosyal alanlarda otoriteyi temsil etmektedir. Kadın

erkeğin denetiminde yaşamını sürdürürken, erkek toplumsal sorumluluğunu kadının denetimini sağlayarak yerine getirmektedir. Geleneksel kültürün öğretileriyle kültürlenmiş kadın, kocasına, çocuklarına, evine bakan, hane içi görevleri üstlenmiş, özel alanla sınırlandırılmış birey olarak karşımıza çıkmaktadır. Eril toplum düzeni/ ataerkil toplum yapısı, her yeni doğana aktarılan kültürel değerler aracılığıyla kendi devamlılığını sağlamaktadır. Kültür kadını doğurganlığıyla özdeşleştirerek onu özel alan içine hapsetmekte ve doğurganlığından hareketle çocuk büyütme, eğitme gibi annelik görevlerini yerine getiren bireyler yaratmaktadır. Kadının aile içinde yapması gerekenler, sorumlulukları, içinde yaşanılan kültür tarafından, daha küçüçük bir kız çocuğuyken eline tutuşturulan oyuncak bebeklere nasıl anne olması gerektiği anlatılarak öğretilmektedir.

Kadının ve erkeğin cinsiyeti çevresinde oluşan davranışlar ve atfedilen değerler söz konusu olduğunda her iki cinsin oldukça farklı muamelelere maruz kaldıkları da görülmektedir. Erkek için onaylanan bir davranış tarzı ya da yaşam biçimi kadın söz konusu olduğunda yasakları ve kınamaları içerisinde barındırmaktadır. Evlilik öncesi kız erkek arkadaşılığının ve kızın istediği kişiyle evlenmesinin onaylanıp onaylanmaması cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Kadın kültürleme sürecinde erkeklerle evlilik öncesi ilişkilerini sınırlaması gerektiğini öğrenmektedir. Kültür, kadının evlilik dışı cinselliğini yaşamasına sınırlar getirmiştir, Kadının toplumsal konumu içerisinde cinsel ilişki sadece evlilikle onaylanan bir durumdur. Pek çok kültürde olduğu gibi kültürümüzde de bekaret, kadının

temizliliğini, saflığını gösteren bir simgedir. Özellikle namus kavramının cinsel yönden çekince, sakınma ve şeref kavramlarıyla özdeşleştiği kültürümüzde evlenmemiş genç kız için namus; bekaretin korunması, evlilik öncesi cinsel ilişki yaşamamış olması anlamına gelmektedir. Töre ve çevresinde gelişen yaptırımlar evlilik öncesi kız-erkek arkadaşlığının onaylanıp onaylanmama sebeplerinin neler olduğunu karşımıza çıkarmaktadır. Namus değerine yüklenen anlam, evlilik öncesinde uygun olan ve olmayan şekilde geliştirilen davranış kalıpları ve değer yargılarıyla kodlanırken, aile tarafından onaylanmayan bir evlilik yapmak isteyen kızı, reddederek dışlamak, konuşmamak, eve kapatmak, şiddet uygulayarak kararından vazgeçirmeye çalışmak, en katı ifadeyle ise öldürmek kültür tarafından geliştirilen yasak ve yaptırımlar içerisinde sayılabilir. Ayrıca aile kurumunun oluşumunda aile büyüklerinin ya da aşiretin ileri gelenlerinin onayının alınması önemli bir noktadır. Katılımcıların evlilik şekillerini değerlendirdiğimizde görücü usulü ile evlenmenin yaygınlığı bize geleneksel aile içinde aile onayının alınmasının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. (Katılımcıların %92,5'i ailelerinin onayladığı bir evliliği gerçekleştirdiklerini bildirmişlerdir.)

Kültür içinde geliştirilen namuslu kadın tanımı kadının geleneksel rolleriyle doğru orantılı olarak şekillenmektedir. Kadın için namus; ailesine ve ahlak değerlerine bağlılığıyla, edepli giyinmesiyle, hal ve hareketlerinde aşırılığa kaçmamasıyla, özellikle erkeklerin yanında nasıl davranması gerektiğini bilmesiyle tanımlanmaktadır. Toplumda namusa ilişkin bakış

açıları hangi davranışların namusa aykırı davranış / namusa leke getirecek davranış olarak algılandığını da göstermektedir. Genel olarak cinsel içerikli eylemler namusa aykırı davranışlar olarak algılanmaktadır. Kadının erkeklerle konuşması, kızın bakire olmayışı, ailenin rızası dışında evlilik yapmak istemesi, kaçması, tecavüze uğraması, boşanmak istemesi namusa aykırı davranış olarak değerlendirilmektedir. Namusa aykırı davranış karşısında gösterilen tepkileri ve verilen cezaları değerlendirmeden önce namusun nasıl algılandığını açıklamak yerinde olacaktır.

- Namus toplumda dürüst ve şerefli bir yaşam sürmekle ilgili olan ahlaki değerleri içeren geniş bir kavramdır. İnsan ilişkilerinde saygılı olmak karşısındaki insana karşı dürüst olmak, yalan söylememek, dürüst çalışmak gibi kavramlarla ifade edilir. Bununla birlikte dürüstlük ve şeref kavramları bazı durumlarda haya, iman gibi dini simgelerle de açıklanmaya çalışılmıştır.
- Kadın ve kadın cinselliği odaklı namus; bekaret, kadının ahlaksızca onunla bununla birlikte olmaması (katılımcıların kendi ifadesiyle), kişinin kendisini çirkinliklerden koruması, ailesinin adını (namussuzca) kötüye çıkarmaması, iffetini, vatanını koruması, erkeğin karısını, kızını, namussuzlardan koruması olarak algılanan ve böylece dile getirilen bir tanımdır. Burada gözden kaçırılmaması gereken nokta kadının aile, namus ve cinsellik üçgeninde korunmasının erkeklerin kontrolü altında olmasıdır. Ayrıca kadın kontrollü namus anlayışının kimi zaman dürüstlük ve şerefle bir anıldığıda ifade etmek yerinde olacaktır.
- Bu iki grubun haricinde namusun, yaşamın anlamı, uğruna ölünecek kadar değerli şey olarak tanımlandığını görmekteyiz. karşılaştığımız bu tür tanımlar

bize kültürümüzdeki namus anlayışının ne kadar başat bir değer olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Namus öyle bir değerdir ki uğruna yaşanılır, ölünür ve öldürülür. Kimi toplumsal katmanlarda bu değer yaşamın anlamıdır. Katılımcıların ifadesiyle namusunu yitirmişsen tutunacak hiçbir dalın kalmamıştır.

Kültürleme sürecinde yaşadığı toplumda nasıl davranması gerektiğini öğrenen birey öğretilenin dışına çıkınca cezalandırılmaktadır. Namusa leke getirdiği düşünülen birey töre gereği her ne şekilde olursa olsun cezalandırılmalıdır. Kültür, kadın bedeninin ve cinselliğinin kontrolüne ilişkin kurallara dayalı olarak ortaya çıkan cezalandırmaların farklı şekillerde olabileceğini bizlere göstermektedir. Kadının öldürülmesiyle sonuçlanan vakalar dışında törenin farklı ifadeleri reddetme, sürgün etme, konuşmama gibi uygulamalarda görülmektedir.

Namusa aykırı davranış sonucu ortaya çıkan cezalandırma ve tepkiler çeşitli durumlara göre farklılaşabilmektedir. Katılımcıların bazıları kadının medeni durumunun bu durumda etkili olduğunu, tecavüze uğramış kadının evli değilse tecavüzcüsüyle evlendirilmesinin, öldürülmesinden daha uygun olacağını belirtmişlerdir. İlk bakışta bu durum barışçıl bir çözüm yolu gibi görülse de tecavüzcüyle evlendirilmek ya da yaşlı, dul bir kişiyle evlendirilmek cezalandırılmanın farklı şekilleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca namusa aykırı davranan taraflardan biri bekar kız ise evlenmesine müsaade ederek görüşmeyi reddetmekte (kızın ve evlendiği kişinin sürgün

edilmesi) çoğu katılımcı tarafından dile getirilen bir uygulamadır. Diğer bir etken ise ailenin sosyo ekonomik durumu ve eğitim seviyesidir ki katılımcıların eğitim seviyesinin oldukça düşük olduğunu gözden kaçırmamız gerekmektedir. Durumu iyi ve eğitilmiş olan katılımcılar kişiyi mağdur olarak algılamakta ve yaşadıkları yerden uzaklaştırmanın en iyi çözüm yolu olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca dikkat edilmesi gereken başka bir nokta ise kimlik, sosyal çevre ve baskı üçgenindeki bireyin durumudur. Katılımcıların yarısından fazlası (%59,4) herhangi bir üyesi namusu lekeleyecek davranışlar gösteren aileyle görüşmeyeceklerini belirtmişlerdir, namus değeri bireyin sadece kendisi için sahip olması gereken bir değer değildir. Grup kimliği, burada ön plana çıkmaktadır. Kolektif kimlik bilincinin etkili olduğu kültürlerde ben değil biz anlayışı etkindir, grup üyelerinden birinin başına gelebilecek olumsuz bir eylem tüm grubun başına gelmiş gibi algılanır ve aile, cinayetlerin işlenmesinde azmettirici olarak önemli rol oynar. Namusu lekeleyecek bir davranış sergileyen kişinin cezalandırılmaması durumunda sadece namusu lekeleyen kişi değil mensubu bulunduğu ailenin diğer üyeleri de toplum tarafından namussuz olarak algılanmaktadır, Katılımcılar lekelenmiş bir aileden uzak durmadıkları takdirde kendilerinin de adının kötüye çıkacağını ve başkaları tarafından dışlanacaklarını düşünmektedirler. Toplum kendi gibi olmayanı, kendi gibi davranmayanı dışlamakta, ötekileştirmektedir. Namus değerinin yitirilmesi ya da zedelenmesi o kültür içinde ki yaşama şeklinizin nasıl olacağına dair değişiklikleri de beraberinde getirecektir. Toplumdan

dışlanmak, soyutlanmak ya da ötekileşmek topluluğun kuralları dışında yaşama şansı olmayan bireyin kabullenemediği bir durumdur.

Görüşmelerimiz sırasında namus cinayetlerine karşı farklı yaklaşımlar sergilendiğini saptamış bulunmaktayız. Bu yaklaşımları genel olarak şöyle gruplayabiliriz.

- Namus cinayetlerini kabul edenler/ destek verenler: Bu gruptaki kişiler namusun lekelenmesi ya da başka bir ifadeyle namusa aykırı davranışla karşılaşıldığı durumlarda öldürmenin hak olduğunu düşünmektedirler. Onlara göre ortada bir suç vardır ki bu suç, yaşamı belirleyen, yaşamın anlamı olan namus değerine karşı işlenmiştir, bir insanın şerefi ve saygınlığı zedelendiye onu tekrar kazanmak için sebep olan etkenlerin ortadan kaldırılması / cezalandırılması gerekmektedir, suçlu cezasını çekmelidir. Kültür namusunu korumak uğruna cinayet işleyen kişiyi onaylamaktadır. Adam öldürme davranışına toplumun gösterdiği tepki öldürme nedenine bağlı olarak değişmektedir bu durum yazılı ve yazısız kuralların çeliştiği noktada kişinin yazısız kurallara uyma eğilimini gözler önüne sermektedir. Katılımcılara göre cinayet işleyen kişilerin yasal indirimden faydalanmaları gerekmektedir. Töre diye yorumlanan kurallar topluluğu insanların yaşama bakış açılarını ve yaşama şekillerini belirlemektedir. “Töre cinayetlerine ilişkin yasa maddesi cinayetleri de engelleyebilir” kanısı görüşme yaptığımız kişilerin yarısından fazlası tarafından red edilmiştir.

- Sosyal baskı yüzünden töre cinayetlerini kaçınılmaz bir durum olarak değerlendirenler: Katılımcılar böyle bir durumla karşı karşıya kaldıkları zaman toplumdan dışlanacaklarını, gidecek başka yerleri olmadığını, yaşamlarını idame edebilmek ve saygınlıklarını yeniden kazanmak için öldürmeye mecbur olduklarını ifade etmişlerdir. Namus cinayeti işlemedeki temel sebeplerden biri lekelenen, kötüye çıkan aile ya da aşiretin adını temizlemektir. Buradaki amaç kaybedilen saygınlığın ve onurun geri kazanılmasıdır. Adam öldürmek namusun yitirilmesini engellemek ve onu yeniden kazanmak için bir çözüm yolu olarak görülmektedir.
- Namus cinayetlerini gerekçelerine göre kabul edenler / destek verenler: bu gruptaki kişiler aslında her türlü öldürmeye karşı olduklarını, insan yaşamına değer verdiklerini ancak böyle bir durumla karşılaştığında kendilerinde aynı şekilde davranabileceklerini çünkü namusu lekeleyen kişilerin suçlu olduğunu belirtmişlerdir.
- Namus cinayetlerine karşı olanlar: bu gruptaki kişiler namus cinayetlerine kesinlikle karşı olduklarını, cinayetlerin eğitimsizlikten, aşiret yapılanmasından, dini inançlardan ve bölgedeki feodal yapılanmadan kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Tüm bu değerlendirmelerden hareketle araştırmamızda kültürel bir öğreti olarak kadına ve erkeğe atfedilen değerlerin cinsiyet rolleri çerçevesinde anlamını bulduğunu; namus kavramının dürüstlük ve şeref

kavramlarıyla eş değer tutulmasına rağmen özellikle kadın kontrollü ve kadının cinselliği ekseninde tanımlandığını; kadının namusunun sadece kendisine ait olmadığını, kadının namusunun babasının, kocasının, erkek kardeşinin, yakın akrabalarının kısaca içinde bulunduğu toplumsal grubun da (aile, aşiret) namusu olduğunu; namuslu kadının törelere uygun hareket eden, erkeklerle ilişkilerini sınırlayan, evine çocuklarına, ailesine bağlı geleneksel cinsiyet rollerine uyan kadın olduğunu, cinsel içerikli olsun ya da olmasın cinselliği çağrıştıran her türlü eylemin (iftira bile olabilir) namusa leke getirdiğini ve bir kişinin namusuna gelebilecek lekenin bir toplumu ilgilendirdiğini; namusu kurtarmak, lekelenen namusu, itibarı/şerefi tekrar kazanmak için namus adına şiddete başvurulduğunu, şiddetin en katı ifadesi olarak ta cinayetlerin işlendiğini söyleyebiliriz.

ÖZET

Araştırmamızın temel amacı töre cinayetlerinin yoğun olarak yaşandığı yörelerde töre –namus- cinayetlerine ilişkin değer yargılarının saptanması, bu olguya ilişkin bakış açılarının, tutum ve davranışların sosyo-kültürel ortam ve değerler bütünü içinde incelenmesidir.

Alan araştırmasına dayanan çalışmamızda Şanlıurfa ve Batman illerinde yaşayan 281 kişiyle birebir görüşme yapılmış elde edilen veriler değerlendirilmiş, ardından çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler birbirleriyle karşılaştırılarak, katılımcıların töre - namus- cinayetlerine bakış açıları ve bu konuya ilişkin tutum ve davranışlarıyla, değer yargılarının neler olduğu hakkında bir sonuca varılmıştır.

Sonuç olarak, namus kavramının dürüstlük ve şeref kavramlarıyla eş değer tutulmasına rağmen özellikle kadın kontrollü ve kadının cinselliği ekseninde tanımlanmakta olduğunu, kadının ve erkeğin cinsiyetlerine atfedilen değerlerin ve rollerin farklı olduğunu söyleyebiliriz. Kültürel bir öğreti olan ve çevresinde bir çok değeri barındıran namusun kaybedilmesi, sonucu işlenen namus cinayetlerinin toplum içinde barınabilmek, başını dik tutabilmek, ailenin adını temize çıkarmak, yitirilen onuru tekrar kazanmak gibi yine kültürel öğretiler gereği, gerekçeleri nedeniyle onaylandığı görülmektedir. Namus gerekçesi ile adam öldüren kişilerin toplumda suçlu olarak kabul edilmediği hatta kişilerin cinayete teşvik edildiği bir gerçektir.

Araştırmamıza katılan kişilerin çoğunluğu cinayet işleyen kişilerin mecburiyetten bu cinayetleri işlediklerini ve yasal indirimden yararlanmaları gerektiğini de savunmaktadırlar.

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the value judgment in the places where honor killing is lived densely. Also making analyse of the people's approach to this reality and trying to understand behavior of the people in the socio cultural context and value system.

This research is based on a field survey that was made in Şanlıurfa and Batman. Oral interview was made individually with 281 people, and data results are interpreted. Then the relations between varied variants are compared, and arrived at a conclusion about the approach of participants to the honor killing

As a result, although the concept of honour is seen equivalent with the concept of honesty and honor, to be discribed especially acording to the control and sexuality of women. We can say that the roles and values what are put on the women and men as a gender are different. The honor killing for the loss of honour as a cultural tenets, is approved by society. This approvel is rooted from the importance of gaining the honour again in the society. People who kill someone for honour aren't seen as a murderer, also they are induced to the crime by society. Also honor killing and criminal deduction are normal for most of the people who participated to our research.

KAYNAKÇA

Adams, F. James, **Ergenliği Anlamak**, Bekir Onur, Birinci Baskı, Ankara, İmge Kitabevi Yayıncılık, 1995.

Akaş, Cem, "Marjinal Suç, Sanal Ceza", **Cogito** ", 1994, S.2, s.152-158.

Aykut, Oktar,"Namus ve Töre Cinayetlerinin Türk Hukukundaki Uygulaması", **Töre Cinayetleri**, Ankara, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, s.45-57, 1999.

Barbara. L, Ayotte BA., State Control of Female Virginitv in Turkey: The Role Of Physicians, "**Journal Of Ambulatory Care Management**" 2000, 23 (1) 89-91.

Baroja, Julia Cora, "Honour and Shame", **Honour and Shame (The Values of Mediterranean Society)**, Chicago, The University of Chicago Pres, 1974, S. 81-95.

Bardakoğlu, Ali, "8 Mart Dünya Kadınlar Günü Basın Açıklaması" **08.03.2004**, www.diyamet.gov.tr

Beauvoir, S., **Kadın (Genç Kızlık Çağı)**, Çev.; Bertan Onaran, 2.Basım, İstanbul, Payel Yayınları, 1993.

Bebel, Augustus, **Kadın ve Sosyalizm**, Çev: S. N. Kaya, I. Basım, İstanbul, İnter Yayınları, 1991.

Bernard, H.Russel, **Research Methods in Anthropology Qualitative and Quantitative Approaches**, London, SAGE Publication,1994.

Bella, Maria Pia, "Name, Blood and Miracles" **Honor and Grace in Anthropology**, J.G. Peristiany and J. Pitt Rivers, New York, Cambridge University Pres, 1992 s. 152-160.

Bilge, Necip, **Hukuk Başlangıcı**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 1986.

Bloch, Herbert; Geis, Gilbert, **Man Crime and Society**, New York, New York Random House, 1962.

Bock, Philip K., **İnsan Davranışının Kültürel Temelleri, Psikolojik Antropoloji**, Çev. N. Serpil Altuntek, 1. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2001.

Bruhl, **Hukuk Sosyolojisi**, Çev: Hüsnü Dilli, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991.

Childe, Gordon, **Tarihte Neler Oldu**, Çev: Alaeddin Şenel, 2. Baskı, İstanbul, Alan Yayıncılık, 1983.

Cılga, İbrahim, "Batman'da Genç Kız İntiharları", **Toplum ve Sosyal Hizmet**, HÜ, Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları, 2002, C.13, S.1, s.36-54.

Curry, Christina, "Namuslu Davranmak: Sözde Namus Suçlarında Mazeretler Sunmak Yerine Adaleti Sağlamak" **Namus Adına Şiddet Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar**, Çev: Güneş Kömürcüler, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

Daninos, Andre Morali, **Cinsel İlişkiler Tarihi**, İstanbul, Gelişim Yayınları, 1974.

Delaney, Carol, **Tohum ve Toprak**, Çev: Selda Somuncuoğlu, Aksu Bora, 1. Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.

Dökmen, Zehra Yaşın, **Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar**, 2. Baskı, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 2006

Duby, George, **Erkek Ortaçağ**, Çev: Mehmet Küçük, 1. Baskı, İstanbul, Ayrıntı Yayınevi, 1991.

Engels, Friedrich, **Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni**, Çev.: Kenan Somer, 6. Baskı, Ankara, Sol Yayınları, 1978.

Erdentuğ, S. Aygen, "Suç Kavramının Kültür Farklılığı Açısından Değerlendirilmesi" **Antropoloji Dergisi**, 1982,S.10, s.75-84.

Erdoğan, İrfan, **Sevmek Ne Demek? Aşk Evlilik ve Tutsaklık**, I. Basım, Ankara, Ümit Yayıncılık, 1993.

Ergil, Doğu, **Türkiye'de Terör ve Şiddet Yapısal ve Kültürel Kaynakları**, I. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, Yayınları, 1980.

Ertürk, Yakın, "Uluslararası Rejimler Bağlamında Namus Adına Uygulanan Şiddet", **Namus Adına Şiddet Kavramsal ve Siyasal Yaklaşımlar**, Çev: Güneş Kömürcüler, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

Faraç, Mehmet, **Töre Kiskacında Kadın**, 3. Basım, İstanbul, Günizi Yayıncılık,2004.

Fichter, Joseph, **Sosyoloji Nedir?**, Çev: Nilgün Çelebi, 2.Baskı, Ankara, Attila Kitabevi, 1994.

GAP Bölgesinde Toplumsal Değişim Eğilimleri Araştırması II, Alan Araştırması ve Bulgular, Ankara, TC. Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma Dairesi Başk. Yay. 1992-1993.

Gander, M.J., Gardiner, H.W., **Çocuk ve Ergen Gelişimi**, Bekir Onur (ed.), I. Baskı, Anjara, İmge Kitabevi Yayınları, 1993.

Genç, Selen, **Namus Cinayetlerinin Yazılı Basına Yansıması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2001.

Gibbens, T.C.N., Ahrenfelt, R.H., **Cultural Factors in Delinquency**, London, Tavistock Pub. Ltd. 1966.

Güvenç, Bozkurt, **İnsan ve Kültür**, 4. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1984

Horney, Karen, **Kadının Ruhsal Yapısı**, Çev: Nilgün Şarman, İstanbul, Payel Yayınevi, 1998.

İlbars, Zafer, “ Kişiliğin Oluşmasındaki Kültürel Etmenler”, **A.Ü.Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 1987 (Ayrı Basım) .201-211.

İlbars, Zafer, “Kültür Değişmelerine Genel Bir Bakış”, **Antropoloji Dergisi**, 1985,S:12, s.55-58

İlbars, Zafer, “Türkiye’de Geleneksel Kadın Rolü” **Kültür Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları:86**, Seminer Kongre Bildirileri Dizisi:23, CiltIV, Ankara, 1987, s: 179-184.

İlbars, Zafer, “Kültür ve Kadın”, **Littera Edebiyat Yazıları**, I. Cilt, Ankara, 1990, s: 165-169.

İlbars, Zafer, “Suç Antropolojisi: Kadın ve Suç”, **Antropoloji Dergisi**, 2008. S: 22, s: 1-13.

İlkkaracan, P., Gülçür, L., Arın, C., **Sıcak Yuva Masalı**, I. Basım, İstanbul, MetisYayınları, 1996.

İsen, Galip B. , “Namus Cinayetleri Hukuki Bir Olgunun Sosyal Boyutu”, **G. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C3. Ankara,2001.

Kadıoğlu, Süheyla; **Bitmeyen Savaşım, Kadın Hareketleri Tarihi 1**, I. Baskı, İstanbul, Sel Yayıncılık, 2001.

KA-MER, “**Namus Adına İşlenen Cinayetler 2004 Raporu**”, Diyarbakır, Berdan Matbaası, 2004

Kandiyoti, Deniz, **Cariyeler Bacılar Yurttaşlar**, I. Basım, İstanbul, Metis Yayınları, 1997.

Kardam, Filiz, **Namus Gerekçesiyle Öldürülme ya da Kendi Canına Kıyma**, www.huksam.hacettepe.edu.tr. 2004

Karasar, Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 6. Basım, Ankara, 3Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. 1994.

Kasl, Charlotte, **Kadın Cinsellik ve Bağımlılık**, Çev: Leyle Onat, 1. Baskı, Ankara Ümit Yayıncılık, 1993.

Kerestecioğlu, F.,Kaşker B., “Kadına Yönelik Şiddet ve Mor Çatı Deneyimi”, **Özgürlüğü Ararken Kadın Hareketinde Mücadele Deneyimleri**, Editör:Devrim Çakır, 1. Baskı, İstanbul, Amargi Kadın Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Yayıncılık, 2005.

Kızmaz, Zahir, **Bazı Sosyal Değişkenler Bağlamında Doğu Anadolu Bölgesinde Suç ve Suçluluk**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Elazığ, 2002.

Kluckhohn, Clyde, **Mirror For Man**, New York, Graw Hill Book Camp., 1949.

Köknel, Özcan, **Bireysel ve Toplumsal Şiddet**, 1. Basım, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 1996.

Marvin, Garry, “İspanyol Boğa Güreşinde Şeref, Haysiyet ve Şiddet Sorunu”, **Antropolojik Açıdan Şiddet**, (Haz: David Riches, Çev: Dilek Hattatoğlu), 1. Basım, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1989.

Mehmet, Nede, **Suç Olgusu Bağlamında Kadına Yönelik Şiddet**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2001.

Miethe, Terance D. Ve Meier Robert F., **Crime and Its Social Context**, Albany, State University of New York Press,1994.

Mojab, Shahrzad, “Namusun Tikelliği ve Öldürmenin Evrenselliği:Erken Uyarı Sinyallerinden Feminist Pedagojiye” **Namus Adına Şiddet Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar**, Çev: Güneş Kömürcüler, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

Ogburn, W., Nimkoff, M., **A Hand Book of Sociology**, London, Routledge and Kegan Paul Ltd., 1964.

Oral, Zeynep, **Kadın Olmak**, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1989.

Ortaş, İbrahim, **Namus Cinayetleri ve Eğitim Sorunu**, Akşam 12.03.2004

Oskay, Ünsal, **Töre Bizi Bağlar**, Milliyet, 05.03.02004

Ozankaya, Özer, **Toplumbilim**, 9. Basım, İstanbul, Cem Yayınevi, 1996.

Örnek, Sedat Veyis, **Türk Halk Bilimi**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1995.

Parla, Ayşe, **The Honor Of The State Virginity Examinations in Turkey**, Feminist Studies 27:1 (Spring:2001)

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı, **Dördüncü Dünya Kadın Konferansı Sonuçları**, Pekin, 4-15 Eylül 1995 (<http://www.kssgm.gov.tr/pekin.rtf>)

Pervizat, Leyla, **Devlet Feodal ve Erkek mi?**, Radikal, 10.08.2005.

Pitt Rivers, Julian, "Honor", **International Encyclopedia of the Social Sciences**, The Mac Millan Company The Free Pres, 1968, C.6, S. 503-510.

Poole, Ross, **Ahlak ve Modernlik**, Çev: Mehmet Küçük, I. Basım, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1993.

Poster, Mark, **Eleştirel Aile Kuramı**, Çev: Hüseyin Tapınç, I. Basım, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1989.

Reich, Wilhelm, **Cinsel Ahlakın Boy Göstermesi**, Çev: Bertan Onaran, 3. Basım, İstanbul, Payel Yayınevi, 1995.

Rashid, S.F., Michaud, S., “Female Adolescents and Their Sexuality: Nations of Honour, Shame, Purity and Pollution during the Floods”, **Disasters**” Vol:24, Issue:1, Page:54-70, Blackwell Publishing,2000.

Rose, Peter, **The Study of Society, An Integrated Anthology**, New York, Random House,1967.

Saadavi, Nevval, **Havva'nın Örtülü Yüzü**, Çev:Sibel Özbudun, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 1991.

Sarihan, Şenal, “Namus Cinayetlerinde Avukatların Sorumluluğu”, **Töre Cinayetleri**, Ankara, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, s.59-69, 1999.

Soyaslan, Doğan, “Töre Cinayetlerinin Önlenmesi”, **Töre Cinayetleri**, Ankara, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, s.29-33,1999

Smith, T.V. “Honor” **Encyclopedia of the Social Sciences**, New York, The Mac Millan Company, 1959, C. VII-VIII, S.456-458.

Şahin, Cumhuriyet, “Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, **Töre Cinayetleri**, Ankara, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, s.35-43, 1999.

Şenal, Alaeddin, **İlkel Topluluktan Uygur Topluma** ,2. Baskı, İstanbul, Birey Toplum Yayınları,1985.

Şimşek Sefa, **Törelere Aynasında Doğu ile Batı**, Asa Yayınları, Bursa, 1998

Tayanç,Fusun, **Dünyada ve Türkiye’de Tarih Boyunca Kadın**, Ankara, Toplum Yayınları, 1997.

TCK ‘da 30 Yere Kadın Eli Değdi, Radikal, 31.05.2008

Tekeli, Şirin, “Çağdaş Evliliğin Ortaçağ Kökenleri”, **Aile Yazıları 5**, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1995.

Tevrat

Türkdoğan, Orhan, **Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği**, I. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 1996.

UNFPA, **Violence Against Girls and Women: A Public Health Priority**, New York, 1998

Wells, Calvin, **İnsan ve Dünyası**, 3. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1994.

White, Jenny, B., **Para ile Akraba**, Çev: Aksu Bora, I. Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 1999.

Yanarocak, Sara, **Biz Kadınlar**, İstanbul Gözlem Yayınları, 1998.

Yeken, Fethi, **İslam ve Cinsellik**, İstanbul, Petek Yayınları, 1986.

Yirmibeşoğlu, Vildan, **Töre ve Namus Gereğiyle İşlenen Cinayetler Toprağa Düşen Sevdalar**, İstanbul, Hürriyet Yayıncılık, 2007.

2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 2003.

GÖRÜŞME SORULARI

- 1- Kaç yaşındasınız?
- 2- Cinsiyetiniz?
() Bay () Bayan
- 3- Kendinizi nasıl tanımlarsınız, tanıtırsınız?
- 4- Yerleşim biriminiz?
- 5- Öğrenim durumunuz
(1) okur yazar değil
(2) okur yazar ama ilköğretim mezunu değil
(3) ilköğretim mezunu
(4) lise mezunu
(5) üniversite mezunu
- 6- Eşinizin öğrenim durumu nedir?
(1) okur yazar değil
(2) okur yazar ama ilköğretim mezunu değil
(3) ilköğretim mezunu
(4) lise mezunu
(5) üniversite mezunu
- 7- Çalışıyor musunuz ? /Mesleğiniz nedir?
- 8- Yaşadığınız konut size mi aittir?
- 9- Ev şekli (ahşap, yığma, beton,)
- 10- Hangi gazeteleri okursunuz?
- 11- Hangi TV kanallarını izlemektesiniz?
- 12- Hangi dine mensupsunuz? Mezhebiniz nedir?
- 13- İbadetlerinizi yerine getirir misiniz?
(1) Evet
(2) Hayır
- 14- Çocuğunuz var mı?
(1) Evet
(2) Hayır

15- Çocuklarınız, doğru bulmadığınız davranışlarda bulunurlarsa tepkiniz ne olur?

16-Siz çocukken anne babanızın doğru bulmadığı bir davranışta bulunduğunuzda, anne babanızın size karşı tepkileri nasıl olurdu?

17-Kız çocuklarının evlenmeden önce erkeklerle arkadaşlık etmelerinin sakıncaları var mıdır?

18-Varsa ne gibi sakıncaları vardır?

19-Kızınız sizin istemediğiniz bir kişiyle evlenmek için ısrar ederse izin verir misiniz?

(1) Evet

(2) Hayır

20-Sevdiği bir erkekle kaçan kıza ne yaparsınız, ceza uygular mısınız?

21-Kızınız sizin istemediğiniz bir kişiyle evlenmeye kalkışırsa tepkiniz ne olur?

22-Ailenizde bir kızın evleneceği zaman aile büyüklerine / aşiret büyüklerine danışılır mı?

23-Evlenilecek bir kızda aranan özellikler nelerdir?

24-Evlenilecek bir erkekte aranan özellikler nelerdir?

25-Oğlunuzun istediği kişiyle evlenmesine izin verir misiniz?

26-Çocuklarınız illa ki aileden bir kişiyle mi evlenmek zorundadır?

27-Eşinizle nasıl evlendiniz?

28-Ailenizin onayladığı bir evlilik mi yaptınız?

29-Evinizde önemli kararları kim alır?

30-Eşinizin istediği gibi mi giyinirsiniz? (Bayanlar için)

31-Eşiniz ve çocuklarınız dışında evde sizinle birlikte yaşayan başka kişiler var mı?

32-Eşinizle aranızda evde birlikte yaşadığınız kişilerden kaynaklanan sorunlar oldu mu?

33-Eşiniz size karşı kötü davranır mı? Şiddet uygular mı? (Bayanlar için)

(1) Evet

(2) Hayır

34-Evetse, hangi durumlarda eşiniz size kötü davranır? / Eşinizle anlaşmazlıklarınız en çok hangi nedenden kaynaklanır? (Bayanlar için)

35-Eşinizin kötü davranışlarına nasıl tepki gösteriyorsunuz? (Bayanlar için)

36-Hiç eşinizden boşanmayı düşündünüz mü?

(1) Evet

(2) Hayır

37-Evetse boşanmak istemenizin en önemli sebebi nedir?

38-Sizce kadınlar eşlerinden kötü davranış gördüklerinde ne yapmalıdırlar?

39-Sizce erkeklerin eşlerine kötü davranmalarının / dövmelerinin sebepleri nelerdir?

40-Bu tür hırpalanmalarının ardından sığındığınız bir yer oluyor mu?

Sıkıntılarınızı en çok kimle paylaşırsınız? (Bayanlar için)

41-Eşinizin size şiddet uygulamasına rağmen onunla birlikte yaşamaya devam etmenizin sebebi nedir? (Bayanlar için)

42- Yaşadığınız yörede kocasından boşanmak isteyen bir kadının boşanmasına izin verilir mi?

(1) evet

(2) hayır

43-Hayırsa neden?

44-Sizce ailede erkeğin görevleri nelerdir?

45-Sizce kadının görevleri nelerdir?

46-Aile içinde bir sorun olduğunda nasıl çözümlersiniz?

47- Bir bayanın evlenmeden önce bir kimseyle ilişki yaşaması sizce doğru mudur?

48-Sizce bekaretin evliliğe saklanması gerekli midir?

49-Sizce bekaret ve namus arasında nasıl bir ilişki vardır?

50-Bekaret ahlaki bir değer olarak namusluluğun göstergesi midir?

51-Evlenilecek kızın bakire olması şart mıdır?

52-Sizce namuslu bir kadın nasıl davranmalıdır?

53-Namus nedir?

54-Tecavüze uğrayan kız tecavüzcüsüyle evlenmek zorunda mıdır?

55-Evlenmezse ne yapılır?

56-Bir kişiye tecavüz eden kişiye ne yapılmalıdır?

57-Bir erkek çocuk tecavüze uğrarsa o erkek çocuk ve tecavüzcüsüne ne yapılır?

58-Namusu lekeleyecek davranışlara örnek verir misiniz?

59-Ailenizden bir kadın ya da kız namusuna leke getirecek bir davranışta bulunursa onun için hangi uygulamalara başvurursunuz?

60-Yukarıdaki durumda kimlere danışırsınız?

61-Namusun lekelendiğini düşündüğünüz bir durumda aile büyükleriyle toplanıp onlardan bu konuda yardımcı olmalarını ister misiniz?

62- Bir akrabanızın kızı ya da karısı size göre namussuzca bir davranışta bulunursa tepkiniz ne olur?

63-Üstteki durumda bu kızın babası ya da kocasına nasıl yardımcı olursunuz, ne gibi önerilerde bulunursunuz?

64-Sizce namusuna leke süren kişi suçlu mudur?

65-Eğer suçluysa cezası nasıl verilmelidir?

66-Sizce namusunu korumak için cinayet işlemiş bir kişi suçlu mudur?

- (1) Evet
- (2) Hayır

67-Hayırsa niçin suçlu değildir?

68-Ailenizden bir kişi namussuzca bir davranışta bulursa ve siz onu cezalandırmasanız çevrenizdeki ya da ailenizdeki kişilerin size karşı tutumu nasıl olur?

69-Namus yüzünden adam öldürmüş bir kişi sizce suçlu mudur?

- (1) evet
- (2) hayır

70-Hayırsa neden?

71-Hangi nedenlerden dolayı adam öldüren kişi haklıdır?

72-Bölgede yaşanan töre ya da namus cinayetleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

73-Bu cinayetleri işleyen insanlar sizce neden böyle bir ceza türü seçiyorlar?

74-Sizce töre nedir?

75-Sizce bir kadın nasıl törelere uygun davranır?

76-Töre, namus cinayetleri işlemiş insanlar sizce yasal indirimden yararlanmalı mıdır?

- (1) Evet
- (2) hayır

77-Evetse, böyle düşünmenize yol açan nedir?

78- Töre cinayetlerine ilişkin yasa maddelerinin değişimi hakkında ne düşünüyorsunuz, bu durum, cinayetlerin oluşumunu engeller mi?